

**Organisme Autònom Local
Museus i Arxiu Històric de Sabadell**

Memòria de l'any 2016

Presentació.....	5
Govern i direcció.....	6
Personal.....	9
Recursos materials, equipaments i infraestructura.....	20
Recursos econòmics i liquidació del pressupost.....	21
Arxiu Històric de Sabadell	25
Fons.....	25
Difusió	40
Museu d'Història de Sabadell.....	53
Fons.....	53
Recerca.....	61
Difusió	69
Gestió del patrimoni arqueològic i arquitectònic al territori	96
Museu d'Art de Sabadell.....	103
Fons.....	103
Recerca.....	129
Difusió	134

PRESENTACIÓ

Al llarg del 2016 l'Organisme Autònom ha executat el Programa d'Actuació aprovat, amb un alt grau de compliment dels objectius.

Si bé la conjuntura econòmica continua provocant un forta contenció pressupostària, si que és cert que el lleuger augment de recursos suggereix un canvi de tendència que ha permès abordar petites però imprescindibles reparacions en els edificis dels Museus i la millora en la seguretat d'alguns punts patrimonials com la Torre de l'Aigua.

En el camp de la planificació, cal destacar la presentació del document de proposta per al futur Museu de la Indústria Tèxtil Llanera de Sabadell.

D'altra banda, els programes relacionats amb la recerca, la difusió i la conservació han continuat endavant generant sinèrgies importants amb els agents ciutadans i el treball en xarxa tant local com amb altres municipis, administracions i institucions.

GOVERN I DIRECCIÓ

Òrgans de govern i administració

El Consell Rector assumeix el govern i la gestió superior de l'organisme i s'integra pels següents membres amb veu i vot:

- Presidenta
 - Sra. Montserrat Chacon Rocamora, regidora de l'Ajuntament de Sabadell.
- Vice-president
 - Sr. Joan Berlanga Sarraseca, regidor de l'Ajuntament de Sabadell

- Vocals

1. En representació dels grups municipals:

- 1.1 Grup Municipal del Partit dels Socialistes de Catalunya-Candidatura de Progrés

Sr. Manel Giménez Marquès, regidor de l'Ajuntament de Sabadell i Sr. Lluís Monge Presència, des de la reunió del 6 de juliol de 2016; suplent Sr. Josep Ayuso Raya

- 1.2 Grup Municipal d'Unitat pel Canvi

Sr. Joan Berlanga Sarraseca, regidor de l'Ajuntament de Sabadell i suplent Sra. Elena Hinojo Navarro

- 1.3 Grup Municipal d'Esquerra Republicana

Sr. Gabriel Fernández Díaz, regidor de l'Ajuntament de Sabadell i suplent Sr. Xavier Guerrero Cano

- 1.4 Grup Municipal de Crida per Sabadell

Sr. Maties Serracant Camps, regidor de l'Ajuntament de Sabadell i suplent Sra. Miriam Ferràndiz Saus

- 1.5 Grup Municipal de Convergència i Unió

Sra. Silvia Renom Martinez, regidora de l'Ajuntament de Sabadell i suplent Sr. Carles Rossinyol Vidal

1.6 Grup Municipal de Ciutadans-Sabadell C's

Sr. Joan García González, regidor de l'Ajuntament de Sabadell i Sr. Ramón García Fernández des de la reunió de 10 de maig de 2016; suplent Sr. Jose Luis Fernández Díaz

1.7 Grup Municipal de Guanyem Sabadell

Sr. Miquel Soler Antolí, regidor de l'Ajuntament de Sabadell i suplent Sra. Marisol Martínez Torres

1.8 Grup Municipal del Partido Popular

Sr. Esteban Gesa Para, regidor de l'Ajuntament de Sabadell

2. Representants d'institucions i/o entitats publiques o privades:

2.1 Acadèmia de Belles Arts

Sr. Ricard Calvo Duran i suplent la Sra. Montserrat Senserrich Comajuncosa

2.2 Amics de l'Art Romànic de Sabadell

Sr. Lluís Fernández López i suplent el Sr. Joan Codina Bernaus

2.3 Associació de Professionals i Amics del Tèxtil

Sr. Manel Borrell Palazón i suplent Sr. Ricard Saenz Altayó

2.4 Col·legi de Notaris de Catalunya

Sr. Joan Bosch Boada i suplent el Sr. Javier Micó Giner

2.5 Delegació del Vallès del Col·legi Oficial d'Enginyers Industrials de Catalunya

Sra. Mª Assumpta Mas Llobet i suplent el Sr. Esteve Font Renom

2.6 Fundació Ars

Sr. Manuel Costa Fernández i suplent Sra. Maria de Vallibana Serrano Badia

2.7 Fundació Bosch i Cardellach

Sr. Ramon Ten Carné i suplent la Sra. Àngels Casanovas Romeu

2.8 Fundació Especial Antiga Caixa Sabadell 1859

Sr. Xavier Sauquet Canet i suplent el Sr. Joan Carles Sunyer

2.9 Fundació La Mirada

Sr. Miquel Bach Nuñez i suplent el Sr. Marc Castells Campanales

2.10 Gremi de Fabricants de Sabadell

Sr. Antoni Monés Farré i suplent la Sra. Elena Díaz Pérez

2.11 Subdirecció General d'Arxius del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Sr. Enric Cobo Barri

2.12 Unió Excursionista de Sabadell

Sr. Josep Maria Massagué Torné

També assisteixen amb veu i sense vot al Consell, el gerent de l'organisme, els directors dels museus i arxiu, així com el secretari general i l'interventor de l'Ajuntament o persones en qui deleguin.

- Gerent:

Sra. Maria Vilasó Fariña, gerent de l'Organisme Autònom i Cap del Servei de Cultura de l'Ajuntament de Sabadell

- Director/a:

Sr. Joan Comasòlivas Font, director de l'Arxiu Històric de Sabadell i del Museu d'Història de Sabadell

Sra. Engràcia Torrella Suñé, directora del Museu d'Art

- Secretaria delegada: Sr. Josep Manel Colell Voltas fins la reunió de 24/02/2016

- Secretari general: Sr. David Cabezuelo Valencia, des de la reunió de 10/05/2016

- Intervenció: Sr. Joan Romagosa Rebulà

Els estatuts de l'organisme autònom estableixen que el Consell es reunirà dues vegades a l'any amb caràcter ordinari, i amb caràcter extraordinari sempre que el president ho consideri necessari, a iniciativa pròpia o a sol·licitud de la quarta part dels membres. Durant l'any 2016 el Consell Rector s'ha reunit en sis ocasions: el 26 de gener; el 24 de febrer; el 10 de maig; el 6 de juliol; el 27 de setembre i el 21 de desembre.

PERSONAL

La plantilla de l'OAMA a 31 de desembre de 2016, està formada per 24 places.

D'aquestes, 21 places estan ocupades per personal amb contracte laboral fix; 2 places amb personal laboral temporal, i 1 plaça de personal eventual que està vacant.

L'estructura per grups és la següent:

1. Personal laboral de caràcter permanent o fix:

Grup A1: 13 places de tècnic/a superior.

Grup A2: 2 places de tècnic/a mitjà/na.

Grup C2: 4 places de tècnic/a auxiliar i auxiliar d'arxiu.

Grup AP: 3 places de subaltern/a.

2. Personal laboral de caràcter temporal:

Grup AP: 1 plaça de subaltern/a.

3. Personal eventual:

Grup A1: 1 gerent/a

L'any 2016, de conformitat amb l'article 18 dels Estatuts de l'Organisme autònom, les funcions de gerent les ha exercit la cap de servei de cultura, atès que és la persona que ostenta la màxima responsabilitat tècnica del Servei d'adscripció de l'Organisme autònom, tal i com està previst a l'art. 18 dels Estatuts de l'Organisme.

Formació, participació i docència, assessorament

Formació del personal

Tècniques de màrqueting digital en el món de la cultura

Organitza: Diputació de Barcelona

Lloc i dates: Barcelona, 21 i 28 de gener i 4 de febrer de 2016; 12h lectives

Assistent: Núria Juan-Muns Plans

Plenari Consell de Ciutat i Escola amb la Conferència GamificACCIÓ, el poder del joc a l'educació.

Organitza: Departament d'Educació de l'Ajuntament de Sabadell

Lloc i data: Sabadell, 24 de febrer a 2/4 d'11

Assistents: Isabel Argany; Laura Pascual

Curs: II·luminació Museogràfica

Organitza: Diputació de Barcelona

Lloc i data: Vilanova i la Geltrú, 29 de febrer de 2016; 4h lectives

Assistents: Meritxell Casadesús, Roser Enrich i Isabel Argany

Taller Cercle de Comparació Intermunicipal de Museus

Organitza: Oficina de Patrimoni Cultural i el Servei de Programació de la Diputació de Barcelona

Lloc i data: Barcelona, 17 de març de 2016; de 9 a 18h

Assistent: Isabel Argany

Taller l'escola de l'esquena

Organitza: Ajuntament de Sabadell

Lloc i data: Sabadell, 31 de març de 2016; 1,45h lectives

Assistents: Gisela Figueras, Aurora Garcia, Genís Ribé i Carlos Rivera

Seguretat als museus. Protocol d'actuació dirigit a les persones

Organitza: Diputació de Barcelona

Lloc i dates: Barcelona, 11 i 18 d'abril de 2016; 8h lectives

Assistent: Laura Feixa

Curs d'atenció telefònica i comunicació

Organitza: Ajuntament de Sabadell

Lloc i dates: Sabadell, 13, 15, 20 i 22 d'abril de 2016; 20h lectives

Assistents : Estefania Castro i Carlos Rivera

Aplicació directa de les directives de la contractació pública

Organitza: Federació Municipis de Catalunya

Lloc i data: Barcelona, 14 d'abril de 2016, 5h lectives

Assistent: Laura Feixa

Sessió informativa de la CNAATD sobre la gestió electrònica dels comunicats de destrucció

Organitza: Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental de la Generalitat de Catalunya

Lloc i data: Girona, 15 d'abril de 2016, 4h lectives

Assistent: Olga Tàpias

Jornada d'anàlisi 85 anys després de la proclamació de la Segona República

Organitza: Memorial Democràtic (Generalitat de Catalunya)

Lloc i data: Barcelona 15 d'abril de 2016; 5h lectives

Assistent: Genís Ribé

Curs : Gestionar els riscos de corrupció: una responsabilitat directiva

Organitza: Ajuntament de Sabadell

Lloc i dates: Sabadell, 18 d'abril i 30 de maig de 2016. 5h lectives

Assistents: Engràcia Torrella i Joan Comasòlivas

9è Laboratori d'Arxius Municipals-Transparència i Arxius Municipals

Organitza: Subdirecció General d'Arxius i Museus i Of. Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona

Lloc i data: Barcelona, 21 d'abril de 2016; 8h lectives

Assistents: Laura Feixa, Montse Mañosa i Olga Tapias

Jornada de *municipalització de serveis públics municipals i internalització de serveis*
Organitza: Consell de Col·legis de secretaris, interventors i tesorers de Catalunya
Lloc i data: Barcelona, 6 de maig de 2016, 5h lectives
Assistent: Laura Feixa

Jornada sobre *l'aplicació pràctica de la Llei de transparència*
Organitza: Consorci Administració Oberta Catalunya
Lloc i data: Barcelona, 17 de maig de 2016; 5h lectives
Assistent : Laura Feixa

Ús professional de les xarxes socials. Elaboració d'un pla de comunicació
Organitza: Ajuntament de Sabadell
Lloc i dates: Sabadell; acollida a l'aula virtual: 18 de maig; dates presencials: 25 de maig i 13 de juliol de 2016; 6h presencials i 8h en línia
Assistents: Montse Mallol, Laura Pascual i Engràcia Torrella

XII Jornada d'Estudi i Debat: *Assolir la transparència: a qui li pertoca?*
Organitza: Associació d'Arxivers-Gestors de Documents de Catalunya
Lloc i data: Barcelona, 25 de maig de 2016; 7h lectives
Assistent: Olga Tapias

Jornada *Els estudis de visitants: de les dades al coneixement, del coneixement a la gestió*
Organitza: Observatori dels Públics del Patrimoni Cultural de Catalunya
Lloc i data: Girona, 26 de maig de 2016; 7h lectives
Assistent: Isabel Argany

Curs-taller *Accessibilitat cultural, conèixer a través dels sentits*
Organitza: Diputació de Barcelona
Lloc i dates: Barcelona, 6, 13 i 20 de juny de 2016; 18h lectives
Assistent: Isabel Argany

Curs avançat sobre la *Llei 39/2015, d'1 d'octubre de procediment administratiu comú de les administracions públiques*
Lloc i dates: Barcelona, 7, 14, 21 i 28 de juny de 2016; 18h lectives
Assistent: Laura Feixa

Curs *El cost dels serveis*
Organitza: Diputació de Barcelona
Lloc i dates: Barcelona, 9, 15 i 22 de juny de 2016; 15h lectives
Assistent: Laura Feixa

Curs: *Didàctica als Arxius Municipals*
Organitza: Diputació de Barcelona
Lloc i data: Barcelona, 14 de juny de 2016; 3,30h lectives
Assistents: Montse Mañosa, Isabel Pardo

Simposi *Comunicar històries controvertides: les humanitats públiques i la Guerra Civil Espanyola*
Organitza: Memorial Democràtic de Catalunya
Lloc i dates: Barcelona, 29 i 30 de juny de 2016; 9,30h lectives

Assistent: Genís Ribé

2a Jornada Patrimoni i Escola. La complicitat amb l'escola com a estratègia per incorporar el currículum competencial a les activitats educatives patrimonials

Organitza: Agència Catalana de Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya

Lloc i data: Barcelona, 1 d'octubre de 2016; 7h lectives

Assistent: Isabel Argany

Curs: *12/2016: Règim jurídic adaptat a la gestió documental i els arxius*

Organitza: Associació d'Arxivers-Gestors de Documents de Catalunya

Lloc i data: Barcelona, 3 d'octubre; 5h lectives

Assistent: Olga Tàpias

Curs: *Comunicació i màrqueting digital als arxius municipals*

Organitza: Diputació de Barcelona

Lloc i dates: Barcelona, 11 i 18 d'octubre de 2016; 8h lectives

Assistent: David González

Curs: *Modernització de la contractació pública per a la millora de la legalitat i la gestió*

Organitza: Federació de Municipis de Catalunya

Lloc i dates: Barcelona, 18, 19, 25 i 26 d'octubre de 2016; 20h lectives

Assistent: Laura Feixa

Jornades sobre la Revolució Russa del 1917

Organitza: GREF-CEFID / Comissió Centenari de la Revolució Russa

Lloc i data: Barcelona, 24 d'octubre de 2016; 3,30h lectives

Assistent: Genís Ribé

Curs: *Professionals al servei dels interiors històrics*

Organitza: Associació per a l'estudi del moble i Monumenta

Lloc i data: Barcelona, 24 d'octubre de 2016; 2,30h lectives

Assistent: Meritxell Casadesús

XXIX Jornada de la xarxa de Museus locals. Usuaris de museus. Avaluació identificació d'oportunitats de millora

Organitza: Diputació de Barcelona

Lloc i data: Capellades, 26 d'octubre de 2016; 7h lectives

Assistent: Isabel Argany

Procediment administratiu

Organitza: Ajuntament de Sabadell

Lloc i dates: Sabadell; dies 19, 24, 26 d'octubre i 3 de novembre de 2016; i 7, 9, 14 i 16 de novembre de 2016, 18h lectives

Assistents: Montse Mañosa i Lucía Alcántara

Curs: *Gestió documental i arxius municipals*

Organitza: Ajuntament de Sabadell

Lloc i dates: Sabadell, 2, 4, 9 i 11 de novembre de 2016; 16h lectives

Assistents: Aurora Garcia i Laura Pascual

IV Jornada sobre biblioteques patrimonials

Organitza: Ateneu Barcelonès

Lloc i data: Barcelona, 8 de novembre de 2016; 5,30h lectives

Assistent: Josefina Molinero

Jornades per a tècnics municipals d'arts visuals 2016. Indicadors, anàlisi i avaluació en les programacions d'arts visuals municipals

Organitza: Diputació de Barcelona

Lloc i dates: Barcelona, 10 i 17 de novembre de 2016; 10h lectives

Assistent: Engràcia Torrella

Jornades didàctiques de la Història. Del passat al futur. Vint anys de didàctica al Museu d'Història de Catalunya

Organitza: Museu d'Història de Catalunya

Lloc i dates: Barcelona, 11 i 12 de novembre de 2016; 7h lectives

Assistent: Isabel Argany

Curs : Revisió crítica de la legislació dels arxius municipals

Organitza: Oficina de Patrimoni de la Diputació de Barcelona

Lloc i dates: Barcelona, 16 de novembre de 2016; 4h lectives

Assistents: Montse Mañosa i Olga Tapias

14es Jornades Varés d'Imatge i Recerca

Organitza: Centre de Recerca i Difusió de la Imatge(CRDI). Ajuntament de Girona

Lloc i dates: Girona, 17 i 18 de novembre de 2016; 16h lectives

Assistent: David González i Isabel Pardo

Procediment administratiu per a juristes

Organitza: Ajuntament de Sabadell

Lloc i dates: Sabadell, 18 i 25 de novembre de 2016; 14h lectives

Assistent: Laura Feixa

Forum Educatiu de Sabadell

Organitza: Departament de Cultura de l'Ajuntament de Sabadell

Lloc i data: Sabadell, 26 de novembre de 9 a 14h.

Assistent: Isabel Argany

Curs: La Propietat intel·lectual en les polítiques culturals municipals

Organitza: Diputació de Barcelona

Lloc i data: Barcelona, 12 de desembre de 2016; 4h lectives

Assistents: Gisela Figueras, Isabel Pardo

Curs: Els drets humans a l'àmbit univèrsal i drets humans a la ciutat

Organitza: Ajuntament de Sabadell

Data: Sabadell, 12 de desembre de 2016; 3h lectives

Assistent: Josefina Molinero

Assistència

Concurs de Generació d'Idees, V Edició *Indústries Culturals, Creatives i basades en l'experiència*

Organització: Unitat de Desenvolupament Estratègic. Vicegerència de Recerca (UAB)

Lloc i data: Barcelona, 14 de juny a les 11h

Assistent: Isabel Argany

Presentació del Programa de *Ciutat i Escola*

Organització: Departament d'Educació de l'Ajuntament de Sabadell

Lloc i data: Sabadell, 15 de setembre a les 19h

Assistents: Isabel Argany i Laura Pascual

Inauguració de l'exposició *Un calidoscopi a la ciutat*

Organització: Museu del Gas

Lloc i data: Sabadell, 20 de desembre a les 19h

Assistents: Isabel Argany i Roser Enrich

Reunió del Consell de *Ciutat i Escola*

Organització: Departament d'Educació de l'Ajuntament de Sabadell

Lloc i data: Sabadell, 2 de desembre

Assistents: Isabel Argany

Participació i docència, assessorament

Arxiu Històric

Autors: David González, Isabel Pardo, Rafel Torrella (AFGB).

Coordinació i redacció dels tècnics de la SIS Isabel Pardo i David González del perfil biogràfic del fotògraf Francesc Casañas, juntament amb el conservador de l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona Rafel Torrella. Text que forma part del catàleg de l'exposició *Francesc Casañas Riera. El retrat d'una ciutat (1909-1936)* del MHS.

27 de gener de 2016

Presentació del catàleg esmentat al Museu d'Història de Sabadell.

Juliol de 2016

Publicació de l'article: *Higinio Bressanini (1844-1918): La travesía de un fotógrafo ambulante*. Revista OARSO nº 51 (Errenteria).

Autor: David González.

Novembre 2016

Publicació de l'article *Els Monistrol. Una nissaga de fotògrafs sabadellencs centenària*. 14enes Jornades Antoni Varés de Girona (CRDI. Centre de Recerca i Difusió de la Imatge).

Autor: David González .

14 de desembre de 2016

Presentació del web de fotografia IMAGINA creat per la Xarxa d'Arxiu Municipals de la Diputació de Barcelona on l'AHS publica part dels seus fons d'imatge (Francesc

Casañas, Jaume Avellaneda i col·lecció local) al pati Maning de Barcelona durant la reunió de la Central de Serveis Tècnics de la Xarxa d'Arxius Municipals.

Participació en el grup de treball liderat per l'Oficina de Patrimoni de la Diputació de Barcelona amb l'objectiu de dissenyar un programari d'arxius per a la gestió de fons / col·leccions fotogràfiques. Projecte desenvolupat en anys anteriors i que tindrà continuïtat l'any següent. David González i Isabel Pardo.

Participació, en representació de l'Associació d'Arxivers i Gestors Documentals de Catalunya, en el Grup de Treball de Documents Audiovisuals de les Televisions amb l'objectiu d'elaborar unes taules d'avaluació i accés als documents audiovisuals generats per a les televisions locals. Projecte desenvolupat el 2016 amb continuïtat prevista per a l'any següent. David González i Isabel Pardo.

Col·laboració en el projecte europeu PREFORMA (PREservation FORMAts) en un dels principals reptes de les institucions que custodien patrimoni documental: la preservació a llarg termini de dades en format digital. S'envien fitxers del repositori digital de l'AHS amb les seves metadades pel desenvolupament d'un verificador de codi obert de formats de fitxers. Projecte desenvolupat el 2016 amb continuïtat prevista per a l'any següent. David González.

Participació en el grup de treball de suport al desenvolupament al portal d'arxius de Catalunya. Projecte liderat per la Subdirecció General d'Arxius i Museus. Projecte desenvolupat el 2016 amb continuïtat prevista per a l'any següent. David González.

Joan Comasòlivas participa del *Butlletí de la Agrupación Andaluza San Sebastián de los Ballesteros* mitjançant un escrit sobre el nomenclator sabadellenc.

Joan Comasòlivas i Font assisteix a les reunions de la Xarxa d'Arxius Municipals de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

Museu d'Història

Joan Comasòlivas i Genís Ribé assisteixen a la inauguració de l'exposició: *Companyys a Castellar. La relació de Lluís Companyys amb Castellar del Vallès*, a càrrec de l'Associació Arxiu d'Història de Castellar. Castellar del Vallès, 10 de març de 2016.

Joan Comasòlivas, Roser Enrich i Genís Ribé i assisteixen a l'acte de lliurament de premis de l'Associació de Museòlegs de Catalunya (AMC). Museu d'Art Modern de Barcelona, 17 de juny de 2016.

Joan Comasòlivas assisteix a la presentació de la campanya de Sabadell Comerç Centre *Sabadellencament*. Museu del Gas, 4 de juliol de 2016.

Joan Comasòlivas i Roser Enrich assisteix a la conferència *Antic Egipte i Teixits Coptes*, a càrrec del pare Pius Tragan i Salvador Soley. Gremi de Fabricants de Sabadell, 22 de setembre de 2016.

Joan Comasòlivas assisteix a l'estrena del documental Teresa Rebull. *Ànima Desterrada*, dirigida per Susanna Barranco. Cinemes Girona (Barcelona), 6 d'octubre de 2016.

Joan Comasòlivas assisteix a la presentació de l'exposició itinerant Sant Pau de Riu-sec. 2000 anys d'Història. Biblioteca del Vapor Badia, 6 d'octubre de 2016.

Joan Comasòlivas i Roser Enrich assisteixen, conjuntament amb la presidenta de l'OAMA, a la inauguració de l'exposició *Teixits Artístics, Jacquards Singulars*. Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa, 20 d'octubre de 2016.

Joan Comasòlivas assisteix a la presentació del Quadern Pedagògic núm. 1 de la Fundació Bosch i Cardellach, dedicat a la Guerra de Successió. A càrrec de la seva autora, Maria Calzada i Olivella. 27 octubre de 2016.

Joan Comasòlivas assisteix a la Inauguració de l'Exposició itinerant del memorial Democràtic de Catalunya *Catalunya bombardejada (1936-1939)*. Organitzada per l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Sabadell. Casal Pere Quart, 8 de novembre de 2016.

Joan Comasòlivas assisteix a la presentació del llibre *Can Feu i les imatges del record*, organitzada per la UES i l'Associació Cultural Can Feu. UES, 11 de novembre de 2016.

Joan Comasòlivas fa una intervenció sobre l'hemeroteca local de l'AHS en el marc de la ponència *Sabadell i els Espais de Memòria de la Guerra Civil*, a càrrec de Genís Ribé i Monge i Josep Alavedra i Bosch. FBC, 16 de novembre de 2016.

Joan Comasòlivas i Genís Ribé assisteixen a la inauguració de l'establiment ESCLAT. El Museu d'Història de Sabadell, en coordinació amb el Departament d'urbanisme, ha tingut un paper propositiu en el tractament i en la conservació de diferents elements patrimonials de l'antiga empresa Llagostera i Sampere. 14 de desembre de 2016.

Joan Comasòlivas assisteix a les convocatòries de la Taula de Relació d'Entitats de la Ciutat.

Joan Comasòlivas i Genís Ribé assisteixen a les reunions de la Secció d'Història i d'Arqueologia de la Fundació Bosch i Cardellach.

Joan Comasòlivas assisteix a les reunions de la Xarxa de Museus de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, així com a les convocatòries del Cercle de Turisme de la Diputació de Barcelona.

VI Premis AMC de Museologia 2016

El Museu d'Història de Sabadell (d'ara endavant MHS) ha presentat la seva candidatura a l'edició d'enguany dels premis de Museologia que promou l'Associació de Museòlegs de Catalunya. El projecte del MHS s'ha presentat a la **Modalitat B: Experiències i activitats** d'aquests premis i porta per títol ***MUSEU I SOCIETAT CIVIL, un exemple: la col·laboració del Grup de teòrics tèxtils del museu en les tasques de catalogació i divulgació del fons de mostraris tèxtils del Museu d'Història de Sabadell***. Es presentaven concretament a les activitats desenvolupades els anys 2014 i 2015, tal com especificaven les bases de la convocatòria.

Motivació de la candidatura

Des de fa més d'una dècada el Museu d'història de Sabadell desenvolupa una experiència de col·laboració amb la societat civil de la ciutat, concretament amb un grup treballadors jubilats del sector tèxtil que ha donat molts bons resultats i que han permès al museu avançar en les diferents funcions de la institució museística establertes en la definició de l'ICOM

La col·laboració del **Grup de teòrics tèxtils del museu**, ha fet possible la correcta catalogació i documentació de l'important col·lecció de mostraris tèxtils present en el fons del museu, que el componen més de 4000 volums, corresponents a una trentena d'empreses de fabricació de teixits de llana de la ciutat que abasten una cronologia de 1850 el conjunt més antic fins al 2000 el més modern.

Treballar conjuntament amb aquest col·lectiu ha permès al MHS eixamplar el coneixement sobre el Procés tèxtil, així com sistematitzar l'ordre correcte de realització dels múltiples processos i operacions que tenen lloc en aquesta indústria, eina fonamental per a desenvolupar una correcta documentació dels fons tèxtils del museu que, a més dels mostraris, compta amb una important col·lecció de maquinària.

Aquesta col·laboració ha brindat al museu l'oportunitat d'incidir en la recerca de la memòria històrica, tant a nivell individual, com d'un col·lectiu important en el desenvolupament històric de la ciutat. Els membres d'aquest *Grup de teòrics*, durant dècades han estat primers actors en la creació i fabricació de teixits de llana, producte bàsic del desenvolupament econòmic de la ciutat. Quasi tots han desenvolupat la seva activitat professional en empreses de la ciutat.

L'estima per la professió i les ganes que el món del tèxtil, que tant important va ser en la vida i la història de la ciutat, es transmeti i sigui conegut per les generacions actuals i les futures és el motor que mou a aquest col·lectiu a emprendre també accions de difusió del que va ser i va significar la indústria tèxtil llanera per a la ciutat de Sabadell. Aquest dedicar-hi hores i energies de manera totalment desinteressada, ha donat com a resultat l'organització d'exposicions, l'edició de llibres així com la realització de tallers organitzats de manera conjunta entre el Museu d'Història i el Grup de Teòrics, en el Museu d'Història.

Recerca arqueològica.

L'equip tècnic del MHS ha fet un seguiment de l'actualitat de la recerca sobre el patrimoni arqueològic local, en les seves diferents vessants i camps d'estudi.

Formació d'estudiants i pràctiques acadèmiques.

Arxiu Històric

L'Arxiu Històric de Sabadell fa la recepció i una sessió pràctica formativa als alumnes d'un curs d'Arxivística organitzat per l'Ajuntament de Sabadell (Teresa Cardellach, professora). 11 de novembre de 2016.

Museu d'Història

Lucas Valdepérez, alumne de l'assignatura "Pràctiques externes" del Grau d'arqueologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, ha realitzat 100 hores de pràctiques que ha tutoritzat la tècnica del MHS, Roser Enrich.

Ariadna Royo alumne de l'assignatura Practiques externes del Grau d'Història de l'Art de la Universitat Autònoma de Barcelona, ha realitzat un total de 135 hores de pràctiques que ha tutoritzat la tècnica del MHS, Roser Enrich.

Museu d'Art

El Museu d'Art de Sabadell ofereix formació i pràctiques acadèmiques per a estudiants, a través de convenis marc signats entre els centres educatius i l'Ajuntament de Sabadell, per a diferents nivells i especialitats. Les pràctiques laborals poden ésser un bon complement per a la formació i faciliten un primer contacte amb l'àmbit en què interessa treballar.

Aquest any han realitzat pràctiques al Museu d'Art l'alumna següent:

Saray Garcia, alumna de quart curs del Grau d'Història de l'Art de la Universitat Autònoma de Barcelona, ha fet les pràctiques professionals al Museu d'Art de Sabadell, durant el curs acadèmic 2015-2016.

Va fer diferents tasques de suport als conservadors i tècnics del museu, amb l'objectiu de conèixer de prop el funcionament intern d'un museu. En termes generals, ha fet feines de suport en els àmbits següents:

- Gestió de la col·lecció: tramitació de sol·licituds de préstec i de permisos de reproducció, així com manteniment de la documentació relacionada amb aquests tràmits (moviment d'obres, informació sobre exposicions, informació sobre publicacions, etc.).
- Conservació de la col·lecció: suport en les feines d'ordenació de magatzems, millora dels embalatges amb materials de conservació, preparació de les obres objecte de préstec i control climàtic dels espais d'exposició i d'emmagatzematge.
- Documentació de la col·lecció: millora de la documentació de les obres objecte de préstec, registre i documentació de les noves adquisicions, recollida d'informació de les obres participants en exposicions de producció pròpia, manteniment de l'arxiu de documentació sobre els artistes sabadellencs, etc.
- Igualment, s'ha encarregat de volcar la informació relacionada amb els drets d'explotació i de difusió dels artistes locals a la base de dades i de millorar les condicions de conservació dels dibuixos originals per a les portades de la revista Arraona, substituïnt els embalatges que tenien per carpetes de conservació i revisant la documentació de cadascuna d'aquestes peces.

Aquestes pràctiques es s'han fet entre el 30 de març i el 8 de juny del 2016, amb un total de 135 hores.

Consultes i assessoraments a estudiants i particulars

Museu d'Història

Visita al safareig de la Font Nova amb Jennifer Doncel i altres estudiants d'educació infantil de la Universitat Autònoma de Barcelona per veure l'activitat didàctica que s'hi porta a terme. Visita feta el 26 d'abril a càrrec d'Isabel Argany, tècnica del MHS.

Reunió i visita comentada a diversos edificis del Museu al Territori amb Josep Mª Casas per incloure a la guia que està fent sobre la història de Sabadell. Es van visitar el campanar de Sant Fèlix, el vapor Buxeda Vell, el molí, el pou i les coves de Sant Oleguer i el polvori de l'aeroport de Sabadell. Les visites es van fer els dies 13 i 28 d'abril i 5 de maig pels tècnics del MHS Isabel Argany, Roser Enric i Genís Ribé. Posteriorment es va fer una revisió dels textos.

Visita al safareig de la Font Nova amb Cristina Hernandez, estudiant de disseny que fa un treball sobre el patrimoni i les alternatives i possibilitats d'ús d'aquests edificis. Visita feta el 6 de maig a càrrec d'Isabel Argany, tècnica del MHS.

Itinerari i visita amb els residents de la Nau Estruch a la capella de Sant Nicolau. La finalitat del recorregut era donar a conèixer als residents una part de la història de Sabadell i alhora veure les possibilitats de la capella per a fer-hi una sessió pública explicant les bases dels projectes que els artistes residents porten a terme. Visita feta el 9 de juliol a càrrec d'Isabel Argany, tècnica del MHS.

Visita a la capella de Sant Nicolau amb Alba Moya, estudiant d'últim any del grau d'arqueologia a la Universitat de Barcelona per recollir informació pel seu treball final de grau. Visita feta el 8 de setembre a càrrec d'Isabel Argany, tècnica del MHS.

Assessorament a Mª Jesus Rodriguez i dues estudiants més de treball de recerca de batxillerat de l'IES Valles sobre feminisme a Sabadell.

Recorregut històric per diferents equipaments i edificis patrimonials amb els residents de la NauEstruch. Es van visitar el Safareig de la Font Nova, la Nau del carrer Cellers, l'antiga funerària i el magatzem del museu del carrer Agricultura.

RECURSOS MATERIAIS, EQUIPAMENTS I INFRAESTRUCTURA

A la Casa Ponsà (AHS), a la Casa Casanovas (MHS) i a la Casa Turull (MAS) s'han realitzat diferents actuacions encaminades al manteniment i millora dels equipaments, inclosos els edificis de reserva del MHS (c. Cellers i c. Agricultura). Així mateix, s'ha vetllat pel manteniment dels espais patrimonials, com ara el Vapor Buxeda Vell, la Torre de l'Aigua, el Campanar de Sant Fèlix, el Santuari de la Salut, la Casa Duran del Pedregar, Arsenal i Polvorí de l'Aeroport, Pou del Glaç de Sant Oleguer, Coves de Sant Oleguer, Sant Nicolau, Sant Pau de Riusec, Sant Iscle i Santa Victòria i Safareigs de la Font Nova. Aquestes operacions han estat assumides pressupostàriament pel propi organisme autònom, així com pels serveis de Cultura i Manteniments de l'Ajuntament de Sabadell.

Destaquem les següents actuacions:

- A la Torre de l'Aigua s'ha efectuat una actuació de millora que ha consistit en el remunt de les baranes de l'escala que puja al mirador, així com de les baranes dels replans dels diferents pisos. Es tracta d'una escala d'accés públic amb una barana que no complia l'alçada que exigeix l'actual normativa. La intervenció s'ha fet seguint els paràmetres estètics de l'edifici que està catalogat de BCIL. La intervenció s'ha efectuat sota la coordinació del Servei d'obres d'equipaments de l'Ajuntament
- Al Museu d'Art de Sabadell s'han realitzat diferents actuacions encaminades al manteniment de l'equipament, tot destacant:

De l'1 al 14 de febrer, la seu del Museu d'Art tancà les portes per al públic individual per a treballs de pintura del vestíbul, les sales d'exposicions de la planta baixa i la planta primera. L'equip que pintà estava format per persones en atur que participaven en programes de formació i treball del Vapor Llonch, adreçats als col·lectius que tenen més dificultats a l'hora d'accedir al mercat laboral.

El mes de novembre es van iniciar les tasques de manteniment de la paret lateral de la casa fàbrica Turull, ubicada al carrer de les Comèdies, que es van allargar fins ben entrat el 2017. La paret lateral es trobava molt deteriorada, sobre tot a la part inferior degut al pas del temps i a les inclemències, per la qual cosa es renovà el revestiment i la pintura de la part inferior, amb la col·laboració de Promoció Econòmica de Sabadell SL, i amb la supervisió del Servei d'Obres d'Equipaments de l'Ajuntament de Sabadell i el vist-i-plau de la Taula de Patrimoni de la regidoria d'Urbanisme.

Amb la finalitat de respectar i mantenir les tècniques i materials històrics utilitzats les tasques que s'hi van portar a terme van ser:

- Neteja del parament vertical amb aigua a pressió per eliminar la brutícia adherida al suport i per desvincular les capes d'acabat mal adherides.
- Reparació de les zones on s'hagi despenjat l'arrebossat amb l'aplicació d'un morter de calç hidràulica.
- Repicat del revestiment de morter del sòcol a una laçada de 80-100 cm i posterior arrebossat esquerdejat amb morter de calç hidràulica.
- Enlluït de sòcol amb morter de calç aèria amb pigment del mateix color que la resta del parament vertical existent.
- Aplicació de 3 capes de pintura de calç amb rodet antigoteig.
- Pintat de les reixes metàl·liques amb pintura d'esmalt antioxidant prèvia preparació del suport.

RECURSOS ECONÒMICS I LIQUIDACIÓ DEL PRESSUPOST

El 24 de febrer de 2016 el Consell Rector de l'Organisme va aprovar la proposta de pressupost de l'Organisme Autònom Local Museus i Arxiu Històric de Sabadell per a l'exercici 2016, per un import total de 1.176.050,00 euros; el programa d'actuació i la proposta de plantilla i relació de llocs de treball de l'organisme.

El 21 de febrer de 2017 el Consell Rector de l'Organisme Autònom va aprovar la proposta de liquidació del pressupost corresponent a l'exercici 2016, el resum de la qual és el següent:

DRETS PENDENTS DE COBRAMENT. EXERCICI CORRENT	250.550,20
DRETS PENDENTS DE COBRAMENT. EXERCICIS TANCATS	5.780,28
OBLIGACIONS PENDENTS DE PAGAMENT. EXERCICI CORRENT	24.881,44
OBLIGACIONS PENDENTS DE PAGAMENT. EXERCICIS TANCATS	0,00
RESULTAT PRESSUPOSTARI	29.922,46
RESULTAT PRESSUPOSTARI AJUSTAT	23.045,35
ROMANENTS DE CRÈDIT	18.325,16
ROMANENT DE TRESORERIA TOTAL	236.987,26
ROMANENT DE TRESORERIA PER DESPESES GENERALS	233.390,04

ARRAONA

El Consell de redacció de la revista *Arraona* s'ha reunit en dues ocasions: el 2 de febrer i el 12 de desembre de 2016

Han format el consell de Redacció les persones següents: Josep Abad Sentís, Isaac Àlvarez Brugada, Anna Cabeza Gutés, Albert Estrada Rius, Plàcid Garcia-Planas Marçet, Montserrat Llonch Casanovas, Rossend Lozano Moya, Martí Marín Corbera, Eduard Masjuan Bracons, Josep M. Masagué i Torné, Josep Antoni Pozo González, Pere Roca Fabregat, Jordi Serrano Blanquer, Santi Torras Tilló i Engràcia Torrella Suñe

Presidència: Montserrat Chacon i Rocamora
Gerència: Maria Vilasó Fariña
Direcció: Joan Comasòlivas i Font.
Coordinació editorial: Gisela Figueras Cifuentes (AHS) i Genís Ribé Monge (MHS)

GRAU D'ASSOLIMENT D'OBJECTIUS

Arxiu Històric de Sabadell

Els objectius plantejats al pla de treball de l'Arxiu Històric de Sabadell s'han acomplert totalment. S'han ingressat diversos fons privats fruit de donacions, s'ha processat documentació d'interès significatiu i s'han rebut totes les transferències que l'AHS podia assumir des del punt de vista tècnic o de l'espai. El mateix podem dir respecte els expedients de destrucció de documents, que són un instrument molt important per a la gestió de l'espai de dipòsits. El nombre i la qualitat dels instruments de descripció de l'AHS, vistos de manera acumulada, permeten oferir un servei d'atenció al públic amb una gran diversitat de fons.

Museu d'Història

Els objectius per a l'any 2016 s'han acomplert també en la seva totalitat, d'acord amb les previsions del programa d'actuació. Això comprèn tots els aspectes relacionats amb el manteniment i l'acreciment de la col·lecció, la seva conservació i documentació i els programes de recerca i difusió. També mereix un punt a destacar la coordinació en els aspectes de gestió del patrimoni i l'arqueologia al territori amb l'Oficina del patrimoni, que s'ha desenvolupat d'una manera molt satisfactòria.

Al llarg del 2016, la direcció del MHS participa en diverses reunions sobre el Museu tèxtil amb els responsables polítics i tècnics de l'Ajuntament.

En data 20 de juliol de 2016 es duu a terme una sessió de presentació del projecte del MITL a la FBC, el Gremi de Fabricants i l'Associació de Professionals i Amics del Tèxtil de Sabadell. A la seu del MHS, a càrrec de Joan Comasòlivas i Font, director del MHS.

Museu d'Art

Durant l'any 2016 el Museu d'Art ha desenvolupat les tasques que li són pròpies i que formen part de la seva definició i missió, i que es s'aprovaren en el programa d'actuació per l'any pel Consell de l'Organisme Autònom Museus i Arxiu Històric, per cadascun dels seus programes: de fons, de recerca i de difusió.

Pel que fa al fons del museu, entès com a columna vertebral de la institució, es va seguir treballant per al seu manteniment i gestió, tot destacant: l'ingrés de 36 obres per a la col·lecció permanent gràcies a diverses donacions, entre les que destaquem la de la Família Monés del mural ceràmic de Ramon Folch, així com el seu procés d'extracció in situ, i d'un conjunt de pintures d'autors sabadellencs, la de la Família Vila de dos

peces ceràmiques de Marià Burgues o la de Rafael Ribas d'un conjunt de pintures d'autors sabadellencs; la revisió i millora de la documentació, estat de conservació i emmagatzematge d'una part de la col·lecció d'arts decoratives emmagatzemades al C. de l'Agricultura, de la col·lecció de Fina Miralles de 65 obres sobre paper, a més s'han fet 76 noves fitxes i s'han digitalitzat 58 documents del seu arxiu, també de més de 80 peces diverses de la col·lecció que han estat deixades, han participat en exposicions pròpies o han estat consultades; s'han restaurat 2 obres de Joaquim Montserrat, així com s'ha continuat col·laborant amb la Xarxa de Museus d'Art de Catalunya per adequar la documentació a uns criteris comuns; s'han gestionat una trentena de préstec temporals d'obres de la col·lecció, així com 300 préstecs d'obra a més de documentació diversa demanats a d'altres per a exposicions organitzades pel Museu d'Art, s'han gestionat 13 reproduccions no vinculades a obres deixades en préstec i 3 usos d'espais de la Casa Turull i del Museu d'Art, així com s'han atès una quarantena de consultes relacionades amb obres i autors de la col·lecció, entre d'altres.

Pel que fa al programa de recerca, a més de les accions vinculades als projectes expositius, cal destacar : la recerca al voltant del logicofobista d'origen sabadellenc Andrés Gamboa-Rothwos, la col·laboració en l'inventari de la rajola hidrúlica a Sabadell, la col·laboració amb la Fundació Ars per a l'estudi i difusió dels escrits de Fina Miralles que veurà la llum l'any 2018 en forma d'exposició i publicacions, l'organització de la primera Víquimarató d'art i d'artistes sabadellencs en col·laboració amb d'altres entitats de la ciutat o els articles publicats a la revista Arraona .

Pel que fa a les exposicions presentades vinculades al programa de difusió i d'acord al programa d'actuació previst es van programar 13 exposicions, 12 produïdes pel museu, sols o en col·laboració i 1 produïda per la Xarxa de Museus Locals de la Diputació.

Valorem que la programació es va centrar majoritàriament en autors locals, històrics o contemporanis, com són, per ordre de programació: Werens, Fina Miralles, Joan Vilatobà, Joan Figueras, Ramiro Fernandez Saus, Juri Rodkinke, Carles Enrich, Helgi Thorgils Fridjonsson, Oriol Vilapuig, Xavier Ristol, Àngel Bofarull, Lluís Clapés, Xavier Nogués, Guillem Celada, Ana Garcia-Pineda, Marcos Nogué, Xavi Ristol, Gerard Torres, Joaquim Montserrat, Maria Bosch, Josep Madaula, Assumpció Oristell, Lluís Bagaria, Antoni Vila Arrufat, Maria Romaní i Marcel Ayats.

Els comissariats van anar a càrrec del personal propi o d'especialistes externs, com són: Agustí Caixach, Maia Creus, Lalo Quintana d'ESDI, Plàcid Garcia-Planas, Ignasi Domènech dels Museus de Sitges, Marc Vives de l'Estruch, Rossend Lozano, Txema Romero del Museu d'Art de Cerdanyola i Eusebi Vila,

Per a la producció de les exposicions es va col·laborar amb, a més de tots els prestadors individuals i/o entitats, amb la Fundació Ars, la Revista Quadern, el Cercle artístic de Sant Lluc de Barcelona, ESDI, l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, el Consorci de Patrimoni de Sitges, l'Estruch, la Regidoria de Drets Civils i Ciutadania de l'Ajuntament de Sabadell, el Museu d'Art de Cerdanyola, la Fundació Municipal Joan Abelló, la Fundació Palau i el Museu d'Arenys de Mar.

Es van fer més de 60 activitats de dinamització o paral·leles, entre visites, itineraris, conferències..., tot intentant participar en esdeveniments locals o nacionals, com poden ser: les de cada primer diumenge de mes, sant Jordi, l'Aplec de la Salut, els casals d'estiu, la Festa Major, els tallers de Nadal, el Dia i la Nit internacionals dels museus, les

Jornades Europees de Patrimoni, el Dia internacional de les persones amb discapacitat, entre d'altres.

Es va publicar un catàleg, sobre l'exposició *Joaquim Montserrat. L'emoció del gest*, a més de la revista *Arraona*.

Pel que va al públic escolar, volem destacar la producció de noves propostes, algunes que passaran a formar part de l'oferta estable i d'altres vinculades a exposicions temporals, encaminades a millorar o ampliar l'oferta existent, que són:

- *Joaquim Montserrat 1950-2016. L'emoció del gest*. Exposició temporal. Visita guiada. Per alumnes d'educació primària i secundària.
- *Immersos en les dades*. Exposició temporal. Visita guiada. Per alumnes de 4rt, 5è i 6è de Primària i 1er i 2on d'ESO.
- *Immersos en les dades*. Exposició temporal. Visita dinamitzada i Taller experimental. Produït i coordinat per La Mandarina De Newton. Per alumnes de 4rt, 5è i 6è de Primària i 1er i 2on d'ESO.
- *Sense Títol. Viu L'art Contemporani / Sense Títol. Viu L'art Contemporani Petit* Opcional: sobre l'exposició *Joaquim Montserrat 1950- 2016. L'emoció del gest*. Taller d'introducció a l'art Contemporani. Per alumnes d'educació primària i secundària.

Entre les col·laboracions destaquem les portades a terme amb: les regidories d'Educació, de Drets civils i Ciutadania i Serveis Socials, de Territori i Urbanisme, de Turisme de l'Ajuntament de Sabadell; també amb la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona, el Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya, la Universitat de Barcelona, l'Observatori dels Públics del Patrimoni Cultural de Catalunya, la Filmoteca de Catalunya, la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, l'Estruch i les Biblioteques de Sabadell, l'Esdi, els Museus de la ciutat, l'Acadèmia de Belles Arts, CASSA, TUS, Museu d'Art de Cerdanyola, la Fundació Municipal Joan Abelló, la Fundació Palau, el Museu d'Arenys de Mar, el Consorci de Patrimoni de Sitges el Cercle Artístic de Sant Lluç, AmiKal Wikimèdia, entre d'altres.

Pel que fa al públic total, han visitat el Museu d'Art de Sabadell 21.253 persones, una xifra menor que l'any 2015 que fou de 25.794 persones, que s'explica per la no organització aquest any de la Fira Art a l'Abast al pati del Museu d'Art per la Festa Major i al gran èxit de l'exposició inaugurada l'any 2015, *Werens. Art urbà. Singulars propis Artistes sabadellencs contemporanis* .

Pel que fa al públic escolar, han visitat el Museu d'Art 170 grups que corresponen a 4.280 alumnes; observem una disminució respecte l'any 2015 quan es van atendre 209 grups i 5.109 alumnes, que s'explica per a la gran participació de les escoles i instituts a l'exposició *Werens. Art urbà. Singulars propis. Artistes sabadellencs contemporanis*”.

ARXIU HISTÒRIC DE SABADELL

Fons

1. Objectiu

L'objectiu general d'aquest programa és el treball en el coneixement dels fons dipositats a l'AHS i, per tant, totes les mesures de conservació, restauració, substitució de suport i generació d'instruments de descripció encaminades a fer-los accessibles als usuaris de l'AHS.

2. Actuacions

2.1 Ingrés de documentació

Donacions i adquisicions

- **Fons Privats. Destaquen:**

- Patrimoni Gonteres de Sant Pere de Terrassa. 7 pergamins (1373-1568). Donació de Gabriel Cornadó Farré (12.01.16).
- Copiadors de cartes i llibre de comandes de l'empresa Quadres i Feliu (1873-1893). Donació de Santiago Garcia Gómez (09.02.16). Completa el fons SA Sucesora de Cuadras y Prim.
- Partitures de Bonaventura Sardà i Mimó (s. XIX-XX) i altra documentació familiar. Donació de Josep Maria Sardà Masllovet (10.03.16).
- Documentació de Lluís Subirana Reboloso. Donació de Maria Rosa Cucurull (23.04.16). Completa els fons.
- Manuscrit sobre la història del Gremi de Fabricants de Gabriel Casals Pena (1936) i llibre d'actes i escriptures de constitució i dissolució del Diari de Sabadell (1924-1934). Donació d'Isabel Casals Couturier (13.05.16).
- Arquitecte Joan Bosch i Pons. 40 ml de documents i 300 tubs de projectes d'obra. Donació de Joan Bosch i Pons (13.05.16).
- Documentació i fotografies de la família Vila-Llobet. Donació de Joan Vila i Llobet (08.07.16)
- Àlbums fotogràfics de l'Institut Pau Vila. Donació de Carme Lamarca i Roca (14.07.16).
- Diversos dossiers d'iniciatives ciutadanes (Plataforma contra el Banc Mundial, Torrent de Colobrers, golf de Torrebonica i Consulta Social Europea). Donació de Feliu Madaula Cañadell (29.08.16).

- Correspondència de Salvador Sarrà i Serravinyals (1939-1948). Donació d'Isabel Sarrà (08.09.16). Completa el fons.

- Correspondència de Joan Oliver (1932-1984). Donació de Sílvia Oliver i Serra (11.10.16).

Estadística total d'ingressos

- **Arxiu Administratiu**

Ingressos de 39 transferències: documentació municipal

TOTALS					
UI: 443	Vols: 33	Fotos: -	FD: -	Plànols: -	CD: 3
40,77 m.					

Núm.	Sèrie documental	UI	Metres lineals
1	Serveis socials. Informes d'arrelament social, 2014	14 UI	1,40
2	Serveis socials. Proposta d'informes d'integració social, 2014	01 UI	0,10
3	Gabinet de premsa. Reportatges fotogràfics, 1989-2002	68 UI	6,80
4	Serveis econòmics. Exps. D'ordenances fiscals, 2001-2009	08 UI	0,80
5	Secretaria General. Registre de Decrets d'Alcaldia, 1985-2005	10 UI	0,10
6	Intervenció General. Llibre major de comptes, 1996-1999	17 vols	0,58
7	Intervenció General. Llibre diari general d'ingressos, 1982-1985	04 vols	0,12
8	Intervenció general. Registres de manaments de pagament, 1996-1999	04 vols	0,10
9	Intervenció General. Registres de manaments d'ingrés, 1996-1999	04 vols	0,09
10	Intervenció General. Llibres auxiliar de registres de dipòsit i fiances, 1958-1986	03 vols	0,08
11	Sostenibilitat i Gestió d'Ecosistemes. Exps. d'ocupació de la via pública, 2001-2010	05 UI	0,50

12	Síndic de Greuges. Memòria, 2015	01 vol	
13	Serveis Socials. Informes d'arrelament social, 2015	12 UI	1,20
14	Serveis Socials. Proposta d'informes d'integració social (renovació de residència temporal), 2015	02 UI	0,20
15	Serveis Socials. Programa de requalificació professional "PREPARA", 2012-2015	19 UI	1,90
16	Padró d'Habitants i Activitats. Comunicacions amb INE, 2015-2016	03 CD	
17	Serveis Socials. Informes d'arrelament social, 2003-2011	35 UI	3,50
18	Urbanisme. Projectes de Delimitació del Sòl (PD) desenvolupats del Pla Comarcal, 1976	1 exp.	
19	Urbanisme. Secció: Jurídica i Econòmica (obres i equipaments). Contractació d'obres, 2002	04 UI	0,40
20	Urbanisme. Secció: Oficina Especial de Gestió de Can Llong. Contractació menor (obres, serveis, subministraments...), 1997-2002; 2007	04 UI	0,40
21	Urbanisme. Secció: Jurídica i Econòmica (obres i equipaments). Contractació menor, 2002	02 UI	0,20
22	Urbanisme. Secció: Oficina Especial de Gestió de Can Llong. Contractació de consultoria, assistència o serveis, 1997-2007	15 UI	1,50
23	Urbanisme. Secció: Jurídica i Econòmica (obres i equipaments). Contractació de consultoria, assistència tècnica o serveis, 2002	03 UI	0,30
24	Urbanisme. Secció: Jurídica i Econòmica (obres i equipaments). Contractació de consultoria, assistència tècnica o serveis, 1991-1997	01 UI	0,10
25	Urbanisme. Secció: Institut Desenvolupament Estratègic Municipal Sabadell –IDEMS. Contractació de consultoria, assistència tècnica o serveis, 1989-1992	02 UI	0,20
26	Recursos Humans. Serveis extraordinaris, 2003-2010	08 UI	0,80
27	Recursos Humans. Fulls de salaris, 2002-2010	03 UI	0,30
28	Recursos Humans. Dietes i indemnitzacions, 2002-2010	09 UI	0,90
29	Intervenció General. Exps. de baixes i devolucions d'ingressos, 2009	07 UI	0,70
30	Intervenció General. Exps. d'aprovació de liquidació d'ingressos, 2009	08 UI	0,80
31	Acció Social. Atenció a la gent gran, 2006	02 UI	0,20
32	Acció Social. Ajuts al menjador, 2001-2003; 2009-2011	18 UI	1,80

33 Recursos Humans. Exps. de formació externa, 2007-2011	40 UI	4,00
34 Recursos Humans. Exps. de formació interna, 2000-2011	40 UI	4,00
35 Llicències Urbanístiques. Obres menors de xarxes companyies de subministraments, 2003	27 UI	2,70
36 Llicències Urbanístiques. Connexions al clavegueram, 2003	04 UI	0,40
37 Acció Social. Prestacions econòmiques d'urgència social, 2008-2009	40 UI	0,40
38 Urbanisme. Àrea de Territori i Sostenibilitat. Obres públiques i edificis municipals, 1998	22 UI	2,20
39 Urbanisme. Àrea de Territori i Sostenibilitat. Obres d'infraestructures i projectes d'urbanització, 1998	10 UI	1,00

- **Arxiu de Protocols del Districte Notarial de Sabadell**

Ingrés de 192 volums de protocols (22 ml) que, per manca d'espai a l'AHS, han estat dipositats a la biblioteca del Vapor Badia.

- **Fons Documentals Privats**

Estimació de documentació ingressada:

Patrimoni Gonteres	7 perg.
SA Sucesora de Cuadras y Prim	0,3 ml.
Família Sardà	0,2 ml.
Lluís Subirana i Reboloso	0,1 ml.
Salvador Sarrà i Serravinyals	0,1 ml.
Família Vila-Llobet	0,3 ml.
Institut Pau Vila	1,0 ml.
Feliu Madaula Cañadell	0,2 ml.
Joan Bosch i Pons (arquitecte)	40,0 ml*
*dipositat al Vapor Badia	

Total **42,2 ml. aprox**

- **Fons d'imatge i So**

Durant tot l'any s'han anat produint fins a un total de 28 donacions amb destí a la Secció d'Imatge i So. Pel que fa a les entrades documentals no comptabilitzades i pendents de processament tècnic, destaquem: 2 àlbums de l'església parroquial de Sant Salvador donats per Antoni Vázquez Forrellad; 2 àlbums de la trajectòria artística i musical de Maria Rosa Borrell Badia; 6 capsos amb fotografies de l'Institut Pau Vila, donades per Carme Lamarca Roca; i diverses de la família Vila Llobet donades per en Joan Vila Llobet. Altres donacions destacables són una part del fons audiovisual de l'antic Canal

50 i Canal Vallès, donat per Josep Padrós; la documentació relativa a la celebració del 50 aniversari de l'Schola Cantorum de l'Acadèmia Catòlica (any 1967); la donació de quasi 3.000 diapositives que completen el fons Moisès Serra Martí (donat l'any 2009) i les fotografies de les activitats de l'Institut Pau Vila durant els anys 90 i primera dècada del 2000.

Pel que fa a donacions comptabilitzades, han entrat: 462 imatges fotogràfiques analògiques i digitals; 82 fitxers sonors musicals; 1 fitxer sonor àudio documental; 2 cintes casset; 5 cintes sonores de bobina oberta; 300 vídeos analògics en formats diversos (VHS, S-VHS, DVCam, DVCPPro, etc) ; 15 vídeos digitals; 2.394 diapositives en cel·luloide; 1 pel·lícules en cel·luloide i 1 pel·lícula digital.

- Biblioteca

83 volums per a la biblioteca local.

S'han registrat per mitjà d'una base de dades 490 exemplars de la biblioteca de la Cooperativa La Sabadellenca, així com 287 cartells.

- Hemeroteca:

Hemeroteca local	109 títols (16 de nous)
Hemeroteca referència	5 títols
Revistes electròniques	18 títols (catalogats)

Es manté l'ingrés de revistes en paper en xifres similars a l'any 2015.

També ha ingressat una part important de publicacions periòdiques procedents de la Fundació Bosch i Cardellach i que completen les col·leccions de l'AHS. En total són més de 200 exemplars de 52 títols diferents.

2.2 Tractament dels fons de l'AHS

- Arxiu Central (1979-2016)

Funció de l'Arxiu Administratiu

L'arxiu administratiu és l'arxiu que custodia aquells expedients, generats i gestionats per l'Ajuntament de Sabadell en les seves funcions i activitats, que han estat tancats i han finalitzat la seva vigència administrativa. Però com que els seus valors jurídics i fiscals poden estar encara vigents, aquesta documentació passa a tenir un cicle de vida semiactiu, per tant han d'estar accessibles per a la seva consulta o préstec, si és el cas. L'Arxiu Administratiu s'encarrega, doncs, de gestionar aquesta documentació en els dipòsits pertinents i programar la seva disposició passat el termini marcat per la llei: parlem de transferir a l'AHS o d'eliminar seguint la política correcta de les Taules d'Accés i Avaluació Documental (TAAD) de la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental (CNAATD)

La transferència és el traspàs d'un arxiu a un altre d'un nombre determinat d'expedients en consonància amb el seu valor documental i els terminis de conservació d'aquests en funció de les seves fases documentals. Les transferències sempre es fan per sèries documentals (anys complets) i el juntament amb el traspàs dels documents també s'estableix un nou canvi de responsabilitat de la custòdia de la documentació i la seva informació.

El procediment de transferència és el següent:

1. Identificar la sèrie documental a transferir
2. Preparar la documentació que es vol transferir
3. Posar-se en contacte amb l'Arxiu
4. Demanar al servei de brigades que traslladi les capses amb tota la documentació.
5. Un cop els tècnics de l'arxiu repassin tota la transferència i tot estigui correcte, s'enviarà el full de transferència al servei
6. És obligatori transferir la base de dades on estiguin registrats els expedients que són transferits.

L'eliminació de la documentació original no es pot fer sense l'aprovació de la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental (CNAATD). Un expedient ha de contenir tots els documents que formen part d'un procediment administratiu. Les còpies i fotocòpies es poden eliminar immediatament si tenim el seu original localitzat.

A l'Ajuntament de Sabadell l'òrgan encarregat de l'eliminació de la documentació és l'Arxiu Històric de Sabadell.

El procediment d'eliminació és el següent: transferir la documentació eliminable a l'AHS que farà el procediment correcte i enviarà un certificat de destrucció al Servei, un cop finalitzat el procés.

El servei de préstec permet a un servei de l'Ajuntament consultar un expedient a partir de registrar les dades bàsiques de la persona responsable del servei, el tècnic que faci la consulta i la documentació consultada. El préstec és de 2 mesos, passat aquest temps s'ha de retornar l'expedient o demanar una pròrroga a l'arxiu donant el número de préstec pertinent.

A més des de l'Arxiu Administratiu també s'implanta el Sistema de Gestió Documental a diferents departaments de l'Ajuntament de Sabadell. La Gestió Documental és el conjunt de procediments, tècniques i instruments, d'ús per a tota una organització, per controlar, organitzar i descriure la documentació produïda per l'Administració com a resultat de les seves activitats des del moment en què la documentació és creada o rebuda fins al moment en què passa a conservar-se, si s'escau, a l'Arxiu Històric de Sabadell.

Col·laboracions amb les unitats generadores.

S'ha col·laborat amb diverses unitats:

Acció Social:

Control de transferències i eliminació de documentació

Padró d'habitants:

Assessorament per la digitalització de fitxes de microfilms

Control de transferències i eliminació de documentació

Serveis econòmics:

Control de transferències i eliminació de documentació

Recursos Humans:

Control de transferències i eliminació de documentació

Gabinet de Premsa:

Assessorament de transferència de documentació en suport fotogràfic

Control de transferència.

Urbanisme:

Control de transferències i eliminació de documentació

Intervenció General:

Assessorament i propostes de treball a la gestora documental del Departament:

Laura Marín

Control de transferències i eliminació de documentació

Serveis econòmics:

Assessorament i estudi de documentació específica.

Control de transferències i eliminació de documentació

Agència Tributària. Multes:

Control de transferències i eliminació de documentació

Assessoria Jurídica:

Assessorament i estudi de documentació específica.

L'Olga Tàpias ha participat en el curs organitzat per l'Ajuntament de Sabadell "Gestió Documental i Arxius Municipals" els dies 2, 4, 9 i 11 de novembre, col·laborant amb la Teresa Cardellach (Ajuntament de Terrassa).

S'han elevat a la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria de Documentació 3 expedients d'eliminació de documentació municipal.

Expedient de Tria	Capses eliminades	Metres lineals
01/2016	259	25,90
03/2016	9,75	0,975
04/2016	244	24,40
TOTAL	512,75 UI	51,275 m.

(Exp. 02/2016: Registre d'eliminacions de la documentació del 2015)

Exp. de Tria	Sèrie documental	TAAD	Elevat a la CNAATD	UI	Metres lineals
01/2016	Llicències urbanístiques: obres menors de xarxes companyies de subministrament, 2002	66	✓	31	3,10
	Recursos humans: documentació per eliminar	0		4	0,40
	Serveis econòmics: documents de treball i fotocòpies, 1985-2009	0		104	10,40
	Arxiu Històric: Hemeroteca, duplicats	0		16	1,60
	Arxiu Històric: Sala, Butlletes de consulta, 2009	0		2	0,20
	Arxiu Històric: Documentació de treball i duplicats	0		14	1,40
	ATSA. Servei de Multes: Documentació de treball i duplicats	0		18	1,80
	Serveis Socials: Informes d'arrelament social, 2014	663		13	1,30
	Servei de sostenibilitat i gestió d'ecosistemes: Exps. d'ocupació de la via pública, 2001-2010	Resol ¹		5	0,50
	Servei de sostenibilitat i gestió d'ecosistemes: Contractació d'obres, 2010. Documentació d'empreses licitadores no adjudicades	Resol ²		4	0,40
Intervenció General: Documentació de treball i duplicats	0		48	4,80	

Resol¹: Resolució de la CNAATD de 26.06.2015, "Modificació de la TAAD 293, Exp. CNAATD 11/2015, Exps. de llicències d'ús comú especial".

Resol² Resolució de la CNAATD de 11.07.2006.

Exp. de Tria	Sèrie documental	TAAD	Elevat a la CNAATD	UI	Metres lineals
03/2016	CPCV*: Modificació de crèdit, 2008	604	✓	1	0,10
	CPCV*: Manament d'ingrés, 2008	39	✓	4	0,40
	CPCV*: Liquidació de taxes, 2009	275	✓	0,50	0,05
	CPCV*: Manament de pagament, 2008	38	✓	7	0,70

CPCV*: Fulls de salaris (nòmines), 2008	284	✓	0,25	0,025
---	-----	---	------	-------

*CPCV: Fons del Consorci del Parc Central del Vallès.

Exp. de Tria	Sèrie documental	TAAD	Elevat a la CNAATD	UI	Metres lineals
04/2016	Recursos Humans: Serveis extraordinaris, 2003-2010	11	✓	8	0,80
	Recursos Humans: fulls de salaris, 2002-2010	284	✓	3	0,30
	Recursos Humans: dietes i indemnitzacions, 2002-2010	249	✓	9	0,90
	Recursos Humans: Exps. de formació externa, 2007-2009	85	✓	26	2,60
	Recursos Humans: Exps. de formació interna, 2000-2006	85	✓	17	1,70
	Serveis Socials: Ajuts al menjador, 2001-2003; 2009	541	✓	4	0,40
	Serveis Socials: Prestacions econòmiques d'urgència social, 2008-2009	800	✓	40	4,00
	Llicències Urbanístiques: Obres menors de xarxes de companyies de subministraments, 2003	66	✓	27	2,70
	Serveis Socials: Informes d'arrelament social, 2003-2011	663		35	3,50
	Serveis Socials: Programa de requalificació professional "PREPARA", 2012-2015	0		9	0,90
	Serveis Socials: Atenció a la gent gran, 2006	0		2	0,20
	Recursos Humans. Nòmines: documentació per eliminar	0		8	0,80
	Recursos Humans. Control horari: documentació per eliminar	0		8	0,80
	Intervenció General: Exps. de baixes i devolucions d'ingressos, 2008-2009	0		7	0,70
	Intervenció General: Exps. d'aprovació de liquidació d'ingressos, 2008-2009	0		8	0,80
	Intervenció General: documentació de treball i duplicats	0		24	2,40
	Urbanisme: documentació de treball i duplicats	0		6	0,60

Arxiu Històric: sol·licituds de treball, currículums, 1995-2006	0	1	0,10
Arxiu Històric: Documentació de treball i duplicats	0	2	0,20

Respecte la Descripció han augmentat les bases de dades en els següent registres:

Registres totals de les bases de dades 2016

Base de Dades	Núm. Registres 2015	Núm. Registres 2016
- Llicències urbanístiques, 1940-2003 (catàleg)	98.017	88.147
- Llicències urbanístiques, 1940-2003 (catàleg eliminació)	49.526	51.547
- Arxiu Administratiu Total (inventaris)	13.075	13.176
- Arxiu Administratiu Total (catàleg)	15.820	16.607
- Arxiu Eliminació (inventaris)	10.053	10.335
- Arxiu Eliminació (catàleg)	138*	584
TOTAL	177.629	180.396

Registres entrats a les bases de dades 2016

Base de Dades	Núm. Registres 2015	Núm. Registres 2016
- Llicències urbanístiques, 1940-2003 (catàleg)	10.168	-9.870
- Llicències urbanístiques, 1940-2003 (catàleg eliminació)	0	2021
- Arxiu Administratiu Total (inventaris)	434	101
- Arxiu Eliminació (inventaris)	266	282
TOTAL de registres nous:	1.868	2.404

Fons Municipal Històric

- Llicències d'obres. Catalogació expts., 1943-1955

Anys	Contingut	expt/UA	núm. UI
1943-1955	Majors	4511	101

Aquesta intervenció és continuació de la tasca endegada l'any 2013, consistent en la descripció de les llicències d'obra del període 1880-1956. La catalogació d'aquests expedients enllaça cronològicament amb les llicències d'obres del període 1957-actualitat, de manera que l'AHS, els seus usuaris i el servei d'Urbanisme tindran un fàcil accés a la identificació de qualsevol expedient. El que sovint implicava hores de cerca en fitxes i registres ara es podrà localitzar eficaçment en una base de dades. A més, darrerament a l'AHS hem detectat un considerable augment de la demanda de consulta d'expedients de finques antigues, com a conseqüència de la nova orientació del mercat immobiliari, i la feina feta fins ara ha repercutit en una evident millora del servei.

Per a identificar l'adreça de cadascuna de les finques objecte d'obra, s'ha geolocalitzat a partir del plànol d'emplaçament inclòs a la llicència, mitjançant l'ús de pàgines cadastrals i de googlemaps.

Per al període 1880-1956 s'han indexat un total 29.583 expedients. En el decurs de l'any 2017 es preveu la catalogació dels expedients de 1956 i per tant la conclusió d'aquest projecte, que voltarà els 30.500 expedients controlats.

1881-1916	Vagues	35	2
1831-1840	Padró de veïns. Altes		1
	TOTAL	35	3

- Padrons de veïns. Digitalització.

Any	Tipologia documental	núm. fitxers
1850	Fulls del padró	1462
1900	Fulls del padró	1143
1924	Fulls del padró	11047
	TOTAL	13652

L'any 2014 vam endegar el projecte de digitalització de les diferents tipologies documentals dels padrons i censos de veïns.

Aquesta documentació fou microfilmada l'any 2006 per la Genealogical Society of Utah però als usuaris els seguïem servint els originals, atès que la consulta d'aquests documents en aquest suport és molt feixuga.

Es tracta de documentació molt consultada atès l'interès creixent en la genealogia i es feia evident el deteriorament d'alguns documents, així com també la incomoditat de servir documentació que a vegades és de gran format i de pes important.

El microfilm, com a suport de substitució, és perfecte però no pas a l'hora de consultar els documents. Així que amb recursos propis (el lector-reproductor de microfilms de l'AHS) vam començar a digitalitzar aquesta documentació.

La digitalització s'ha acompanyat en cada cas dels índexs corresponents per tal que l'usuari pugui cercar amb comoditat i amb un fàcil accés.

En aquests tres anys s'han digitalitzat 39.787 pàgines de padrons (1824-1924). La consulta es fa en únic ordinador disponible i això impossibilita que dos o més usuaris puguin treballar alhora.

Fons notarial

<i>Anys</i>	<i>Notari</i>	<i>volums</i>	<i>ml</i>
1986-1990	Vallejo Zapatero, Rafael	69	
1990	García Gil, Manuel	6	
1984-1985	López-Polín Méndez de Vigo, Javier	12	
1986-1991	Estella Garbayo, Miguel	85	
1984	Velasco Peña, Eduardo	7	
1985-1986	Senent Ana, Fernando	12	
	TOTAL	191	22,00

Fons del Jutjats

Reinstal·lació i inventari de la sèrie de certificats de defunció del Registre Civil, 1871-1899 (1 ml).

Fons privats

<i>Anys</i>	<i>Contingut</i>	<i>expt/UA</i>	<i>núm. UI</i>
1926-1981	Oficina Administrativa Miralles	17	5
1884-1893	SA Sucesora de Cuadras y Prim	4	3
1959-2011	Lluís Subirana i Reboloso	39	4
	TOTAL	60	12

També s'ha treballat en l'ordenació i classificació dels fons Salvador Sarrà Serravinyals, Santiago Arderiu i Associació Tècnica de la Indústria Tèxtil.

- Imatge i So

A banda de les tasques pròpies de la secció, es dona suport d'atenció al públic a la sala de consulta, suport específic a les consultes d'imatge i so, s'atenen i resolen les comandes resultants i es gestionen i realitzen totes les reproduccions documentals sorgides de l'atenció al públic en general.

Durant l'any es processen les petites donacions que van arribant. Pel que fa als treballs específics, destaquem que entre maig i novembre hem comptat amb el suport temporal de l'arxivera Patrícia Àlvarez, qui ha destinat 612 hores de treball (a càrrec de la Diputació de Barcelona) i 53 hores (a càrrec de l'OAMA) al processament arxivístic del fons personal del fotògraf Moisès Serra Martí. Aquest fons s'estima en uns 20.000 documents fotogràfics dels quals, a finals del 2016 hi ha instal·lades i topografiades 17.180 unitats; descrites: 14.023 (descrites contra negatiu en primera instància i verificades després per pantalla un cop digitalitzades (4.560) i amb ajuda de l'autor; digitalitzades: 4.560 (negatius i alguna diapositiva). També s'ha fet una revisió de les descripcions de la primera fase de treball (gener-març 2015) per ampliació de la fitxa descriptiva, sobre tot la realimentació d'alguns camps per tal d'adaptar la base de dades de la Secció d'Imatge i So de cara a la futura migració de dades al portal de difusió i base de dades IMAGINA.

Durant aquest any també hem procedit a la neteja i reordenació de 21 fotografies de gran format emmarcades.

La SIS té descrites a la seva base de dades 139.468 fotografies. D'aquestes, es poden consultar en format digital a través de la versió interna del programa FotosM 94.579 ítems, enguany hem incorporat 4.229 registres. Pel que fa a la consulta en Sala, d'aquestes són accessibles per pantalla 41.271 un cop passats els filtres de la normativa sobre accés (aquesta xifra no s'ha vist incrementada per l'obsolescència dels ordinadors de la sala que no és compatible amb la nova versió del programa FotosM).

Altres tasques desenvolupades han estat:

A) El tècnic de la SIS David González forma part del Grup de Treball de Documents Audiovisuais per les Televisions Locals (GTDATL) de la Comissió Nacional d'Avaluació Accés i Tria de Documents (CNAATD) en representació de l'Associació d'Arxivers i Gestors de Documents i com a secretari del Grup. L'objectiu es crear unes taules d'avaluació sobre els documents audiovisuals produïts per les televisions. Els treballs es perllongaran al llarg de l'any 2017.

B) Actualització del programa FotosM amb l'informàtic Carles Rovira i la col·laboració de Martí Balmes. S'afegeixen camps de cerca com els descriptors, data inicial i data final. Es permet fer fulls de contactes en PDF i s'amplien els camps de cerca amb possibilitat de limitar la cerca a alguns camps concrets.

C) Assessorament i col·laboració amb la Central de Serveis Tècnics de la Xarxa d'Arxius Municipals pel desenvolupament del web IMAGINA. L'Ajuntament de Sabadell és, juntament amb Sant Cugat i Tavertet, un dels centres pilot pel desenvolupament del nou portal de fotografia de la Diputació de Barcelona.

- Biblioteca

S'han catalogat en el Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (CCUC) un total de 579 exemplars. Aquest total correspon a:

- les adquisicions per a la col·lecció local de l'any 2016
- els exemplars de la Biblioteca de la Cooperativa La Sabadellenca pendents de catalogar. L'any 2016 ha quedat, doncs, catalogada en la seva totalitat.

Dels 579 exemplars catalogats al CCUC l'any 2016, 229 exemplars han estat noves altes en l'esmentat catàleg, és a dir, es tracta d'obres que, en el conjunt de les biblioteques catalanes que integren els seus fons en el CCUC, en el moment de la seva catalogació només es poden trobar a l'AHS.

De la mateixa manera, a banda de la seva catalogació en el CCUC, s'han registrat per mitjà d'una base de dades 490 exemplars de la biblioteca de la Cooperativa La Sabadellenca.

Es continua amb la digitalització de cobertes de llibres per tal de ser incorporades a la catalogació que es fa al CCUC.

S'han instal·lat i descrit a la base de dades 287 cartells.

Des de la secció es continua fent el suport establert per a l'atenció al públic a la sala de consulta de l'AHS.

- Hemeroteca

L'any 2016 la secció d'Hemeroteca ha centrat gran part dels seus esforços en la digitalització dels seus fons per compte propi. A falta de pressupost i recursos externs per a poder digitalitzar les revistes i diaris de l'Arxiu, s'han iniciat petits processos de digitalització des de la pròpia secció. Això suposa una inversió d'hores molt gran i amb resultats que es perceben en petites dosis, ja que la tasca de digitalitzar requereix processos acurats de captures digitals, però sobretot de control exhaustiu, detallat i inequívoc de les dades. Normalment les empreses que es dediquen a aquestes tasques compten amb nombros personal i fan controls de qualitat d'aquests processos. En el cas de l'hemeroteca de l'AHS aquestes tasques s'han començat a fer sota el control i treball d'una sola persona i, per tant, la feina és feixuga i lenta, però de no fer-ho així les campanyes de digitalització dels fons hemerogràfics –que són molt necessàries- serien inexistentes, a falta de diners per a externalitzar-les.

Amb tot això una de actuacions fetes ha estat agafar totes les publicacions digitalitzades que teníem en cd's o dvds i bolcar-les a una unitat de xarxa amb còpia de seguretat. En total les xifres bolcades han suposat 467.053 fitxers i 27.906 carpetes. Això ha permès posar en xarxa la visualització dels títols més consultats de l'hemeroteca, i evitar la manipulació dels cd's i dvd's que els contenen. Els títols que ara es poden consultar en xarxa a l'AHS són:

Revista de Sabadell 1907-1935, Sabadell 1942-1977 i Diari de Sabadell 1977-2005

Per tal de poder posar tots aquests materials al portal de Revistes Antigues ARCA (www....), ha estat necessari convertir tots els fitxers tiff i jpg a pdf, i d'aquests fer-ne

l'ocr o reconeixement de caràcters. Aquesta tasca s'ha començat a fer amb la Revista de Sabadell (1907-1935), tractant les seves més de 75.000 planes i agrupant-les en fitxers multipàgina, indexats per dia i amb l'ocr fet. Això ha donat com a resultat 12.586 exemplars de la revista que estan disponibles en pdf i ocr i que es preveu que al llarg d'aquest 2017 es puguin consultar per Internet. Es preveu també continuar aquesta conversió amb els dos títols més consultats i ja digitalitzats (*Sabadell* i *Diari de Sabadell*).

Un altre dels processos iniciats és la digitalització d'alguns microfilms de premsa que tenim a l'AHS. Gràcies a la màquina de microfilms que tenim a la sala de consulta, és possible digitalitzar qualsevol microfilm. S'ha valorat començar a digitalitzar el microfilm de la *Revista de Sabadell* des de 1884 a 1906, ja que aquesta part de la revista no estava digitalitzada. Amb aquest procés es completaria en format digital tota la revista. Un dels avantatges d'aquest procés és que, en obtenir la plana digital, a aquesta se li pot passar un programa de reconeixement de caràcters (OCR) que fa que tot el text que conté sigui consultable. Amb això aconseguim digitalitzar i fer ocr, i obtenir la revista en un format que permetrà la consulta de qualsevol paraula del text. Aquesta eina és molt útil i preuada per als investigadors. S'ha començat a fer la *Revista de Sabadell*, de la que a fi de 2016 tenim fets els anys 1884, 1885 i 1886. El procés és lent i laboriós, però és una manera d'avançar en la digitalització.

També s'han digitalitzat les publicacions *El Trabajo* i de *El Poble*, aquesta darrera gràcies a un conveni signat amb la Fundació Josep Irla.

S'ha catalogat l'hemeroteca de l'ABB, que estava inventariada però no catalogada al CCUC i que ha suposat la incorporació de 25 títols al catàleg, molts d'ells altes noves.

S'ha processat una col·lecció de la revista *Sabadell Moderno* (1894-1906) que va ingressar fa uns anys procedent de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. La col·lecció es troba en molt mal estat i s'ha hagut de netejar i reparar alguns estrips. Aquesta col·lecció completa els anys que ens mancaven d'aquesta publicació i, per tant, és una publicació de gran valor, ja que tampoc es troba en cap altre centre del país. Per tal de procedir a la seva digitalització es va sol·licitar una subvenció del Ministerio de Cultura, sense èxit.

L'Hemeroteca ha continuat la catalogació al CCUC incorporant les cobertes de les publicacions escanejades, de les que s'han incorporat al catàleg 528 cobertes.

També s'ha treballat en l'edició de la revista Arraona núm. 36, tant pel que fa a la seva coordinació editorial com a correcció ortotipogràfica, relació amb els autors etc.

L'hemeroteca ha continuat les tasques pròpies de la seva secció en quant al manteniment i gestió de l'hemeroteca corrent (catalogació, instal·lació, difusió).

També es treballa en el manteniment del web 2.0 a través de la xarxa Facebook.

L'Hemeroteca manté les tasques assignades de suport a sala de consulta i a la direcció.

Difusió

1. Objectius

Els objectius generals d'aquest programa per a 2016 són l'atenció presencial dels usuaris a la sala de consulta, l'atenció escrita i la generació de productes editorials per a la difusió dels fons o de les activitats de l'AHS, inclosa la web de l'AHS i el Facebook.

2. Actuacions

D'acord amb el programa de treball per a 2016, les actuacions previstes eren, en síntesi, les següents:

1. Atenció presencial dels usuaris.
2. Servei de reprografia documental i fotogràfica (processos analògics o digitals).
3. Atenció telefònica.
4. Atenció escrita
5. Recerques per a la preparació de consultres
6. Gestió dels préstecs a l'Ajuntament
7. Sortides i retorns de protocols del notari-arxiver
8. Sortides i retorns d'expedients dels Jutjats de Sabadell
9. Selecció de la documentació i preparació per al transport de documentació històrica sol·licitada per entitats i associacions o necessària per als projectes de l'OAMA (exposicions).
10. Gestió del préstec interbibliotecari.
11. Coordinació editorial de la revista Arraona.
12. Actualització del web.
13. Manteniment Facebook.
14. Realització de les visites tècniques i escolars.
15. Realització de les visites comentades durant la Festa Major i el Dia Internacional dels Arxius (9 de juny).

2.1 Servei al públic

Nombre d'usuaris i consultes per tipus d'usuari

	Usuaris	Consultes
Investigador	819	2051
Ciudadà –no investigador-	726	1545
Personal de l'Ajuntament	214	518
Estudiant	27	56
Estudiant universitari	183	291
Administratius de la gestió privada	305	508
Documentalista i periodista	49	111
Altres administracions públiques	1	1
Total	2324	5081

Respecte 2015 (2078), el nombre d'usuaris ha pujat considerablement (11,8%), mentre que les consultes respecte 2015 (4554) també (11,57%).

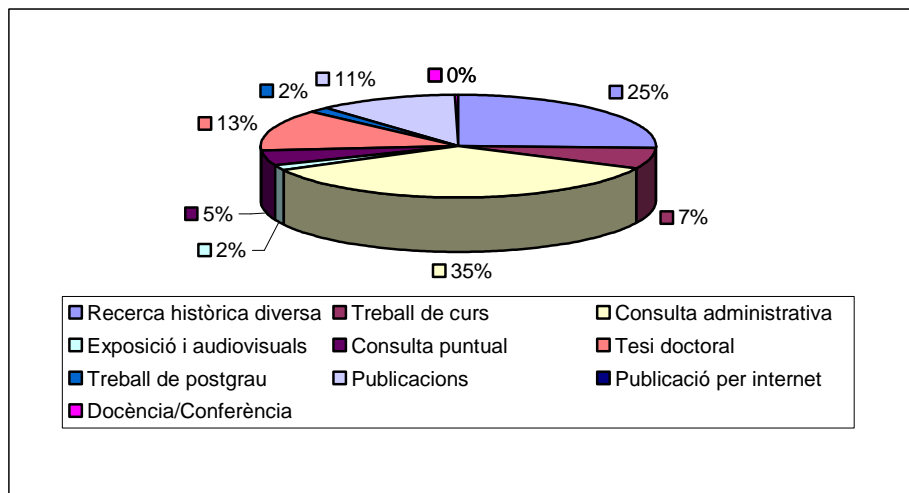
Tal com es pot veure al quadre del dessor, hi ha alguns usuaris (publicacions per internet) que no tenen consultes associades. Possiblement van consultar documentació de la que habitualment no se'n fa butlleta (llibres ubicats a la sala de consulta, fotografies consultables des dels ordinadors d'aquesta. Aquesta casuística s'ha d'afegir la dels milers de consultes que es avui dia es poden fer *on line*, sobre les materials digitalitzats penjats al portal ARCA, sobre la revista Arraona penjada al portal RACO (27.720 l'any 2016), etc. Consultes, doncs, que cada vegada s'escapen més del concepte tradicional de la consulta presencial, però que donen fe de la vocació de l'Arxiu de fer servei als interessats en els nostres fons, per més lluny que es trobin.

El mateix s'esdevé amb les consultes del fons de la secció d'imatge i so, que baixen any rere any, però això es deu a que es consulten digitalment a través del programa fotosM, i per tant no es comptabilitzen. El fet que algunes xifres baixin substancialment no significa un desinterès per la consulta d'aquests fons, sinó que sovint és conseqüència de la impossibilitat de la seva comptabilització.

Nombre d'usuaris i consultes per objecte de recerca

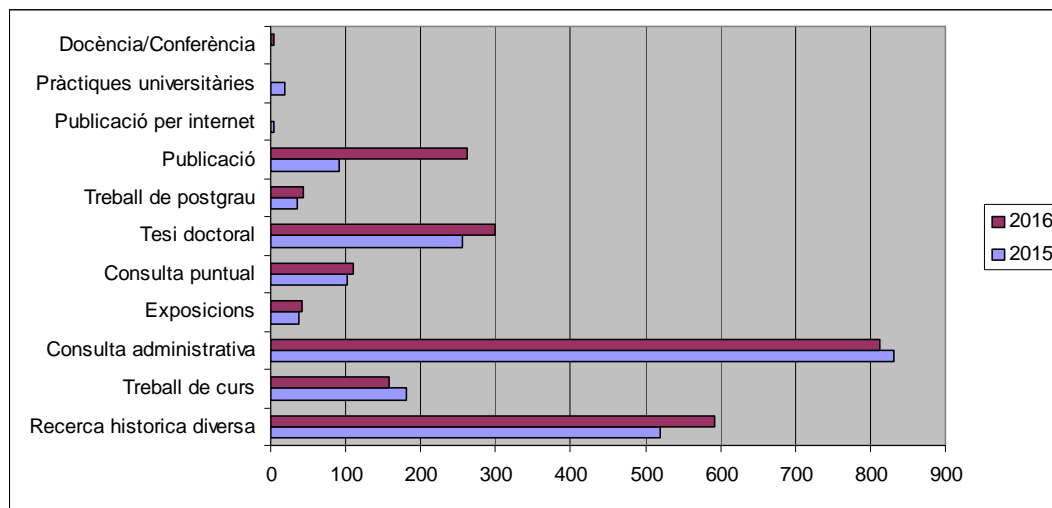
	Usuaris	Consultes
Recerca històrica diversa	592	1629
Treball de curs	157	264
Consulta administrativa	813	1416
Exposició i audiovisuals	41	73
Consulta puntual	110	139
Tesi doctoral	299	906
Treball de postgrau	43	60
Publicacions	261	585
Publicació per internet	3	0
Docència/Conferència	5	9
Total	2.324	5.081

Distribució percentual dels usuaris segons l'objecte de recerca

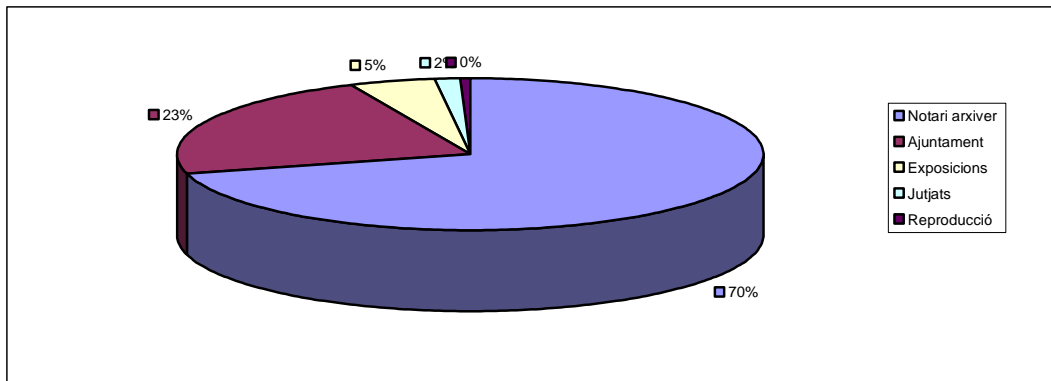
Evolució dels usuaris per objecte de recerca, 2015-2016

	2015	2016
Recerca historica diversa	519	592
Treball de curs	181	157
Consulta administrativa	832	813
Exposicions	38	41
Consulta puntual	101	110
Tesi doctoral	255	299
Treball de postgrau	36	43
Publicació	91	261
Publicació per internet	4	3
Pràctiques universitàries	18	0
Docència/Conferència	3	5
	2.078	2.324

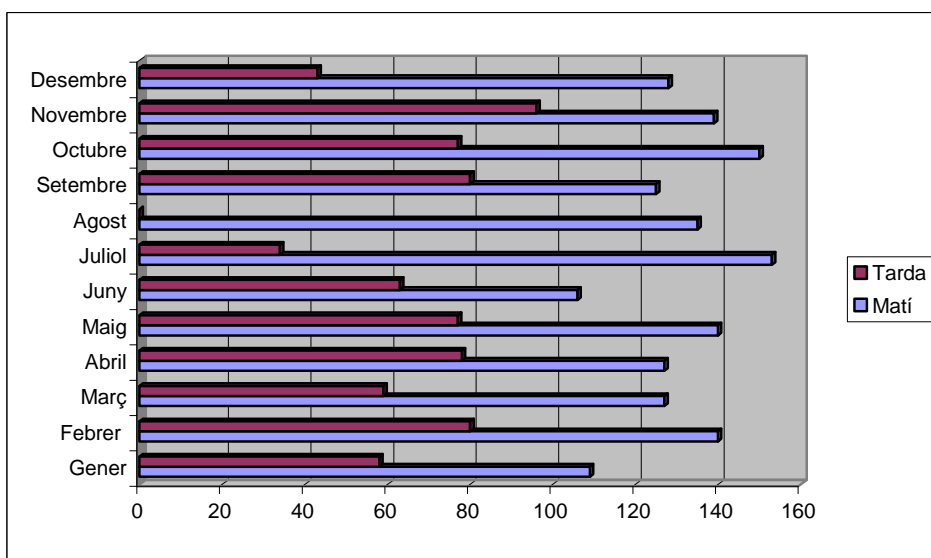
Nombre de préstecs per tipus de sortida.

Notari arxiver	629
Ajuntament	201
Exposicions	40
Jutjats	14
Reproducció	4
Total	888

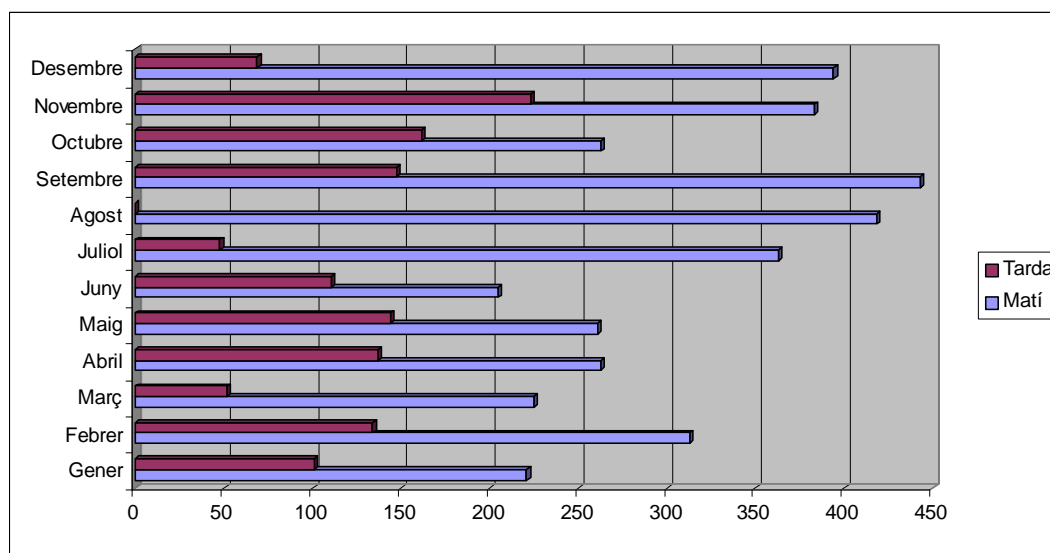
Distribució d'usuaris per mesos i torns

	Matí	Tarda	Total
Gener	109	58	167
Febrer	140	80	220
Març	127	59	186
Abril	127	78	205
Maig	140	77	217
Juny	106	63	169
Juliol	153	34	187
Agost	135	0	135
Setembre	125	80	205
Octubre	150	77	227
Novembre	139	96	235
Desembre	128	43	171
Total	1579	745	2.324

Distribució de consultes per mesos i torns

	Matí	Tarda	Total
Gener	221	101	322
Febrer	313	134	447
Març	225	52	277
Abril	263	137	400
Maig	261	144	405
Juny	205	111	316
Juliol	363	48	411
Agost	418	0	418
Setembre	443	148	591
Octubre	263	162	425
Novembre	383	223	606
Desembre	394	69	463
	3.752	1.329	5.081

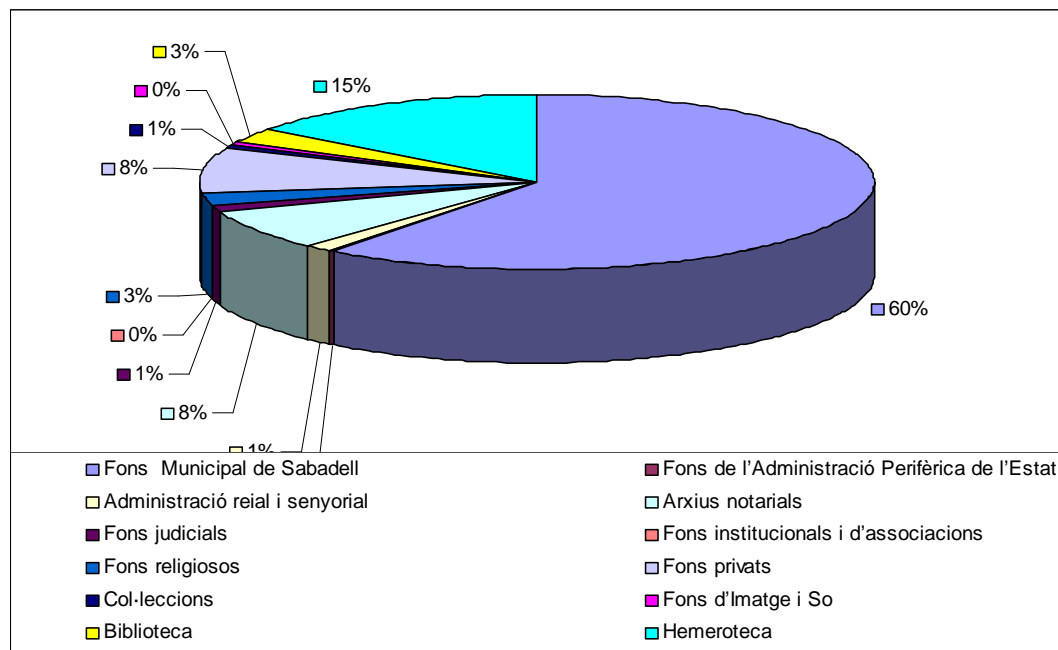

Consultes per fons d'arxiu.

Fons Municipal de Sabadell	3.061
Fons de l'Administració Perifèrica de l'Estat	14
Administració reial i senyorial	65
Arxius notariais	384
Fons judicials	53
Fons institucionals i d'associacions	7
Fons religiosos	129
Fons privats	413

Col·leccions	36
Fons d'imatge i So	19
Biblioteca	142
Hemeroteca	752
	5075

Distribució percentual de les consultes per fons d'arxiu

Evolució decennal. Fons més consultats

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Arxiu Municipal	2.388	2.693	2.794	2.717	3.695	3.293	2.931	2.483	3.276	3.061
Arxiu de protocols	298	490	255	264	264	331	356	184	263	384
Fons privats	461	589	468	375	489	452	286	272	261	413
Fons d'imatge i So	568	453	391	249	172	185	84	68	54	19
Biblioteca	387	476	257	284	284	236	249	162	104	142
Hemeroteca	751	720	927	912	756	531	608	358	405	752
	4.853	5.421	5.092	4.801	5.660	5.028	4.514	3.527	4.363	4.771

L'anàlisi a llarg termini de l'evolució de les consultes segons els fons reflecteix un cop més l'impacte que ha suposat per a l'Arxiu els processos de digitalització i disposició a través d'eines de consulta, particularment en el cas de la fotografia, gràcies a la implementació a la sala de consulta del programa FotosM, i de la digitalització de milers de pàgines d'hemeroteca. Reiterem, doncs, que el fet que algunes xifres baixin substancialment no significa que aquests fons hagin deixat de tenir interès, ans al

contrari, però aquestes consultes han deixar d'ésser comptabilitzades perquè no comporten la generació d'una butlleta individualitzada de consulta.

Reproducció documental generada pel servei d'atenció al públic

	2014	2015	2016
Fotocòpies b/n (DIN A4 / DIN A3 / plànols)	8.438	8.580	8.205
Fotocòpies color (DIN A4 / DIN A3)	27	10	26
Impressions des de CD/DVD (DIN A4 / DIN A3)	104	172	417
Impressions de captures digitals (color / tòner)	810	915	915
Fitxers digitals	3.255	1.333	1.270
CD/DVD	14	11	2
Fotografies (en suport paper)	20	3	1
Altres (diapositives, vídeos, cintes cassette,...)	21	0	3

2.2. Difusió i explotació del fons

Investigacions i recerques diverses

ABAD RODRÍGUEZ, Carla

Estudi sobre el vapor Turull i la família Turull. Treball de fi de grau dirigit per Miquel Mariner. ESDI.

ABAD SENTÍS, Josep

Història de la farmàcia Samaranch. Encàrrec particular.

ALAVEDRA BOSCH, Josep

La gran guerra a través de la premsa periòdica local. Possible publicació.

Sabadell durant la Segona República. Conferència a la Fundació Bosch i Cardellach dins el cicle "El Vallès: Segona República, Guerra Civil i Postguerra (1931-1945)".

ÁLVAREZ MARTÍNEZ, Patricia

Descripció de la fotografia digital com a document. Curs de Gestió d'Arxius Fotogràfics en l'Entorn Digital. Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya

ALTURO PERUCHO, JESÚS

Estudi acadèmic sobre els orígens i les pintures murals romàniques de Polinyà del Vallès. Projecte "Prosopografía del Homo Scholasticus en la Cataluña Altomedieval (s. IX a XII). Ministerio de Economía y Competitividad"

ASSOCIACIÓ DE LA GENT GRAN SABADELL GRÀCIA

Decorar l'interior de la seu de l'associació en motiu dels 15 anys de la seva fundació.

ATICS S.L. Gestió i difusió del patrimoni arqueològic i històric

Estudi patrimonial de la finca del carrer Creueta núm. 82-88 de Sabadell

BENAU BERENGUER, Josep Maria

Història de la família Gabarró.

BIBLIOTECA ANTONIO MARTIN , Ajuntament del Prat de Llobrega
Exposició "Els Cartells de la Guerra Civil a Catalunya" produïda per l'ANC.

BOIX PUIG, MARIA Teresa
Publicació d'una monografia titulada "Algú vol estudiar música?"

BRU BUXÓ, Marc
El sometent armat de Sabadell. Treball de curs. UAB

CABEZA, Anna; PRAT, Cesc
Joan Oliver i la seva petita pàtria, Sabadell. Article per a la revista Vallesos. Centenari de Joan Oliver

CALAF CANALIAS, Nil
Genealogia familiar. Investigació particular.

CAMPRUBÍ PLA, Xavier
L'ensenyament a Catalunya, 1500-1700 aprox. Possible publicació

CAMPS, Núria
Exposició sobre la història del barri de Can Rull i la construcció de la biblioteca de Ponent.

CANYAMERES RAMONEDA, Esteve
Genealogies diverses.

CARBONELL FERRANDO, Anton
Joan Oliver. Tasques de documentació pel Pen Club Català, per a l'edició d'un àlbum homenatge a l'escriptor.

CARMONA MARÍN, Maria Carme
Sabadell antic: treballs de documentació de les excavacions arqueològiques realitzades a diversos emplaçaments de la ciutat.

Patrimoni industrial de Sabadell Elaboració del catàleg d'edificis del patrimoni industrial sabadellenc pel Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya

CASALS MARTORELL, Daniel
Ensenyament del Català. Investigació del Departament de Filologia catalana de la UAB.

CASAS ROCA, Jordi
Ordinacions i bans de la batllia de Sant Cugat: la hisenda municipal.

CLUB NATACIÓ SABADELL
Actes del centenari del Club Natació Sabadell.

COL·LEGI SAGRADA FAMÍLIA
Exposició sobre la història de l'escola

COMISSIONS OBRERES

Actes de commemoració dels 40 anys de les vagues de 1976

CRESPI, Feliu; i Centre Cultural Torre Romeu

Documental sobre la història del barri de Torre Romeu per a un futur audiovisual.

DALMASES, Antoni

La meva arma són les paraules. Article per a la revista Vallesos. Centenari de Joan Oliver

DALMAU PONS, Glòria

Demografia de Sant Julià d'Altura. Investigació particular.

DEU BAIGUAL, Esteve

Sabadell i la Guerra Civil, 1936-194. Volum I de la col·lecció: "1936. Economia, societat i política". Propera publicació de la Fundació Bosch i Cardellach

EGEA RESINO, Bartomeu

egipte.cat Publicació a un web de divulgació científica, sense afany de lucre, sobre les peces d'art egipci a Catalunya.

ENCICLOPÈDIA CATALANA, SLU

Publicació d'una monografia titulada "Autobiografia de Catalunya"

ESCOLA D'EDUCACIÓ ESPECIAL XALOC

Audiovisual relacionat amb el projecte "Patrimoni al descobert"

ESPUNY TOMÀS, Ma. Jesús

Pòster anunciador de l' assignatura "Dictadura franquista i Transició Democràtic" UAB. Publicació. La Vaga del tèxtil de 1913.

EXTREMO GONZÁLEZ, Gemma

La casa i família Arús: Escola Pia, 35. Treball de recerca de 2n de batxillerat. Institut Ferran Casablanças.

FERRER MURILLO, Marc

Conferència a la Fundació Bosch i Cardellach. "Els Bombers i la Defensa Passiva del Vallès durant la Guerra Civil".

FUNDACIÓ ANTIGA CAIXA SABADELL 1859. Espai Cultura

Exposició "Crònica d'un edifici 1916-2016" commemoració del centenari de l'edifici central de la Caixa d'estalvis de Sabadell.

FLORENSA PUCHOL, Francesc Xavier

Estudis històrico-patrimonials de diverses finques de Sabadell. Encàrrec professional.

FRASNO PESARRODONA, Conxita

Investigació de temes diversos de Sabadell per documentar relats i memòries.

GARCIA MONTALVO, Raquel

Imatges per il·lustrar la pàgina web i el twitter del programa de Ràdio Sabadell "Sabadell Batega".

GIMÉNEZ BAEZA, Estela

La regulació del treball femení durant la Segona República. UAB

GONZÁLEZ CAMPAÑA, Aleix; i Associació Cultural Can Feu,

Publicació d'una monografia sobre el bosc i el castell de Can Feu. "Can Feu i les imatges del record"

GRANÉ ORTEGA, Jordi

Ponència "Procés de reflexió sobre la Festa Major a Sabadell"

HERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, Ginés

Programació dels cinemes sabadellencs. Investigació particular.

IBÀÑEZ FUENTES, Marta

Les festes majors al bosc de Can Feu. Publicació.

INSTITUT DE CULTURA DE BARCELONA

Imatge per acompanyar un fragment del poema Oda a Barcelona, que es posarà als autobusos de la ciutat de Tartu (Estònia), dins les activitats de l'Any Joan Oliver i per mitjà de la Xarxa de ciutats literàries de la Unesco, de la qual Barcelona en forma part

JUAN PAUMIOLA, Albert

Genealogia familiar. Investigació particular.

LLAURADÓ TASIAS, Jordi

Genealogia familiar. Investigació particular.

LÓPEZ LÓPEZ, Maria Begoña

Agustí Borgunyó: l'obra de veu i piano i obra coral. Tesi doctoral. UAB.

LUIS FERREIRA SANTOS, Rita

Estudi de premsa local. Edició d'un catàleg de premsa catalana a cura de Jaume Guillaumet i Marcel Mauri. Universitat Pompeu Fabra i Institut d'Estudis Catalans.

MARCAPROM COMUNICACIÓ

Publicació d'una monografia sobre la història del Banc de Sabadell.

MARÍN SELLARÈS, Laia (doctoranda); OSETE SANTAMARIA, Gerard (col·laborador)

"La vivenda social a Sabadell recolzada sobre parets de càrrega 1940-1970". Tesi doctoral dirigida pel Dr. Antoni Paricio. Doctorat en "Tecnologia de l'edificació" a la Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya.

MASIP SUETS, Josep

Notícies de la Creu Roja a través del Diari de Sabadell. Investigació particular.

MATEU, Montserrat

Actes de commemoració de la vaga general de 1976. Article per la revista Vallesos

MEMORIAL DEMOCRÀTIC

Catàleg de l'exposició "Patufet en guerra"

MILLÀS JIMÉNEZ, Montserrat
Genealogia familiar. Recerca particular.

MIQUEL SERRA, Domènec
Ordinacions i bans de la Batllia de Sant Cugat. Possible publicació

MOTA ESTRADA, Guillem
Audiovisual en motiu dels 40 anys de la vaga de 1976. Filigrana Produccions

NONELL JUNCOSA, Jaume
Sessió d'homenatge a Juli Garreta

OCIO CASAMARTINA, Patxi
Conferència "El Vallès: Segona República, Guerra Civil i Postguerra". UAB i FBC

OLIVA FRAGO, Ricard
"Arxiu Històric de Sabadell. La seva Secció d'Imatge i So. La visió d'un usuari" Article a la revista Quadern.

PEN CLUB CATALÀ
Publicació d'un àlbum sobre Joan Oliver en motiu del centenari del seu naixement.

PONCELAS ORTEGA, Borja
El paper de les empreses i els treballadors en la vaga del febrer de 1976: ABB. Treball de curs. Universitat de Barcelona.

PONS SAMARANCH, Isabel
Centenari de la farmàcia Samaranch a la plaça Marquillas.

REGUÉ SENDRÓS, ORIOL
Biografia de Baldomero Espartero escrita per el professor Adrian Shubert

RENOM LLONCH, Esteve
Llorenç Llobet Gràcia. Treball de final de màster dirigit per Arnau González Vilalta. UAB.

RIBAS BRUGUERA, Maria
Genealogia familiar. Investigació particular.

RIBERA VILA, Francesc.
Genealogia familiar. Investigació particular.

RODRÍGUEZ SANTAMARIA, Antonio
Temes diversos. Articles a la premsa.
Article al diari digital isabadell sobre Antoni Forrellad Solà.

SALES FAVÀ, Lluís
La jurisdicció a Sabadell a la baixa edat mitjana: edició i estudi dels llibres de la cort del batlle. Beca d'història local Miquel Carreras (2015-2016).

SAMPERE GIMÉNEZ, Sergi
Genealogia familiar. Investigació particular.

SABADELL COMERÇ CENTRE
Calendari 2017

SÀPIENS
Ressenya de l'exposició "Arrels oblidades"

SAR RESIDENCIAL Y ASISTENCIAL, SAU
Decoració de l'interior d'una residència geriàtrica

SERRANO BLANQUER, Jordi
Història de la TUS. Encàrrec de la pròpia empresa

TORRA PLA, Quim
La Colla de Sabadell. Article a la Revista de Catalunya.

TORRES I BERNABEU, Arquitectes SPC
Estudi Patrimonial de la Fàbrica Llagostera-Sampere.

TRÀNSIT PROJECTES S.L.
Exposició "Menús de guerra". Espai Cultura de la Fundació Antiga Caixa de Sabadell 1859

TUDELA TORRAS, Joaquim
Investigació sobre espais i edificis diversos de Sabadell, per documentar imatges fotogràfiques. Investigació particular.

TV3/C33. Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals
Emissió del programa sobre patrimoni artístic "Art Endins"

VINTRÓ BACARDIT, Jordi
Genealogia familiar. Investigació particular.

ZAMBUDIO DÍAS, Miquel
Biografia de Salvador Sarrà Serravinyals.

Participació en exposicions mitjançant préstec de documents originals

- *Arrels oblidades. Les Masies de Sabadell.* Museu d'Història de Sabadell.
- *Antoni Vila Arrufat: obra gràfica a Sabadell.* Museu d'Art de Sabadell.

Programa pedagògic

- 11 d'abril. Escola Nostra Llar. 6è d'educació primària. Visita monogràfica sobre el món dels pergamins (crèdit de síntesi). 6 alumnes.
- 1 juny. Institut Jaume Viladoms. Curs de formació ocupacional. 12 alumnes.

- 6 juliol. Institut Jaume Viladoms. Certificat de professionalitat grau 2. 9 alumnes.
- 13 juliol. Vapor Llonch. Servei prelaboral. 6 alumnes.

Publicacions de l'Arxiu

Es treballa en l'edició del número 36 de la revista *Arraona*.

Dia Internacional dels Arxius

El 9 de juny l'AHS organitza una visita guiada a la casa Ponsà, seu de l'Arxiu, amb motiu del Dia Internacional dels Arxius. El dia Internacional dels Arxius fou establert pel Consell.

Dia Mundial del Patrimoni Audiovisual

Aquest any 2016 el Dia Internacional del Patrimoni Audiovisual (27 d'octubre) s'ha convocat sota el lema "És la teva història, no la perdís" En el marc d'aquesta commemoració, l'Arxiu Històric de Sabadell, que conserva i gestiona un gran nombre de documents audiovisuals sobre la nostra història local, participa en l'efemèride amb la inauguració d'un canal Youtube on s'aniran penjant les pel·lícules dels nostres fons a mesura que estiguin digitalitzades, algunes d'elles disponibles al canal Vimeo.

L'enllaç del nou canal de Youtube de l'AHS és:
<https://www.youtube.com/c/ArxiuHistòricdeSabadell>

Notícies de l'AHS als mitjans de comunicació

"La revista 'Arraona' dedica un monogràfic al teatre sabadellenc", iSabadell [en línia <<http://www.isabadell.cat>> [consulta gener 2016].

"El número 35 de la Revista *Arraona*, un 'homenatge a totes les persones que s'han bolcat en el teatre a Sabadell'", Ràdio Sabadell, 19.01.2016.

21-22 gener. "L'espai FOC es fa petit en la presentació d'"Arraona". *Diari de Sabadell*, p. 31.

"Versos satírics de Joan Oliver, a l'Arxiu Històric de Sabadell", El Núvol [en línia] <<http://www.nuvol.com>> [consulta juny 2016].

27-28 octubre. "Nou canal de Youtube de l'Arxiu Històric". *Diari de Sabadell*, p. 12.

10-11 novembre. "Desencallar el Castell de Can Feu". *Diari de Sabadell*, p. 12. [referència AHS]

MUSEU D'HISTÒRIA DE SABADELL

Fons

1. Objectius

Gestionar els fons, per garantir la seva conservació, estudi, difusió i increment, a l'ampara de la legislació vigent, seguint les recomanacions internacionals sobre museus i la deontologia professional.

2. Actuacions

2.1 Els nous ingressos

Diverses persones físiques i jurídiques han fet donació d'objectes pel fons del Museu:

Rosa Escapa Lloret

- Maleta amb nina de cel·lulosa i els seus vestits, marca JC SA , ca. 1945
- Nina de cel·lulosa marca AP
- Nina de cel·lulosa, marca KR

Maria Carmen, Inés i Maria Teresa Saladich Garriga

- Peces del parament de l'antiga casa Brutau de Sabadell,: cortinatges, jocs de llit, jocs de taula,..

Joan Salas Santacreu

- Conjunt de planxes d'impremta de les etiquetes de l'Anís del Ciervo de Sabadell i altres licors de les antigues destil·leries Torreguitart de Sabadell
- Fotografies de les ampolles
- Llibreta de control de les etiquetes impreses

Clara Soler Tomàs, en representació de la família Garriga Tomàs

- Porta de l'edifici del c Escola Industrial 12-16, que allotja l'escola d'idiomes International House

Pedro Molina Porras i Pau Castro Sàez (CORPEdificacions, SL) (antic cafè-restaurant Euterpe, Rambla 1)

Conjunt ornamental arquitectònic modernista format per:

- Dues columnes de pedra de secció octogonal (fust), amb la superfície piquetejada, i amb la part superior decorada amb vuit medallons rebaixats i decorats amb retícula incisa a l'interior.
- Dos capitells de pedra que coronaven les columnes.
- Una base doble de les dues columnes.
- Una placa decorativa del capitell, amb motiu ornamental de doble voluta

2.2 La conservació i restauració del fons

Conservació preventiva

Enguany s'ha produït un fet alié al museu però que ha tingut unes conseqüències negatives per a la conservació dels fons ubicats a la reserva del c. Agricultura 54.

Les obres d'enderroc de la nau contigua de l'edifici de la Reserva MHS han provocat un seguit de desperfectes en l'edifi del magatzem amb les subsegüents conseqüències negatives per la conservació dels objectes que allà es custodien.

La nau enderrocada compartia una de les parets amb el magatzem i a més els lavabos d'aquesta invadien la nau del magatzem en l'angle superior esquerra. La matinada del 23 d'abril, van caure fortes puges i va entrar una gran quantitat d'aigua dins la reserva. L'enderroc també va malmetre la canal de desaigua de la teulada, el que ha comportat nombroses humitats i importants filtracions d'aigua a l'interior

Com a conseqüència de l'enderroc de la nau contigua al Magatzem del MHS situat al c. Agricultura 54, al llarg de l'ay 2016 aquest espai a sofert tot un seguit de desperfectes que han afectat greument el seu interior amb les conseqüències negatives que aquestes afectacions han tingut directament sobre algunes peces concretes i en la conservació en general de les peces del museu que estan en reserva.en reserva del fons del muse.

Des del MHS i el departament de llicències de l'Ajuntament es requerí als responsables de l'enderroc a prendre les mesures necessàries per evitar que es tornes a repetir i a arreglar els desperfectes ocasionats.

Com a conseqüència d'aquests incidents, i per poder desmuntar els lavabos volats a sobre l'edifici del magatzem i arreglar els desperfectes més amunt esmentats, des del Museu es van deslliurar lapartat tots els objectes i prestatgeries

- Desinfecció de la col·lecció de teixits i indumentària
El mes de març es va detectar la presència de fongs en la col·lecció de teixits i indumentària. Que està guardada dins unes planeres i armaris compactes a la reserva del soterrani del magatzem del c. Agricultura. Per aquest motiu es realitzà un tractament de desinfecció que consistí en una primera nebulització de tot l'àmbit del soterrani, seguida de la neteja i tractament individualitzat de cada peça i una nebulització final de l'espai.
Aquest tractament es va encarregar a l'empresa antiplagues Gestior Químics, i tingué lloc el mes de juliol del 2016.

El desenvolupament d'aquesta plaga de fongs pensem que està relacionat amb el canvi de condicions ambientals del magatzem a causa l'afectació negativa (filtracions d'aigua) produïda per l'enderroc de la nau veïna.

- S'ha continuat la medició i enregistrament dels paràmetres d'Humitat relativa i temperatura, tant al magatzem del c. Agricultura com en algunes sales del Museu, on hi ha instal·lats aparells mesuradors-enregistradors. Aquestes mesures es llegeixen mensualment i es custodien en l'Arxiu de dades climàtiques del museu.
- També s'ha seguit efectuant el manteniment i canvi dels filtres del sistema de ventilació d'aire forçat així com el manteniment de l'aparell deshumificador.
- S'han continuat realitzant les tasques habituals de manteniment, ordenació i control de l'estat de conservació dels objectes del fons dipositats en el magatzem del c. Agricultura –nous ingressos, objectes que han format part d'exposicions pròpies, o deixats en préstec a altres institucions-.

2.3 La documentació

Al llarg de l'any s'han realitzat 622 fitxes de documentació, seguint els quatre eixos següents:

Documentació de nous ingressos i revisió de fitxes existents

Seguint la dinàmica habitual de documentació dels nous ingressos, en total s'han realitzat 55 fitxes noves

Programa de Documentació en suport a la Xarxa dels Museus locals de l'Oficina del Patrimoni cultural de la gerència dels serveis de Cultura de la Diputació de Barcelona. Enguany el MHS s'ha adherit a aquest programa bianual, s'ha **documentat el material numismàtic** procedent de les excavacions arqueològiques realitzades al **Passeig de la Plaça Major** arran de la construcció de la nova estació dels FGC.

Anna Vargas Coll ha **documentat 400 objectes** entre monedes i medalles, així com també algun altre objecte metàl·lic, procedents d'aquesta intervenció. N'ha redactat la fitxa d'inventari general, ha efectuat la fotografia d'identificació de cada peça i ha condicionat un sistema d'emmagatzematge adequat a la conservació de les peces, per tal de garantir-ne la localització i la conservació a llarg termini.

Ha utilitat el programa de documentació habitual del MHS, el Museum Plus i ha seguit les indicacions de conservació i emmagatzematge del museu.

Mostraris tèxtils

Enguany s'ha realitzat la documentació del fons de mostraris procedent de l'empresa sabadellenca, Tèxtil Sardà. Aquest fons consta de 57 mostraris que abasten una cronologia de 1933 fins a 1989.

La tasca ha estat possible gràcies a la col·laboració del Grup de teòrics del Museu. S'ha realitzat a la Nau del c. Cellers. D'aquestes **57 fitxes** resta pendent la informatització

Oferiment de donació de Jaume Sallarès Saus

Enguany aquests senyor ha fet oferiment al MHS dels objectes de la seva propietat que procedents de l'empresa Sallarès Deu S.A. Encara conserva en el despatx que manté a la nau on hi havia hagut la fàbrica al c. Mn. Cinto Verdaguer de Sabadell. La seva voluntat és donar-los al museu amb destí al Museu de la Indústria tèxtil llanera.

Des del Museu d'Història hem realitzat una campanya d'inventari *in situ* i posterior documentació amb el programa Museum plus d'un total de **110 fitxes** d'aquests objectes. En total s'han redactat amb la corresponent fotografia d'identificació. Que inclou tant objectes com materials d'arxiu

2.4 El moviment dels béns

Cessió en comodat

El MHS (OAMA) ha cedit en comodat al Museu d'Arqueologia de Catalunya, en el marc dels museus que formen part de l'Arqueoxarxa, els següents objectes del seu fons:

Objecte	Núm. Registre
Vaset globular amb carena i dues nanses	MHS 2470
Vaset ceràmica amb nansa	CG-1 / E175 / UE 662-1
1 collaret 12 denes	CG-1 / E175 / UE 662-10
1 punta geomètrica	CG-1 / E175 / UE 662-3
1 punta geomètrica	CG-1 / E175 / UE 662-4
1 làmina sílex	CG-1 / E175 / UE 662-5
1 nucli sílex	CG-1 / E175 / UE 662-7
1 destrat polida petita	CG-1 / E175 / UE 662-8
1 braçalet variscita 13 denes	CG-1 / E175 / UE 662-9
1 làmina de sílex melat	CG-1 / E175 / UE 663-12
1 làmina de sílex melat	CG-1 / E175 / UE 663-13
1 fragment de làmina de sílex melat	CG-1 / E175 / UE 663-19
1 collaret serpentina o amfibolita	CG-1 / E162 / UE 196-12
1 làmina de sílex melat	CG-1 / E162 / UE 196-15
1 làmina de sílex melat	CG-1 / E162 / UE 196-17
1 làmina de sílex melat	CG-1 / E162 / UE 196-5
1 làmina de sílex melat	CG-1 / E162 / UE 196-6
1 Destral polida	CG-1 / E162 / UE 196-7
1 geomètric de sílex	CG-1 / E162 / UE 196-8
20 punxons d'os sobre bloc	CG-1 / E162 / UE 196-9
Tassa de carena baixa	CG-1 / E228 / UE751 / 8
Vaset de ceràmica dues nanses de cinta	CG-1 / E664 / UE1826-2
Tassa amb nansa	CG-1 / E70 / UE2-3

I els següents objectes que formen part de dipòsits arqueològics provisionals de la Generalitat de Catalunya al Museu d'Història de Sabadell

Objecte	Núm. Registre
Lamineta sílex melat deshidratat	MHS 12293
Lamineta sílex melat	MHS 12294
Fragment distal lamineta sílex	MHS 12295
Fragment lamineta sílex melat	MHS 12296

Fragment distal lamineta sílex	MHS 12297
Fragment medial lamineta sílex melat	MHS 12298
Fragment medial làmina sílex	MHS 12299
Fragment medial lamineta sílex melat	MHS 12300
Ascla de sílex	MHS 12301
Fragment distal lamineta sílex melat	MHS 12302
Fragment distal làmina sílex	MHS 12303
Fragment lamineta sílex	MHS 12304
Geomètric de sílex	MHS 12305
Fragment lamineta sílex melat	MHS 12306
Fragment distal làmina sílex	MHS 12307
Lamineta sílex melat retocada bilaterlament	MHS 12308
Fragment lamineta sílex	MHS 12311
Fragment proximal de lamineta d'obsidiana	MHS 12309
Fragment medial de lamineta d'obsidiana	MHS 12310
Petxina petita	MHS 12540
Petxina mitjana	MHS 12541
Petxina petita	MHS 12550
Cargolina	MHS 12551
1 petxina gran, 2 petxines petites i 3 fragments de petxina	MHS 12552
collaret de variscita de 103 denes	MHS 11989 a 12005
nucli sílex melat	MHS 12433
nucli sílex gris	MHS 12434
làmina sílex	MHS 12435
Vaset carenat	CR/CRV- 132-523
Botó d'os de perforació en "V" de secció cilíndrica	CR/CRV- 132-524

Per formar part de l'exposició temporal que porta per títol **La fi és el principi**, sobre els rituals funeraris en la prehistòria a Catalunya, que es va inaugurar el 25 de juny de 2015 al Museu de Gavà. Al llarg de l'any 2016 l'exposició va itinerar pels següents museus: de l'1 de gener al 28 de febrer de 2016 al Museu d'Arqueologia de Girona, del 12 de març al 8 de maig al Museu de l'Esquerda, del 12 de maig a l'11 de setembre al Museu de La Noguera i del 15 de setembre de 2016 al 8 de gener de 2017 al Museu i Poblat Ibèric de Ca n'Oliver (Cerdanyola del Vallès). La mostra ha rebut en aquest període un total de 3.682 visitants.

El MHS (OAMA) ha cedit en comodat al Museu d'Història de Barcelona (MUHBA) per formar part de l'exposició **Primers pagesos / BCN. La gran innovació fa 7.500 anys**, que es pogué visitar des del dia 29 d'abril del 2016 fins el 12 de febrer de 2017 a la casa Padellàs, plaça del Rei s/n de Barcelona els següents objectes:

Objecte	Núm. Registre
Collaret de variscita	Bòbila Padró 2749
Nucli d'obsidiana	Bòbila Padró 2731
Nucli de sílex del tipus pota de cabra	Bòbila Padró 2729
Nucli de sílex del tipus pota de cabra	Bòbila Padró 2741
Destral de jadeïta alpina	Bòbila Padró 2726
Vas campaniforme	Torrent de Sant Oleguer 2807

El MHS (OAMA) ha cedit en comodat al Museu d'Arqueologia de Catalunya, seu de Barcelona, per formar part de l'exposició temporal **El geni Culinari** del 31 de març fins el 26 de juny de 2016

Objecte Núm. Registre

Simpulum de bronze 17319

El MHS ha cedit al Museu d'Art de Sabadell, per formar part de l'exposició SANCTUARIUM.VISIONS DEL TALLER DE L'ARTISTA del 29/03/2016 - 29/05/2016

Objecte

Bacina segle XVII

Núm. Registre

3310

El MHS (OAMA) ha cedit en comodat al CDMT per a formar part de l'exposició **Teixits artístics. Retrats singulars**, que es pogué visitar a la sala d'exposicions de la segona planta d'aquest museu, c. Salmerón, 25 de Terrassa. Des del 20 d'octubre del 2016 fins el 20 de gener del 2017. Els següents objectes:

- 1634 teixit retrat de Ferran Casablanca
- 1636 posada en carta de Ferran Casablanca (emmarcat amb metacrilat)
- 1637 teixit retrat de Lluís Mas
- 1724 teixit del Papa Joan XXIII
- 1725 teixit La Concepción de Tiepolo
- 1726 escut Gremi de Fabricants de Sabadell
- 1727 teixit Mare de Déu del Pilar
- 1728 escut Escola Industrial de Sabadell
- 1729 teixit Pius P.P.X
- 1731 teixit DR. I.I Zamenhof
- 1732 escut Alcaldia Constitucional de Sabadell
- 1733 teixit Antonio Maura
- 1734 escut CAJA AHORROS
- 1735 teixit Canalejas
- 1737 teixit Conde de Romanones
- 1742 teixit mare de Déu de la Salut
- 17403 teixit NENA AMB PILOTA
- 17950 fotografies realització carta de Lluís Mas
- 17951 posada en carta LLUÍS MAS GOMIS
- 17969 teixit N. S. de MONTSERRAT
- 17972 Banderí, CLUB NATACIÓ SABADELL
- S/n Sis reproduccions fotogràfiques

Préstecs d'altri

Per a l'exposició "*Francesc Casañas i Riera. El retrat d'una ciutat (Sabadell, 1909-1936)*", inaugurada el dia 1 de setembre del 2015 i finalitzada el 28 de febrer de 2016, es van rebre els següents préstecs:

De Joan Torruella Casañas:

- Càmera Globus model A.G. Ernemann E. Herbst& Firl Gorlitz de Francesc Casañas Riera, principis del segle XX
- Càmera fotogràfica negra amb funda, de principis del segle XX
- Quatre carnets de Francesc Casañas Riera de l'Associació i Federació de la premsa. Entre 1913 i 1933.
- Invitació exposició de fotografies de Sant Feliu del Recó, 1924.
- Dos anuncis, un de l'espardenyeria i l'altre de la fabricació de cordes i cordills.
- Portada del diari *La Vanguardia* amb una foto del boscs de Can Feu de Francesc Casañas
- Reportatge fotogràfic sobre la verema
- Foto de paisatge, copia i marc d'època
- Fotografia de la XXV Romeria de l'Acadèmia Catòlica a Montserrat/ Còpia d'època
- Fotografia de la talla de Sant Nicolau. Signada F. Casañas
- Fotografia de l'interior de "La Lanera" / Còpia d'època
- Fotografia del castell de Castellar del Vallès/ Marc i còpia d'època
- Dues fotografies amb marc de fusta d'època. Una de Felip Casañas Tapias i l'altre de Teresa Riera Montràs, pare i de la mare de Francesc Casañas Riera.

De Jordi Casañas i Puig:

- Caixa de fil feta de fusta
- Tapa de caixa de fusta amb la inscripció "Casañas Sabadell"
- Conjunt de cordes i cordills

De Lluís Mas Sangés:

- 5 dibuixos de peces d'arqueologia fets per Lluís Mas Gomis. Amb tinta sobre paper

D'Esteve Renom Pulit:

- Còpia fotogràfica d'època sobre cartolina. Final de l'engorjat de les Banyeres, Sant Feliu del Racó. Signada: F. Casañas
- Còpia fotogràfica d'època sobre cartolina de Francesc Casañas. Claustre del monestir de Poblet

D'Isabel Argany Comas:

- "Anuari Sabadellenc", 1928
- "Sabadell tal com era 1930-1939"
- "Almanac del Diari de Sabadell", 1928

De l'Acadèmia Catòlica de Sabadell:

- "Revista Popular -Publicació setmanal il·lustrada" Núm. 2427, any 1917

Per a l'exposició "Arrels oblidades. Les masies de Sabadell", inaugurada el dia 1 de setembre del 2016, es van rebre els següents préstecs:

De Jordi Domingo Felibadaló (Ca n'Ustrell):

- Genealogia de la família Ustrell, pergami pintat, 1960-1970.
- Retrat de Feliu Ustrell i Oriach, oli sobre tela, 1875-1885.

De Miquel Tarté i Sallent (Can Puiggener):

- Balança i pesos, ferro i llautó, 1a meitat segle XX.
- 2 forques, 1 rampí, 1 rascle, 1 volant, 1 esclopet i un garrot de lligar garbes, fusta, 1a meitat del segle XX.
- Un plafó emmarcat amb 10 aixetes de bóta i trasvassament, coure, fusta i tela, 1a meitat del segle XX.

Del Museu de la vida al camp / Espai Natura Fundació Antiga Caixa Sabadell 1859 (Can Deu):

- Maqueta de la masia de Can Deu, feta per l'Agrupació Pessbrista de Sabadell, guix, poliespan, fusta i escorça.

De Pere Sanfeliu Gili (Can Llobet, Barberà del Vallès):

- Dietari manuscrit de Pau Sanfeliu i Uyà, paper i cartró, 1871-1892.

De la Fundació Antiga Caixa Sabadell 1859:

- Calendari "Masies dels rodals de Sabadell", paper, 1965.

Del Museu d'Art de Sabadell:

- *Interior de masia*, pintura a l'oli, obra de Narcís Giró i Sallarach, ca. 1930.

2.5 Permisos de reproducció

S'han rebut les següents peticions d'autorització per a la reproducció de fotografies d'objectes del fons del museu o de les sales d'exposició:

El MUHBA, s'ha adreçat al MHS per sol·licitar formalment còpies digitals i els drets de reproducció de les imatges de les peces demanades en préstec per l'exposició **Primers pagesos / BCN. La gran innovació fa 7.500** al **Museu d'Història de Sabadell**, per a incorporar-les a les diferents publicacions i elements de comunicació, així com al catàleg.

Aquestes imatges són les de les següents:

Collaret de variscita de la Bòbila Padró reg 2749
Nucli d'obsidiana de la Bòbila Padró reg.2731
Nucli de sílex tipus pota de cabra de la Bòbila Padró, reg.2729
Nucli de sílex del tipus pota de cabra de la Bòbila Padró, reg 2741
Destral de jadeïta alpina de la Bòbila Padró, reg. 2726
Vas campaniforme del Torrent de Sant Oleguer, reg.2807

2.6 Biblioteca

Durant l'any 2016, s'ha continuat amb les actuacions habituals de manteniment, catalogació de noves entrades a l'hemeroteca, ordenació i consulta de la biblioteca del MHS. Aquest manteniment i gestió de la biblioteca és imprescindible per tal que arribi a esdevenir una autèntica font bibliogràfica especialitzada en temàtica patrimonial i local.

Les noves entrades de llibres s'estan inventariant de forma provisional en una llista d'excel, a l'espera de poder-les catalogar de forma correcta i donar-les d'alta a la base de dades Winisis.

Recerca

1. Objectius

- Impulsar i portar a terme la recerca al voltant dels fons del MHS, siguin les col·leccions, els punts patrimonials o temes d'arqueologia, d'història, de memòria històrica d'interès local.
- Portar a terme els comissariats de les exposicions que donara lloc a la pròpia exposició i als materials que s'en derivin.
- Dinamitzar, promoure i coordinar els comissariats externs, entenent-los com a projectes de recerca per ells mateixos, que poden provocar exposicions, publicacions i activitats diverses.
- Promoure i coordinar les col·laboracions amb d'altres entitats locals o nacionals, per a l'estudi de projectes d'interès.

- Col·laborar en projectes de recerca portats a terme per d'altres particulars o entitats.
- Coordinar el programa de formació d'estudiants i pràctiques acadèmiques.
- Seguir col·laborant en la promoció dels estudis i l'elaboració de propostes tècniques en relació al desenvolupament d'altres projectes de departaments municipals que impliquin l'assessorament tècnic dels museus per a treballar específicament els aspectes d'història i de patrimoni. Així, destaquem l'Oficina de Patrimoni.
- Assessorar i col·laborar en els projectes d'interès comú de l'Oficina de Patrimoni.

2. Actuacions

2.1 Projectes específics de recerca

Recerca històrica

Com ja és habitual, a través dels historiadors i altres especialistes de l'equip tècnic del MHS o a través d'estudiosos externs, s'han dut a terme totes aquelles recerques que s'han centrat en la història local o en el nostre patrimoni històric. Destaquem els següents projectes específics realitzats per a l'any 2016:

- Beca d'història local Miquel Carreras

En la seva 8a convocatòria (2015-2016), el jurat format per un representant de cada una de les institucions que convoquen la beca, l'Ajuntament de Sabadell, la Fundació Bosch i Cardellach i la Fundació de l'Antiga Caixa Sabadell 1859, va elegir per unanimitat, el treball presentat per Lluís Sales Favà amb la proposta *La jurisdicció a Sabadell a la baixa edat mitjana: edició i estudi dels llibres de la cort del batlle*.

L'estudi de Lluís Sales i Favà analitza la cort jurisdiccional de Sabadell a inicis del segle XV. Aquesta institució en mans de la senyoria que controlava la vila, servia per implementar la justícia i regular determinats aspectes de la vida quotidiana (l'activitat comercial, els permisos d'obres o la delimitació de finques, entre d'altres).

L'estudi es divideix en tres seccions principals: la transcripció i edició del primer llibre de la cort jurisdiccional de Sabadell que s'ha conservat (corresponent al període 1401-1404), l'anàlisi del funcionament dels mecanismes processals amb els quals operava aquesta cort i, finalment, una descripció del context polític i institucional de la nostra ciutat a inicis del segle XV.

En darrer terme, l'estudi presenta una sèrie de notícies inèdites sobre l'actuació de la senyoria que controlava Sabadell en aquell període, i que en conseqüència regia la cort. Es tracta de la ciutat de Barcelona, el Consell de Cent de la qual vetllava per fer prevaldre els interessos propis a Sabadell. Així mateix, l'estudi repassa d'altres instàncies que operaven en la política sabadellenca a inicis del segle XV: el Procurador General, els jurats o govern municipal de Sabadell, i també els membres de la noblesa local, encapçalats per les famílies Togores i Requesens. Aquests darrers són descrits com uns actors especialment actius a l'hora de condicionar l'acció de la justícia.

Durant el transcurs de l'elaboració de l'estudi, es van fer tres sessions de seguiment i una de recepció del treball definitiu. En aquesta darrera es va valorar molt positivament els resultats assolits, tant pel que significa l'estudi en si mateix, com per la possibilitat que obre per a futures investigacions d'aquest període. Així, com del fet que Sabadell sigui un laboratori per entendre la història del país i esdevingui un referent a escala europea en aquesta matèria.

El 22 de novembre es va fer la presentació pública de l'estudi amb un acte al Museu d'Història de Sabadell. Paral·lelament es van iniciar les gestions per a la 9a convocatòria de la beca Miquel Carreras (2017-2018).

Recerca Museològica

-Boletín extraordinario 150 años del Museo Arqueológico Nacional (MAN)

Roser Enrich Gregori, tècnica de MHS, ha redactat l'article ***Más de 100 años de arqueología en Sabadell. De la Junta de Museos y Excavaciones al Museo d'Història de Sabadell.*** per publicar al Butlletí extraordinari que el Museo Arqueológico Nacional (MAN) està preparant amb motiu del 150 aniversari de la seva creació.

Amb motiu d'aquest aniversari el MAN ha convidat als principals Museus Arqueològics de l'Estat espanyol, així com altres centres amb col·leccions arqueològiques d'entitat, com és el cas del Museu d'Història de Sabadell, a participar en la publicació d'un Butlletí extraordinari commemoratiu d'aquesta efemèride. En aquest número extraordinari hi participem més de 230 institucions de l'Estat espanyol.

Recerca Patrimoni Industrial

El Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC) i el Museu d'Història de Sabadell (MHS) han acordat tirar endavant *l'Inventari del patrimoni industrial del municipi de Sabadell*, en el marc del programa de l'Inventari del Patrimoni Industrial de Catalunya iniciat l'any 1986. Enguany s'ha activat una primera fase d'aquest inventari, que serà finançada pel mNACTEC i supervisada pel MHS, i que serà realitzat per la historiadora i arqueòloga Maria Carme Carmona i el també historiador i arqueòleg Eugeni Junyent (Dracma Arqueologia).

D'ençà d'aquella data inicial, fins al moment es porten fixats més de 3.000 elements industrials a tot Catalunya. **Entre les comarques ja inventariades, hi ha l'Alt Urgell, l'Alta Ribagorça, el Baix Ebre, el Baix Llobregat, les Garrigues, la Garrotxa, el Pallars Jussà, el Pallars Sobirà, la Val d'Aran i el Vallès Oriental, a més a més fins a 7 comarques més ja iniciades, tres àmbits temàtics complets (fargues, fars i serradores) així com el treball de forma local en algunes ciutats d'especial interès i rellevància patrimonial (Terrassa, l'Hospitalet, Barcelona i ara Sabadell). També per a aquest any 2016 és previst que s'iniciï el treball de *l'Inventari del Patrimoni Industrial de Catalunya a les dues comarques de l'Empordà.***

Els elements industrials susceptibles de ser inventariats són aquells que encara es conserven, que abracen una cronologia que va dels segles XVII-XVIII fins als anys 1960-1970 del segle XX, i que en el seu moment van formar part del teixit productiu sabadellenc. La tipologia d'edificis que contempla aquest inventari és ben àmplia, i abraça des dels edificis dedicats a l'activitat preindustrial (molins, pous de glaç, forns de

calç, etc.) fins a tota mena d'edificis de l'era industrial plena, segons el tipus d'activitat: indústria de la fusta i derivats, de la construcció, tèxtil, agroalimentària, metal·lúrgica, serveis públics d'aigua, de gas i electricitat, mercats, patrimoni ferroviari, etc.

Fruit d'aquesta tasca pacient de catalogació i inventari, l'octubre del 2015 es va presentar el *Mapa del Patrimoni Industrial de Catalunya*, amb una tria dels 150 elements més remarcables d'aquest inventari, en format virtual: www.mnactec.cat/150elements. En aquest mapa, de Sabadell ja hi consten tres elements: la Torre de l'Aigua, el Molí d'en Mornau, el Vapor Buxeda Vell.

El caràcter històric industrial de la ciutat de Sabadell és un fet més que remarcable i aquest inventari ens permetrà tenir una fotografia i diagnòstic actualitzat sobre l'estat de conservació dels elements que l'han configurat fins les acaballes del segle XX, els quals seran rigorosament catalogats i referenciats d'acord amb els seus valors històrics, arquitectònics, tecnològics, paisatgístics, estètics, artístics, etc. En una primera fase s'inventariaran 150 elements industrials sabadellencs, entre els mesos de juny i desembre de 2016.

La revista Arraona

El MHS de Sabadell ha continuat col·laborant i participant en la coedició, junt amb l'Arxiu Històric de Sabadell i el Museu d'Art de Sabadell, de la revista d'història local *Arraona*, amb l'objectiu d'oferir un mitjà de dinamització i difusió de totes aquelles recerques d'interès local, des de qualsevol àmbit. L'equip tècnic del MHS ha donat suport a la coordinació tècnica del dossier monogràfic *Arqueologies i patrimoni arqueològic a Sabadell*, ha participat en la coordinació editorial del número sencer, ha realitzat una aportació a l'apartat "Des dels museus" i ha aportat continguts de recerca propis tant pel dossier com per l'apartat de "Recerques":

- X. Carlús i G. Ribé. "Avaluació del patrimoni arqueològic sabadellenc. Recorregut historiogràfic, gestió administrativa i realitat patrimonial".
- R. Enrich. "Les col·leccions d'arqueologia del MHS".
- G. Ribé. "A l'ombra d'en Companys. Transcripció d'un text mecanografiat inèdit d'Amadeu Aragay i Daví (ca. 1941-1942)".
- J. Comasòlivas, R. Lozano i G. Ribé. "Les riuades de 1962. Els cadàvers trobats al mar".
- E. Canyameres i G. Ribé. "L'exposició Arrels oblidades. Les masies de Sabadell"

Al llarg de 2016 també s'ha començat a treballar en la configuració del número següent, el dossier monogràfic de la qual tractarà probablement sobre la Gran Guerra i Sabadell.

Memòria històrica

S'ha seguit fent recerca i treball d'anàlisi de diversos temes, bé de manera planificada, bé de manera sobrevinguda, per ordre cronològic:

- Entrevista per video de promoció de la revista Vallesos, per l'article "L'univers sabadellenc de Lluís Companys i Jover", publicat al núm. 10 (2015), feta al tècnic

Genís Ribé del MHS, a l'antic edifici del Cercle Republicà Federal de Sabadell, el 15 de gener. Banc Digital de Continguts (Mitjans d'Informació i de Comunicació-AMIC i ENS-de l'Associacionisme Cultural Català).

- Assessorament històric a l'equip de tècnic de la Biblioteca de Ponent amb motiu de la celebració dels cinc anys d'aquest equipament: continguts històrics sobre la història del barri i proposta de la conferenciant Marta López per una xerrada sobre la història d'aquest sector urbà. 9 de març.
- Publicació d'un article de divulgació al *Diari de Sabadell*, el 19 de març, sobre les dues representacions fetes a Sabadell de la sarsuela "Cançó d'amor i de guerra" en els anys 1931 i 1933, al Teatre Euterpe i al teatre de la Societat Coral Colón de la Creu Alta.
- La sirena d'alarma antiaèria de la Guerra Civil de Guernica. Fruit d'una investigació del MHS, s'ha descobert que els tallers de La Electricidad, SA van fabricar aquesta sirena que va sonar el 26 d'abril de 1937, el dia del tràgic bombardeig.

La sirena que va sonar per alertar del bombardeig imminent de l'aviació de la Legió Còndor pertanyent a l'exèrcit nazi i de l'Aviazione Legionari del feixista Mussolini, que actuaren sota les ordres del general Franco, es va fabricar als tallers de La Electricidad, SA de Sabadell. A resultes del bombardeig van morir entre 200 i 250 habitants de Gernika i la població va quedar devastada. Aquell 26 d'abril va sonar la sirena sabadellenca, juntament amb una altra d'una altra fàbrica i les campanes de l'església de la vila.

La descoberta ha estat fruit d'una investigació que ha dut a terme el Museu d'Història en el fons de l'Arxiu Històric de Sabadell. S'ha establert també una col·laboració de recuperació de la memòria històrica amb diferents col·lectius i entitats de Gernika-Lumo.

A principis de l'any 2016 un col·lectiu de la població de Gernika-Lumo, del País Basc, es va posar en contacte amb el Museu d'Història de Sabadell (MHS) per tal d'informar-lo que ja feia uns anys que tenien una sirena d'alarma que havien recuperat d'una antiga fàbrica d'armes molt coneguda a la zona i a tota la península, la fàbrica de pistoles d'unecta y Cía, després Astra, la qual tenia una placa d'identificació on constava *La Electricidad, SA, Sabadell*. Aquesta fàbrica era un complex industrial importantíssim que va ser totalment enderrocat l'any 2006, amb l'excepció d'un dels seus edificis principals (construït entre els anys 1913-1916), el qual va ser ocupat per joves de Gernika i salvat *in extremis*. L'objectiu del contacte amb el MHS va ser demanar més informació sobre aquest aparell i si Sabadell tenia informació històrica sobre aquesta empresa.

Posteriorment es va fer una recerca exhaustiva a l'Arxiu Històric de Sabadell, concretament en el fons documental de l'ABB, i es va treballar de forma conjunta amb alguns membres d'aquests col·lectius i entitats de Gernika (*Lobak, Gernikazarra*). El resultat de la recerca confirma que la sirena de Gernika la va fabricar l'empresa sabadellenca de la LESA, molt probablement entre l'estiu i l'hivern de 1936, en plena Guerra Civil espanyola.

El dijous 28 d'abril s'inaugurà una exposició instal·lació en un dels espais de la fàbrica Astra, en l'elaboració de la qual hi va col·laborar el MHS. El dissabte 30 d'abril, el tècnic i historiador del MHS Genís Ribé participà en una xerrada sobre la història i les característiques tècniques de la sirena, conjuntament amb l'historiador local José Àngel Etxaniz "Txato". El mateix museu va participar en els continguts d'un breu reportatge documental de memòria històrica, *Sirena: 4 minutu*, que ja ha estat penjat a les xarxes socials: <https://youtu.be/48HKN4jme7Y>

D'aquesta troballa i recerca històrica se'n van fer ressò diversos mitjans de comunicació: Euskal Tebista, diaris digitals locals i nacionals, etc.

- Entrevistes a familiars i antics treballadors de La Electricidad SA. Arran de la recerca sobre la sirena de Guernica i seguint en la línia de recollir testimonis de persones que van treballar en els antics tallers de la LESA (després ABB), el MHS ha recollit el testimoni de:
 - Joan Majó i Llonch (Sabadell, 1937), fill de l'enginyer Josep Maria Majó i Coll, antic cap de l'Oficina Tècnica dels tallers de la LESA (del 1932 fins el 1958). Conserva documentació diversa del seu pare en relació a la seva història laboral, inclosa documentació del període de la Guerra Civil i dels antics tallers del carrer de Bonavista, 16. Entrevista feta el 31 de maig.
 - Andreu Badia Bisbal (Sabadell, 1930). Va treballar als antics tallers de la LESA del carrer de Bonavista i també a la primera etapa dels nous tallers (del 1947 al 1957). Entrevista feta el 31 de maig. Va proporcionar al MHS un croquis del plànols dels tallers del carrer de Bonavista, 16.
- Assistència a l'acte de donació de la tomba de l'escriptor Joan Oliver (Pere Quart) a la ciutat de Sabadell. L'acte va tenir lloc el 19 de juny, al Cementiri vell de Sant Nicolau, amb la presència de l'alcalde Sabadell, representants del consistori municipal i familiars de la família Oliver.
- Preparatius per actes de reconeixement i homenatge al periodista Xavier Vinader. Reunió al Centre Cívic de Sant Oleguer amb regidor de Districte i tècnics de Cultura, Participació i Districte. 7 de novembre.
- Assessorament i assistència al Cicle de xerrades "Jo vinc d'un silenci", organitzat per l'entitat Sabadell per la República (novembre 2016-febrer 2017). Aquest cicle es va dedicar a recuperar els testimonis dels detinguts i detingudes antifranquistes entre els anys 1959-1974. El MHS va aportar documentació i contactes per bastir algunes de les taules rodones amb testimonis, i també va assistir a dues de les xerrades: la de l'obertura del cicle del 10 de novembre (Alliance Française) i la primera amb testimonis del 23 de novembre (cal Balsach).
- Organització i assistència de la projecció del documental *Teresa Rebull.. Ànima desterrada*, al Cinema Imperial, el 2 de desembre. Un film de la realitzadora Susana Barranco, que s'estrenà a Barcelona l'octubre del 2016. A l'acte hi assistiren l'acte Juli Fernández, alcalde de Sabadell, i Susana Barranco, directora del documental i familiars de la Teresa Rebull. El film, en coproducció amb TV3 i amb la col·laboració del Departament de Cultura de la Generalitat, l'Obra Social "la Caixa" i la Diputació de Barcelona, comptava amb la participació de Lluís Llach, Marina Rossell i altres testimonis propers a la *Nova Cançó* i a la

vida de l'artista. A partir d'un retrat intimista de la cantautora sabadellenca, el documental recorre la història del moviment d'esquerres de la República, l'exili, la vida en un país estranger i el record de Catalunya. Rebull no va renunciar mai als seus ideals polítics i va actuar sempre amb una absoluta coherència i amb la llibertat com a emblema. El film mostra el procés de preparació i d'assajos d'un recital concert de Rebull a Barcelona, un recital poètic amb els poemes de les seves cançons, acompanyat de música i dels seus amics més especials, un comiat de la cançó i la poesia amb el seu públic. Tot i que malauradament no es podrà gaudir d'aquest últim concert, Teresa Rebull ha deixat tot un llegat de pensament poètic i polític.

2.2 Recerca dels materials del fons del museu.

Durant tot aquest any s'han seguit atenent les demandes d'estudi sobre fons dels museus que fan investigadors i/o institucions externes. Gran part d'aquestes demandes d'estudi es centren en el fons d'arqueologia, aquestes investigacions s'emmarquen dins de projectes de recerca d'abast més general, fet que posa a disposició del coneixement de la comunitat científica els fons locals i alhora referma la importància que tenen aquests fons dins els contextos de l'arqueologia europea i peninsular.

Enguany les demandes han estat les següents:

El mes de març i en el marc del projecte "**Aproximación a las primeras comunidades neolíticas del NE peninsular a través de sus prácticas funerarias**" dirigit per Juan F. Gibaja Bao, del Departament d'Arqueologia i Antropologia del CSIC-IMF s'han retirat mostres dentals de 10 individus procedents de la necròpolis medieval del jaciment de Can Gambús 1 (Sabadell, Vallès occidental), campanyes 2003 a 2006, per a realitzar una anàlisi d'ADN .

Relació de mostres retirades

CG1-E374-UE1473 (IND 1)
CG1-E374-UE1695 (IND 2)
CG1-E393-UE874 (IND 1)
CG1-E370-UE915
CG1-E392-UE855.14 (IND 1)
CG1-E391-UE925
CG1-E94 (IND 1) UE 1230
CG1-E393-UE875 (IND 2)
CG1-E411-UE901
CG1-E373-UE823
CG1-E392-UE856 (IND 2)
CG1-E381-UE840
CG1-E395-UE879
CG1-E380-UE826
CG1- E254-UE623

Mònica Oliva, arqueòloga i Tona Majó paleoantropòloga, han estat revisant materials del jaciment prehistòric de Can Roqueta, Sabadell

Pablo Martínez Rodríguez. de la UB, per a la tesi doctoral, ha revisat els materials arqueològics del jaciment de calcolític amb vas campaniforme del Torrent de Sant

Oleguer, Sabadell, localitzat i excavat entre 1947 i 1948 per la Comissaria provincial de excavacions i el Museu de la Ciutat

Xavier Clop i Tona Majó, han efectuat una revisió del material arqueològic i antropològic del jaciment calcolític del Torrent de Sant Oleguer (Sabadell) La Dra. Eulàlia Subirà de Galdàcano, professora de la UAB, ha realitzat l'estudi paleoantropològic de les restes humanes procedents del jaciment calcolític del Torrent de Sant Oleguer., Sabadell Aquest estudi s'ha realitzat al laboratori d'Antropologia Biològica de la UAB, entre el 9 de juny i el 31 de desembre del 2016 on van ser traslladades les restes, prèvia autorització formal de la Junta de Govern de l'OAMA.

Josep Anton Cerdà, especialista en ceràmica catalana, per a la seva tesi doctoral, estudi i fotografia dels plafons de rajoles decoratives de temàtica religiosa. En total ha revisat els 17 plafons del fons sXVII a sXIX

Xavier Carlús Martín, arqueòleg ha realitzat el dibuix arqueològic d'un lot de materials procedents de la necròpolis de la primera edat del ferro de Can Piteu, Sabadell

En el marc del projecte, ***Movilidad, contactos e intercambios durante el Bronce Final y el Hierro I en el nordeste peninsular: el río Ripoll (Barcelona) como laboratorio*** dirigit pel Dr. Javier Lopez Cachero de la UB, Silvia Albizuri, arqueozoologa i Tona Majó paleoantropòloga, han realitzat un mostreig sobre restes de fauna i restes humanes, del jaciment de Can Roqueta, d'aquestes mostres se'n farà una anàlisi d'isòtops d'estrónci per valorar la mobilitat d'animals i poblacions humanes d'aquest període.

Xavier Clop de la UAB, juntament amb Tona Majó, Mònica Oliva i Noemí Terrades, han fet l'estudi de l'estructura prehistòrica sepulcral de Can Roqueta CRCSV- 255, Per a realitzar aquest estudi la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat ha autoritzat el trasllat temporal de les restes al laboratori ARCHEOM de la UAB des del 1 de juny fins el 31 de desembre de 2016.

Laura Castells Navarro de la Universitat de Bradford, Anglaterra. Per a la realització de la tesi doctoral ha consultat materials paleoantropològics procedents de la necròpolis medieval de Sant Pau de Riu-Sec, Sabadell.

Araceli Martín Còlliga, arqueòloga, ha revisat les restes humanes procedents de la sepultura MS21a del jaciment neolític de la Bòbila Madurell, Sant Quirze del Vallès.

2.3 Comissariat d'exposicions i de publicacions

Enguany s'han dut a terme els següents comissariats:

- L'exposició *El castell d'Arraona. La Joia del Museu del 2016* va estar comissariada per la tècnica del museu Isabel Argany Comas.
- L'exposició *Els Pioners. Els primers passos de l'arqueologia a Sabadell, 1912-1915*. Va ser comissariada per la tècnica del MHS Roser Enrich.
- L'exposició *Francesc Casañas i Riera. El retrat d'una ciutat (Sabadell, 1909-1936)* va estar comissariada per la tècnica del museu Isabel Argany Comas.

Difusió

1. Objectius

- Que el museu sigui un equipament àmpliament conegut i valorat per la societat.
- Que el museu formi part dels hàbits culturals del major nombre possible de ciutadans.

Aquests dos objectius de caràcter general guien les activitats de difusió del museu i es concreten en les següents línees de treball:

1. Planificació, disseny i coordinació d'exposicions de producció pròpia amb peces de les col·leccions del MHS, que tenen per finalitat explicar la història de la ciutat en els seus diversos aspectes i etapes
2. Valoració, gestió i adaptació d'exposicions fetes per altres organitzacions amb el disseny de materials informatius complementaris, així com d'activitats pròpies que expliquin la història de la ciutat en el context general del país.
3. Creació i gestió d'activitats entorn a les exposicions temporals i d'altres esdeveniments, atenent a la diversitat de públics (infantil, familiar, escolar, gent gran, associacions, experts, nousvinguts...).
4. Creació i gestió d'activitats entorn els espais i edificis patrimonials que configuren el "museu al territori" amb itineraris temàtics i visites guiades entre d'altres.
5. Disseny, coordinació, seguiment i avaluació de les activitats per grups, especialment de les escolars.
6. Participació en els diversos esdeveniments ciutadans (Aplec de la Salut, Festa Major, Sant Jordi, Nadal ...) i d'altres que li són propis per la seva naturalesa (Dia Internacional dels Museus, Jornades de Patrimoni...).
7. Seguiment i avaluació dels diferents públics, de les activitats del museu i de les diferents variables que donen un retrat de la tasca del museu.
8. Coordinació i gestió del material informatiu i de les publicacions del museu: catàlegs d'exposicions, articles per la revista *Arraona*, fulls de sala de les exposicions permanents i temporals, opuscles del museu al territori, plafons "in situ" i altres.
9. Gestió de les eines de comunicació de producció pròpies, pàgina web dels museus, facebook del MHS, fulls volants i elaboració de la informació pels mitjans de comunicació generals (notes de premsa, webs, díptics, entrevistes radiofòniques...).
10. Col·laboració amb les associacions de la ciutat ja sigui fent activitats conjuntes, subministrant informació o cedint espais per fer-hi activitats lligades a les temàtiques pròpies del museu.

2. Actuacions

2.1 Exposicions temporals

2.1.1 Exposicions inaugurades al llarg del 2016, per ordre cronològic.

Els Pioners. Els primers passos de l'arqueologia a Sabadell, 1912-1915

Dates: del 27 d'abril al 19 de juny de 2016

Lloc: sala d'exposicions de la segona planta

Comissariat: Roser Enrich Gregori

El mes d'agost del 1912, Joan Vila Cinca, director artístic de l'Acadèmia de Belles Arts, efectuà les primeres excavacions arqueològiques a la ciutat, concretament al costat del Santuari de la Salut, on localitzà les restes d'una vil·la romana, al cap de dos mesos, el 14 d'octubre, l'ajuntament creà la **Junta de Museos y excavacions**, amb l'objectiu de continuar les excavacions i crear un museu.

Entre 1912 i 1915 es continuaren els treballs a la Salut, però també s'excavà en altres indrets, com Can Marata, Can Feu, Can Roqueta, Can Bonvilar, o can Barba, amb la participació activa de Vicenç Renom Costa el gran col·laborador de Joan Vila Cinca en aquesta etapa. Després d'aquest període l'activitat de la Junta minvà molt.

D'aquestes primeres excavacions la ciutat en guarda valuosíssims testimonis: objectes, plànols, fotografies, dibuixos i notes manuscrites, que formen part del fons del Museu i de l'Arxiu; també articles i memòries publicades per aquests primers arqueòlegs moguts per la inquietud de donar a conèixer aquests treballs tant a la ciutat com a fora.

Després de més de 100 anys d'aquestes primeres excavacions el Museu ha volgut compartir amb els sabadellencs tots aquests testimonis originals. L'exposició disposava d'un full de sala.

El castell d'Arraona. La Joia del museu 2016.

Dates: del 18 de maig a l'11 de setembre de 2016

Lloc: sala d'exposicions del vestíbul

Comissariat: Isabel Argany Comas

Aquesta exposició és va fer en el marc del Dia Internacional dels Museus, que tenia per lema lema "Museus i paisatges culturals". Per això el Museu d'Història va presentar l'inventari d'elements patrimonials del Parc Fluvial del Ripoll realitzat entre 1997 i 1999.

Com a element destacat de l'àmbit del Ripoll es va mostrar el castell d'Arraona, actualment desaparegut. El castell va ser un dels elements fundacionals del municipi de Sabadell. Apareix documentat per primera vegada el 1049, tot i que el terme d'Arraona s'esmenta ja a mitjan segle X. Era l'enclavament dels poders feudals delegats del comte de Barcelona en aquesta zona del Vallès.

Activitat complementària:

- 21 de maig a les 18.00 h "El blauet del Ripoll" conte per infants

ARRELS OBLIDADES. Les masies de Sabadell

Dates: de l'1 de setembre de 2016 al 19 de febrer de 2017

Lloc: sales d'exposicions de la segona planta

Comissariat: Genís Ribé

Textos: Esteve Canyameres i Genís Ribé

Amb tres fulls de sala

Una exposició sobre la memòria rural, una memòria que mostra més de 900 anys de preeminència d'un país amb una estructura rural arrelada, i que era el *modus vivendi* de les comunitats que habitaven tot el Principat, el Vallès i Sabadell. La ignorància ha fet mal al reconeixement patrimonial d'aquests edificis i al paisatge que van modelar els que hi habitaren i el treballaren, i l'exposició pretenia incitar a la reflexió sobre la història i l'estat actual de les masies del terme municipal de Sabadell.

La mostra es va dividir en tres grans apartats:

1.- **Les arrels** (històriques, físiques i productives, socials), on s'hi mostra el patrimoni documental de l'Arxiu Històric de Sabadell en relació a la història del món pagès des dels segles XVI al XIX, alguns objectes del fons del MHS, dos quadres procedents de la família de ca n' Ustrell, una maqueta de la masia de Can Deu cedida per l'Espai Natura de la Fundació Antiga Caixa Sabadell 1859, un dietari de la família Sanfeliu de Barberà del Vallès i uns exemples paradigmàtics d'arbres genealògics d'algunes famílies de masies sabadellenques: els Argelagué del Camí, els Puiggener de Jonqueres, els Roqueta de Sabadell i els Llong.

2.- **El llegat rural**, un àmbit que posa en contraposició les imatges de les masies encara en un moment de cert esplendor, en les primeres dècades del segle XX, o fins i tot fins als anys 1980, davant les imatges de les masies, o el que en queda d'algunes d'elles, en l'actualitat. Les masies més importants del terme, així com altres cases i torres de camp, es presenten en un plànol original del 1920 procedent del fons de l'Arxiu Històric, reproduït en gran format, en contrapunt amb una imatge aèria actual del municipi amb la localització dels edificis que han sobreviscut al pas del temps. En aquest àmbit també es presenta un catàleg informàtic d'aquest patrimoni, amb dades i informacions diverses de caràcter històric, patrimonial i d'usos actuals, un mural fotogràfic que simbolitza el món perdut de les feines de pagès, i un conjunt d'objectes del fons del MHS relacionats amb l'activitat agrícola, ramadera i domèstica de la pagesia sabadellenca.

3.- **Memòria pagesa, memòria ciutadana**, un darrer àmbit en què mitjançant quatre exemples d'històries concretes s'explica com aquest món pagès va començar a esdevenir un referent més de memòria que necessitava ser preservada i estudiada que no pas una realitat que calia mantenir en uns temps que estaven canviant a marxes forçades. Parlem de la infància de l'escriptor Pere Calders en una masia del terme proper de Polinyà (memòria pagesa com a font de creació i d'inspiració literària), parlem de la contribució del fotògraf Francesc Casañas i del dibuixant i pintor Narcís Giró a l'estudi de la Masia Catalana promogut pel Centre Excursionista de Catalunya entre els anys 1924 i 1936 (les masies esdevenen memòria artística, fotogràfica, de recerca), i també expliquem un exemple de memòria de vida, la del fill del darrer masover de la masia de Can Puiggener, en Miquel Tarté i Sallent, una memòria transaccional entre el món pagès i el món ciutadà i urbà.

L'exposició conclou amb un audiovisual produït i cedit per la família sabadellenca Garriga Gusi, vinculada a la indústria tèxtil, en què s'explica la història de Can Mayol de Santiga, un mas vallesà de la seva propietat, el devenir del qual bé pot servir d'exemple i de reflexió sobre quina ha estat la dinàmica de la desaparició, o de canvi, d'aquest món rural i pagès, en el nostre entorn.

A l'entorn de l'exposició es van organitzar les egüents activitats:

- 16 d'octubre: visita guiada conjunta a l'exposició i a la Casa Duran, a càrrec de Genís Ribé, tècnic del MHS i comissari de l'exposició.
- 20 d'octubre: conferència "L'Estudi de la Masia Catalana (1924-1936)", a càrrec de Josep Font, gestor cultural i autor del llibre *La vida a pagès. L'Estudi de la Masia Catalana* (2010).

2.1.2 Exposicions inaugurades el 2015 i finalitzades el 2016, per ordre cronològic.

Francesc Casañas i Riera. El retrat d'una ciutat (Sabadell, 1909-1936)

Dates: del 1 de setembre de 2015 al 28 de febrer de 2016

Lloc: sales del segon pis del Museu d'Història de Sabadell i peu de l'escala

Comissariat: Isabel Argany Comas

Col·laboració: Arxiu Històric de Sabadell, Escola Illa, Biblioteques Municipals de Sabadell i Parroquia de Sant Fèlix.

Amb activitats complementaries

Publicació pròpia

L'exposició es va inaugurar per la Festa Major del 2015. Tenia com a objectiu donar a conèixer l'obra fotogràfica i la figura humana i ciutadana de Francesc Casañas i Riera. Com a fotògraf, Francesc Casañas es va especialitzar en el reportatge gràfic de Sabadell i els municipis del voltant i en la fotografia patrimonial, especialment en l'art religiós.

L'exposició va comptar amb la col·laboració del alumnes de fotografia digital de l'escola Illa, que van fer un text i un audiovisual fent dialogar fotografies d'espais de Sabadell de Casañas amb les fotografies actuals dels mateixos indrets.

El discurs expositiu de l'exposició es va estructurar en tres àmbits:

- En el primer àmbit s'hi mostrava al perfil biogràfic de Casañas i els seus inicis com a fotògraf. S'hi explicava la seva relació amb l'Acadèmia Catòlica i la participació en concursos fotogràfics.
- El segon àmbit de l'exposició girava entorn a la salvaguarda del patrimoni del qual Francesc Casañas en va ser un actiu defensor. A més de les corresponents fotografies, en aquest àmbit s'hi exposaven una selecció de peces històriques i arqueològiques donades al Museu de la Ciutat per Francesc Casañas.
- El tercer àmbit aplegava més d'una trentena d'imatges que mostraven l'intensa tasca que Casañas va fer com a fotoreporter i un mur ple de retalls de premsa de l'època en el qual es podia veure com els diaris recollien les notícies gràfiques. També s'hi va incloure una mostra de llibres que contenien fotografies seves.

La difusió es canalitzà a través dels recursos propis de l'Ajuntament i dels museus municipals. Les webs de Sabadell Cultura i la dels museus municipals, el facebook del MHS, el programa de mà de Festa Major que arriba a totes les llars de la ciutat i les notes de premsa per cada acte (innauguració, activitats complementaries, visites guiades...)

També es van editar dos models de postals, que per una cara contenien una foto feta per Francesc Casañas i per l'altra les activitats complementaries. Se'n van fer dues edicions i en total es van repartir 4.000 postals.

Les activitats complementàries van comptar amb la difusió feta des dels Departaments col·laboradors les Biblioteques Municipal i l'Escola Illa.

Activitats de dinamització fetes durant el 2016:

- Visita guiada 21 de març de 2016
- "L'empremta fotogràfica de Francesc Casañas en la bibliografia local" mostra a la Biblioteca del Vapor Badia, del 18 de gener al 27 de febrer del 2016.

Teixits artístichs. Jacquards singulars. L'Escola Industrial d'Arts i Oficis de Sabadell

Dates: del 4 de desembre del 2015 al 17 d'abril del 2016

Lloc: MHS (sala d'exposicions del vestíbul)

Recerca i documentació: Sílvia Carbonell/ CDMT

Comissariat i organització: Roser Enrich / MHS

Amb la col·laboració del CDMT

Amb el suport de la Diputació de Barcelona

La implantació al segle XIX del sistema jacquard, que permetia realitzar teixits amb lligaments complexos, va afavorir el desenvolupament de l'art del retrat en el teixit, específicament en el de seda.

L'èxit d'aquests teixits a França va fer que els teixidors catalans veiessin en aquest mecanisme la manera de realitzar les seves creacions més artístiques. Així, a Catalunya, empreses i escoles amb ensenyaments tèxtils començaren a fer teixits figuratius, com retrats de personatges il·lustres, escenes religioses, reproduccions de quadres i altres, treballats en sistema jacquard i majoritàriament de seda. Es tractava de produccions limitades amb finalitats commemoratives i també per demostrar el gran domini assolit en l'art tèxtil per part dels autors. El primer a teixir un retrat jacquard a Catalunya va ser Benet Malvehy, que el 1862 va fer el retrat de la reina Isabel II.

A Sabadell, i concretament a l'Escola Industrial d'Arts i Oficis, fundada el 1902, és on es van teixir més retrats commemoratius del nostre país. El seu primer director, Narcís Giralte Sallarès, que també hi impartia classes de teoria i pràctica de teixits, fou el principal impulsor dels teixits artístics. Els feien els alumnes sota el seu mestratge: el primer és del 1908, i se'n seguiren fent fins al 1986.

En l'exposició *Teixits artístichs. Jacquards singulars. L'Escola Industrial d'Arts i Oficis de Sabadell*, el museu aplegà una trentena de peces teixides a l'escola, moltes d'elles

propietat del fons museístic, però també se'n mostraren d'altres cedides per particulars. Aquesta exposició itinerà després al Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa, inaugurant-se el 20 d'octubre de 2016.

2.2 Exposicions permanents

Durant el 2016 s'han realitzat treballs de manteniment, substitució d'elements museogràfics envellits i/o actualitzacions de dades i informacions i difusió de les exposicions permanents i punts patrimonials següents:

Al Museu d'Història, l'exposició segueix el fil de la història dels pobladors del territori de Sabadell des dels primers pagesos prehistòrics fins a l'època moderna, i una petita mostra de telers dels segle XIX.

Lloc: sales de la planta baixa i del primer pis.

Els àmbits són els següents:

- *El poblament del territori de Sabadell, de la prehistòria a l'antiguitat tardana*
- *Els primers assentaments i l'expansió pel territori*
- *Una mirada cap a la Mediterrània: els ibers i els romans*
- *Sabadello, el naixement d'una vila (segles XI-XV)*
- *La vila de Sabadell a l'època moderna (segles XVI-XVIII)*
- *Maquinària tèxtil, segles XIX i XX*

Al Vapor Buxeda Vell: *Del vapor a l'electricitat. Un viatge al temps del fum i del soroll de les grans màquines de vapor.*

Als punts patrimonials. Edificis i béns municipals i itineraris al territori:

- Casa Duran
- Campanar de Sant Fèlix
- Torre de l'Aigua
- Pou de glaç de Sant Oleguer
- Molí de Sant Oleguer
- Les esglésies, capelles i ermites del rodal: Sant Nicolau, Sant Iscle i Santa Victòria, Sant Vicenç de Jonqueres i Sant Pau de Riu-sec
- Safareigs municipals del carrer de la Font nova
- Coves de Sant Oleguer: el primer franquisme
- Les xemeneies
- Itineraris urbans: L'origen de Sabadell, un riu d'històries; Sabadell a l'època moderna; Sabadell al s. XIX; Històries del carrer. Saps que feia la teva besàvia?; Mirades sobre el cementiri; Espais i símbols de poder; Les riuades de 1962, entre d'altres.
- I d'altres edificis en conveni amb privats: L'Arsenal i polvorí de l'Aeroport de Sabadell: la Guerra Civil (AENA), entre d'altres.

2.3. Esdeveniments ciutadans

Sant Jordi (23 d'abril)

Com és habitual s'aprofita la diada de Sant Jordi per fer difusió de les publicacions editades pels museus municipals, oferint-les en venda i amb descompte, a la parada que es va muntar a la porta del Museu d'Història de Sabadell.

Lligat amb l'Any Joan Oliver 2016, a la tarda es va fer el taller familiar *Tirallonges* i a la Sala d'Actes s'hi va fer una lectura pública de texts i poemes de Joan Oliver / Pere Quart intercalada amb actuacions musicals. En aquesta darrera activitat hi van col·laborar el Consorci per la Normalització Lingüística de Sabadell, l'Escola Municipal de Música, el Conservatori de Sabadell i Òmnium Sabadell.

El 24 d'abril es va fer un itinerari centrat en la relació entre Joan Oliver i la ciutat de Sabadell titulat

Temps, records. El Sabadell de Pere Quart.

Aplec de La Salut

Activitats programades:

.Visites a l'ermita de Sant Iscle i Santa Victòria

Diumenge 8 d'11 a 14 i de 19 a 20. Dilluns 9 d'11 a 14 i de 17:30 a 19:30

Assistents: 86

.Visites a la Torre de l'aigua

Diumenge 8 d'11 a 14. Dilluns 9 d'11 a 14

Assistents: 126

Dia Internacional dels Museus - Nit dels museus

En el marc del Dia Internacional dels Museus (18 de maig), els museus de Catalunya participen en una activitat comuna: Descobreix una joia del museu!, que compta amb el suport de l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la Xarxa de municipis de la Diputació de Barcelona.

Per cinquè any consecutiu, els espais museístics de Sabadell es van unir per celebrar conjuntament el DIM. Així, el Museu d'Història i el d'Art de Sabadell, el Museu de l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont, el Museu del Gas de la Fundació Gas Natural Fenosa i l'Espai Cultura Fundació Sabadell 1859 van fer una convocatòria conjunta per celebrar el Dia i la Nit dels Museus i d'aquesta manera assolir més difusió entre els ciutadans.

El lema de l'ICOM era *Museus i paisatges culturals*. Per això el Museu d'Història es va centrar en l'àmbit del Ripoll com a paisatge transformat per l'home i va presentar en una petita mostra l'inventari d'elements patrimonials realitzats entre 1997 i 1999 tot destacant-ne un el Castell d'Arraona, que va ser la Joia del Museu 2016.

Cada museu va exposar la seva joia i durant el cap de setmana del 21 i 22 de maig es van fer una sèrie d'activitats gratuïtes. Així al MHS, el diumenge al matí va oferir el conte *El blauet del Ripoll*. I el dissabte a la nit, al pati del MHS hi va actuar *L'esbart dansaire de Sabadell* amb una actuació titulada "*Danses amb història*".

Com ja s'havia fet els anys anteriors, els infants podien participar en *La gimcana de les joies* i entrar en el sorteig d'un dels cinc lots de regals dels cinc museus. Els lots es van repartir en un acte el 26 de maig celebrat a la sala d'actes del Museu d'Història. L'acte va comptar amb la participació de la Coral Juvenil de l'Escola de música Praeludium de Sabadell.

Durant el cap de setmana del DIM van visitar el museu 228 persones i a l'acte de lliurament de premis hi van assistir 52 persones.
Públic cap de setmana DIM: 228

Aplec de Sant Pau de Riusec

Es van fer visites guiades al conjunt de Sant Pau
Diumenge 21 de maig
Assistents: 144

Aplec de Sant Nicolau

Visita guiada a l'ermita de Sant Nicolau
Divendres, 6 de desembre
A càrrec d'Isabel Gómez
Organitza: Associació de veïns del Sector Covadonga
Assistents: 50

Vacances escolars- Casals d'estiu

Per als casals d'estiu, el Museu ofereix el mateix repertori d'activitats que oferta a través de Ciutat i Escola per els grups escolars. Aquestes es poden fer en format visitats guiades, itineraris, tallers i visites teatralitzades. Les activitats, però, s'adapten a fi de que els aspectes lúdics i recreatius prenguin més presència, sense descuidar el rigor dels continguts tècnics i històrics.

Festa Major

Com cada any el MHS aprofita la Festa Major per obrir les portes de tots els edificis patrimonials i oferir activitats diverses en aquestes edificis i en les sales del propi museu. Les activitats van adreçades a diferents segments de públic, tot i que es treballa sobretot amb el públic familiar.

Públic total Festa Major: 4.534

Per al 2016 les propostes al programa de la Festa Major foren les següents:

- **Visites guiades:**

- Museu d'Història (Monitoratge: Montse Carbó)

- A l'exposició *Arrels oblidades. Les masies de Sabadell*

- Dissabte, 3 a les 18.00h i a les 20.00 h: 14 i 10 persones

- Diumenge 4, a les 18.00h i a les 20.00 h: 18 i 20 persones

- Dilluns 5, a les 12.00h i les 18.00h: 22 i 8 persones

- A les exposicions permanents

- Dissabte 3, a les 19.00h: 10 persones

- Diumenge 4, a les 18.00h i a les 20.00: 6 i 10 persones

- Dilluns 5, a les 13.00h, a les 19.00 i a les 20.00 h: 10,2 i 6 persones.

- . Casa Duran (C. del Pedregar)
Diumenge 4 i dilluns 5, de 18.00h a 20.00h (Arca Temàtica i Roser Enrich):
298 persones
- . Campanar de Sant Fèlix (Racó del campanar)
Dissabte 3 i diumenge 4, de 18.00 a 20.00 (Juanjo Llorente i Anna Vargas):
458 persones
- . El vapor Buxeda Vell (C. de Cervantes, 68)
Diumenge 4 d'11.00 a 14.00 (Arca Temàtica i Roser Enrich): 24 persones
- . Torre de l'Aigua (C. de Francesc Izard)
Dissabte 3, diumenge 4 i dilluns 5, de 12.00h a 14.00h (Lucía Alcántara i
Anna Vargas): 687 persones
- . Sant Pau de Riu-Sec (Ctra de Bellaterra, s/n)
Diumenge 4, de 12 a 14h (Arca Temàtica): 67 persones
- . *L'Arsenal i polvorí de l'Aeroport* (Ctra. de Bellaterra, s/n)
Diumenge 4 de 12 a 14 h (Genís Ribé): 154 persones
Organització: Museu d'Història de Sabadell, Aeroport de Sabadell- AENA
Hi col·labora: Club de Tir Sabadell
- . Safareig de la Font Nova (C.de la Font Nova)
Dilluns 5 d'11 a 14 h (Arca temàtica): 84 persones
- Itineraris:
 - . Paisatges del Ripoll
Dilluns 5 de 9.00 a 12.00 (Isabel Argany): 21 persones
- **Activitats infantils:**
 - . *Construim una torre medieval* (a partir de 5 anys)
Al Museu d'Història de Sabadell (Arqueolític)
Dissabte 3, a les 18.00 h: 26 persones
 - . Espai infantil relacionat amb les exposicions (a partir de 5 anys)
Al Museu d'Història de Sabadell (Carles Camon)
Dissabte 3, de 18.00 a 21.00
Diumenge 4 i dilluns 5, de 12.00h a 14.00h i de 18.00h a 21.00h.
Participants: accés lliure.

Jornades Europees del Patrimoni a Catalunya 2016

Les Jornades Europees del Patrimoni (JEP) se celebren a Europa durant un cap de setmana entre setembre i octubre. L'edició 2016 a Catalunya es va celebrar el 16, 17 i 18 de setembre. Les Jornades de l'edició d'enguany es van dedicar a les persones que treballen per al coneixement, la difusió i la conservació del Patrimoni agrupades com a comunitats patrimonials.

Des del Museu d'Història el diumenge 18 de setembre es van oferir visites guiades a la Torre de l'Aigua, a càrrec d'Arca Temàtica.

Tallers de Nadal

Com és habitual durant les vacances escolars de Nadal s'ofereixen tallers adreçats a públic familiar i les sessions es fan alternativament al matí i a la tarda al MAS i al MHS.

Es van fer dos tipus d'activitats unes per infants de 3 a 6 anys i unes altres per infants de més de 6 anys. Les activitats per als més petits estaven basades en la tradició nadalenca i pels infants més grans es van fer dos tallers relacionats en l'exposició "Arrels oblidades. Les masies de Sabadell". En els tallers es veien les feines que molts pagesos feien per complementar la economia familiar: filar, arreglar parets, fabricar gel...

Totes les activitats van anar a càrrec d'Arqueolític.

Es varen fer les següents activitats:

- 27 de desembre, a 2/4 de 6 de la tarda. "Els Picarol ens explica les tradicions nadalenques". + de 3 anys
- 29 de desembre, a 2/4 de 6 de la tarda. "Joc d'oficis a pagès". + de 6 anys
- 30 de desembre, a les 11 del matí. "L'home dels nasos" + de 3 anys
- 3 de gener, a 2/4 de 6 de la tarda. "Vols fer un pou de glaç?" + de 6 anys
- 4 de gener. A les 11 del matí. "Els Picarol ens explica les tradicions nadalenques". + de 3 anys

2.4 Altres activitats i col·laboracions

Programa de conferències i presentacions

- *Amics de l'Art Romànic de Sabadell*: Aquesta entitat té la seva seu al MHS ienguany ha continuat amb l'habitual programa de conferències que organitzen cada curs. Durant el 2016 s'han celebrat 10 conferències:
 - 20 de gener, Cànoves i Samalús, per Josep M. Masagué.
 - 17 de febrer, Projeccions de la videoteca dels AARS, per Lluís Fernández.
 - 16 de març, L'arquitectura preromànica a Catalunya, per Joan Codina.
 - 13 d'abril, L'arquitectura romànica a Catalunya, per Joan Codina.
 - 11 de maig, Projeccions de la videoteca dels AARS, per Lluís Fernández.
 - 8 de juny, Sant Genís de Fontaines – Sant Andreu de Sureda, per Joan Codina. I Lluís Fernández.
 - 21 de setembre, El monestir de Sant Quirze de Colera, per Jordi Merino.
 - 26 d'octubre, Les majestats catalanes, per Montserrat Jorba.
 - 23 de novembre, La indumentària a la fi del romànic (ssegles XII-XIII) per Rosa Maria Martín.
 - 14 de desembre, Films de les visites dels Amics del Romànic, per Lluís Fernández.

- *Concerts de música de cambra.* Com ja és habitual, es continuà el cicle de *Concerts al museu*, protagonitzat per estudiants de música de l'Escola Municipal de Música i Conservatori Professional de Sabadell, amb l'objectiu que aquests surtin del seu entorn habitual i ofereixin la seva música a tota la ciutat en un marc diferent i emblemàtic de la ciutat.

El programa fou el següent:

- 16 de febrer, Música de cambra
 - 1 de març, Conjunt d'acordions
 - 15 de març, Conjunt de flautes de bec
 - 5 d'abril, Música de cambra
- *Trobada de identificació de sabadellencs en el fons Balmes.* A partir de l'exposició *Realitats. Joan Balmes i Benedicto (Sabadell, 1915-2004)*, organitzada el 2013, s'han anat fent trobades peròdiques durant tot l'any, per identificar les persones que apareixen a les fotografies del fons Joan Balmes. Les trobades s'han realitzat al Museu d'Història i estan obertes a totes les persones interessades.

Col·laboracions amb d'altres departaments i entitats

Es destaquen les col·laboracions habituals i continuades amb d'altres departaments de l'Ajuntament de Sabadell, així com també amb entitats locals o supralocals per al desenvolupament dels diferents programes dels museus.

Amb altres departaments de l'Ajuntament de Sabadell

- *Participació en el Programa Ciutat i Escola del Departament d'Educació*

Es continuà participant amb el programa Ciutat i Escola del Departament d'Educació, amb l'assistència a reunions del Consell d'Entitats i a la presentació del nou curs escolar fet al Club Natació de Sabadell, així com en la participació en la difusió de les activitats en la pàgina web. També es col·laborarà en la tramesa de les dades del públic escolar assistent a cada una de les activitats fetes al llarg del curs.

-Col·laboració amb l'Estruch – Fàbrica de Creació de les Arts en Viu.

El 9 de juliol a les 17,30, a l'ermita de Sant Nicolau es va portar a terme l'activitat "La nau Estruch a l'ermita de Sant Nicolau" . Aquesta vegada tres artistes Agnès Pe, Ignacio Garcia i Sarah Rasinés i Niebla Facista van explicar i mostrar les bases del seu projecte amb assistència del públic present.

També com d'altres anys, l'Estruch va col·laborar proporcionant contactes amb artistes per actuar en els diversos museus durant la Nit Internacional dels Museus.

- Col·laboració amb l'Escola Illa. Escola d'Art i disseny.

Com ja és habitual de cada any dos alumnes de l'Escola Illa han realitzat els disseny gràfic dels elements de difusió del Dia Internacional dels Museus.

- Pati del Museu d'Història. Regidoria de Cultura

Durant l'any el pati del museu s'ha utilitzat per portar-hi a terme diverses programacions de la Regidoria de Cultura, com són *El pati de contes* que es fa per Festa Major.

- Participació a la Taula de patrimoni de la regidoria d'Urbanisme de l'Ajuntament de Sabadell

L'equip tècnic del MHS ha elaborat informes i ha avaluat treballs i projectes relacionats amb les intervencions que s'efectuen sobre el patrimoni arqueològic i històric arquitectònic de la ciutat, així com també ha dut a terme tasques de seguiment i supervisió dels estudis que es desenvolupen en el marc de la gestió del Pla especial del patrimoni.

Amb entitats

- Col·laboració amb la Creu Roja

Per tercer any consecutiu el Museu d'Història ha col·laborat amb el taller Sara de la Creu Roja de Sabadell. Els diversos grups del projecte Sara han visitat el museu i han treballat l'importància dels objectes com a patrimoni històric.

- Associació de comerciants del carrer de Sant Antoni

El dia 17 de setembre a la tarda es va cedir el pati del Museu d'Història a l'Associació de Comerciants del carrer de Sant Antoni per a fer-hi una sessió de contes per infants en el marc de la 3ª Festa del Còmic i del Llibre Infantil.

-Norma Còmics SA

El 23 de gener es va cedir sala d'actes del Museu d'Història a Norma Còmics per a celebrar-hi una trobada d'autors de webcòmic i de les noves tecnologies aplicades al dibuix,

El 16 de desembre, es va cedir sala d'actes del Museu d'Història a Norma Còmics per a fer-hi la presentació del llibre "Tintinaires de Catalunya. 50 anys de la presència de les aventures de Tintin en terres catalanes". Hi assistiran els seus quatre autors: Pau Vinyes, historiador; Toni Dalmases, escriptor i Jacint Guillem i Joan Trulls, tintinòlegs.

- Col·laboració amb Amics de Medievalia.

Amb els Amics de Medievalia es van fer reunions de col·laboració i assessorament i dins dels diversos actes de Medievalia. El 15 de maig es van fer visites guiades a la part de l'exposició temporal del museu: *Sabadello el naixement d'una vila (segles XI-XV)*.

- *Altres Museus de Sabadell.*

El MHS ha col·laborat en l'organització del Dia i la Nit dels Museus, al costat del Museu d'Art, el Museu del Gas de la Fundació Gas Natural Fenosa, l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont, i l'Espai Cultura Fundació Antiga Caixa Sabadell 1859.

Altrament, des del Museu d'Història de Sabadell s'ha fet la interlocució amb el Museu del Gas i amb l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont de les sol·licituds de llicència d'ocupació a la Via Pública que atorga el Departament de Via Pública de l'Ajuntament de Sabadell.

Relació de les sol·licituds tramitades a Via Pública durant el 2016:

- 24 de gener de 2016: en motiu del tercer Aniversari del Museu, amb animació familiar i espectacle (Museu del Gas).
- 23 d'abril de 2016: en motiu de Sant Jordi amb actuació teatral i parda de venda de llibres càrrec del la Cia *El Galliner* (Museu del Gas).

A més de les tramitacions anteriors s'ha portat a terme un control de les activitats que es feien al Mirador del propi museu a fi que no es produïssin interferències bàsicament sonores entre el que es feia al mirador i les activitats que es poguessin fer a la plaça del Gas.

- *Fundació Bosch i Cardellach*

Amb la Fundació Bosch i Cardellach es va signar un conveni de col·laboració en el marc del curs i cicle de conferències *El Vallès: Segona República, Guerra Civil i Postguerra*, amb la participació del tècnic Genís Ribé en una de les ponències i amb l'organització d'un itinerari per diversos espais de memòria de la ciutat de Sabadell, per assistents al curs (dies 16 i 5 de novembre respectivament).

- *Memorial Lluís Companys (Sabadell)*

Organització d'una visita guiada a l'antiga seu del Cercle Republicà Federal del carrer de Narcís Giralt, 40, el 25 d'octubre, en el marc dels actes d'homenatge al president Companys i la recuperació de la memòria històrica republicana local.

- *Col·laboracions diverses*

Durant l'any es continuaren les tasques per a una major vinculació del Museu d'Història de Sabadell amb l'entorn institucional, patrimonial, acadèmic, cultural i museístic de la ciutat i forà.

2.5 Publicacions

Catàlegs d'exposicions

Francesc Casañas i Riera. El retrat d'una ciutat (Sabadell, 1909-1936)

S'ha editat el catàleg de l'exposició *Francesc Casañas i Riera. El retrat d'una ciutat (Sabadell, 1909-1936)*. El catàleg té dos grans capítols: Enfocant Sabadell: Francesc Casañas Riera (1909-1936), i Francesc Casañas Riera dins el panorama fotogràfic català. El primer capítol ha estat redactat per Isabel Pardo i David González, arxivers de la Secció d'Imatge i So de l'Arxiu Històric de Sabadell i el segon per Rafel Torrella, de l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

En el primer capítol s'hi expliquen els orígens familiars de Casañas, el seu pas per l'Acadèmia Catòlica i per l'Associació de la Premsa i la seva tasca en defensa del patrimoni històric. Defensa feta mitjançant la fotografia d'elements històrics, però també a través de l'acció directa rescatant peces patrimonials i treballant activament en pro de la creació d'un Museu de la Ciutat.

El seu paper com a pioner del fotoperiodisme queda àmpliament traçat a partir d'un detallat seguiment de tots els diaris i revistes que van publicar fotos seves. Tanmateix, es fa una valoració de la importància patrimonial del fons Casañas per la ciutat de Sabadell.

El catàleg incorpora una selecció de 78 fotografies, que s'han triat atenent al seu valor fotogràfic i documental i buscant que la selecció mostrés l'abast de la seva obra. La presentació pública es va fer el 27 de gener.

Arraona

S'ha participat en l'aportació de continguts per al número de la revista *Arraona*, núm. 36 i s'ha portat la coordinació tècnica de continguts.

2.6 Activitats de dinamització

El Museu d'Història té diverses línies de dinamització. Per una banda hi ha els dominicals, activitats gratuïtes adreçades a tots els públics que es fan cada tercer diumenge de mes, i per altra hi ha el conjunt d'activitats que es fan per festivitats assenyalades i que compten en programes específics que han esdevingut tradicionals. Aquest és el cas de l'Aplec de la Salut, la Festa Major, Sant Jordi, Dia Internacional dels Museus i altres (Vegeu l'apartat d'esdeveniments ciutadans).

Així mateix, totes les exposicions temporals que es programen compten amb diverses activitats de dinamització que tant poden ser visites guiades programades per un dominical, com activitats adreçades a un col·lectiu especial com per exemple les escoles, com activitats fetes conjuntament amb d'altres entitats o departaments Municipals.

Activitats adreçades al públic en general, a part de la Festa Major, els tallers de Nadal i altres festes singulars.

- 17 de gener, *Teixits Artístichs, jacquards singular. L'Escola Industrial d'Arts i Oficis de Sabadell*. Visita guiada a càrrec de Roser Enrich
- 21 de febrer, *Francesc Casañas i Riera. El retrat d'una ciutat (Sabadell, 1909-1936)*. Visita guiada a càrrec d'Isabel Argany
- 20 de març, *La casa Duran*, visita guiada
- 17 d'abril, *Teixits Artístichs, jacquards singular. L'Escola Industrial d'Arts i Oficis de Sabadell*. Visita guiada a càrrec de Roser Enrich
- 23 d'abril. **Tallers infantils sobre Joan Oliver.**
- 24 d'abril, *Temps, records. El Sabadell de Pere Quart*. Itinerari
- 8 i 9 de maig *Torre de l'Aigua i ermita de Sant Iscle i de Santa Victòria*, visites guiades
- 15 de maig, **Sabadello el naixement d'una vila (segles XI-XV)**. Visites guiades
- 19 de juny, *Els pioners Els primers pasos de l'arqueologia a Sabadell* Visita guiada a l'exposició a càrrec de Roser Enrich
- 17 de juliol, Els espais de la guerra civil a Sabadell. Itinerari en cotxe a càrrec de Genís Ribé
- 18 de setembre, *Torre de l'Aigua (JEP)* visites guiades
- 16 d'octubre, **Arrels oblidades. Les masies de Sabadell i a les estances agrícoles de la casa Duran** visita guiada a càrrec de Genis Ribé
- 20 de novembre, *Temps, records. El Sabadell de Pere Quart*. Itinerari

2.7 Dades d'assistència al MHS

Les dades d'assistència al MHS inclouen tots els visitants que d'una forma individual o en grup han visitat les sales del museu i els diferents punts patrimonials que es gestionen dels del MHS, inclòs el Vapor Buxeda Vell.

MHS 2016

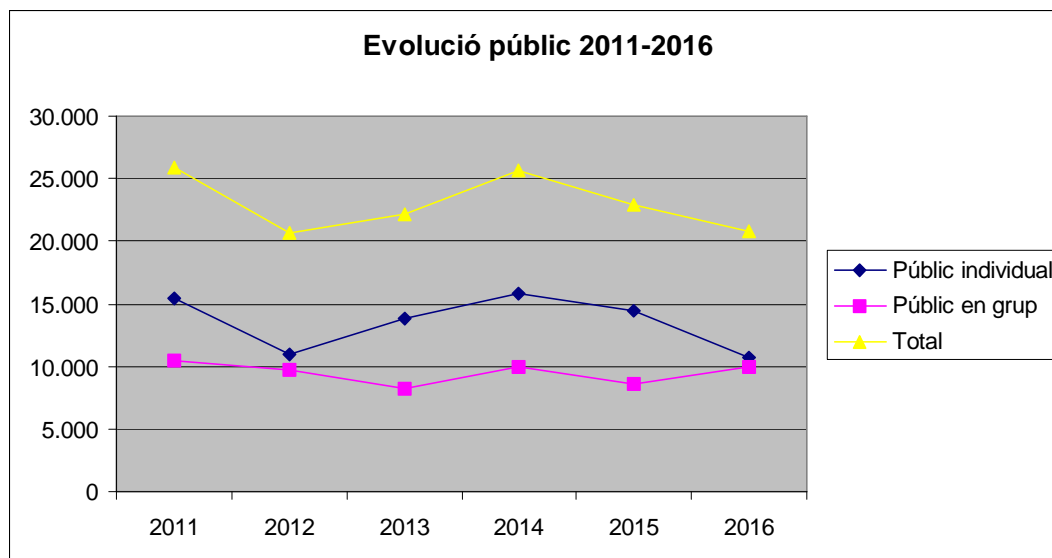
	Públic individual	Públic en grup*	Número de grups	Total
Gener	470	806	31	1276
Febrer	539	1032	46	1572
Març	380	1829	63	2209
Abril	484	1580	64	2064
Maig	1121	972	38	2093
Juny	217	1088	44	1305
Juliol	218	338	13	556
Agost	71			71
Setembre	5665			5665
Octubre	714	796	29	1510
Novembre	463	1002	54	1465
Desembre	407	554	22	961
TOTAL	10.749	9.997	404	20.746

MHS 2015

	Públic individual	Públic en grup*	Número de grups	Total
Gener	446	493	19	939
Febrer	407	1.088	42	1.495
Març	668	1.498	57	2.166
Abril	756	1.066	40	1.822
Maig	1.367	1.011	43	2.378
Juny	381	1.235	47	1.616
Juliol	229	292	14	521
Agost	98	0	0	98
Setembre	7.754	0	0	7.754
Octubre	1.028	466	19	1.494
Novembre	472	890	39	1.362
Desembre	780	6536	22	1.316
TOTAL	14.386	8.575	342	22.961

*En grup: són escoles i altres col·lectius concertats

	Públic individual	Públic en grup	Total
2011	15.435	10.449	25.884
2012	10.900	9.695	20.720
2013	13.875	8.270	22.145
2014	15.842	9.931	25.593
2015	14.389	8.575	22.961
2016	10.749	9.997	20.746

L'any 2016 van visitar el museu 20.746 persones, d'aquest un 52% ho van fer individualment, mentre que la resta, un 48% ho van fer en grup. En relació a l'any anterior, el públic total va disminuir un 9,6%. Aquesta disminució continua la iniciada el 2015, però a diferència del que succeïa aleshores, el públic que visita el museu en grup no disminueix sinó que augmenta, i ho fa un 16,6%.

El públic individual és un públic que pot oscil·lar força d'un any a un altre, ja que depèn sobretot del nombre i ressó de les exposicions que es facin, i també de si es fan o no actes al carrer, fet que fa pujar molt el nombre de públic. Així, l'any 2014 arran de l'exposició "El Sabadell de 1714" es van fer una sèrie d'actes al carrer que van aplegar una gran quantitat de públic, molt més que si l'activitat es fa a l'interior del museu. Un altre factor important ha estat la disminució del nombre de persones que van visitar la seu principal del museu durant la Festa Major, motivats per l'elevada temperatura que hi havia, especialment en l'exposició temporal que es fa al segon pis sota coberta.

2.8 Difusió i tecnologies digitals

Les activitats del Museu es difonen en els diversos mitjans de difusió del Departament de Cultura i del propi Ajuntament com són la web Sabadell Cultura, el Full Infantil mensual que es reparteix a tots els escolars de la ciutat i el butlletí *Sortim*, entre d'altres. Així mateix, de totes les activitats que es fan s'elabora la corresponent nota de premsa.

De les activitats més singulars, inauguracions d'exposicions, presentació de llibres, conferències i altres es fa la corresponent invitació digital i la seva tramesa.

Per la seva banda, el Museu elabora periòdicament cartells i fulls de mà informant de les properes activitats, que es distribueixen i col·loquen en el propi museu.

Facebook del MHS

Al llarg del 2016 s'ha continuat alimentant aquesta plataforma de comunicació i interacció social, amb els següents objectius:

- Difondre les nostres activitats
- Difondre el coneixement i altres aspectes de les nostres col·leccions
- Donar a conèixer la cessió d'objectes del nostre fons per a exposicions d'altres institucions
- Informar sobre les recerques que es desenvolupen sobre els materials dels nostres fons
- Divulgar diversos aspectes i recerques d'història i patrimoni locals
- Divulgar activitats que tracten temes d'història i patrimoni locals realitzats per altres institucions i entitats de la ciutat
- Donar a conèixer les col·laboracions que estableix el MHS amb altres institucions i entitats sabadellenques
- Donar a conèixer els testimonis personals que fan aportacions a la recuperació de la memòria històrica recent sabadellenca
- Commemorar efemèrides històriques de Sabadell i el seu entorn

- Informar sobre aspectes tècnics diversos de les diferents tasques que es desenvolupen en el dia a dia al museu (recerca i muntatge d'exposicions, documentació de col·leccions, relació amb el món educatiu, etc)
- Relacionar-nos amb l'entorn institucional, cultural i educatiu sabadellenc
- Relacionar-nos amb el món museístic local i supralocal

Amb data 31 de desembre de 2016 el facebook del MHS ha assolit un total de 1185 "m'agrades" i al llarg de l'any un abast de les seves publicacions que implica a l'entorn d'unes 378 persones de mitjana.

La pàgina web dels Museus

Durant l'any 2016 s'ha fet una tasca considerable d'introducció de continguts. Així i com és d'esperar els apartats de l'*Agenda*, de *Destacats* i de *Exposicions* han estat el més actius. Altrament s'ha fet un notable esforç per introduir a la web i també a la plataforma ISSUU, no només els nous materials que el museu produeix, com són per exemple els catàlegs i els fulls de sala, sinó també textos i catàlegs d'anys anteriors. En el mateix sentit a més d'actualitzar amb les noves didàctiques l'apartat d'*Activitats per escoles i grups*, s'hi ha incorporat nous enllaços i materials a fi de proporcionar als mestres i educadors eines per treballar abans o després de la visita al museu.

Els Museu d'Història comparteix web amb el Museu d'Art, les dades de sota corresponents al 2016 i es refereixen a la pàgina web dels museus de Sabadell.

- Sessions de navegació o "visites": 12.018
- Pàgines vistes dins de la pàgina web: 46.275
- Temps mitjà per sessió: 147
- Percentatge de rebot: 0,5107
- Pàgines per sessió: 3,85

Visitmuseum

L'aplicació Visitmuseum és un projecte de promoció turística dels museus de Catalunya finançat pel Fons de Foment del Turisme. Té per objectiu posar a l'abast del turista una informació de qualitat, escrita en un llenguatge entenedor i adaptada als principis del "mobile first" (prioritat al disseny per a dispositius mòbils).

La plataforma digital Visitmuseum es tradueix en dos formats:

- Una aplicació informàtica dissenyada per ser utilitzada mitjançant dispositius mòbils (telèfons intel·ligents o tauletes tàctils).
- Un web adaptatiu, dissenyat per aconseguir una visualització òptima independentment de l'aparell que s'utilitzi (ordenador o qualsevol dispositiu mòbil). En aquest darrer cas, el contingut de cada pàgina web s'adapta a les dimensions de la pantalla de l'aparell.

El museu va considerar que Visitmuseum a més de ser útil per als turistes també podia ser-ho per els escolars que fan visites al Museu al Territori en altres llengües, sobretot en anglès. Des de fa uns anys el MHS ofereix aquestes visites que tenen molta demanda i Visitmuseum podia ser una manera de treballar prèviament els continguts que es visiten en itineraris o visites guiades.

Durant l'any 2016 des del Museu d'Història de Sabadell es van acabar d'elaborar els continguts i es fa posar en funcionament les dades relatives al propi museu amb cada un dels seus àmbits i les següents extensions pel territori:

- Capella de Sant Nicolau
- Ermita de Sant Iscle i de Santa Victòria
- Església de Sant Pau de Riusec
- Església de Sant Vicenç de Jonqueres
- Torre de l'Aigua
- Safareig de la Font Nova
- Casa Duran
- Molí de Sant Oleguer
- Coves de Sant Oleguer
- Pou de glaç de Sant Oleguer
- Vapor Buxeda Vell
- Campanar de Sant Fèlix
- Arsenal i polvorí
- Les xemeneies

2.9 Programa pedagògic

L'any 2016, que inclou una part del curs 2015-2016 i del 2016-2017, ha estat de consolidació del canvis fets en cursos anteriors. Així mateix, s'ha seguit fent un seguiment sistemàtic tant del funcionament de les activitats, com del procés de gestió de les mateixes. L'objectiu és detectar tots els aspectes que siguin millorables per insignificants que semblin, i així anar millorant la dinàmica i el contingut de les visites i el servei a les escoles.

Tots els grups que fan activitats del MHS omplen una enquesta valorativa en què se'ls demana que puntuïn l'activitat i que en diguin el que més i el que menys els ha agradat. Una de les demandes més freqüents i persistents any rere any, per part dels professors que visiten el museu, és la de disposar de més materials didàctics per preparar les visites. Aquests materials són especialment necessaris per les activitats que es fan en llengües estrangeres.

Millorar i ampliar els materials pedagògics és una feina de llarg recorregut en la que el museu treballa de manera continuada. En concret i com s'ha explicat més amunt, s'ha treballat ampliant els recursos de la web dels museus a fi de que els mestres disposin de materials que els ajudin a preparar les visites que fan al museu i al patrimoni de la ciutat.

Novetats

Com és habitual, es van oferir visites guiades de totes les exposicions temporals fetes durant l'any 2016, que són: *Francesc Casañas i Riera. El retrat d'una ciutat (Sabadell 1919-1936)*, "Teixits Artístics". *Jaquards singulars. L'escola industrial d'Arts i Oficis de Sabadell*", *El castell d'Arraona. La joia del Museu 2016*, *Els pioners. Els primers passos de l'arqueologia a Sabadell. 1912-1915*.

Descripció de les activitats

Què s'hi fa al Museu d'Història de Sabadell? Visita guiada

En la visita a les sales en fixarem en el tipus d'objectes exposats, en la seva procedència i en com es documenten. Aprendre què s'hi fa en un museu i ens posarem a la pell dels que hi treballen. Tot seguit ens qüestionarem a l'entorn dels objectes que, malgrat ja no siguin útils, guardem a casa nostra i reflexionarem sobre què ens expliquen i quin valor tenen aquest objectes. Es donen instruccions per fer una segona sessió a l'aula, on cada nen porta, documenta i explica un objecte de casa seva per després entre tots fer-ne una petita mostra.

1. Per als més menuts

El viatge de la pedreta verda. Conte i joc

La història de la pedreta de color verd ens explica les peripècies d'una perla de collaret que vol trobar el seu origen. La seva amiga l'acompanya fins a unes mines on trobarà moltes companyes.

Viatgem a la prehistòria. Taller

Després de conèixer com era una cabana i com s'hi vivia, cada taller aprofundeix de forma pràctica en algun dels aspectes de la vida a la prehistòria.

L'art prehistòric

Es fabriquen pigments naturals i després es pinta un gran mural amb motius de la vida a la prehistòria.

La ceràmica prehistòrica

s'elabora un bol de ceràmica i es decora amb punxons d'os i petxines.

De la cabana prehistòrica al segle XXI

A partir dels objectes trobats a les excavacions i d'objectes actuals, mirem perquè serveix cada objecte i comparem els dos tipus de vida.

He anat al Museu! La Musa i els romans. Visita participativa

Una visita dissenyada per familiaritzar els més petits amb el museu. La Musa, un titella que ha convidat els nens a casa seva, que és el museu, els explicarà què és un museu i què s'hi guarda. Coneixereu la seva àvia Clàudia, una romana que explica contes i que sap fer ballar els personatges de la seva cuina... com ara a la malèfica àmfora...

He anat al Museu! La Musa i el mercat medieval. Visita participativa

Una visita dissenyada per familiaritzar els més petits amb el museu. La Musa, un titella que ha convidat els nens a casa seva, que és el museu, els explicarà què és un museu i què s'hi guarda. Els presentarà la padrina Caterina, que té una parada al mercat, observaran els productes que s'hi venen i aprendran una recepta medieval.

He anat al Museu! La Musa i el fil de llana. *Visita participativa*

Una visita dissenyada per familiaritzar els més petits amb el museu. La Musa, un titella que ha convidat els nens a casa seva, que és el museu, els explicarà què és un museu i què s'hi guarda. La Musa els ensenyarà què és un teler i com es fa per teixir la llana, des de l'ovella fins al fil que es posa al teler.

Xip-xap al safareig. El safareig de la Font Nova. *Taller*

Aquest taller que incorpora una breu escena teatralitzada permet conèixer un safareig públic i treballar diversos aspectes relacionats amb l'aigua: moviment d'un objecte dins l'aigua, identificació dels elements que suren i que s'enfonsen, barreja de diversos elements amb l'aigua per comprovar-ne la transformació...

2. Les col·leccions

Descobreix la joia del Museu. *Visita guiada*

Cada any amb motiu del Dia Internacional dels Museus, els Museus Municipals exhibeix una peça que, per la seva importància, originalitat o per ser d'ingrés recent, destaca entre totes les que formen els fons dels museus. Amb la visita analitzarem què té de singular la peça triada i en quin moment cultural i històric va ésser creada.

Els primers assentaments prehistòrics. *Visita guiada*

A través de la visita a la sala per observar els diferents objectes procedents de diversos jaciments arqueològics, s'explica la vida en la prehistòria a la zona del Vallès. La cabana permet manipular tota classe de reproduccions d'estrils prehistòrics.

Viure a la prehistòria. *Taller*

L'activitat permet conèixer els aspectes claus de la vida a la prehistòria. Hi ha cinc **tallers**, adreçats a diferents nivells educatius, que aprofundeixen de forma pràctica en temàtiques diferents d'aquesta etapa.

Cicle mitjà i superior d'educació primària i ESO:

Fem de paleoantropòlegs: es basa en l'observació de dues reproduccions d'enterraments prehistòrics, una inhumació i una incineració i els seus aixovars, per descobrir com vivien i els rituals de la mort dels nostres avantpassats.

Fem pigments i pintem: aprendrem a fer pigments a partir del que trobem a la natura i entre tots pintarem un gran mural basat en les vivències i les inquietuds dels nostres avantpassats prehistòrics.

Fem una galeta: moldrem blat amb un molí manual per obtenir farina, prepararem la massa i hi posarem fruits secs i courem les galetes en un forn de lloses, per després menjar-les cobertes de mel.

Fem un bol d'argila: s'elabora una peça de ceràmica amb les mateixes tècniques i les decoracions que els atuellts vistos a l'exposició.

Cicle mitjà i superior d'educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults:

Fem eines, fem foc: a partir de l'anàlisi dels estris trobats en les excavacions arqueològiques un monitor farà demostracions de talla de sílex i d'encesa de foc i després cada participant fabricarà la seva pròpia eina de sílex amb mànec de fusta.

Els ibers i els romans. Visita guiada

La romanització va significar la desaparició de la cultura ibèrica i la imposició d'un sistema de vida del que en som hereus directes. La visita permet observar els diferents objectes procedents de les excavacions arqueològiques que ens parlen de la vida dels ibers i els romans al Vallès: els atuells per guardar cereals, les eines del camp, les joies, les vaixelles, els elements arquitectònics...

Viure al món dels ibers i dels romans. Taller

L'activitat inclou tres **tallers**, del quals se n'ha de triar un, que ens familiaritzen amb la vida a l'època ibèrica i romana a través dels objectes que ens han arribat d'aquestes cultures. Posteriorment cada taller aprofundeix en un aspecte o un altre.

Cicle mitjà i superior d'educació primària:

Una casa ibèrica de fang i bruc. Es fan toves amb fang i palla i després es construeix la maqueta d'una casa ibèrica.

Cicle mitjà i superior d'educació primària, ESO, batxillerat i formació professional:
Escriure una carta a un laietà. Sobre una plaqueta de plom utilitzant un punxó transcriurem un text lliure en l'alfabet ibèric.

Educació primària, ESO, batxillerat i formació professional:

El mosaic de Neptú. Sobre un suport de fusta es fa un mosaic segons la tècnica dels romans utilitzant tessel·les de diferents colors

Sabadello, el naixement d'una vila (segles XI-XV). Visita guiada

La visita és un recorregut per conèixer la forma de vida dels pagesos, terrissaires, artesans, mercaders que van viure en el petit nucli de cases al voltant de l'antiga església de Sant Salvador a l'època medieval

Viure a l'època medieval. Taller

Els **tallers** giren al voltant del joc que és l'excusa per treballar una època històrica tan complexa com és la medieval. Inclou tres tallers adreçats a diferents nivells educatius dels quals s'ha de triar un.

Cicle inicial i mitjà d'educació primària:

Com era Sabadell fa mil anys?: es pinten i retallen les siluetes d'edificis i personatges del Sabadell medieval. Amb les imatges es completa un mural que representa el paisatge de l'època i que és el marc per explicar com es vivia en aquesta època.

Cicle superior d'educació primària, ESO, batxillerat i formació professional:

Manuscrits tinters i pergamins: l'activitat se centra a treballar l'escriptura medieval (qui escrivia, què s'escrivia...), utilitzant diferents reproduccions de textos originals de Sabadell (pergamins o documents en paper). També es

confeccionen les plomes d'escriure amb càlam i plomes d'oca, preparació de la tinta i reproducció d'un text manuscrit.

Lliures i sous al mercat. Fes una moneda: com moltes ciutats, Sabadell va néixer al voltant d'un mercat setmanal. Els alumnes es posen a la pell dels compradors i dels venedors i descobriran quins eren els productes venuts, els sistemes de mesura i els d'intercanvi. S'encunyen monedes per percussió i es confecciona un moneder amb teixits tradicionals.

Manufactura i menestrals. L'època moderna (segles XVI al XVIII). Visita guiada

Durant els segles XVI, XVII i XVIII es posen les bases econòmiques i socials per fer el salt cap a la industrialització. Aquests canvis, que van significar el final del feudalisme i l'entrada a un món més divers que anomenem modern, es poden exemplificar amb el cas de Sabadell.

Viure a l'època moderna (segles XVI-XVIII). Taller

L'activitat inclou tres tallers adreçat a diferents nivell educatiu, dels quals se'n tria un:

Cicle inicial i mitjà d'educació primària:

Pagesos, paraires, terrissers. El joc dels oficis: els alumnes reproduiran aspectes dels diferents oficis a través d'un joc de preguntes i manipulació d'estris i després representaran alguns oficis i realitzaran una sèrie de proves.

Educació primària:

Alerta, arriba en Rocaquinarda! Una aventura de bandolers: els alumnes s'aproparan al fenomen del bandolerisme, reproduint activitats i actituds dels bandolers, alhora que aprendran els mecanismes d'organització, solidaritat i defensa dels vilatans.

Cicle superior d'educació primària, ESO, batxillerat i formació professional

L'època moderna. Un joc de rol: es reproduiran aspectes de l'organització social i política a través d'un joc de tauler. Els alumnes es repartiran per grups que representaran els diferents estaments i realitzaran una sèrie de proves relacionades amb la seva condició i amb la ciutat d'aquell moment.

Teixint: el procés de la llana. *Taller*

A través del taller és possible conèixer tots els processos necessaris per a la fabricació d'una peça de teixit de llana, des de l'esquilada del xai fins als acabats, i com han evolucionat aquestes feines al llarg del temps. Es fa un exercici pràctic.

El vapor Buxeda Vell: del vapor a l'electricitat. Visita guiada

La visita al vapor Buxeda Vell s'inicia amb un audiovisual per entrar en l'ambient de la industrialització a Catalunya i a Sabadell. Després la visita segueix pels diferents espais de la sala de la màquina fins a arribar a la Wolf de 1906.

3. Els museus al territori

Visites guiades

La Salut: l'ermita medieval, el santuari i el jaciment romà. *Visita guiada*

La visita s'inicia observant l'entorn i veient la seva situació geogràfica. Després, s'expliquen les diferents etapes de poblament: la vil·la romana, parcialment excavada, l'ermita medieval que va tindre funció de morberia, i el santuari actual i la tradició de l'aplec.

Es visita l'interior de l'ermita de Sant Iscle i de Santa Victòria, on a més de contemplar l'edifici es poden veure les restes d'una piscina romana de la part residencial de la vil·la romana.

La Casa Duran *Visita guiada*

La Casa Duran es construí al final del segle XVI, quan Sabadell era una petita vila de carrers estrets. La seva arquitectura és conseqüència directe de les seves funcions: residencial (salons, cambres, jardí) i productiva (celler, cups, estable, fàbrica de sabó). La visita permet conèixer aquests espais lligats a la vida econòmica i la història de la família Duran, que fou molt destacada en la vida pública de la ciutat.

El pou de glaç de Sant Oleguer. *Visita guiada*

Es visita l'interior del pou i s'explica com funcionava un pou de glaç, d'on s'obtenia el gel, com es transportava i per què es feia servir.

El campanar de Sant Fèlix. *Visita guiada*

El campanar va ser construït pels vilatans del segle XVIII i, a més de funcions religioses, en tenia de socials. La visita permet conèixer l'origen, l'evolució i el funcionament del campanar i des de dalt contemplar una bona vista de Sabadell.

El molí de Sant Oleguer. *Visita guiada*

El Molí de Sant Oleguer, que actualment és un alberg, conserva els elements essencials del molí que va ser. El recorregut per l'interior de l'edifici permet conèixer la història, l'evolució i el funcionament del molí i la visita a l'exterior mostra la impressionant roda — també reconstruïda— que, moguda per l'aigua, generava la força hidràulica que movia els embarrats.

La Torre de l'Aigua. *Visita guiada*

L'abastament d'aigua a la ciutat ha estat una preocupació constant dels sabadellencs que es convertí en vertader problema amb la industrialització de la ciutat. La Torre de l'Aigua és un dipòsit elevat i la visita ens permet conèixer el seu complex funcionament, el context històric en què es va construir i gaudir d'una panoràmica inusual de la ciutat i el rodal des del mirador.

El vapor Buxeda Vell: del vapor a l'electricitat. *Visita guiada*

Del que va ser un gran vapor industrial de la família Buxeda, n'ha quedat la casa de la màquina de vapor i les seves dependències més properes: el soterrani, el taller...

La visita al vapor Buxeda Vell s'inicia amb un audiovisual que ajuda a entrar en l'ambient de la industrialització a Catalunya i a Sabadell. Després, la visita es desenvolupa pels diferents espais fins a arribar a la màquina pròpiament dita, una Wolf semifixa de fabricació alemanya.

El safareig de la Font Nova. Visita guiada

Quan les cases no tenien aigua corrent les minyones i les obreres feien la bugada als safareigs públics: cantaven, discutien i sobretot "feien safareig". El safareig de la Font Nova és, a més, una peça de l'arquitectura modernista.

Visitem un polvorí de la guerra. Visita guiada

A l'aeroport de Sabadell es pot visitar el polvorí que es van construir durant la guerra civil conjuntament amb nou refugis. S'utilitzava per a guardar municions i peces dels avions, com les del "xato" un avió de guerra que es fabricava a Sabadell, prop de l'aeroport. Dins s'hi ha instal·lat una exposició que explica els detalls de com es va construir i de com es feia servir.

Viure en una cova a mitjans del segle xx. Visita

Visita a tres coves adequades per a ser vistes des de l'exterior que es van habitar durant la postguerra. S'explica com era Sabadell als anys 50, el fenomen de la immigració, la manca d'oferta d'habitatge i les condicions de vida dels nouvinguts. La visita a les coves es complementarà amb una passejada pel barri de Nostra Llar, construït en el marc del Pla Marçet per a l'habitatge, per als treballadors d'Artextil SA. També és una bona ocasió per parlar dels moviments migratoris de finals del segle XX i reflexionar sobre els moviments de les persones en totes les èpoques històriques.

L'església de Sant Pau de Riusec

Visita guiada en la que podreu veure l'església romànica del segle XI-XII i l'edifici adossat que és l'antiga rectoria construïda l'any 1798. La Quadra de Sant Pau de Riusec, és un antic terme que va ser agregat al terme municipal de Sabadell l'any 1471. L'església es troba enmig d'un gran jaciment en què s'han localitzat assentaments humans des d'època romana fins als nostres dies.

Itineraris

L'origen de Sabadell: un riu d'històries.

Sabadell és una ciutat d'origen medieval, nascuda al voltant d'un mercat i una petita església... L'itinerari ens permet descobrir els antecedents d'aquesta petita vila, que es situen al voltant del castell d'Arraona i la parròquia de Sant Feliu d'Arraona, actual capella de Sant Nicolau.

Sabadell a l'època moderna (segles XVI-XVIII).

Passejada pel centre de la ciutat per observar la trama urbana de l'època moderna, la plaça Major i els carrers que il·lustren la forma de vida de la vila del segle XVI al XVIII i l'antic emplaçament de les muralles. Es visita la Casa Duran.

Sabadell, segle XIX.

L'actual fesomia de la ciutat de Sabadell es decideix al segle XIX, quan apareixen noves infraestructures (el ferrocarril...), nous barris (l'eixample) i nous edificis dedicats sobretot a l'activitat tèxtil (vapors, despatxos tèxtils...). El recorregut inclou una visita al vapor Buxeda Vell.

Mirades sobre el cementiri. El cementiri de Sant Nicolau.

L'evolució de la ciutat industrial va tenir el seu paral·lelisme en la ciutat dels morts: el cementiri. A les grans fàbriques i cases senyorials els fabricants van afegir un mausoleu, moltes vegades dissenyat per artistes reconeguts. El recorregut permet conèixer els

altres cementiris (el dels dissidents...) i observar les diferents actituds davant la mort al llarg del temps.

Espais i símbols de poder. República i franquisme.

Durant el període 1931-1945 Sabadell, com la resta del país, va viure un període molt convuls: la II República, la guerra civil i una dura postguerra. Molt dels fets d'aquells anys van passar en espais i edificis que encara es conserven: la Rambla, la plaça del Dr. Robert, el campanar de Sant Fèlix, el carrer de Gràcia, la via de Massagué... En el recorregut ens aturarem en aquests indrets i explicarem alguns dels fets singulars o anecdòtics que hi varen passar.

Les riudes de 1962.

En el recorregut "Les riudes de 1962" mostra com són les avingudes del riu, com les hortes ja són des dels seus inicis terrenys inundables, on i quines destrosses es van produir arran de les riudes del 1962 i com es va fer la reconstrucció. A partir d'aquest succés es parla de les instal·lacions industrials, de les coves, de les barraques i de totes les estructures que les riudes van destruir. Finalment es reflexiona sobre formes de viure i treballar tan diferents de les actuals però tan properes en el temps i l'espai.

Històries del carrer.

Les anècdotes i vivències dels ciutadans formen part de la història de Sabadell, però poques vegades queden escrites i sovint es perden en l'oblit. L'itinerari és una passejada pel centre de la ciutat escoltant esdeveniments curiosos que ens parlen del caràcter sabadellenc d'altres èpoques i d'altres costums.

Saps què feia la teva besàvia?

Aquest recorregut pel centre de la ciutat ens acosta a les vides i històries de molts personatges femenins de la ciutat que han restat en l'oblit o a l'ombra dels seus contemporanis.

Taller

Sabadell: aigua i entorn. Taller de la Torre de l'Aigua. Taller

El taller proposa diversos exercicis relacionats amb aspectes tècnics i de funcionament del dipòsit, la distribució i necessitat d'aigua, aspectes arquitectònics relacionats amb el modernisme i s'observa la ciutat i el rodal des del mirador.

En format teatre

L'enigma del vapor. Visita teatralitzada

Dos personatges vinculats al Vapor Buxeda Vell, l'empresari i un treballador, viuran situacions relacionades amb la seva feina diària al voltant de la màquina de vapor i intentaran solucionar els problemes que se'ls plategen. Prèviament es passa un audiovisual sobre la industrialització de Sabadell.

Viatgem per la història de Sabadell. Teatre

L'activitat consisteix en un recorregut per la història de la ciutat a partir d'una obra de teatre. Aquesta activitat ofereix a l'alumnat la possibilitat de conèixer a través de diferents gags moments clau de la història de Sabadell i el seu territori des de la prehistòria fins al segle XIX.

laia. Memòria històrica. Teatre

Una avia de 95 anys, des de la residència on es troba, reviu la seva vida tot transportant-nos als episodis més significatius de la història recent del nostre país: la República, la Guerra Civil, la Dictadura, la Transició... L'obra combina les vicissituds de la

vida personal amb l'esdevenir col·lectiu. Un cop acabada la representació l'actriu i autora de l'obra Alba Valldaura estableix un diàleg amb els nois i noies sobre el que acaben de veure.

El Museu al territori, en francès i en anglès

Des del curs escolar 2013-2014, les 19 activitats (10 visites guiades i 9 itineraris) del Museu al territori s'ofereixen totes en francès i en anglès. La demanada d'aquestes activitats és molt elevada fins al punt de que alguns equipaments es demanen més en llengües estrangeres que en català.

Gestió del patrimoni arqueològic i arquitectònic al territori

1. Objectius

El MHS participa i es coordina amb el Departament d'Urbanisme (Oficina de Patrimoni) i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya en la gestió de les intervencions urbanístiques i arquitectòniques que afecten els béns catalogats en el PEPPS: edificis històrics, espais històrics i espais d'expectativa arqueològica, amb l'objectiu d'aportar els criteris tècnics necessaris per a contribuir al correcte coneixement del patrimoni i de la presa de decisions.

2. Actuacions

2.1. Seguiment de les actuacions urbanístiques que afecten patrimoni històric i arquitectònic

S'ha assistit a les visites de seguiment de les actuacions urbanístiques que afecten edificis amb interès històric i arquitectònic, convocades per l'Oficina de Patrimoni de l'Ajuntament de Sabadell i en el marc del protocol d'actuació i de gestió municipal del PEPPS i del PEIPU, amb la finalitat de recopilar informació útil per als fons i les línies de recerca dels MHS.

2.2. Seguiment de les actuacions urbanístiques que afecten espais d'expectativa arqueològica.

S'ha assistit a les visites de seguiment de les actuacions urbanístiques que afecten les àrees d'expectativa i de protecció arqueològica del municipi, en coordinació amb l'Oficina del Patrimoni de l'Ajuntament de Sabadell, i se n'ha fet el seguiment tècnic oportú, amb la finalitat de recopilar informació útil per als fons i les línies de recerca del MHS.

Al llarg de l'any s'han fet gestions i el seguiment tècnic d'un total de 35 projectes i s'han realitzat 13 intervencions arqueològiques:

A/ Informació de projectes d'Infraestructura urbana (Departament de Manteniments) Projectes en Espais d'Expectativa Arqueològica, per obres de serveis i d'instal·lacions diversos:

- Escola Industrial, 11. Sense intervenció.
- C. Can Borrell - passeig / St. Pau Riu-sec, parc empresarial. Sense intervenció.
- Barri Nostra Llar / Carrer Bergen 11. Sense intervenció.
- Barri Nostra Llar / Av. Ègara, 58. Sense intervenció.
- Borriana, 4-6. Amb intervenció.
- Carrer Goya. Sense intervenció.
- Cta. Prats de Lluçanès. Sense intervenció.

- Sant Pau Riu-sec / Elèctrica Cadí. Sense intervenció.
- C. Gorina i Pujol, 109-111. Amb intervenció.
- C. Sant Feliu, 10. Sense intervenció.
- C. Sant Jaume, 1 - Sant Cugat. Sense intervenció.
- Barri Nostra Llar / C. Sao Paulo, 13. Sense intervenció.

B/ Intervencions arqueològiques, gestions, inspeccions d'obra i elaboració d'informes diversos sobre projectes de documentació arqueològica d'edificis, de seguiment arqueològic d'enderrocs i d'intervencions arqueològiques en el subsòl, en coordinació amb l'Oficina de Patrimoni de l'Ajuntament i el Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya:

- Castellarnau - Restaurant Mas La Vinya. Gener (prospecció, resultats negatius).
- Carrer de Gràcia, 1-5 (cases d'en Salvany). Gener – desembre (excavació, control d'enderrocs i procés de rehabilitació).
- Carrer del Sol, 11. Gener – març. Excavació: estructures d'època contemporània.
- Carrer de les Paus, 1-3 / Lluna, 18. Febrer – març (excavació): estructures d'època contemporània.
- Can Roqueta – Carrer de Ca n'Alzina, 71. Febrer – abril (excavació) i agost (eliminació). Estructures arqueològiques prehistòriques i històriques.
- Sant Antoni Maria Claret, 4-8 / Rambla, 1-3 (Euterpe). Gener – maig (excavació i eliminació i tractament de les restes). Estructures d'època medieval, moderna i contemporània.
- Cementiri – Torrent de Sant Nicolau. Març. Informació sobre expectativa arqueològica
- Escola Virolet – Polígon II Can Llong. Abril. Informació sobre expectativa arqueològica.
- Carrer Indústria, 19. Abril. Informació sobre expectativa arqueològica.
- Cementiri de Sant Nicolau. Abril. Informació sobre obres d'urbanització en espai d'expectativa arqueològica.
- Carrer de Sant Feliu, 9. Abril – maig. Estudi arqueològic de l'edifici: estructures d'època contemporània.
- Cuniculus romà de Can Gambús. Informació sobre projecte de rehabilitació i excavació arqueològica. Juny.
- Insitut Pau Vila (c. de Viladomat / Jacint Verdaguer). Juny. Informació sobre expectativa arqueològica.
- Carrer Margenat, 42 / Fàbrica Llagostera i Sampere. Juny – juliol: estudi arqueològic dels edificis i sector energètic, control arqueològic d'enderrocs i prospecció arqueològica del subsòl.
- Horta Novella, 40 / Sant Cugat, 37. Informació sobre expectativa arqueològica.

- Carrer de Blasco de Garay, 14-16 / Fàbrica Montllor. Juny – juliol. Informació sobre el tractament de les restes arqueològiques conservades al subsòl del nucli energètic.
- Ca n'Alzina (aparcament). Octubre. Resultats negatius.
- Can Roqueta – Can Revella. Juliol – Desembre. Prospecció i excavació d'estructures prehistòriques i històriques.
- Pati del Cercle Republicà Federal. Novembre. Informació sobre expectativa arqueològica (per prospecció i localització bust Pi i Margall).
- Castellarnau / c. de Conpenhagen, 235. Novembre – desembre. Informació sobre expectativa arqueològica.
- Can Roqueta – Av. Can Roqueta / C. Mas Baiona / c. Can Gener / c. Corral nous. Desembre (excavació). Estructures arqueològiques prehistòriques.
- Sant Pau de Riu-sec, parc empresarial: solar de Moventia. Informació sobre expectativa arqueològica.
- Serra de Pedralba / carretera unió C58 – N150 (C-58C). Informació sobre expectativa arqueològica.

2.3. Cuniculus romà de Can Gambús i restes de la garita de vigilància de la Guerra Civil

Es manté el treball tècnic entre el MHS i l'Oficina de Patrimoni en relació al tema del tractament patrimonial i recuperació d'aquests dos elements arqueològics (una mina subterrània d'aigües, d'època romana, i les restes de la garita de vigilància de la Guerra Civil que es conserven en la part alta del parc), per tal de rehabilitar-lo, senyalitzar-lo i integrar-lo urbanísticament al parc de Can Gambús. Mentre que el *cuniculus* romà no està en risc de deteriorament, les restes de la garita continuen en un estat molt degradat.

El projecte arquitectònic i arqueològic d'aquesta intervenció l'ha redactat el despatx d'arquitectura d'Àngel Figuerola, conjuntament amb Joan Llinàs, d'Atri Cultura i Patrimoni, per part de la Junta de Compensació de Can Gambús, i encara resta pendent d'execució.

2.4. Pla Director de les actuacions al jaciment de Sant Pau de Riu-Sec

En el marc d'aquest Pla i en el marc també del Programa de Recerca Quadriennal 2014-2017 impulsat per la UAB, en col·laboració amb l'Ajuntament de Sabadell, l'ICAC i la Generalitat de Catalunya, enguany s'han dut a terme les següents actuacions:

- Pel que fa a les pràctiques dels alumnes de la UAB, Generalitat, Ajuntament i Universitat acorden que per raó de les limitacions pressupostàries aquestes es concentrin a l'any 2017, dedicant els recursos previstos per a 2016 a preparar el terreny mitjançant el rebaix i trasllat de terres procedents del sector nord. Des del MHS, es posa l'accent en la necessitat de prioritzar la finalització dels treballs en el sector nord del conjunt edificat, on encara queden serrells per finalitzar definitivament l'excavació. Finalment el mes de desembre es va procedir a la

neteja d'aquest sector per preparar els treballs del proper estiu del 2017, sota control arqueològic.

- Així mateix, al llarg de 2016 es mantenen els contactes amb la vice-gerència de recerca de la UAB per tal de començar a treballar en el nou projecte de recerca 2018-21, valorant la possibilitat que en aquest espai, i de cara al període 2018-2021 es pugui comptar amb la incorporació, a l'equip de direcció científica, amb algun membre del Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana, UAB) i o de la Unitat d'Antropologia Biològica d'ela UAB.

2.5. Taula de patrimoni

Al llarg de l'any 2016 la direcció i l'equip tècnic del MHS han participat en les 6 taules de patrimoni que han tingut lloc al Departament d'Urbanisme de l'Ajuntament, coordinades per l'Oficina de Patrimoni: 21 de gener, 11 de febrer, 14 d'abril, 9 de juny, 14 de juliol i 10 de novembre.

S'han tractat, entre altres, els següents temes patrimonials d'interès, relacionats amb diversos projectes de rehabilitacions, reformes i altres obres que afecten a edificis catalogats en el PEPPS així com també intervencions en Espais d'Expectativa Arqueològica, i d'altres consideracions entorn l'estat de diferents béns i espais d'aquest catàleg:

- Reforma i rehabilitació d'edifici al conjunt de les Cases Salvany. Carrer de Gràcia, 7.
- Restauració de façana al rengle del carrer Riego.
- Reforma i rehabilitació d'edifici al conjunt de les Cases Salvany.
- Millora en la seguretat d'utilització a la Torre de l'Aigua.
- Estudi patrimonial de la fàbrica Llagostera-Sampere, entre els carrers Margenat, Joaquin Costa, Sant Baldomer i Parellada.
- Rehabilitació de façanes de l'edifici Arrahona.
- Presentació del Pla Especial de Protecció de Béns Arqueològics, Mediambientals i Arquitectònics de Sabadell [PEP]BAMAS (PE-122).
- Projecte de reforma per a nou accés a l'edifici "Despatx Gorina".
- Urbanització de l'espai lliure interior al Despatx Corominas.
- Restauració de la xemeneia de la fàbrica Llagostera-Sampere.
- Estudi patrimonial i proposta al Passeig de la Plaça Major 15.
- Restauració de façana al rengle d'en Josep Mañosa (Garcilaso, 104).

2.6. Altres (MHS)

- *Seguiment d'obres de reformes, enderrocs i altres tipus d'actuacions.*

S'han efectuat visites d'inspecció a diversos edificis amb llicència d'obres de reformes i d'enderroc, de forma coordinada amb l'Oficina de Patrimoni del Departament d'Urbanisme de l'Ajuntament, per tal de documentar possibles elements d'interès històric, arquitectònic i/o museístic, o per tal d'informar diversos aspectes de les llicències:

- Casa d'autoconstrucció i altres edificacions situades a l'actual entorn de la plaça del Mil·lenari de Sabadell, al límit dels termes de Sabadell i Sant Quirze del Vallès. Aquests edificis es van construir entre els anys 1949 i 1956. Seguiment enderroc i sanejament d'un sector marginal.
- Antic edifici seu del Cercle Republicà Federal de Sabadell, carrer de Narcís Giralt, 40. Recull d'informació històrica i anàlisi d'espais, per al Departament de Cultura i per al propi MHS.
- Edifici industrial de Pilar Bósser (Gran Via cantonada amb el carrer de Francesc Izard), de l'any 1950. Compilació d'informació històrica per Planejament-Urbanisme.
- Edifici industrial de Vicente Gascón (carrer de Colom cantonada amb el carrer de la Unió), anys 1942-1946. Compilació d'informació històrica per Planejament-Urbanisme.
- Escola Industrial, 14-18. Edifici del primer terç del segle XX, d'estil arquitectònic modernista. Seguiment obres rehabilitació acadèmia d'idiomes International House.
- Fàbrica Llagostera i Sampere (c. Margenat, 42). 1902- segona meitat segle XX. Seguiment projecte rehabilitació naus industrials i xemeneia, i recuperació d'elements d'interès museístic.
- Fàbrica Montllor (carrer de Blasco de Garay, 14-16). Seguiment projecte d'obra nova i rehabilitació xemeneia. Mitjan segle XX.
- Edifici industrial de l'antiga La Farinera (Covadonga / Comte de Reus). Projecte futur d'enderroc i nova urbanització. Primera meitat del segle XX.
- Edifici de La Maternitat (c. Illa, 2-4). Seguiment obres de rehabilitació i consolidació estructural. Anys 1922-1950's.
- Carrer de Sant Pau, 119-129. Seguiment projecte enderroc. Primera meitat segle XX.
- Naus industrials carrer Blasco de Garay (promoció Mercadona). Seguiment rehabilitació. Primer terç segle XX.
- Restes muralla baixmedieval Via de Massagué, 16-22. Represa del projecte de nova urbanització; es tracta d'un BCIN arqueològic.
- C. de Sant Miquel, 33. Edifici segle XX. Informació sobre interès patrimonial.

- C. de Sant Pau, 44-46. Edifici primera meitat segle XX. Informació sobre interès patrimonial element terracuita ornamental façana i altres dades.

-Revisió del Pla Especial de Protecció dels Béns Arqueològics, Mediambientals i Arquitectònics de Sabadell

[PEP] BAMAS (PE-122)

La revisió feta per l'equip tècnic del MHS consta dels següents informes:

- Informe núm. 1: Informe per donar de baixa l'Espai d'Expectativa Arqueològica núm. 61-D2 "Vapor d'en Joaquim Arimon".
- Informe núm. 2: Informe per donar d'alta una nova fitxa de Jaciment Arqueològic: "Muralla de Sabadell", amb el número JA-02.
- Informe núm. 3: Informe per donar d'alta una nova fitxa de Jaciment Arqueològic: "Can Gambús: cuniculus romà i restes de la garita de vigilància de la Guerra Civil", amb el número JA-03.
- Informe núm. 4: Informe per donar d'alta una nova fitxa de Jaciment Arqueològic: "La Salut: vil·la romana i ermita de Sant Iscle i Santa Victòria", amb el número JA- 04.
- Informe núm. 5: Informe per donar d'alta una nova fitxa de Jaciment Paleontològic: "Can Llobateres", amb el número JP- 05.
- Informe núm. 6: Informe amb el desglossament de les correccions d'errors i/o modificacions en les fitxes actuals dels Espais d'Expectativa Arqueològica (EEA).
- Informe núm. 7: Informe per donar d'alta quatre fitxes d'EEA que en el seu moment van ser eliminades sense justificació tècnica o bé per un error material informàtic: 8-D2, 51-D2, 57-D2 i 60-D2.
- Informe núm. 8: Correcció d'errors materials i conceptuals detectats als plànols normatius dels àmbits d'expectativa arqueològica P/ 4 i P/ 4.1 i als apartats I-Memòria i III-Normativa.

Aquesta feina fou iniciada l'any 2015 i finalitzada el febrer de 2016. També vam assessorar i formar puntualment aspectes relacionats amb els béns arquitectònics.

Elaboració del projecte del MITL

La comissió encarregada de redactar el projecte del MITL, continuà treballant i reunint-se periodicament durant tot el primer semestre de l'any, fins a enllestir el projecte.

Aquesta comissió estava integrada per, Maria Vilasó(gerent de l'OAMA) Joan Comasòlivas (director del MHS), Isabel Argany, Roser Enrich, Genís Ribé (tècnics del MHS), Àngels Casanovas i Maria Marín (representants de la FBC) .

El dia 20 de juliol es presentà el Projecte de MITL de Sabadell. al Gremi de Fabricants, la Fundació Bosch i Cardellach, i l'Associació de professionals i amics del tèxtil. També hi era present la Tinent d'alcalde Glòria Rubio. La presentació tingué lloc al Museu d'Història i la feu Joan Comasòlivas Font

Altres:

El MHS acull la visita de l'Associació Fotoconnexió a l'exposició *Francesc Casañas i Riera. El retrat d'una ciutat (Sabadell, 1909-1936)*.

MUSEU D'ART DE SABADELL

Fons

1. Objectius

Els fons són la columna vertebral de tota institució museística, són la base per construir tots aquells continguts que s'estudien i es donen a conèixer a través de publicacions, exposicions, visites, didàctiques, etc., en definitiva gran part dels programes de recerca i de difusió.

Com a fons patrimonial entenem tots aquells béns que es guarden als magatzems dels museus municipals, i tots aquells altres que es poden trobar en el territori, estem parlant, en aquest cas, per exemple del patrimoni escultòric, així com també els immaterials.

Els nous ingressos.

El Museu d'Art de Sabadell (d'ara endavant MAS) ha de vetllar per incrementar la quantitat i la qualitat dels seus fons, definint uns criteris d'adquisició adequats als objectius que com a museu municipal té plantejats, i que, en definitiva, es resumeixen en la història de l'art de la nostra ciutat i del seu abast territorial.

Els nous ingressos són, majoritàriament, en forma de: donació, dipòsit, comodati i recol·lecció.

- La conservació dels fons. Comprèn:

L'ordenació i correcte emmagatzematge de les col·leccions. La col·lecció d'art es guarda quasi bé tota a la Casa Turull, menys la col·lecció d'arts decoratives que es guarda al magatzem del MHS al carrer d'Agricultura.

La conservació preventiva i els manteniments. Consisteix en crear, controlar i mantenir les condicions ambientals necessàries, tant als magatzems, les sales d'exposició com als elements patrimonials dispersos per la ciutat per què el bé material o immaterial perduri en el temps el màxim possible.

- La restauració

Diferenciant dues tipologies bàsiques, en relació al programa d'exposicions i de préstecs temporals i en relació a les actuacions de conservació preventiva i manteniments.

- La documentació

Els fons dels museus han d'estar, com a mínim, ben registrats i documentats.

Pel que fa a les col·leccions, cal seguir els criteris marcats per la llei de museus, a partir del programari informàtic, Museum Plus, recomanat per la Generalitat de Catalunya.

- El moviment dels béns

Les col·leccions estan subjectes a un continu moviment, la intensitat del qual varia i és d'impossible previsió. Cal gestionar aquests moviments siguin producte d'iniciatives internes com de consultes, préstecs temporals o permisos de reproducció externs.

- La biblioteca i el CDMAS

Cal continuar el manteniment i la gestió de la biblioteca i del centre de documentació del MAS, per què arribi a ser una autèntica font bibliogràfica especialitzada en temàtica local.

2. Actuacions

2.1 Els nous ingressos

Durant l'any 2016 han ingressat a la col·lecció les peces següents objecte de donació:

- 10.965. Procedència: Maria Magdalena Clerch. Autor: Modest de Casademunt. Tema: Parella de miralls. Data: 1926. Tècnica: argila vermella esmaltada i mirall. Mides: 24,5 x 19,5 x 2 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.966. Procedència: Maria Magdalena Clerch. Autor: Modest de Casademunt. Tema: dues rajoles amb refranys populars. Data: 1924. Tècnica: argila esmaltada. Mides: 18 x 32.8 x 2 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.967. Procedència: Maria Magdalena Clerch. Autor: Modest de Casademunt. Tema: Dues rajoles "Déu vos guard". Data: 1923. Tècnica: argila esmaltada i mirall. Mides: 18,1 x 33 x 2 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.968. Procedència: Maria Magdalena Clerch. Autor: Modest de Casademunt. Tema: Tres rajoles amb escenes populars de música i dansa. Data: 1943. Tècnica: argila esmaltada. Mides: 18 x 47,5 x 2 cm. Estat de conservació: regular.
- 10.969. Procedència: Maria Magdalena Clerch. Autor: Modest de Casademunt. Tema: Sant Josep. Data: 1929. Tècnica: argila esmaltada. Mides: 47 x 32 x 7 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.982. Procedència: Maria Antònia Monés Farré. Autor: Ramon Folch Roca. Tema: Mural decoratiu de la façana de la casa Monés. Data: 1959. Tècnica: ceràmica. Mides: 300 x 500 cm (paret frontal) i 314 x 233 cm (paret lateral). Estat de conservació: bo.
- 10.983. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Camil Fàbregas. Tema: Natura morta. Data: 1976. Tècnica: cera sobre fullola. Mides: 59 x 98 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.984. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Antoni Angle. Tema: Flors. Data: 1975. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 61.5 x 46.3 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.985. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Antoni Vila Arrufat. Tema: Crucifixió. Data: 1918 / 1973. Tècnica: oli sobre tela, damunt tàblex. Mides: 59,9 x 40,2 cm. Estat de conservació: regular.
- 10.986. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Domingo Soler Gili. Tema: Riu. Data: s.d. Tècnica: oli sobre cartró. Mides: 27,6 x 37,4 cm. Estat de conservació: bo.

- 10.987. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Domingo Soler Gili. Tema: Bosc. Data: s.d. Tècnica: oli sobre cartró. Mides: 30 x 39 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.988. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Domingo Soler Gili. Tema: Retrat masculí. Data: s.d. Tècnica: oli sobre cartró. Mides: 29,5 x 19,5 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.989. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Joan Vila Puig. Tema: Església i prat - Unarre. Data: s.d. Tècnica: oli sobre cartró entelat. Mides: 38 x 45,5 cm. Estat de conservació: regular.
- 10.990. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Joan Burrull. Tema: Paisatge. Data: s.d. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 47,5 x 87,3 x 6,3 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.991. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Pere Elias Sindreu. Tema: Rambles de Barcelona. Data: s.d. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 50 x 61 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.992. Procedència: Carme Farré Jordi. Autor: Francesc Bernaldo. Tema: Paisatge. Data: 1960. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 53 x 67,5 x 5 cm. Estat de conservació: bo.
- 10.993. Procedència: Maria Carmen, Inés i Maria Teresa Saladich Garriga Autor: desconegut. Tema: Chaise longue de la Casa Brutau. Data: anterior a 1936. Tècnica. Estructura de fusta amb entapissat de vellut sintètic, no original. Estat de conservació: bo.
- 10.994. Procedència: Maria Carmen, Inés i Maria Teresa Saladich Garriga Autor: desconegut. Tema: Cadira de la Casa Brutau. Data: anterior a 1936. Tècnica. Estructura de fusta amb entapissat i passamaneria. Estat de conservació: regular.
- 10.995. Procedència: Maria Carmen, Inés i Maria Teresa Saladich Garriga Autor: desconegut. Tema: Butaca de la Casa Brutau. Data: anterior a 1936. Tècnica. Estructura de fusta amb entapissat no original. Estat de conservació: bo.
- 10.996. Procedència: Joan Vila Grau. Autor: desconegut. Tema: Taula de dibuix de Joan Vila Cinca. Data: possiblement tercer quart del segle XIX. Tècnica: Estructura de fusta amb mecanismes. Mides: 92 x 53 cm. Estat de conservació: regular.
- 10.997. Procedència: Joan Vila Grau. Autor: Francesc Pulit Tiana. Tema: Fotografia de Francesc Pulit Tiana d'una expedició artística de membres de l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell a la Font del Llor, sota del Montcau. Data: finals segle XIX. Tècnica: Fotografia en blanc i negre damunt cartró. Mides: 16 x 22 cm (fotografia) i 31,7 x 40 cm (cartró). Estat de conservació: bo.
- 11.000. Procedència: Francesc Esteve. Autor: Francesc Esteve. Tema: Tres turons... Data: 1960 (reproducció moderna). Tècnica: Gelatina de plata sobre paper baritat. Mides: 30 x 50 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.001. Procedència: Jordi Roca. Autor: Jordi Roca. Tema: L'estel que ens acompanya. Data: 2015. Tècnica: Pintura acrílica sobre fusta. Mides: 140 x 183 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.002. Procedència: Joan Vila Grau. Autor: Marian Burguès. Tema: Portatestos o jardineria. Data: finals segle XIX. Tècnica: Argila cuïta amb engalba i esmalt. Mides: 29 x 42 cm. Estat de conservació: dolent.
- 11.003. Procedència: Joan Vila Grau. Autor: Marian Burguès. Tema: Peu per a portatestos o jardineria. Data: finals segle XIX. Tècnica: Argila cuïta amb engalba i esmalt. Mides: 53 x 38,5 cm. Estat de conservació: bo.

- 11.004. Procedència: Rafel Ribas. Autor: Antoni Pous Palau. Tema: Flors. Data: s.d. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 50 x 62 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.005. Procedència: Rafel Ribas. Autor: Josep Martínez Lozano. Tema: Marina. Data: s.d. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 37 x 54 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.006. Procedència: Rafel Ribas. Autor: no identificat. Tema: Retrat masculí. Data: 1970. Tècnica: gouache envernissat sobre paper. Mides: 37 x 27 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.007. Procedència: Rafel Ribas. Autor: no identificat. Tema: Vista urbana de Sabadell. Data: s.d. Tècnica: oli sobre cartró entelat. Mides: 32 x 23 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.008. Procedència: Rafel Ribas. Autor: Lluís Molins de Mur. Tema: Retrat de Rafel Oliver Bertran. Data: cap a 1971. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 61 x 49 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.009. Procedència: Rafel Ribas. Autor: Lluís Molins de Mur. Tema: Retrat de Rafel Oliver Bertran. Data: 1971. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 65 x 55 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.010. Procedència: Rafel Ribas. Autor: Baldiri Miró Mainou. Tema: Paisatge rural. Data: s.d. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 80 x 100 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.011. Procedència: Rafel Ribas. Autor: Baldiri Miró Mainou. Tema: Marina. Data: s.d. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 39 x 46 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.012. Procedència: Rafel Ribas. Autor: Baldiri Miró Mainou. Tema: Masia. Data: s.d. Tècnica: oli sobre tela. Mides: 65 x 81 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.013. Procedència: Rafel Ribas. Autor: Baldiri Miró Mainou. Tema: Camí. Data: s.d. Tècnica: oli sobre tàblex. Mides: 24 x 30 cm. Estat de conservació: bo.
- 11.014. Procedència: Rafel Ribas. Autor: Baldiri Miró Mainou. Tema: Paisatge. Data: s.d. Tècnica: oli sobre tàblex. Mides: 24 x 30 cm. Estat de conservació: bo.

2.2 Emmagatzematge, conservació preventiva i manteniments de les col·leccions

Destaquem les accions següents:

- S'han continuat les tasques habituals de **manteniment de les col·leccions** ja emmagatzemades així com dels nous ingressos.

- Els tècnics del MAS han dut a terme un **control periòdic de les condicions d'emmagatzematge de les col·leccions**, tant les que es conserven en els espais de reserva de la Casa Turull i del magatzem del carrer de l'Agricultura, com de les que s'han exposat, tant a l'exposició permanent com a les diferents exposicions temporals.

- Pel que fa al **control climàtic**, s'ha continuat amb la dinàmica d'emetre un informe anual en el qual, a més de les dades recollides pels aparells de mesura (de la temperatura i de la humitat relativa), es fa un resum de les incidències i es proposen les actuacions necessàries per adequar al màxim possible les condicions dels espais d'exposició i magatzem a les directrius recomanades per a la conservació preventiva de les obres d'art. Aquest any s'han inclòs, també, les dades resultants del control de les condicions lumíniques.

- Quant a les tasques de **manteniment de les escultures a la via pública**, el MAS va iniciar a finals de l'any 2015 un informe sobre l'estat de conservació d'aquestes i la

previsió de feines de manteniment i de conservació pels propers anys. Al llarg del 2016 s'ha seguit treballant en la revisió de les escultures restants i s'ha elaborat un informe previ que ha servit de punt de partida per treballar amb restauradors especialistes en la conservació i restauració d'obres a la via pública. L'objectiu final d'aquesta feina és establir les urgències i les prioritats d'intervenció en aquestes escultures i planificar les accions de conservació curativa i preventiva que, en el futur, seran necessàries per millorar-ne l'estat de conservació.

- **Col·lecció d'arts decoratives:** El programa d'actuació per a l'any 2016 preveia iniciar la segona fase dels treballs d'adequació i de millora de les condicions de conservació de la col·lecció d'arts decoratives que es conserva al magatzem del carrer de l'Agricultura, aprofitant la col·laboració que el MAS té amb l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya (ESCRBCC) en la formació d'alumnes en pràctiques. Es van oferir dues places de pràctiques per a poder dur a terme aquestes tasques entre els mesos de febrer i juny de 2016 però no hi va haver cap sol·licitud.

Entre el 12 i el 23 de desembre dos restauradors, Laura López i Guillermo Vidal-Quadras, han estat fent tasques de revisió i de millora de l'estat de conservació i d'emmagatzematge de part de la col·lecció de mobiliari del Museu d'Art, que es conserva a la planta baixa del magatzem que els Museus Municipals tenen al carrer de l'Agricultura.

A través de l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya, es va obrir un procés de selecció per contractar dos restauradors que tinguessin experiència amb mobiliari i sobre tot amb la diagnòsi de patologies, neteja i processos de desinsectació.

Les feines han consistit en revisar l'estat de conservació de tots els mobles de la col·lecció del Museu d'Art situats a la planta baixa del magatzem, que són més de 200, per tal d'identificar tots aquells que han patit algun atac de corcs i discernir si la seva presència encara és activa. Totes les peces es van netejar i es van disposar en prestatgeries, que també es van netejar en profunditat, intentant optimitzar al màxim l'espai disponible. Les peces afectades es van aïllar i es van establir mesures de protecció amb cortines de plàstic transparent.

Els resultats d'aquestes feines permetran planificar les accions de conservació curativa (desinsectació, consolidació de fusta, etc.) que el museu haurà de fer.

- **Obra sobre paper de Fina Miralles:** El MAS guarda el fons personal de l'artista Fina Miralles des de l'any 1999. Es tracta d'un fons amb moltes obres i de composició molt diversa, tant pel que fa a la tipologia com pels materials emprats (pintura sobre tela, dibuixos i obra sobre paper, petites escultures, instal·lacions, collages, etc.) que comporta una gran esforç pel que fa a la seva bona conservació preventiva.

D'aquest conjunt, més de 350 registres són sobre paper i suposen gairebé el 40% del fons d'aquesta autora que guarda el Museu. Es calcula que aquests registres es corresponen a prop de 3.000 obres. L'estat de conservació és irregular: algunes obres presenten un bon estat i altres no tant, sobretot degut a la pròpia naturalesa dels materials emprats i a les manipulacions que han patit. En alguns casos es guarden dins d'embalatges fabricats amb materials de conservació però un percentatge indeterminat de les obres es conserva en planera sense cap embalatge específic.

Per a l'any 2016 es va proposar seguir la revisió d'aquest fons, que es va iniciar al 2013, millorant-ne l'estat de conservació i els embalatges, amb els objectius següents:

- Millorar, ampliar i actualitzar la documentació relativa als materials i a les tècniques emprats.
- Analitzar l'estat de conservació dels objectes i establir prioritats pel que fa les intervencions de conservació preventiva i restauració que s'hi hauran de fer en el futur, si s'escau.
- Millorar la conservació preventiva dels objectes.

Per a poder dur a terme aquestes tasques es van oferir dues places de pràctiques a alumnes de l'especialitat de restauració de documents de l'ESCRBCC, però cap alumne no va sol·licitar aquestes pràctiques. Malgrat això, els tècnics del Museu d'Art han substituït els embalatges originals, de materials nocius, per carpetes de conservació en 47 registres, que componen un total de 65 obres.

- **Mural de Ramon Folch.** Donació de la família Monés Farré. Arrancament

La família Monés Farré ha donat al Museu d'Art de Sabadell el mural de ceràmica que decorava la casa familiar de Matadepera fet per Ramon Folch; és una obra de gran interès per a explicar i comprendre la història de l'art de la ciutat, especialment durant la postguerra. És un magnífic exemple de decoració mural aplicada en una arquitectura d'ús particular, d'un material poc habitual en l'embelliment mural i d'unes dimensions importants. Alhora, és una obra molt representativa del nivell tècnic i artístic que van assolir els artistes que van formar-se al taller de ceràmica de l'Escola Industrial d'Arts i Oficis de Sabadell.

L'obra, que està signada i datada a l'angle inferior dret del mural central, va ser un encàrrec d'Antoni Monés a Ramon Folch i Roca l'any 1959, per a decorar la façana principal de la casa que s'estava construint a Matadepera. La ceràmica es va coure als forns de Manuel Reguant, a Barcelona.

Està compost per un peça principal de 300 x 500 cm i una de lateral de 314 x 233cm, que envolta la porta d'accés a l'habitatge. S'hi representen grans papallones sobre un fons de tons blaus.

Es tracta d'una de les obres més representatives de la faceta de ceramista de Ramon Folch, tant per les seves dimensions i complexitat tècnica, com per les seves qualitats plàstiques.

Per a la seva extracció es comptà amb la col·laboració del Centre de Restauració de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya; concretament de l'equip de Pere Rovira, especialista en ceràmica, degut a la complexitat tècnica que comporta aquest tipus de treballs.

- D'altres obres:

S'ha revisat l'estat de conservació de tots aquells objectes de la col·lecció que durant l'any han participat en el programa d'activitats i d'exposicions, tant produïdes pel propi MAS com per d'altres entitats.

Així, s'han fet les intervencions de neteja i d'adequació per a l'exposició de les més de 80 peces del fons del MAS, entre obres i documents, que han participat en les exposicions temporals i els préstecs de l'any, així com de totes les que han estat objecte de consulta.

En total, durant l'any 2016 s'han fet feines de manteniment de la conservació preventiva en més d'un centenar d'obres i documents de la col·lecció.

2.3. La restauració

El MAS ha seguit adherint-se al Programa de restauració i conservació preventiva de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona. Dins d'aquest programa d'ajuts, per al 2016 s'ha completat la restauració de les obres següents:

Joaquim Montserrat Camps, Sense títol, 1960. Oli sobre tela, 88,5 x 115,5 cm. Núm. de reg. 3095.

Joaquim Montserrat Camps, Sense títol, 1960. Oli sobre tela, 89 x 115,5 cm. Núm. de reg. 3099.

Aquestes intervencions han permès ampliar el conjunt d'obra del MAS susceptible de ser esposada en l'exposició sobre Joaquim Montserrat que s'ha presentat durant la Festa Major de l'any 2016.

Pel que fa a la col·laboració amb l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya, durant el curs 2015-2016 no s'ha pogut seleccionar cap obra de la col·lecció del Museu d'Art per a ser restaurada d'acord als criteris per a la pràctica dels alumnes.

2.4. La documentació

Destaquem les accions següents:

Durant el 2016 s'ha seguit fent el manteniment de les dades que recullen les fitxes de documentació, fent especial esment a les relatives a la història de l'objecte, als expedients vinculats, a la valoració econòmica i a les imatges documentals dels objectes.

Com és habitual, de totes les obres que s'han exposat, han estat objecte de préstec temporal o bé han format part d'alguna consulta, se n'han revisat les dades bàsiques i se n'han millorat les relacionades amb l'estat de conservació.

Igualment, s'ha seguit mantenint al dia la documentació dels nous ingressos, registrant, documentant i fotografiant totes les noves obres que al llarg de l'any han ingressat a la col·lecció.

En total, durant l'any 2016 s'han creat més de 120 noves fitxes de documentació.

- Millora de la documentació gràfica

Amb relació a la millora de la documentació gràfica de la col·lecció, durant l'any 2016 s'han introduït a la base de dades 78 noves fotografies, ja sigui de nova aportació o per substituir les antigues que no permetien identificar la peça. En alguns casos simplement s'ha millorat la fotografia existent per facilitar-ne la identificació, es el cas, per exemple, de la majoria de reproduccions de fotografies i de negatius dels fotògrafs Rafael Molins Marcet i Francesc Esteve Soley.

- Col·lecció Fina Miralles

La col·lecció de l'artista Fina Miralles és un conjunt que contínuament és objecte d'accions de conservació i de documentació, ja que comprèn un número molt gran d'obres.

En el marc del conveni de col·laboració que la Fundació Ars i el MAS van signar l'any 2014 per a la recerca, l'estudi i la difusió dels escrits de Fina Miralles, i per tal d'elaborar les primeres seleccions d'imatges que acompanyaran les publicacions resultat d'aquesta recerca, ha estat necessari revisar les obres de l'artista. Com qualsevol manipulació d'obra, aquesta feina ha comportat millores en la documentació de les peces consultades. Junt amb Maia Creus, que està realitzant aquesta recerca, el MAS ha precisat informacions relacionades sobretot amb la datació i la temàtica d'algunes obres de les quals no se'n tenien referències. Igualment, s'han fet 76 noves fitxes i s'han fet o millorat 26 fotografies d'identificació.

Igualment, durant el 2016 s'ha acabat d'introduir tota la informació de la catalogació que Fina Miralles va fer per a la seva pàgina web que restava pendent, que ha permès millorar sobretot els camps relacionats amb la història de l'objecte i precisar aspectes com ara algunes datacions i títols d'obres.

S'ha fet el manteniment de l'arxiu documental de l'artista, incloent-hi els nous documents arribats al MAS, entre els quals destaquen les imatges de les exposicions "Paisatge" (1979) i "Paisatge.Mar" (1980) que va presentar l'artista a la Fundació Miró. Igualment, s'han digitalitzat 58 elements d'aquest arxiu, entre documents i fotografies, que permeten una millor consulta i gestió de la informació sense malmetre els originals. Destaca la digitalització en alta resolució de les imatges de l'exposició "Naturaleses naturals" que l'artista va presentar l'octubre de 1973 a la Galeria Vinçon de Barcelona. Actualment l'arxiu de documentació de Fina Miralles inclou 443 registres.

- Adequació de la documentació als criteris establerts per la Xarxa de Museus d'Art de Catalunya

L'any 2016 s'ha acabat la revisió del camp nom de l'objecte i s'ha preparat la documentació perquè al 2017 es pugui treballar amb el camp material/tècnica.

Paral·lelament, es va treballant per implementar el tesaurus d'art i d'arquitectura elaborat per la fundació Getty al programa Museum Plus, per tal que els termes catalans tinguin una correspondència amb els estàndards en anglès i facilitar l'ús de metadades. D'aquesta manera, en el moment que tota la informació sobre les col·leccions d'art catalanes surti a la xarxa, es podran fer cerques també en anglès.

2.5. El moviment dels béns

Durant l'any 2016 s'han continuat atenent les consultes d'estudiosos i del públic en general, així com les demandes de préstec temporal i dels permisos de reproducció que s'han considerat adequats per a l'estudi, conservació i difusió de les col·leccions.

- Préstecs concedits:

L'any 2016 el MAS ha gestionat un total de 6 peticions de préstec de les obres i objectes de la col·lecció que es detallen a continuació:

A l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, per a l'exposició temporal itinerant Els altres noucentistes, del 27 de novembre del 2015 al 15 de febrer del 2016 (ampliació del préstec).

- Laura Albéniz, *Escena galant*, 1910. Pastel, gouache i purpurina sobre cartró, 33,5 x 39 cm. Núm. de registre 302.
- Marià Andreu, *Dona amb màscara*, 1911. Aiguafort sobre paper, 13 x 10 cm. Núm. de registre 106.
- Josep Vives Bracons, *Cadira d'habitació de matrimoni*, s.d. Fusta xapada i tela, 51,5 x 75 x 53 cm. Núm. de registre 5363.
- Manuel Cano de Castro, *Dues dones*, 1918. Oli sobre tela, 50 x 48,5 cm. Núm. de registre 224.
- Antoni Vila Arrufat, *Noia d'esquena llegendària*, 1930. Oli sobre tela, 60,5 x 50 cm. Núm. de registre 5596.
- Modest de Casademunt, *Tinter*, 1932. Argila ferruginosa esmaltada, 11 x 16 cm. Núm. de registre 9882.
- Ricard Marlet, *El passeig*, 1924. Matriu xilogràfica, 5,5 x 4,1 x 1,7 cm. Núm. de registre 3147.
- Ricard Marlet, *Pagès cavant la terra*, 1929. Matriu xilogràfica, 6,2 x 4,2 x 2,2 cm. Núm. de registre 3154.
- Ricard Marlet, *Pianista*, 1930. Matriu xilogràfica, 7 x 7,9 x 2,2 cm. Núm. de registre 3155.
- Ricard Marlet, *Diana amb un cèrvol*, 1937. Matriu xilogràfica, 8,1 x 10 x 2,2 cm. Núm. de registre 3161.
- Ricard Marlet, *Cavall i copa*, 1934. Matriu xilogràfica, 4,2 x 5 x 2,3 cm. Núm. de registre 3323.
- Ricard Nin, *Home prop del mar*, 1948. Matriu xilogràfica, 4,4 x 6,7 x 2,3 cm. Núm. de registre 3782. Valoració per a l'assegurança: 700 €.
- Ricard Marlet, *Tres noies / Passejant*, 1952. Matriu xilogràfica, 7,9 x 6,1 x 2,2 cm. Núm. de registre 3783.
- Ricard Marlet, *Dona amb corn de l'abundància*, 1954. Matriu xilogràfica, 4,9 x 11,3 x 2,3 cm. Núm. de registre 3785.

A la Subdirecció General de Promoció de las Bellas Artes del Ministerio de Cultura, per a l'exposició temporal Fina Miralles. ARCOmadrid en el MAN, del 17 de febrer al 27 de març del 2016.

- Fina Miralles, *Llibre de treball*, 1972-1977. Document. Ref. MAS-410.
- Fina Miralles, *Naturaleses naturals. Fenòmens atmosfèrics*, novembre de 1973. Acció. Còpia digital per a préstec. Núm. de registre 10603.
- Fina Miralles, *Naturaleses naturals. Vol de coloms*, octubre de 1973. Acció. Còpia digital per a préstec. Núm. de registre 10602.
- Sèrie de 35 imatges documentals en color sobre l'exposició original presentada a la galeria Vinçon l'any 1973.
- Sèrie de 82 diapositives en color d'elements naturals pertanyents als tres regnes de la natura (animal, vegetal i mineral) que es projectaven durant l'exposició.

A l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, per a l'exposició temporal itinerant *L'empremta de Granados. Entre el drama i el mite* que, dins del programa Coincidències Insòlites de la Diputació de Barcelona, del 14 de maig de 2016 al 3 de març de 2017:

- Lluís Bagaria Bou, *El músic Enric Granados*, cap a 1910-1911. Tinta xinesa i aquarel·la sobre paper, 48 x 31 cm. Núm. de registre 700.

Al Museu d'Història de Sabadell, per a l'exposició temporal *Arrels oblidades. Les masies de Sabadell*, de l'1 de setembre de 2016 al 19 de febrer de 2017:

- Narcís Giró Serrallach, *Interior de masia*, s.d. Oli sobre tela, 59,5 x 100 cm. Núm. de reg. 454.

Al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), per a l'exposició temporal *Ismael Smith, la bellesa i els monstres*, del 4 de novembre de 2016 al 5 de febrer del 2017:

- Lluís Bagaria, *Marià Andreu i Ismael Smith*, cap a 1906-1910. Tinta xinesa i llapis de color sobre paper, 50 x 32 cm. Núm. de registre 596.

A l'Ayuntamiento de Ciudad Rodrigo y a la Junta de Castilla y León, per a l'exposició temporal *Celso Lagar, el genio mirobrigense*, del 4 d'octubre de 2016 al 8 de gener de 2017:

- Cels Lagar, *El riu*, cap a 1914-1918. Oli sobre tela, 66,5 x 79,5 cm. Núm. de registre 172.

A la Fundació "la Caixa" i el Consorci del Patrimoni de Sitges, per a l'exposició temporal itinerant *Ramon Casas, la modernitat anhelada*, del 10 de novembre de 2016 al 19 de febrer de 2017 al Museu Maricel de Sitges, del 7 de març al 8 de juny del 2017 al CaixaForum de Madrid i del 12 de juliol al 22 d'octubre de 2017 al CaixaForum de Palma de Mallorca:

- Ramon Casas, *Els adelantos del segle XX*, cap a 1901-1902. Aquarel·la sobre paper, 25 dibuixos de 13,5 x 13,5 cm. Núm. de registre 805 a 829.

Al Museo Carmen Thyssen Málaga, per a l'exposició temporal *La Bohemia y el espectáculo: La noche desde Toulouse Lautrec*, del 24 de març al 3 de setembre de 2017:

- Carles Casagemas, *Dona en un cafè (possiblement Germaine)*, cap a 1900-1901. Carbonet i pastel sobre paper, 26 x 21,5 cm. Núm. de registre 87.
- Carles Casagemas, *Dona en un cafè*, cap a 1900-1901. Carbonet i pastel sobre paper, 26 x 21,5 cm. Núm. de registre 91.

Posteriorment, aquesta sol·licitud de préstec ha estat aturada pel sol·licitant. El projecte es reprendrà a finals del 2019.

Préstecs d'altri:

- Per a formar part de l'exposició *Werens. Art urbà. Singulars propis*. Artistes sabadellencs contemporanis, organitzada pel MAS, del 2 de setembre al 31 de gener del 2016, les obres següents:

De Ramon Puig :

- *Bicicleta i remolc de Werens*.
- *WC Affair*. Acrílic s. paper de paret. London, 1991. Exposició Cool tan. Brixton. Mides; 180 x 210 cm.
- *Occupation & Tapas*. Acrílic s. paper de paret. London, 1992. Mides; 120 x 120 cm.
- *FastFood*. Acrílic s. paper de paret. London, 1992. Exposició Cool tan. Brixton. Mides: 150 x 226 cm.
- *Pic i Pala*. Acrílic s. tela. Sabadell, 1996. Sèrie Skarbacions. Mides: 60 x 100 cm.
- *Espai Vital*. Acrílic s. tela. Sabadell, 1996. Sèrie Skarbacions. Mides: 60 x 100 cm. Díptic.
- *Camp d'Atzavares*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2006. Sèrie Orgànic. Mides: 145 x 145 cm.
- *Convivència Orgànica*. Mixta s. fusta. Sabadell, 2006. Sèrie Orgànic. Mides: 70 x 100 cm. Díptic.
- *Orgànic*. Mixta s. tela, 2006 Sabadell. Sèrie Orgànic. Mides: 100 x 100 cm.
- *Jardiner*. Mixta s. tela. Sabadell, 2006. Sèrie Flors. Mides: 100 x 100 cm.
- *Olors*. Mixta s. tela. Sabadell, 2006. Sèrie Flors. Mides: 100 x 100 cm.
- *GreenPower*. Mixta s. tela. Sabadell, 2007. Sèrie Flors. Mides: 70 x 70 cm.
- *GreenAir*. Mixta s. tela. Sabadell, 2013. Sèrie WildFlowers. Mides: 190 x 90 cm.
- *Wildflower3*. Mixta s. tela. Sabadell, 2013. Sèrie WildFlowers. Mides: 60 x 120 cm.
- *Wildflower4*. Mixta s. tela. Sabadell, 2013. Sèrie WildFlowers. Mides: 60 x 120 cm.
- *Florsss! 104*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2012. Sèrie Florsss!. Mides: 190 x 90 cm.
- *Florsss! 101/102/103*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2012. Sèrie Florsss!. Mides: 190 x 90 cm. cadascun. Tríptic.
- *Flor*. Ferro pintat i retallat. Sabadell, 2009. Mides: 90 x 120 cm.
- *DronAttackMap01*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2014. Sèrie DronAttack. Mides: 200 x 150 cm.

- *DronAttackMap02*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2014. Sèrie *DronAttack*. Mides: 100 x 150 cm.
- *DronAttackTech*. Tinta s. paper sulfuritzat. Sabadell, 2014. Sèrie *DronAttack*. Mides: 140 x 110 cm.
- *DronAttackSketch*. Llapís s. paper. Sabadell, 2014. Sèrie *Sketch*. Mides: 100 x 70 cm/ cadascun. Tríptic.
- *DubSound / DubDj*. Mixta s. tela. Sabadell, 2007. Sèrie *Dj's*. Mides: 190 x 90 cm. / cadascun. Díptic.
- *MinimalSounds/ MinimalDj*. Mixta s. tela. Sabadell, 2007. Sèrie *Dj's*. Mides: 90 x 190 cm./ cadascun / Díptic.
- *GoaSounds / GoaDj*. Mixta s. tela. Sabadell, 2007. Sèrie *Dj's*. Mides: 190 x 90 cm. Díptic.
- *The Raver*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2007. Sèrie *Dj's*. Mides: 210 x 180 cm.
- *TechnoPop Dj*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2007. Sèrie *Dj's*. Mides: 140 x 140 cm.
- *Essència de Groc*. Mixta s. fusta. Sabadell, 2008. Sèrie *Amarillo Medio*. Mides: 70 x 70 cm.
- *Dancers05*. Mixta s. fusta. Sabadell, 2008. Sèrie *Dinamo*. Mides: 100 x 120 cm. Valor per l'assegurança: 1.200 €.
- *Dancers03*. Mixta s. fusta. Sabadell, 2008. Sèrie *Dinamo*. Mides: 70 x 70 cm.
- *Dinamo#05*. Mixta s. fusta. Sabadell, 2008. Sèrie *Dinamo*. Mides: 75 cm. De diàmetre.
- *Eixam Urbà*. Llapís s. paper pintat. Sabadell, 2012. Sèrie *Homo Technologicus*. Mides: 20x35 cm. Cadascun. 20 peces.
- *FullPower*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2012. Sèrie *WildFlowers*. Mides: 30 x 200 cm.
- *Caçador*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2012. Sèrie *WildFlowers*. Mides: 300 x 200 cm.
- *CatDj*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2006. Sèrie *Dj's*. Mides: 280 x 180 cm.
- *kill your TV*. Acrílic s. tela. Sabadell, 2000. Mides: 160 x 300 cm.
- *Vespes*. Mòbil de fusta retallada i cable. Sabadell, 2015. Mides: 6m2.
- *TV God*. Ferro i televisors. Sabadell, 2015. Mides: 3m2.

De Joan Puig i Montserrat Artigues

- *Sandwich*. Acrílic s. paper de paret. London, 1992. Exposició *Cool tan. Brixton*. Mides: 170x210 cm.
- *Parelleta*. Acrílic s. tela. Sabadell, 1996. Sèrie *Gana*. Mides: 70x120 cm.

De Ramon Carné i Laura Berengue

- *Cuiner*. Acrílic s. tela. Sabadell, 1996. Sèrie *Gana*. Mides: 100x140 cm.

De Xavi Ros

- *Ready!*. Acrílic s. tela. Sabadell, 1996. Sèrie *Gana*. Mides: 120x120 cm.

De Kimo i Sole

- *Taladrant records*. Acrílic s. tela. Sabadell, 1996. Sèrie *Skarbacions*. Mides: 80x100 cm.

D'Ivonne Puig

- *Flors#8. Mixta s. tela. Sabadell, 2006. Sèrie Flors. Mides: 90x90 cm.*

D'Eduard Narbona

- *Flors#9. Mixta s. tela. Sabadell, 2006. Sèrie Flors. Mides: 90x90 cm.*

D'Agustí Caixach

- *CapYellowJacket. Acrílic s. tela. Sabadell, 2013. Sèrie WildFlowers. Mides: 100x100 cm.*

De Bernat Mas

- *DronAttack01/02. Acrílic s. tela. Sabadell, 2014. Sèrie DronAttack. Mides: 100x140 cm. Díptic.*

De Jordi Farrés

- *Dinamo#02. Mixta s. fusta. Sabadell, 2008. Sèrie Dinamo. Mides: 75 cm de diàmetre.*

De Susanna Puig

- *SusaTattoo. Acrílic s. tela. Sabadell, 1994. Mides: 300x300 cm.*

De Gloria Nuñez i Jordi Perez

- *Love. Acrílic s. tela. Sabadell, 1999. Mides: 200x100 cm.*

Per a formar part de l'exposició *Fina Miralles. L'illa de Firdrac*, organitzada pel MAS i la Fundació Ars, del 5 de novembre al 31 de gener de 2016, les obres següents:

Col·lecció particular: *Fina Miralles, La unió de tots els mars*, 1989 (16 dibuixos). Llapis i pastel sobre paper, 25 x 30 cm (aprox.).

- Per a formar part de l'exposició *Sanctuarium. Visions del taller de l'artista*. Col·lecció Plàcid Garcia-Planas, organitzada pel MAS, les obres següents:

De Plàcid Garcia-Planas

- Ramiro Fernández Saus, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas*. Oli sobre tela, 70 x 50 cm (dimensions aproximades). Obra emmarcada. (1)
- Ramiro Fernández Saus, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas*. Oli sobre tela, 70 x 50 cm (dimensions aproximades). Obra emmarcada. (2)
- Juri Rodkinke, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas*. Oli sobre tela. Obra emmarcada, 70 x 50 cm (dimensions aproximades).
- Carles Enrich, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas*. Maqueta. Obra emmarcada.

- Oriol Vilapuig, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas*. Tècnica mixta sobre paper, 70 x 50 cm (dimensions aproximades). Obra emmarcada.
- Josep Madaula, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas*. Aquarel·la sobre paper, 70 x 50 cm (dimensions aproximades).
- Fridjonsson, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas*. Oli sobre tela, 70 x 50 cm (dimensions aproximades). Obra emmarcada.
- Lluís Clapés, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas - Gerro*. Ceràmica refractària.
- Xavi Rístol, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas*. Oli sobre tela, 70 x 50 cm (dimensions aproximades). Obra emmarcada.
- Fer, *Visió del taller del pintor Tomàs Moragas*. Oli sobre tela, 70 x 50 cm (dimensions aproximades). Obra emmarcada.
- Material de documentació i de preparació de totes les obres (dibuixos, esbossos, fotografies, etc.).

De la Fundació Palau

- *Josep Palau Oller, Interior del taller, 1956. Oli sobre tela, 91 x 73 cm (117 x 97,5 cm amb marc).*

De Xavier Vendrell

- *Marià Fortuny, Taller del pintor a la Via Ripetta de Roma, 1860. Oli sobre planxa de zenc, 27,5 x 37 cm.*

De Josep Madaula

- *Josep Madaula, El taller del pintor Tomàs Moragas (dibuix preparatori), 2006. Carbonet sobre paper, 50 x 70 cm.*

De la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer

- Lluís Rigalt i Farriols, *Interior*, 1894. Oli sobre taula. Núm. reg. 1656.
- Alfons Viñals Roig, *Taller de Josep Lluís Ràfols Gassó o Al·legoria de les Arts*, 1888. Oli sobre tela. Núm. reg. 47.

Del Museu Abelló

- Autor desconegut, *Gravat*, s.d.

Del Banc Sabadell

- Tomàs Moragas Torras, *Camperola italiana*, 1879. Oli sobre tela, 120 x 182 cm.

De Francesc Vengura

- Catifa, 150 x 200 cm.
- Catifa, 150 x 200 cm.

Del Museu d'Història de Sabadell

- Bacina. Llautó repussat, 45 cm diàmetre, núm. reg. 3310.
- Per a formar part de l'exposició, *Xavier Nogués i Joan Oliver. Bestiari. 30 anys de la mort de Joan Oliver. La joia del Museu. Dia Internacional dels Museus. Mostrant col·lecció.* organitzada pel MAS, del 18 de maig al 19 de juliol, les obres següents:

Del Museu Nacional D'Art de Catalunya

- Xavier Nogués, *Cèrvol, Conill, Ase, Zebra, Vaca suïssa, Ós blanc, Girafa, Papagai, Griva morta, Tortuga i Arna.* Estudi d'il·lustracions per al llibre "Bestiari" de Joan Oliver, Ploma sobre paper o llapis grafit. c. 1937, Mides diverses.

De la Biblioteca Vapor Badia

- Pere Quart, *Bestiari. Il·lustracions de Xavier Nogués.* Edicions Proa. Barcelona, 1969.
- Pere Quart, *Bestiari. Il·lustracions Xavier Nogués.* La Galera. Barcelona, 1997.
- Pere Quart, *Bestiari. Amb il·lustracions de Xavier Nogués.* La Butxaca. Barcelona, 2015.
- Per a formar part de l'exposició *Antoni Vila Arrufat. Art gràfic a Sabadell,* organitzada pel MAS, del 25 d'octubre a l'11 de desembre.

De la Família Vila

- Esbós original d'Antoni Vila Arrufat (des d'ara AVA) per a l'estand del Gremi de Fabricants de Sabadell a l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929.
- Esbós original d'AVA per a l'estand del Gremi de Fabricants de Sabadell a l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929.
- Imatge per a l'Agrupació Artística de Sabadell, original d'AVA.
- Programa de mà per a la festa major de Sabadell (pubilla).
- Díptic per a l'exposició de Joan Vila Cinca a l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, 1930.
- Esbós original per al cartell de la festa major de Sabadell de 1912.
- Prova d'impremta per al document homenatge al Centre de dependents de Comerç i de la Indústria de Sabadell, 1917.
- Esbós original per al projecte de cartell "Abaix la guerra", d'AVA, realitzat entre 1932 i 1937.
- Esbós original per al projecte de cartell "La guerra", d'AVA, realitzat entre 1932 i 1937.
- Fotografia d'AVA als 93 anys, realitzada per Eusebi Vila i Delclòs.
- Fotografia original de Joan Vilatobà, retrat d'AVA. Còpia d'època. C. 1920.

De l'Arxiu Històric de Sabadell

- Logo de la Biblioteca Sabadellenca: l'he trobat imprès, justament en un llibre de JOAN TRIAS FÀBREGAS, *Les hores quietes*, de 1925 (B 8au 549)
- Programa de ma. Ciutat de Sabadell. Festa Major, 1918.
- Documents diversos amb el logotip de l'Acadèmia de Belles Arts, anys 1929, 1932, 1936 i 1942.
- Targetó. Agrupació artística. Exposició de pintures en el aló de l'Acadèmia de Belles Arts. Sabadell. 1916.
- Fotografies originals de l'estant del Gremi de Fabricants a l'exposició internacional de Barcelona, 1929. .

Del Club Natació Sabadell

- Llibret del 25è Aniversari del Club Natació Sabadell (1916-1941).
 - Entrada als XXII Campionat d'Espanya de Waterpolo a les instal·lacions del carrer Montcada. Setembre 1952. - Autor: Desconegut
 - Equip Campió de Catalunya de 3a Categoria. D'esquerra a dreta: R. Salas, J. Montllor, J. Altimira, J. Morral, M. Vilas, F. Torres, J. Climent i J. Torres Serrano Piscina del carrer Montcada. 1935. - Autor: Desconegut
 - Nota informativa de la Junta Directiva respecte al funcionament del servei de guarda-roba. Abril del 1944.
 - Carnet d'identitat a favor del soci. Núm.: 1.621. A nom de m. Antònia Alguersuari Duran, del mes d'agost de 1937.
- Per a formar part de l'exposició Sabadell Obert 2015-2016, organitzada pel MAS, des del 9 de juny al 17 de juliol, obres diverses de: Xavi Ristol , Ana Garcia-Pineda, Guillem Celada, Gerard Torres i Marcos Nogué.
 - Per a formar part de l'exposició *Joaquim Montserrat (1950-2016). L'emoció del gest*, organitzada pel MAS, de l'1 de setembre al 29 de gener del 2017, les obres següents:

De Càndida Bracons

- *Joaquim Montserrat, Objectes, 1991. Oli sobre tela, 129 x 196 cm.*

De Rossend Lozano

- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2007. Oli sobre cartró, 21 x 72 cm.*

D'Albert Montserrat

- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1996. Oli sobre tela, 100 x 80 cm.*
- *Joaquim Montserrat, Florència, 2004. Oli sobre tela, 100 x 84 cm.*

De Paquita Posas

- *Joaquim Montserrat, Sense títol. Sèrie Figuracions, 1986. Oli sobre tela, 100 x 81 cm.*

De Carmen Anuncibay

- *Joaquim Montserrat, Sense títol. Sèrie Objectes, 1991. Oli sobre tela, 110 x 82 cm.*

De Josep Moreno

- *Joaquim Montserrat, Sèrie Realitats, 1984. Oli sobre tela, 70 x 90 cm.*
Joaquim Montserrat, Lepidòpter, 1967. Aquarel·la sobre paper, 20 x 30 cm.

Del Banc Sabadell

- *Joaquim Montserrat, Cadira i taula, 1996. Oli sobre tela, 162 x 97 cm. Núm. de reg. 4350.*

De la Fundació Antiga Caixa Sabadell 1859

- *Joaquim Montserrat, Sense títol, s.d. Oli sobre tela, 73 x 60 cm. Núm. de reg. 438.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, s.d. Oli sobre tela, 65 x 47 cm. Núm. de reg. 829.*

De l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell

- *Joaquim Montserrat, Sèrie 1960-2004, 2004. Oli sobre tela, 92 x 60 cm. Núm. de reg. 253.*

De Joaquim Montserrat

- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2005. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 1.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2005. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 2.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2005. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 3.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie 1960-2004, 2004. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 4.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie 1960-2004, 2004. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 5.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie 1960-2004, 2004. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 6.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie 1960-2004, 2004. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 7.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie 1960-2004, 2004. Oli sobre tela, 60 x 92 cm. Reg. núm. 8.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie 1960-2004, 2004. Oli sobre tela, 65 x 100 cm. Reg. núm. 9.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Homenatge a Morandi, 2001. Oli sobre tela, 38 x 46 cm. Reg. núm. 10.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Homenatge a Morandi, 2001. Oli sobre tela, 38 x 46 cm. Reg. núm. 11.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Homenatge a Morandi, 2001. Oli sobre tela, 38 x 46 cm. Reg. núm. 12.*

- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Homenatge a Morandi, 2001. Oli sobre tela, 38 x 46 cm. Reg. núm. 13.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie El mirall, 2001. Oli sobre tela, 54 x 65 cm. Reg. núm. 16.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie El mirall, 2001. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 19.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie El mirall, 2001. Oli sobre tela, 97 x 162 cm. Reg. núm. 20.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Figuracions, 1986. Oli sobre tela, 92 x 72 cm. Reg. núm. 23.*
- *Joaquim Montserrat, Paisatge, 1986. Oli sobre tela, 100 x 81 cm. Reg. núm. 26.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Figuracions, 1986. Oli sobre tela, 100 x 81 cm. Reg. núm. 27.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Figuracions, 1986. Oli sobre tela, 100 x 81 cm. Reg. núm. 28.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Figuracions, 1986. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 29.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Figuracions, 1986. Oli sobre tela, 100 x 81 cm. Reg. núm. 30.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1960. Gouache sobre paper, 118 x 55 cm. Reg. núm. 33.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1959. Oli sobre tàblex, 60 x 69 cm. Reg. núm. 34.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1958. Oli sobre fusta entelada, 59 x 72 cm. Reg. núm. 35.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1958. Oli sobre tela, 37 x 97 cm. Reg. núm. 36.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1959. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 37.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1992. Oli sobre tela, 81 x 60 cm. Reg. núm. 39.*
- *Joaquim Montserrat, També s'obren les tulipes, 1994. Oli sobre tela, 40 x 120 cm. Reg. núm. 46.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1967. Oli sobre tela, 41 x 33 cm. Reg. núm. 49.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1967. Oli sobre tela, 41 x 33 cm. Reg. núm. 50.*
- *Joaquim Montserrat, Objectes / Sèrie Objectes 2, 1993. Oli sobre tela, 33 x 55 cm. Reg. núm. 54.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1999. Oli sobre tela, 33 x 55 cm. Reg. núm. 59.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2001. Oli sobre tela, 24 x 33 cm. Reg. núm. 65.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2000. Oli sobre tela, 24 x 33 cm. Reg. núm. 70.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2003. Oli sobre tela, 24 x 41 cm. Reg. núm. 71.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1959. Gouache sobre paper, 16 x 15 cm. Reg. núm. 73.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1959. Gouache sobre paper, 16 x 15 cm. Reg. núm. 74.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1959. Gouache sobre paper, 16 x 16 cm. Reg. núm. 75.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1959. Gouache sobre paper, 16 x 15 cm. Reg. núm. 76.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1959. Gouache sobre paper, 16 x 16 cm. Reg. núm. 77.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 86.*

- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 87.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 88.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 89.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 90.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 91.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 92.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 93.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 94.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 95.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 96.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2012. Oli sobre fusta, 43 x 87 cm. Reg. núm. 97.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2007. Oli sobre fusta, 21 x 72 cm. Reg. núm. 98.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 2007. Oli sobre fusta, 21 x 72 cm. Reg. núm. 99.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Lepidòpters 2, 1988. Gouache sobre paper. Reg. núm. 102.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Lepidòpters 2, 1988. Oli sobre tela, 130 x 81 cm. Reg. núm. 103.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol / Sèrie Lepidòpters 2, 1988. Oli sobre tela, 81 x 130 cm. Reg. núm. 104.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 105.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 106.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 107.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 108.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 109.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 110.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 111.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 112.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 113.*

- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 114.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 115.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 116.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 117.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 118.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 119.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 120.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 121.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 122.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 123.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge als artistes de cinema, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 124.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge als artistes de cinema, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 125.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge als artistes de cinema, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 126.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 127.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge a Joan Vilatobà, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 128.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge a la Rita, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 129.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge a Nicolas de Staël, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 130.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge a Antoni Angle, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 131.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge a Giorgio Morandi, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 132.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge a Marilyn, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 133.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge a Jacson Pollock, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 134.*
- *Joaquim Montserrat, Sèrie 10.000 Copes. Homenatge a Andreu Castells, 2010. Tècnica mixta sobre paper, 72 x 90 cm. Reg. núm. 135.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1958. Oli sobre tela, 27 x 41 cm. Reg. núm. 139.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1958. Oli sobre tela, 27 x 41 cm. Reg. núm. 140.*
- *Joaquim Montserrat, Sense títol, 1958. Oli sobre tela, 39 x 68 cm. Reg. núm. 141.*

- Joaquim Montserrat, *El jugador de pilota*, 1959. Oli sobre tela, 92 x 73 cm. Reg. núm. 142.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1959. Oli sobre tela, 146 x 114 cm. Reg. núm. 144.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1959. Oli sobre tela, 40 x 50 cm. Reg. núm. 145.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1959. Oli sobre tela, 40 x 50 cm. Reg. núm. 146.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 2007. Oli sobre tela, 65 x 72 cm. Reg. núm. 147.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 2007. Oli sobre tela, 65 x 88 cm. Reg. núm. 148.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 2007. Oli sobre tela, 81 x 100 cm. Reg. núm. 149.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1992. Oli sobre tela, 65 x 46cm. Reg. núm. 151.
- Joaquim Montserrat, *Les peres*, 1975. Oli sobre tela, 54 x 65 cm. Reg. núm. 152.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 2003. Oli sobre tela, 36 x 59 cm. Reg. núm. 153.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1967. Oli sobre tela, 33 x 41 cm. Reg. núm. 154.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 2007. Oli sobre cartró, 21 x 72 cm. Reg. núm. 156.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, s.d. Oli sobre tela, 60 x 120 cm. Ref. núm. 160.
- Joaquim Montserrat, *Marata* 1961, 1961. Oli sobre tela, 73 x 92 cm. Reg. núm. 166.
- Joaquim Montserrat, *El Molí de la Roca*, 1967. Aquarel·la sobre paper, 50 x 61 cm. Reg. núm. 168.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol. Sèrie Realitats*, 1981. Oli sobre tela, 50 x 70 cm (dimensions aproximades). Reg. núm. 169.
- Joaquim Montserrat, *Zambujeira do Mar*, s.d. Gouache sobre paper, 50 x 70 cm (dimensions aproximades). Reg. núm. 170.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1960. Guaix sobre paper. Reg. núm. 172.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1960. Guaix sobre paper. Reg. núm. 173.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1960. Guaix sobre paper. Reg. núm. 174.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol, cap a 1960*. Carbonet sobre paper. Reg. núm. 175.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol, cap a 1960*. Carbonet sobre paper. Reg. núm. 176.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1959. Guaix sobre paper. Reg. núm. 177.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1959. Guaix sobre paper. Reg. núm. 178.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1960. Guaix sobre paper. Reg. núm. 179.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1959. Tinta sobre paper. Reg. núm. 180.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1959. Tinta sobre paper. Reg. núm. 181.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol*, 1959. Tinta sobre paper. Reg. núm. 182.
- Joaquim Montserrat, *Llibre d'artista*, s.d. Oli sobre paper, 37,8 x 56,3 cm. Reg. núm. 183-195.
- Joaquim Montserrat, *Lepidòpters 2*, 1988. Gouache sobre paper. Reg. núm. 197.
- Joaquim Montserrat, *Lepidòpters 2*, 1988. Gouache sobre paper. Reg. núm. 198.
- Joaquim Montserrat, *Lepidòpters 2*, 1988. Gouache sobre paper. Reg. núm. 199.
- Joaquim Montserrat, *Lepidòpters 2*, 1988. Gouache sobre paper. Reg. núm. 200.
- Joaquim Montserrat, *Lepidòpters 2*, 1988. Gouache sobre cartró. Reg. núm. 201.

- Joaquim Montserrat, *Lepidòpters 2*, 1988. Gouache sobre cartró. Reg. núm. 202.
- Joaquim Montserrat, *Lepidòpters 2*, 1988. Gouache sobre cartró. Reg. núm. 203.
- Joaquim Montserrat, *Lepidòpters 2*, 1988. Gouache sobre paper. Reg. núm. 204.
- Joaquim Montserrat, *La Palma d'Ebre*, 1987. Gouache sobre cartró. Reg. núm. 205.
- Joaquim Montserrat, *Zambujeira do Mar*, 1987. Gouache sobre cartró. Reg. núm. 206.
- Joaquim Montserrat, *Lagos (Portugal)*, 1987. Gouache sobre cartró. Reg. núm. 207.
- Joaquim Montserrat, *Zambujeira do Mar*, 1987. Gouache sobre cartró. Reg. núm. 208.
- Joaquim Montserrat, *Zambujeira do Mar*, 1987. Gouache sobre cartró. Reg. núm. 209.
- Joaquim Montserrat, *Zambujeira do Mar*, 1987. Gouache sobre cartró. Reg. núm. 210.
- Joaquim Montserrat, *Zambujeira do Mar*, 1987. Tinta xinesa sobre paper. Reg. núm. 211.
- Joaquim Montserrat, *Algarve (Portugal)*, 1987. Guaix sobre paper. Reg. núm. 212.
- Joaquim Montserrat, *Lagos (Portugal)*, 1987. Guaix i tinta xinesa sobre paper. Reg. núm. 213.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol, cap a 1987*. Tinta xinesa sobre paper vegetal. Reg. núm. 214.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol, cap a 1974*. Tinta sobre cartró. Reg. núm. 215.
- Joaquim Montserrat, *Sitges*, 1974. Tinta sobre paper. Reg. núm. 216.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol. Sèrie el gest*, 2014. Oli sobre paper, damunt fullola. Reg. núm. 218.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol. Sèrie el gest*, 2015. Oli sobre paper, damunt fullola. Reg. núm. 219.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol. Sèrie el gest*, 2015. Oli sobre paper, damunt fullola. Reg. núm. 220.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol. Sèrie el gest*, 2015. Oli sobre paper, damunt fullola. Reg. núm. 221.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol. Sèrie el gest*, 2014. Oli sobre paper, damunt fullola. Reg. núm. 222.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol. Sèrie el gest*, 2015. Oli sobre paper, damunt fullola. Reg. núm. 223.
- Joaquim Montserrat, *Sense títol. Sèrie Objectes, s.d.* Oli sobre tela, 50 x 70 cm (dimensions aproximades), 4 teles. Col·lecció Artur Montserrat.
- Joaquim Montserrat, *Jardins de la Vall d'Horta*, 1991. Oli sobre tela. Col·lecció Artur Montserrat.

Documentació:

- 24 Fotografies de l'acció d'Antoni Angle i Joaquim Montserrat al passeig Manresa de Sabadell. Blanc i negre, formats diferents, adherides damunt cartolina de 40 x 32 cm.
- 6 Fotografies de l'acció d'Antoni Angle i Joaquim Montserrat al passeig Manresa de Sabadell. Blanc i negre, formats diferents.
- 14 Fotografies de Joaquim Montserrat i la seva família. Blanc i negre, formats diferents.

- 5 fotografies de Joaquim Montserrat. Gallifa, primavera de 1959.
- 1 Fotografia d'Albert Rifà, recordatori de comunió. Blanc i negre, adherida damunt cartró de 24,7 x 16,1 cm.
- Antoni Angle i Joaquim Montserrat, *Normes a seguir per ésser pintor artista*. Fulletó, 23,6 x 17,3 cm. Dos exemplars, un en català i l'altre en castellà.
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat*, a la Sala d'Art Actual (1960).
- Fulletó de l'obertura del Taller de Sant Pau, 17 bis (1974).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat. Pintures*, al Taller de Sant Pau (1975).
- 2 Catàlegs de l'exposició *Joaquim Montserrat. Figuracions. Pintures 1985-86*, a l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell (1986).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat. Realitats. Pintures 1986-1987*, a la Negre Sala d'Art (1987).
- *Joaquim Montserrat. Lepidòpters 2*. Postal-invítació de les exposicions a la galeria Negre Sala d'Art i Estel·lar de Sabadell, 1988.
- Cartell i dues postals de l'exposició *Joaquim Montserrat. Pintures 1988-1990*, a la Negre Sala d'Art (1990).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat. Pintures. Els jardins de la Vall d'Horta*, a la galeria Negre (1992).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat*, a la Galeria Toll d'Art (1993).
- Cartell de l'exposició *Joaquim Montserrat*, a la Galeria Ignasi Boixareu (1995).
- Cartell-fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat. Pintures 95-96*, a la Galeria Nova 3 (1996).
- 3 Fulletons de l'exposició *Joaquim Montserrat. Pintures 1986-1996*, a l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell (1998).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat. Pintures 97-98*, a la Galeria Nova 3 (1998).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat*, a la Galeria Nova 3 (2001).
- Fulletó de l'exposició *Universos pictòrics 18 x 18. Petit format* del col·lectiu Zero Quadrat (2003).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat. Sèrie 1960-2004*, a la Galeria Nova 3 (2005).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat. Fragments de la diversitat, vestigis* (2007).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat*, a la Casa Miralles (2007).
- Fulletó de l'exposició *Joaquim Montserrat. Records inútils...*, a la Galeria Nova 3 (2008).
- Fulletó de l'exposició *Diàlegs* del col·lectiu Zero Quadrat, a l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell (2013).
- Catàleg de l'exposició *Quim Montserrat*, a la Galeria Nova 3 (2012).
- Fotografia de l'estudi-taller de Joaquim Montserrat. La vall de les marines (impressió sobre paper).
- Revista *Riutort*. Vol. III, any V, núm. 33.
- 2 Fotografies d'obres de Joaquim Montserrat possiblement exposades a Barcelona el 1957 i 1 fotografia d'una obra exposada a la col·lectiva Sala d'Art Actual el 1958.
- Material sobre l'exposició de Joaquim Montserrat a la Sala d'Art Actual el març de 1960: fotografia en color d'una obra, 2 fulletons, 2 fotografies en blanc i negre d'obres, cartró amb retalls del fulletó, una fotografia i 2 notes de premsa adherits.

- Material "Pre-Gallot": Fulletó *Normas a seguir para ser pintor artista*; Cartró amb: fulletó *Normes a seguir per ésser pintor artista*, 2 fotografies en blanc i negre de l'acció al passeig Manresa amb Antoni Angle i nota de premsa (agost de 1960); Cartró amb fotografia en blanc i negre de l'acció amb Antoni Angle al passeig Manresa; Cartró amb nota de premsa i full mecanografiat d'una carta de Joaquim Montserrat adreçada a Juan Macià, redactor de *Sabadell*.
- Material del Grup Gallot: Retall de premsa: *Diario de Sabadell*, 12/02/1981, p. 8; Retall de premsa: *Diario de Sabadell*, 14/02/1981, p. 18; Fotografia en blanc i negre d'una obra de Joaquim Montserrat (1960); Cartró amb 2 fotografies d'obres de Joaquim Montserrat (1960); Retall de premsa: *El Grupo Gallot*, d'E. Cirlot (1960); Cartró amb 3 retalls de premsa adherits i una fotografia de l'exposició del Grup Gallot a la Galeria Mirador de Barcelona; Cartró amb muntatge a partir de materials editats amb motiu de l'exposició del Grup Gallot a la Galeria Mirador de Barcelona adherits; Cartró amb retall de premsa de la *Revista Gran Via*; Cartró amb 3 retalls de premsa de diferents accions del Grup Gallot a Barcelona; Cartró amb 3 retalls de premsa sobre l'exposició a la Sala Mirador.
- Material del Taller de Sant Pau, 17bis: 2 Fulletons de l'exposició de presentació del Taller de Sant Pau; Cartró amb retalls adherits del fulletó de l'exposició de presentació del Taller de Sant Pau; Retall de premsa de *El correo catalán. Edición Vallès*, 31/12/1974; Retall de premsa de *Sabadell*, 24/12/1974 (3 exemplars); Retall de premsa de *Sabadell*, 06/03/1975 (2 exemplars); Cartró amb 2 retalls de premsa adherits sobre el Taller de Sant Pau; Retall de premsa de *Sabadell*, 13/12/1974 (1 original 1 fotocòpia).
- Carpeta amb: Carta d'Antoni Angle a Joaquim Montserrat. París, gener de 1960. 3 pàgines subjectades amb agulla de cap; Carta de Manuel Duque a Joaquim Montserrat. París, octubre de 1958. 1 pàgina amb solapa de sobre subjectada per agulla de cap; Document de creació del Grup Gallot. 2/9/1960; Manuscrit del manifest *Normas a seguir para ser pintor artista*. 2 pàgines; Text mecanografiat del manifest *Normes a seguir per ésser pintor artista*; Intent de poesia abstracta de Manuel Duque, 1960. 3 pàgines.
- Per a formar part de l'exposició *Potser un altre món hagués estat possible. Maria Romani&Marcel Ayats. Cicle En vitrina*, organitzada pel MAS, del 15 de desembre al 19 de febrer del 2017. les obres següents:

De Maria Romani i Marcel Ayats

- *Qui juga amb foc s'acaba cremant*, 2016. Poema Objecte. Tècnica mixta. 92x32x5 cm.
- *Llàgrimes de dona. Catalunya 2015*, 2016. Poema Objecte. Tècnica mixta, 44x22x16 cm.
- *Informatius*, 1995. Poema Objecte. Tècnica mixta, 115x118x9 cm.
- *Història Universal*, 2010. Poema Objecte. Tècnica mixta, 30x34x30 cm.
- *Díptic Guerra i Pau*, 1996/2010. Poema Objecte. Tècnica mixta. 51x16x51 cm c/u.
- Sense títol, 2010. Poema Objecte. Tècnica mixta, 53x53x5 cm.
- Sense títol, 2016. Poema Objecte. Tècnica mixta, 30x15x60 cm.
- *Gestació. Potser un altre món hagués estat possible*, 2010. Poema Objecte. Tècnica mixta, 33x24x25 cm.
- *Didals*, 2011. Poema Objecte. Tècnica mixta. 25x25x5cm.

- *Guerra*, 2016. Poema visual. Reproducció gràfica, 53x43 cm.
- Poema visual, 2016. Reproducció gràfica, 53x43 cm. (PpT intervingut). Dos exemplars.
- Poema visual, 2006, 2006, 2010, 2010 i 2016. Reproducció gràfica en color, 53x43 cm. Cinc exemplars.
- Poema visual, 1996 (8 exemplars), 1998 (2 exemplars), 1999, 2006, 2010 i 2011. Reproducció gràfica en b/n, 53x43 cm. En total 14 exemplars .

2.6. Consultes

S'han continuat atenent les peticions de consultes d'objectes del fons per part d'investigadors, especialistes i públic general.

De la quarantena de consultes ateses durant aquest any destaca la del comissari i crític d'art Juan Canela que es va adreçar al MAS amb relació a la col·lecció de Fina Miralles per tal d'elaborar la proposta d'exposició sobre l'artista per a la Biennial de Venècia d'enguany.

2.7. Permisos de reproducció

- De la col·lecció:

L'any 2016 el MAS ha gestionat un total de 5 peticions d'imatges i de permisos de reproducció de les obres i objectes de la col·lecció que es detallen a continuació:

Totes aquelles obres deixades en préstec temporal per a exposicions organitzades per altres entitats públiques o privades (veure apartat de préstecs temporals).

- Al Museu d'Història de Sabadell, per a l'exposició temporal *Arrels oblidades. Les masies de Sabadell*, les imatges de les obres:
 - Joan Vilatobà, *Dona collint llenya*, 1903. Negatiu en placa de vidre. Núm. de registre 10874-0200.
 - Joan Vilatobà, *Dona collint llenya*, cap a 1903. Negatiu en placa de vidre. Núm. de registre 10874-1004.
 - Joan Vilatobà, *Pagesos llaurant*, primer quart s. XX. Negatiu en placa de vidre. Núm. de registre 10874-1353.
 - Joan Vilatobà, *Pastor i ramat al bosc*, primer quart s. XX. Negatiu en placa de vidre. Núm. de registre 9889-127.
- A Viena Edicions, per a il·lustrar el catàleg de l'exposició itinerant *Ramon Casas, la modernitat anhelada*, les imatges de les obres:
 - Ramon Casas Carbó, *El fanaler. Els adelantos del segle XX*, cap a 1901-1902. Núm. de registre 818.
 - Ramon Casas Carbó, *La dutxa. Els adelantos del segle XX*, cap a 1901-1902. Núm. de registre 819.
 - Ramon Casas Carbó, *La biciclista. Els adelantos del segle XX*, cap a 1901-1902. Núm. de registre 820.

- Ramon Casas Carbó, *El fotògraf. Els adelantos del segle XX*, cap a 1901-1902. Núm. de registre 821.
- Ramon Casas Carbó, *El telèfon. Els adelantos del segle XX*, cap a 1901-1902. Núm. de registre 822.
- Ramon Casas Carbó, *El vàter. Els adelantos del segle XX*, cap a 1901-1902. Núm. de registre 823.
- A la Fundació Ars, per a il·lustrar un article de Maia Creus per al núm. 208 de la revista *Quadern de les idees, les arts i les lletres*, la imatge del document:
 - Fina Miralles, Llibreta manuscrita. Ref. MAS-146.
- Al Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), per a fer una nova còpia d'exhibició de l'obra objecte de petició, les imatges de l'obra:
 - Fina Miralles, *Relacions. Relació del cos amb elements naturals. El cos cobert de palla*, Sabadell, gener de 1975. Acció. Núm. de registre 10539.
- Al Centre d'Art la Panera, per a il·lustrar la publicació digital de l'exposició *Vestir i desvestir cossos*, una imatge de l'obra:
 - Fina Miralles, *Standard*, 1976. Acció. Núm. de registre 10452.

- *Dels espais de la Casa Turull i/o pati del Museu d'Art:*

- Beatriz Moya Cabezas i Victoria Labadie, alumnes del Màster de fotografia de moda de l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya han fet una sessió fotogràfica als salons històrics de la Casa Turull.

El seu treball ha consistit en fer un shooting inspirat en la desfilada de Givenchy de la primavera del 2016, Ready to wear, i la d'Alexander Mc. Quenn de tardor i hivern de l'any 2000. En el projecte es volien reflectir els conceptes de sastreria i de roba de llenceria de la desfilada de Givenchy i els complements, maquillatge i perruqueria d'inspiració tribal de la de Mc. Queen.

- L'orquestra Simfònica del Valles per un vídeo de difusió del concert *Quadres d'una exposició*, de Modest Mussorgsky, per al Cicle Simfònics al Palau de la Música Catalana de dissabte, 11 de juny a les 19h.
- Mireia Botey, alumna del Grau de Disseny de Moda de l'Escola Superior de Disseny Felicidad Duce – LCI de Barcelona va fer una sessió fílmica als salons històrics del primer pis de la Casa Turull per al projecte de final de carrera. El projecte fílmic tenia com a finalitat desenvolupar tot el procés d'una col·lecció de moda.
- L'orquestra Simfònica del Valles per un vídeo de difusió dels tradicionals concerts de valsos de Nadal .

2.8. La biblioteca i el CDMAS

S'ha continuat el manteniment i la gestió de la biblioteca i del centre de documentació del MAS.

Val a dir, que la major part de les publicacions ingressen com a resultat dels intercanvis que el MAS porta a terme a d'altres institucions afins.

Recerca

1. Objectius

Impulsar i portar a terme la recerca al voltant dels fons del MAS, siguin les col·leccions, els elements o temes generals d'art d'interès local.

Dinamitzar, promoure i coordinar els comissariats externs, entenent-los com a projectes de recerca per ells mateixos, que poden provocar exposicions, publicacions i activitats diverses.

Promoure i coordinar les col·laboracions amb d'altres entitats locals o nacionals, per a l'estudi de projectes d'interès.

Col·laborar en projectes de recerca portats a terme per d'altres particulars o entitats.

Coordinar el programa de formació d'estudiants i pràctiques acadèmiques.

Seguir col·laborant en la promoció dels estudis i l'elaboració de propostes tècniques en relació al desenvolupament d'altres projectes de departaments municipals que impliquin l'assessorament tècnic del MAS per a treballar específicament els aspectes d'història de l'art, així destaquem els departament de Turisme, l'Oficina de Patrimoni, Educació, i més específicament, amb l'Estruch, centre de promoció de la creació contemporània.

2. Actuacions

Durant l'any 2016 destaquem les actuacions següents:

- Projectes vinculats a exposicions temporals:

A través dels historiadors de l'art de l'equip tècnic dels museus o traves d'estudiosos externs, s'han portat a terme totes aquelles recerques programades vinculades a les exposicions temporals següents:

- *Werens. Art urbà. Singulars propis. Artistes sabadellencs contemporanis, a càrrec de Werens i Agustí Caixach.*
- *Fina Miralles. L'illa de Firdrac, a càrrec de Maia Creus*

- *Joan Vilatobà. Fotografies. La col·lecció del Museu d'Art de Sabadell al Cercle artístic de Sant Lluç de Barcelona, a càrrec de tècnics de Museu d'Art.*
- *Reinterpretar la identitat gràfica, a càrrec de Maia Creus i Lalo Quinatana, en nom d'ESDI i de tècnics de Museu d'Art.*
- *El taller del pintor Tomàs Moragas de Joan Figueras Soler. Col·lecció Plàcid Garcia Planas, a càrrec de Plàcid Garcia Planas.*
- *Catifes de ciment. El món de la rajola hidràulica, a càrrec d'Ignasi Domenèch, del Consorci de Patrimoni de Sitges.*
- *El Bestiari de Pere Quart, il·lustrat per Xavier Nogués. Dibuixos originals. Descobreix la joia del Museu. Dia Internacional dels Museus, a càrrec de tècnics de Museu d'Art.*
- *Sabadell obert 15/16, a càrrec de Marc Vives en nom de l'Estruch i de tècnics de Museu d'Art.*
- *Plats d'art per al Memorial Àlex Seglers. Maria Bosch, Josep Madaula, Joaquim Montserrat, Assumpció Oristell i Werens, a càrrec de tècnics de Museu d'Art.*
- *Joaquim Montserrat (1950-2016). L'emoció del gest, a càrrec de Rossend Lozano. Textos del catàleg a càrrec de Rossend Lozano, comissari, Cànida Bracons, pintora, i Lourdes Cirlot, vicerectora de Relacions Institucionals i Cultura de la Universitat de Barcelona.*
- *L'empremta de Granados. Entre el drama i el mite. Coincidències insòlites, a càrrec de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona.*
- *Antoni Vila Arrufat. Art gràfic a Sabadell, a càrrec d'Eusebi Vila i de tècnics de Museu d'Art.*
- *Potser un altre món hagués estat possible. Maria Romaní & Marcel Ayats, a càrrec de tècnics de Museu d'Art.*

- Els logicofobistes

El mes de febrer del 2017 es va presentar l'exposició "Logicofobistes 1936. El surrealisme com a revolució de l'esperit", comissariada per Josep Miquel Garcia, produïda per la Fundació Apel·les Fenosa de El Vendrell i itinerada per la xarxa de museus de la Diputació de Barcelona. L'objectiu era evocar la mostra Logicofobista que va tenir lloc a la Llibreria Catalunya l'any 1936, just abans de l'esclat de la guerra civil.

L'interès del projecte rau en la rellevància d'aquesta generació segona de el surrealisme, que no va poder consolidar-se per motiu de la guerra i l'exili posterior.

Un dels participants a la mostra va ser Andrés Gamboa-Rothwos (Andrés Gamboa González-Rothwos (1910- 1970), nascut a Sabadell; és per aquest motiu l'interès del Museu d'Art per aquest personatge i la seva recuperació també en l'àmbit artístic local.

Per la presentació de la mostra a Sabadell, es va portar a terme un procés de recerca que ha permès contactar amb la família Gamboa i per localitzar més obres de l'autor i refer, en lo possible, la seva biografia. Així es creà un àmbit específic dedicat a Andrés Gamboa-Rothwos, on es pogué gaudir d'obres deixades en préstec especialment per l'ocasió, per la família i per col·leccionistes particulars.

També cal destacar, al llarg de la itinerància, aquesta exposició ha tingut un ampli ressò entre els cercles artístics catalans i també pels mitjans de difusió, així s'ha pogut anar ampliant el coneixement dels seus autors, localitzant obra i sobre tot millorant el coneixement i reconeixement d'aquesta generació d'artistes.

- *Inventari de la rajola hidràulica a Sabadell*

Amb motiu de la presentació a Sabadell de l'exposició "Catifes de ciment. El món de la rajola idràulica", el més d'abril, el Museu d'Art donà suport tècnic i va difondre el projecte de recerca de Marta Bertran, historiadora de l'art, i Anna Bonet, dissenyadora, per a la realització d'un inventari per a recollir els diferents models de paviment hidràulic presents a la ciutat.

La voluntat és avançar cap al reconeixement social d'aquesta art aplicada, sovint menystinguda. La sensibilització sobre la seva vàlua permetrà evidenciar la necessitat de preservar-la.

La rajola hidràulica és encara un element ben viu a Sabadell. Aquesta art aplicada embelleix el terra de comerços i restaurants, i la seva presència al cancell de les cases ens fa intuir un interior ple de color i bellesa. La rajola hidràulica singularitza i dóna personalitat als edificis de la nostra ciutat: a cada estança, un petit tresor amagat.

- *Fundació Ars i Fina Miralles. Conveni de col·laboració*

Durant el 2016 s'ha continuat el projecte de col·laboració per a la recerca i la difusió dels escrits de Fina Miralles que es conserven al museu que la Fundació Ars i el MAS van iniciar l'any 2014. Els escrits de Fina Miralles són majoritàriament documents manuscrits que formen part de l'arxiu documental que l'artista va cedir a la ciutat l'any 1999 junt amb la seva obra. Però també inclouen tots aquells escrits que estan dins de les obres de Fina Miralles.

El projecte està dirigit per Maia Creus, historiadora de l'art i gran coneixedora de l'obra de Fina Miralles, i té com a finalitat treure a la llum l'arxiu Fina Miralles entès com a una font documental de gran valor que fins avui no ha estat mai treballada. Es treballen tots els escrits produïts per l'artista des dels anys setanta fins a l'actualitat, entenent que la seva entitat els permet llegir-los com un text únic al marge de la seva obra visual.

Els objectius generals del projecte són preparar l'accés als textos de Fina Miralles, aportar elements documentals i d'anàlisi que permetin reescriure i reinterpretar el transcurs creatiu de l'artista i contribuir a les revisions i reescriptures de les pràctiques artístiques contemporànies.

Durant el 2016 s'han seguit treballant els continguts dels textos de Fina Miralles, en les tasques següents: identificar els gèneres literaris dels textos de Fina Miralles, identificar els àmbits de continguts i identificar la bibliografia de referència i posar-la en relació amb l'escriptura de l'artista.

Durant el primer trimestre de l'any estava previst programar un taller entorn de l'obra de Fina Miralles, a cura de Maia Creus i Victoria Sacco, titulat Paraules fèrtils que, finalment, per motius aliens al projecte, no es va poder fer.

També s'han iniciat els treballs per a elaborar una sèrie de publicacions al voltant dels textos de Fina Miralles i una exposició temporal previstos per al 2018. El primer pas, un cop treballats els continguts dels textos, ha estat fer una primera selecció dels textos i de les obres que es reproduiran en aquestes publicacions i, paral·lelament, començar a elaborar l'estructura d'aquestes publicacions. A principis del 2017 es tancarà l'estructura de les mateixes, pel que fa al número de volums i als continguts, es planificarà l'edició dels mateixos i s'iniciaran els treballs d'edició.

- 1ª Viquimarató d'art i artistes de Sabadell

El 19 de desembre es va celebrar la primera viquimarató d'art i artistes de Sabadell, a la Biblioteca Vapor Badia, organitzada per l'Acadèmia de Belles Arts, l'Amical Wikimedia, les Biblioteques Municipals de Sabadell (BiMS), l'Escola Illa, la Fundació Ars, l'Estruch i el Museu d'Art de Sabadell. La sessió va anar a càrrec d'Àlex Hinojo.

La Viquimarató: Art i artistes de Sabadell té per objectiu actualitzar i ampliar articles de la Viquipèdia sobre l'art i els artistes vinculats a Sabadell, com també crear-ne de nous per augmentar la informació artística local en aquesta enciclopèdia.

La Viquipèdia permet posar el màxim de coneixement a l'abast del màxim de públic amb el màxim de qualitat. És l'enciclopèdia lliure més consultada del món i té versions en 280 idiomes. Actualment disposa de més de 38 milions d'articles –dels quals 5 milions són en anglès i més de 525.000, en català–, que reben més de 50 milions de visites per dia. La Viquipèdia en català va ser la segona a fundar-se, el març del 2001, després de l'anglesa.

L'activitat a la Viquipèdia és totalment voluntària. Vinculades a la nostra ciutat hi ha unes quantes persones que dediquen part del temps lliure a crear-ne articles, com també a ampliar-ne, revisar-ne i corregir-ne. Els viquipedistes relacionats amb Sabadell són, de fet, un grup no organitzat però dels més actius en l'àmbit de la llengua catalana.

- La revista Arraona

El MAS ha continuat coeditant amb l'Arxiu històric i el Museu d'història la revista local Arraona, amb l'objectiu d'oferir un mitjà de dinamització i difusió de totes aquelles recerques d'interès local, des de qualsevol àmbit.

L'equip tècnic del MAS ha aportat continguts i coordinat articles al número 36 de la revista. A la secció Des dels Museus dedicada al MAS l'article "Dos exemples d'exposicions temporals: Sanctuarium. Visions del taller de l'artista i Antoni Vila Arrufat. Obra gràfica a Sabadell", a càrrec de l'equip tècnic del MAS, que a la vegada conté els articles següents: "La col·lecció de visions del taller de l'artista", a càrrec de Plàcid Garcia-Planas (comissari) i "Antoni Vila Arrufat. Obra gràfica a Sabadell", a càrrec d'Eusebi Vila i Delclòs (comissari). Igualment, ha coordinat l'article "Andreu Gamboa Rothvoss. Recuperant un logicofobista de Sabadell", a càrrec de Josep-Miquel Garcia (director de la Fundació Apel·les Fenosa).

En el darrer trimestre s'ha començat a treballar i preparar el següent número de la revista, el número 37, que també comptarà amb aportacions de recerques, notes i ressenyes per part de l'equip tècnic del MAS.

- *Mostrant col·lecció / Cicle En vitrina / Joies d'art*

S'ha continuat els cicles d'exposicions anomenats Mostrant col·lecció, En vitrina i Joies d'art. Són mostres de petit format i de curta durada, sobre el fons del Museu i de treballs i propostes puntuals dels artistes contemporanis de Sabadell, o vinculats, que han tingut o tenen una representació important dins de l'activitat artística de la ciutat

Recerca i comissariat a càrrec del Museu d'Art.

Per als continguts de les exposicions veure el capítol de difusió.

- *La col·lecció 1939-2010*

S'ha continuat posant especial atenció a la recerca, adquisició i difusió de l'àmbit temàtic corresponent a la segona part de l'exposició permanent, a partir de la guerra civil fins avui.

- *Les escultures al territori*

S'ha continuat l'actualització del inventari i la documentació de les escultures que es troben repartides a la via pública, així com l'assessorament en temes de conservació i de restauració al departament d'urbanisme.

Durant el 2016 s'ha seguit treballant en la revisió de l'estat de conservació d'aquestes escultures que es va iniciar l'any 2015 i que inclou una proposta de planificació futura de les tasques de conservació preventiva i curativa.

Difusió

1. Objectius

- Activar l'interès del gran públic: incentivar la presència d'exposicions i activitats d'interès, les quals han de ser d'alta qualitat i d'importància.
- Continuar la línia de difusió d'autors i de temes d'art local: continuar l'estudi d'aquells autors i temes artístics locals que han conformat la nostra identitat. Aquestes recerques han de permetre anar configurant renovats discursos sobre el nostre patrimoni artístic i la forma de difondre'l.
- Recuperar i difondre temes artístics d'abast nacional: el context nacional és absolutament necessari per entendre la localitat. És per aquesta raó que des del MAS es potenciaran les exposicions i les activitats que ajudin a entendre el marc i context on Sabadell es desenvolupava al llarg de la història.
- Els museus i la contemporaneïtat: es continuarà treballant amb la creació artística contemporània més actual, tant des del punt de vista de suport, adquisició, valoració com difusió. Així volem destacar que es continuarà l'estreta col·laboració amb l'Estruch, Centre de suport a la creació contemporània, pel que fa a la producció conjunta de propostes de treball.
- Se seguiran potenciant les relacions del MAS amb els artistes locals, tan a títol particular com a través d'altres entitats existents.
- Esdeveniments locals i nacionals: es programaran accions afins amb la celebració d'esdeveniments tant locals com nacionals, amb una finalitat clara de participació i de contextualització .
- Les col·laboracions i coorganitzacions: se seguiran potenciant les relacions del MAS, tan a títol particular com a través de les taules existents a l'efecte, com és per exemple l'Oficina de patrimoni i la xarxa de museus d'art de Catalunya de la Generalitat de Catalunya, entre d'altres, amb les principals entitats culturals del nostre país.
- Continuar amb l'estudi i difusió dels fons propis: d'acord amb la definició de fons que hem desenvolupat al programa corresponent, el MAS ha d'incidir especialment en l'estudi dels fons propis (col·leccions, béns patrimonials i no tangibles) . Es continuaran destacant en l'estudi i la difusió d'aquells objectes i disciplines tècniques considerades erròniament com a menors.
- Planificar, coordinar i gestionar les exposicions permanents dels museus.
- Planificar, coordinar i gestionar la programació d'exposicions temporals dels museus.

- Planificar, coordinar i gestionar el programa d'exposicions temporals itinerants de producció pròpia.
- Planificar, coordinar i gestionar el programa d'activitats de dinamització: entenent-les com aquell tipus d'activitats puntuals de curta durada, com conferències, cursos, presentacions, petites mostres, etc., que tenen com objectiu enriquir temàticament la programació i afavorir una major presència de tot tipus de públic als museus i altres punts patrimonials de la ciutat.
- Planificar, coordinar i gestionar la programació d'activitats didàctiques i per a grups: a través de visites, tallers didàctics, itineraris i xerrades per a grups escolars i altres col·lectius interessats per tal de difondre l'art de Sabadell.
- Planificar, coordinar i gestionar el programa d'edicions del MAS, compostat, a grans trets, per diverses col·leccions: els catàlegs de les exposicions de producció pròpia, els catàlegs de les exposicions permanents, la Revista Arraona i les publicacions d'àmplia difusió (Opuscles).
- Planificar, coordinar i gestionar les eines de comunicació del MAS: a través de materials i mitjans de difusió, publicitat, premsa, pàgina web, xarxes socials, etc.

2. Actuacions

2.1. Exposició permanent i Casa Turull

Durant el 2016 els tècnics del MAS, com és habitual, han fet una revisió periòdica dels diferents espais d'exposició permanent i de la Casa Turull.

L'exposició permanent segueix els moviments artístics i els autors més destacats de la nostra ciutat en un àmbit i context català, des de les primeres manifestacions artístiques que van existir fins la guerra civil.

- *Academicismes del segle XIX. L'aprenentatge acadèmic, Paisatgisme, Els gèneres, Personatges populars, Natura morta, Retrat, L'orientalisme, Escenografia, El Corpus de Sang i Cap al canvi de segle.*
- *De l'art ou als anys trenta. Altres arts, Art nou català i Figuracions.*
- *La mirada tàtil. Joan Vila Cinca o l'origen de l'art de Sabadell.*

Pel que fa a l'edifici:

Paret del carrer de les Comèdies Amb la intenció de millorar l'estètica i de donar vida a la llarga paret lateral del carrer de les Comèdies del Museu d'Art, s'ha encarregat a Werens un projecte per a una intervenció artística, que identifiqui el museu, tot respectant la seva identitat, la història i el valor de l'edifici, amb motiu de l'exposició retrospectiva que presentà a partir del mes de setembre.

Les parets del Museu d'Art del carrer de les Comèdies amaguen tresors arqueològics de gran valor per la història de l'Street Art de la ciutat, el grup IUK va plasmar-hi vàries de

les seves obres als anys vuitanta. Quasi trenta anys després aquestes parets podran tornar a tenir vida i color, amb el dibuix de diverses illes de vegetació flotant interconnectada.

Al llarg de l'any 2015 es desenvolupà el projecte, així com es presentà per a la seva aprovació a la Taula de patrimoni de la regidoria d'Urbanisme; l'execució es farà durant l'any 2017, un cop finalitzades les tasques de manteniment i de reparació de la paret al iniciades a finals de l'any 2016.

2.2 Exposicions temporals

Les propostes per aquest any per ordre cronològic han estat les que definim a continuació:

- Werens. Art urbà. Singulars propis. Artistes sabadellencs contemporanis

2 de setembre – 31 de gener del 2016
Sales d'exposició del primer i segon pis i Casa Turull
Comissariat: Agustí Caixach i Werens
Organització i producció: MAS

El cicle Singulars propis. Artistes sabadellencs contemporanis pretén donar més visibilitat i reconeixement a la trajectòria dels artistes de la nostra ciutat que han desenvolupat un llenguatge artístic propi i identificable, des dels anys vuitanta fins avui.

El fet característic de l'art de les darreres dècades a Sabadell és l'existència de un nombre important d'individualitats que conreen estils ben dispars; són trajectòries consolidades a nivell nacional, en actiu i contínua producció, que configuren la identitat artística de la nostra ciutat.

Després de vuit edicions, el cicle ofereix un recorregut per l'art contemporani local a través d'uns autors que no per estar més a prop són prou coneguts; hi han estat presents: Antoni Marquès (2001), Lluís Clapés (2002), Oriol Vilapuig (2003), Agustí Puig (2004), Ramiro Fernández (2005), Miquel Forrellad (2007), Isidre Manils (2008) i Josep Madaula (2012).

Aquesta vegada el protagonista ha estat un dels pioners del graffiti a Sabadell: Werens, Ramon Puig, i amb ell, l'Street art.

Entesa com una de les expressions d'art urbà més populars i característiques de l'actualitat, el graffiti no és més que una obra d'art pictòrica feta a parets del carrer; el graffiti no es mou ni es mostra dins dels cercles intel·lectuals o privats de l'art sinó que es caracteritza per a ser exposat per a que tothom els vegi i els gaudeixi dia a dia. El graffiti pot tenir diferents objectius pel que fa a la raó de la seva realització; alguns son merament artístics, d'altres són formulacions polítiques, altres de protesta i molts són simples missatges sense més pretensions. El graffiti ja es troba plenament integrat al teixit urbà i és considerat una veritable i important forma d'expressió cultural i popular.

Sabadell gaudeix d'una merescuda fama de bons artistes del graffiti, però parlar del graffiti a Sabadell és parlar de Werens, uns dels artistes sabadellencs contemporanis més internacionals i més irreverents del moment.

Werens va viure el moment en què sorgia el moviment graffiter europeu i n'és un dels seus màxims representants; porta gairebé tres dècades omplint de color, de denúncia i de reivindicació els carrers no només de la nostra ciutat sinó d'arreu del món.

Amb aquesta exposició i catàleg preteníem fer un recorregut per la seva trajectòria, no només dels graffitis, sinó també per la seva vessant de pintor sobre bastidor i d'altres formes d'expressivitat.

Les 11 col·leccions d'obra pictòrica que es van presentar són: London, Gana, Skarbacions, Dinamo Dancers, Flors, Dj's, Orgànic Atzavares, Homo Tecnologicus, Dron Attack, Flors al carrer i Graffiti a més d'altres muntatges complementaris.

El sumari del catàleg seguia el discurs temàtic de l'exposició temporal, i compta amb textos del comissari: Agustí Caixach, i d'altres persones vinculades a la vida i l'art de Werens, com són: Ivone Puig, Jordi Roca, Josep Madaula, Ricardo Fornoni, Thomas Huber o Txiki Trepax; entre tots es perfila la trajectòria i la proposta de l'artista. A més compta amb la reproducció de les obres de l'exposició, ordenades pels vuit àmbits temàtics descrits, així com dels graffiti i una biografia artística.

S'organitzaren un gran nombre d'activitats paral·leles al llarg dels sis mesos que durà la mostra, de diversa tipologia, i dirigida a tot tipus de públic.

- Fina Miralles. L'illa de Firdrac

25 de novembre – 31 de gener de 2016

Saló del menjador

Comissariat: Maia Creus

Organització: MAS i Fundació Ars

L'exposició " presentava juntes, per primera vegada, les 16 peces que configuren l'obra "La unió de tots els mars", actualment en una col·lecció particular, i un dels textos inèdits de l'Arxiu textual de Fina Miralles dipositat al fons del MAS.

Es tracta del text, L'illa de Firrac escrit l'any 1989 a partir de l'obra realitzada a París, La unió de tots els mars i ara publicat a la revista Quadern de les Idees les Arts i les Lletres, número 202.

Des del 2014, la Fundació Ars i el Museu d'Art de Sabadell treballen conjuntament per estudiar i difondre l'Arxiu textual de Fina Miralles. La part més important d'aquest fons va ser lliurat per l'artista al Museu d'Art de Sabadell l'any 1999, juntament amb el llegat de la seva obra. L'any 2014 l'artista va cedir a la Fundació Ars la segona part d'aquest l'arxiu.

A més, es va poder veure un audiovisual inèdit on Fina Miralles explica i descriu en primera persona les motivacions i el procés de realització d'aquest conjunt d'obres.

Es tractà, doncs, de la primera acció de difusió d'aquest projecte conjunt de la Fundació Ars i el Museu d'Art de Sabadell que, en el futur, ha de seguir donant fruits.

- Joan Vilatobà. Fotografies. La col·lecció del Museu d'Art de Sabadell al Cercle artístic de Sant Lluc de Barcelona

16 de desembre de 2015 al 9 de gener de 2016

Comissariat: Museu d'Art de Sabadell

Organització: MAS i Cercle Artístic de Sant Lluc

Joan Vilatobà és considerat un dels artistes més destacats del moviment de la fotografia pictorialista a Catalunya i dins l'àmbit peninsular. Aquesta exposició mostra la personalitat artística d'un dels pioners del pictorialisme a casa nostra i, per primer cop a Barcelona, ensenya la qualitat i la riquesa del seu fons personal, a través d'algunes de les seves obres originals però també de la reproducció d'una selecció dels negatius en placa de vidre que conserva el Museu d'Art de Sabadell.

El Museu d'Art de Sabadell, avui, conserva gran part de l'obra d'aquest pioner i referent de la fotografia artística. Entre 2011 i principis de 2014 des del Museu d'Art i l'Arxiu Històric de Sabadell es van fer les actuacions necessàries per conèixer millor tot aquest fons personal d'artista, garantir-ne la conservació en les millors condicions possibles i preparar-lo per a la consulta pública, perquè avui en puguem gaudir.

Aquesta exposició se celebrà en el marc de la 5a Setmana de la fotografia de Sant Lluç.

- Reinterpretar la identitat gràfica. Projecte de col·laboració: Museus Municipals de Sabadell i ESDI

15 de març – 3 d'abril

Sala d'exposicions de la planta baixa

Comissariat: Maia Creus, Lalo Quintana i MAS

Col·labora: ESDI

Organització: MAS

Museu d'Art
de Sabadell

Museu d'Història
de Sabadell

El Museu d'art, el Museu d'història i l'Arxiu municipal han col·laborat amb l'Escola Superior de Disseny-ESDI (URL) en un projecte de reinterpretació de la seva identitat gràfica, el resultat del qual és l'actualització i millora de les imatges corporatives dels Museu d'Art i del Museu d'història.

Els alumnes de Disseny Gràfic de tercer curs 2014/15, han compartit el repte de complementar la seva formació teòrica i pràctica amb un exercici real. Aquesta col·laboració entre Universitat i Municipi ofereix als futurs professionals, l'oportunitat d'incentivar competències i experiència, sempre sota la tutoria de professionals tant d'ESDI com de l'Ajuntament de Sabadell. Per als Museus i l'Arxiu, com a entitats de servei públic, el treball amb alumnes de tots els àmbits educatius, i especialment del món universitari, és sempre positiu. En aquest cas per promocionar i donar a conèixer el talent de futurs dissenyadors.

Les premisses d'aquesta col·laboració es situaven en la necessitat de renovar i unificar la identitat gràfica dels Museus Municipals, i, alhora, donar forma simbòlica a la singularitat específica de cada una de les institucions culturals.

Entre el 15 de març al 3 d'abril es presentà al Museu d'Art l'exposició Reinterpretar la identitat gràfica, comissariada per Maia Creus i Lalo Quintana d'ESDI i Engràcia Torrella del Museu d'Art de Sabadell, on es presentaven les diferents respostes i processos de treball aportats pels alumnes que han participat en aquesta experiència després de passar per diferents fases d'anàlisi i de contrast.

Ocupava un lloc destacat, el projecte escollit com a proposta de nova identitat gràfica per al Museu d'art i el Museu d'història realitzat per l'alumna Mercè Cassanyes. Del seu projecte, des del punt de vista formal i conceptual, destacà la capacitat de síntesi i la bona solució visual dels elements implicats en el disseny.

- El taller del pintor Tomàs Moragas de Joan Figueras Soler. Col·lecció Plàcid Garcia Planas

22 de març – 29 de maig

Sala d'exposicions del primer pis

Comissariat: Plàcid Garcia-Planas

Organització: MAS

L'exposició proposava un diàleg entre l'obra Taller del pintor Tomàs Moragas, de Joan Figueras Soler, i la col·lecció de versions que Plàcid Garcia-Planas, descendent del pintor i comissari de l'exposició que el Museu va dedicar a Joan Figueras Soler l'any 1997, ha anat creant. Les versions d'aquesta obra de Figueras es van anar encarregant durant anys a diversos artistes actuals, la major part de Sabadell, i es van exposar conjuntament per primera vegada amb l'original i una selecció d'obres que mostraven diferents interpretacions d'èpoques diverses del tema de la representació del taller de l'artista; aquests pintors són: Ramiro Fernandez Saus, Juri Rodkinke, Carles Enrich, Helgi Thorgils Fridjonsson, Oriol Vilapuig, Fer, Xavier Ristol, Àngel Bofarull, Lluís Clapés i Josep Madaula.

Malgrat la brevetat de la seva carrera de pintor, que durà només un decenni, des del 1878 al 1888, Joan Figueras fou un artista precoç i de gran vàlua. En aquesta obra, pintada quan tenia només setze anys, el pintor dóna testimoni d'un fenomen recent en la història social de l'art al nostre país: la mitificació de l'artista.

Amb aquesta pintura Figueras retrata tot el món de Moragas, i l'obra transcendeix la circumstància personal i esdevé, doncs, tot un homenatge a la condició de pintor, per mitjà de la narració amorosa de l'hàbitat creat per un membre d'aquesta professió, que tenia el seu estudi ple d'obres pròpies –com la pintura important que hi ha a la paret de la dreta, una camperola italiana propietat avui del Banc de Sabadell–, com també d'elements artístics o artesans d'èpoques diverses, triats amb un criteri eclèctic molt propi del moment, especialment després que Marià Fortuny, gran amic de Moragas, marqués un especial model decoratiu, que venia a ser un elogi generalitzat a l'art, fos quin fos i de l'època que fos.

Quasi 130 anys després que l'obra fos pintada, es va establir un diàleg entre el temps passat i el present, un viatge per l'espai privat de l'artista, en l'art, en definitiva.

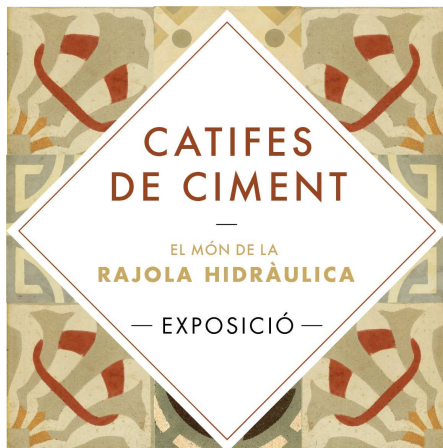
- Catifes de ciment. El món de la rajola hidràulica

Del 13 d'abril al 29 de maig

Sala d'exposicions de la planta baixa

Comissariat: Ignasi Domenèch (ConSORCI de Patrimoni de Sitges).

Organització: Oficina de Patrimoni Cultural de l'Àrea de Presidència de la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament de Sitges, el ConSORCI de Patrimoni de Sitges i el Museu d'Art de Sabadell

Dins l'ampli registre d'arts aplicades a l'arquitectura al llarg del Modernisme, la rajola hidràulica és un dels menys coneguts. Probablement pel fet de ser un tipus d'objecte pensat per ser trepitjat, amb les connotacions negatives que aquest acte porta aparellat, aquest tipus de decoració ha estat menysvalorada i encara avui se'n negligeix la seva conservació o salvaguarda quan es restaura un edifici antic.

Malgrat tot, la seva presència atorga als espais una solució duradora, resistent, higiènica i de gran bellesa. A Catalunya les empreses que en manufacturaren demanaren a reconeguts artistes i arquitectes com Josep Pascó, Alexandre de Riquer, Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch, entre d'altres, dissenys per als seus catàlegs. La seva ràpida acceptació, convertí aquests paviments en vives catifes de ciment, un element íntimament lligat al desenvolupament de l'ornamentació de l'arquitectura modernista que traspassà els límits d'aquest estil i que es seguí emprant

amb dissenys més geomètrics al llarg dels anys vint i posteriorment, adaptant en nou gust sorgit de l'Art Déco.

Actualment la rajola hidràulica viu un renaixement de la mà de nous dissenyadors i arquitectes que segueixen creient en les seves possibilitats constructives i ornamentals.

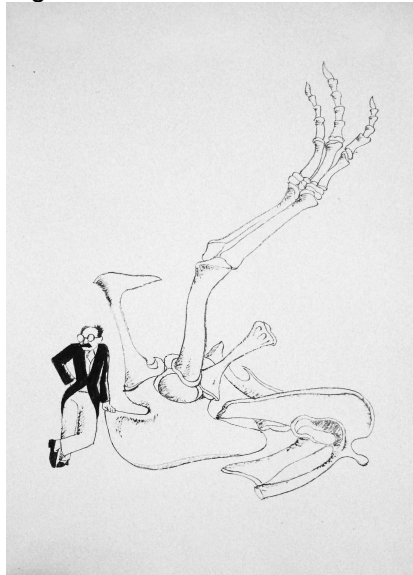
El discurs expositiu de Catifes de ciment. El món de la rajola hidràulica té com a propòsit donar a conèixer els orígens, la tècnica, els principals fabricants de la rajola hidràulica a Catalunya, alhora que facilitar els suficients elements per poder percebre l'evolució del seu disseny al llarg del temps.

L'exposició s'articulava en els següents cinc àmbits:

- I. ELS PAVIMENTS ANTERIORS A LA RAJOLA HIDRÀULICA
- II. LA TÈCNICA
- III. UN MÓN DE FORMES I COLORS
- IV. SABIES QUE...?
- V. LA RAJOLA HIDRÀULICA: UN MATERIAL VIU

- El Bestiari de Pere Quart, il·lustrat per Xavier Nogués. Dibuixos originals. Descobreix la joia del Museu. Dia Internacional dels Museus

Del 18 de maig al 17 de juliol
Sala d'exposicions del menjador
Comissariat: MAS
Organització: MAS

El Museu d'Art , presentà com a joies en el marc de l'activitat "Descobreix la joia del museu": El "Bestiari" de Pere Quart, il·lustrat per Xavier Nogués. Dibuixos originals", formant part també del programa d'activitats que la nostra ciutat li dedicà en el trentè aniversari de la seva mort.

És considerat el bestiar contemporani més destacat de les lletres catalanes, el poeta beu d'un dels gèneres de tradició medieval més reconegut per fer una sàtira del món que ens envolta a partir del seu enginy descrivint la nostra fauna.

La primera edició del Bestiari de Joan Oliver, Pere Quart, es va fer l'any 1937, malgrat que era en plena guerra, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya encarregà a la impremta Joan Sallent de Sabadell la publicació d'aquest poemari mereixedor del Premi Joaquim Folguera (1936). Aquesta editorial ja havia comptat amb la col·laboració d'un dibuixant magnífic: Xavier Nogués, i li encarregà també les il·lustracions per a aquesta obra satírica de Pere Quart.

El Museu d'Art presentà dos dibuixos originals per al Bestiari de Xavier Nogués, concretament El diplodocus i El pingüí, que conserva a les seves col·leccions, procedents del darrer despatx que Joan Oliver ocupava en el domicili de Travessera de les Corts, de Barcelona; allà s'hi traslladà cap als anys setanta, procedent del pis matern de Via Augusta - Gal·la Placídia, que ocupà de retorn del seu exili l'any 1948.

Els dos dibuixos de Xavier Nogués es van presentar acompanyats de la resta de dibuixos originals localitzats, fins a dia d'avui, que el pintor va fer per il·lustrar el Bestiari; concretament són 11 obres més: Cérvol, Conill, Ase, Zebra, Vaca suïssa, Ós blanc, Girafa, Papagai, Griva morta, Tortuga i Arna, tots ells fets c. 1937, amb ploma o llapis grafit sobre paper, procedents del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

A la mostra, també es va poder veure una primera edició del Bestiari, de l'any 1937, i una selecció d'edicions posteriors.

Sabadell obert 15/16

Del 7 de juny al 17 de juliol

Sala d'exposicions del primer pis

Comissariat: Marc Vives, comissari de Nau Estruch i MAS

Organització: l'Estruch i MAS

sabadell obert 15 / 16

**GUILLEM CELADA
ANA GARCIA-PINEDA
MARCOS NOGUÉ
XAVI RISTOL
GERARD TORRES**

Sabadell Obert es el títol del projecte de residències de treball i d'exposició endegat per la Nau Estruch de la Fàbrica de Creació d'Arts en Viu L'Estruch i el Museu d'Art de Sabadell l'any 2012; específicament orientat al foment del teixit artístic sabadellenc.

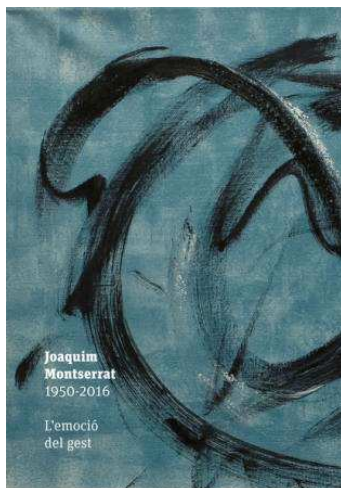
Sabadell Obert és un instrument per donar suport a les pràctiques artístiques contemporànies i contemporànies i multidisciplinars a la nostra ciutat.

Al final de cada temporada, els projectes seleccionats en les convocatòries convocades al llarg de l'any i desenvolupats als tallers de la Nau Estruch, es mostren al Museu d'Art de Sabadell en forma d'exposició col•lectiva.

La mostra de Sabadell Obert reunia a cinc artistes que han desenvolupat el seu treball a NauEstruch. Les cinc propostes arribaven de formacions, interessos i bagatges ben diversos, el que donà una àmplia riquesa de perspectives a la mostra. Si bé no es podia trobar un criteri temàtic per reunir aquests treballs, tots ells deixaven rastre dels processos de com s'havien dut a terme. Les performativitats que es posaven en joc eren doncs, els focus d'interès que s'estudien a una Fàbrica de Creació de les Arts en Viu com es L'Estruch. Xavi Ristol es fixava en les metodologies d'autocorrecció i traducció del llibre de Joan Arbó, Ana Garcia-Pineda ens plantejava des de l'hàbit de narrar i dibuixar respostes a temes quotidians i de vegades universals, Guillem Celada prenia com objectiu realitzar un arxiu del treball com a dissenyador industrial i interiorista de Josep Maria Magem, Gerard Torres acumulava elements residuals de tot el seu període de treball a L'Estruch i conformava una sèrie de peces marcades per la marginalitat i la duració, i per últim Marcos Nogué mostrava el procés obert d'investigació entorn la fusió entre escultura, robòtica i mons virtuals. En les diverses propostes s'assumien accions d'allò temporal, com visitar, insistir, coleccionar i catalogar, reiterar o l'assaig i error; que entrellacen i fan evidents procés i resultat.

- Joaquim Montserrat (1950-2016). L'emoció del gest

1 de setembre del 2016 – 29 de gener del 2017
Sales d'exposicions de la planta baixa i del primer pis
Comissariat: Rossend Lozano
Organització: MAS
Amb catàleg

L'exposició de Festa Major d'aquest any es va dedicar al pintor Joaquim Montserrat. Comissariada per Rossend Lozano, doctor en Història de l'Art, i especialista en historia

de l'art sabadellenc, la mostra va presentar per primer cop un recorregut per la trajectòria vital i artística d'un dels artistes més representatius de les avantguardes pictòriques a Sabadell. Com deia el mateix Rossend Lozano, Joaquim Montserrat és "una figura irrenunciable de la història de l'art local". Certament, la seva obra i la seva trajectòria el converteixen en un dels artistes de la ciutat més coneguts i és indiscutiblement un dels protagonistes de la irrupció de la pintura informal i gestual en l'art sabadellenc.

La personalitat de Joaquim Montserrat, "Quim" (com li agrada ser anomenat), transcendeix clarament l'estricta marc d'una carrera artística i esdevé una aventura on l'art i la seva vida estan totalment entrelaçats, imbricats de manera apassionada al llarg de la seva existència. La seva activitat actual dóna encara signes inequívocs, als 82 anys, de la seva rejuenida vitalitat i creativitat, iniciant projectes i renovant les seves experiències, perspectives i aportacions.

De la mateixa manera que el Quim és un dels noms forts de l'art sabadellenc, el catàleg que acompanyava l'exposició tenia l'objectiu d'esdevenir una publicació imprescindible en tota biblioteca d'aquesta ciutat. El comissari, Rossend Lozano, hi explicava el seu art, la seva personalitat i la seva trajectòria artística, mostrant els resultats d'una intensa recerca que ja fa molts anys que va començar. El seu text es completava amb dues aportacions imprescindibles, dues visions de l'artista des de punts de vista diferents però complementaris. La doctora Lourdes Cirlot, vicerectora de Relacions Institucionals i Cultura de la Universitat de Barcelona, contextualitzava la seva obra i la situava dins del panorama artístic de Catalunya a la segona meitat del segle XX. La pintora Cànida Bracons, en canvi, el mostrava amb ulls d'artista i evocava el Quim més personal, l'amic artista amb el qual, després d'anys de coneixença, fan un binomi molt especial.

Un dels objectius del Museu d'Art de Sabadell és estudiar i difondre els artistes de la ciutat que han conformat la nostra identitat per tal d'anar configurant discursos renovats sobre el nostre patrimoni artístic. El procés de gestació d'aquesta exposició va permetre localitzar l'obra de Joaquim Montserrat que conserven institucions i particulars, recuperar documents gràfics i visuals inèdits i va proporcionar l'oportunitat de restaurar obra del pintor. Tota aquesta informació queda a disposició de la ciutadania per tal que, en el futur, es generin noves recerques i nous discursos sobre Joaquim Montserrat i les avantguardes pictòriques a Sabadell.

L'exposició es va complementar amb diferents activitats de difusió.

- Plats d'art per al Memorial Àlex Seglers. Maria Bosch, Josep Madaula, Joaquim Montserrat, Assumpció Oristell i Werens

8 de setembre – 29 de gener del 2017

Sales d'exposicions del menjador

Comissariat: Rossend Lozano

Organització: MAS i Regidoria de Drets Civils i Ciutadania

El Museu d'Art de Sabadell col·labora amb el Memorial Àlex Seglers, promogut per la regidoria de Drets Civils i Ciutadania de l'Ajuntament de Sabadell i d'altres entitats i administracions, coordinant la producció del guardó, anomenat Plats d'art.

El Memorial Àlex Seglers té per objecte atorgar un reconeixement a persones, entitats o institucions que treballen per la cohesió social a partir dels valors de la convivència, que fomenten el diàleg en la diversitat de creences i conviccions, que defensen els drets humans i que formulen un horitzó civil comú fonamentat en els principis democràtics compartits.

Més informació sobre el Memorial Àlex Seglers: <http://www.sabadell.cat/ca/memorial-alex-seglers>

Plats d'Art

Plats d'Art recull la idea de fa més de cent anys. A l'exposició permanent del Museu d'Art de Sabadell La col·lecció 1875-1936, a l'apartat dels Academicismes del segle XIX, es reflecteix l'activitat artística de la nostra ciutat de fa dos segles; en l'espai dedicat al paisatgisme es poden veure uns plats de ceràmica fets en col·laboració pel ceramista Marià Burguès i els pintors Llorenç Lladó i Ramon Quer.

S'ha recollit aquesta idea de col·laboració, que permet perpetuar l'esperit d'una època sota un prisma contemporani. Plats d'art són unes peces d'inestimable valor i raresa, que simbolitzen la vitalitat artística de la nostra ciutat.

A la primera edició, produïda ara fa quatre anys van col·laborar els artistes locals: Lluís Clapés, Alfons Borrell, Fina Miralles, Xavier Oriach i Agustí Puig.

En aquesta segona edició, col·laboren d'una manera totalment desinteressada: Maria Bosch, Josep Madaula, Joaquim Montserrat, Assumpció Oristrell i Werens, els quals han creat tres plats cadascun, dos per al Memorial Àlex Seglers i un per a la col·lecció del Museu d'Art de Sabadell; tots ells així com el procés de producció es van poder veure en aquesta mostra.

- L'empremta de Granados. Entre el drama i el mite. Coincidències insòlites

11 d'octubre – 25 de novembre

Sala Pompeiana

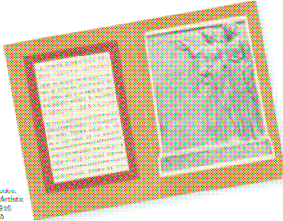
Comissariat: Txema Romero, director del Museu d'Art de Cerdanyola,

Organització: Museu d'Art de Cerdanyola, la Fundació Municipal Joan Abelló, la Fundació Palau, el Museu d'Arenys de Mar i el Museu d'Art de Sabadell.

Coincidint amb el centenari de la mort d'Enric Granados, diversos museus de la Xarxa de Museus de la Diputació de Barcelona presenten una petita mostra sobre la figura del músic.

El 24 de març del 1916 moria Enric Granados, ofegat al canal de la Mànega, en ser torpedinat el vaixell amb què tornava d'estrenar Goyescas a Nova York. El músic havia passat per Londres, on va sopar amb el seu amic Ismael Smith, i allà s'embarcaria al Sussex. La notícia de la seva mort, esdevinguda en el moment de major èxit internacional, va colpir la societat catalana de l'època. Els diaris se'n van fer un gran ressò, nombroses poblacions li van dedicar un carrer o una plaça i es van fer diversos actes de reconeixement. La seva figura, l'esplendor de la seva obra, les diverses versions i el drama de la seva mort oferien tots els components per esdevenir un mite modern, un dels esdeveniments que van marcar la Catalunya del primer quart del segle XX.

La figura del compositor lleidatà té una presència destacada a les col·leccions dels museus de la Xarxa de Museus de la Diputació de Barcelona. A partir d'aquests fons es planteja un breu recorregut que aborda la seva figura i l'impacte de la seva mort, la font d'inspiració i la connexió amb Goya i, finalment, el seu cercle d'amistats amb intel·lectuals, artistes i personatges de l'època.

Homenaje
a Enric Granados.
Batal·lons Artístics
Regimena, 1916
Museu Abel·lo

Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona

- Museu d'Art de Cerdanyola, Can Domènec**
Del 14 de maig al 8 de juliol del 2016
Carrer de Sant Martí, 88, 08290 Cerdanyola del Vallès
- Fundació Palau**
Del 8 de juliol a 11 de setembre del 2016
Carrer de la Hiera, 54, 08598 Caldes d'Estrac
- Museu d'Arenys de Mar**
Del 2 de setembre a 11 d'octubre del 2016
Carrer de l'Església, 43, 08330 Arenys de Mar
- Museu d'Art de Sabadell**
De l'11 d'octubre al 28 de novembre del 2016
Carrer del Doctor Puig, 16, 08202 Sabadell
- Museu Abel·lo**
Del 25 de novembre del 2016 al 25 de febrer del 2017
Carrer de Benenguer III, 122, 08100 Mollet del Vallès

Gerència de Serveis de Cultura
Oficina de Patrimoni Cultural
C/Gran Via, 140 - 08002 Barcelona
Tel. 93 4 022 526
gc.cultural@idiba.cat
http://www.idiba.cat/web/topico/coincidencies_insolites

L'exposició s'inclou dins del cicle Coincidències insòlites de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona, en el qual els museus participants posen en diàleg dues o més peces, o un esdeveniment, que impliquen una relació simbòlica, estètica o conceptual.

Coincidint amb el centenari de la mort d'Enric Granados, diversos museus de la Xarxa de Museus de la Diputació de Barcelona van organitzar una petita mostra itinerant sobre la figura del músic.

Per a l'exposició el Museu d'Art cedí en préstec una caricatura del músic, de Lluís Bagaria, datada cap a 1910-1911, que va ingressar a la col·lecció de la ciutat l'any 1943, dins del llegat de Maria Cladellas, vídua del galerista Santiago Segura. És probable que l'aquarel·la formés part de la mostra de caricatures de Lluís Bagaria que es va inaugurar el 4 de maig de 1911 als Fayans Català i, possiblement, Santiago Segura, propietari de la galeria, la va adquirir per a la seva col·lecció.

El 24 de març de 1916 moria Enric Granados, ofegat al Canal de la Mànega en ser torpedinat el vaixell amb què tornava d'estrenar Goyescas a Nova York. El músic havia passat per Londres, on va sopar amb el seu amic Ismael Smith, allà s'embarcaria al Sussex. La notícia de la seva mort, esdevinguda en el moment de major èxit internacional, va colpir la societat catalana de l'època. Els diaris en van fer un gran ressò, nombroses poblacions li van dedicar un carrer o una plaça i es van fer diversos actes de reconeixement. La seva figura, l'esplendor de la seva obra, les diverses versions i el drama de la seva mort oferien tots els components per esdevenir un mite modern, un dels esdeveniments que van marcar la Catalunya del primer quart del segle XX.

La figura del compositor lleidatà té una destacada presència a les col·leccions dels museus de la Xarxa de Museus de la Diputació de Barcelona. A partir d'aquests fons es planteja un breu recorregut que abordarà la seva figura i l'impacte de la seva mort, la font d'inspiració i la connexió amb Goya i, per últim el seu cercle d'amistats amb intel·lectuals, artistes i personatges de l'època.

- Antoni Vila Arrufat. Art gràfic a Sabadell

25 d'octubre – 11 de desembre
Sales d'exposicions del menjador
Comissariat: Eusebi Vila Delclòs
Organització: MAS

L'any 2016 es commemorava el centenari d'una de les entitats sabadellenques més emblemàtiques i conegudes arreu, la del Club Natació Sabadell. El Museu d'Art no volia deixar passar l'oportunitat de posar atenció en el seu logotip, el cap d'un nedador amb un gorro fet per Antoni Vila Arrufat, que l'ha acompanyat al llarg de la seva història i s'ha convertit en tota una referència.

Així doncs, el Museu d'Art dedicà una petita mostra al seu autor, Antoni Vila Arrufat, amb el propòsit de posar en evidència la qualitat dels seus treballs gràfics i fer-lo més present, de nou, a la nostra ciutat; de la mà d'Eusebi Vila i Delclòs, el seu net, i autor de la tesi doctoral: Antoni Vila Arrufat. Una vida dedicada a l'art, publicada per l' Editorial Meteora, l'any 2004.

Els continguts de la mostra es publicaran en forma d'article en el proper número de la revista Arraona, on Eusebi Vila Delclòs diferencia dos capítols; en primer lloc fa una semblança del pintor, on exposa el seu perfil com a home i com a artista; a continuació s'estableix la relació de l'artista amb la seva ciutat, on va viure fins que l'any 1928 s'establí a Barcelona; posteriorment s'aprofundeix en una de les disciplines artístiques en la que Vila Arrufat va destacar, el dibuix, i es vincula a l'art gràfic, per tancar la primera part, parla de la importància que Vila Arrufat va donar a l'art gràfic, tot situant l'època i el context, i les influències estètiques per comprendre plenament el valor dels seus treballs; a la segona part ens endinsa en els treballs gràfics més rellevants d'Antoni Vila Arrufat, que coincideixen pràcticament amb els anys a Sabadell, comenta individualment els dissenys i les seves característiques estètiques, els aspectes compositius, les solucions visuals, les tipografies, els recursos plàstics, etc.

- Potser un altre món hagués estat possible. Maria Romaní & Marcel Ayats

25 d'octubre – 11 de desembre
Sales d'exposicions del menjador
Comissariat: Eusebi Vila Delclòs
Organització: MAS

Sota el títol Potser un altre món hagués estat possible, els artistes Maria Romaní i Marcel Ayats convidaven a seguir una narració, expressada a través de poemes visuals i poemes objecte, sobre diverses formes de violència a la nostra societat; tant des d'un punt de vista contemporani com històric.

Totes les seves obres, crítiques, cerquen un únic objectiu: els desitjos de pau dels seus autors, en el sentit més ampli del terme.

L'exposició també contenia un recull de poemes visuals agrupats a partir d'una temàtica, una tècnica o procediment determinats, una etapa de la seva creació...

Tot i que una bona part d'aquests poemes visuals han estat realitzats fa una colla d'anys, malauradament encara estan de rabiosa actualitat.

Marcel Ayats i Maria Romaní a banda de conrear individualment altres branques del món artístic i cultural, com a parella comparteixen la passió per la poesia experimental. Aquest tipus d'art, que a ells els agrada anomenar conceptual, és la suma de moltes habilitats artístiques: dibuix, fotografia, disseny, escultura, etc.

Tal com ells mateixos expliquen, cada peça, sobretot pel que fa als poemes objecte, és el fruit d'un treball de recerca de materials molt diversos i de resolucions de problemes pràctics per assolir la síntesi d'un resultat final. En una paraula: cada obra és un món. Quan parteixen d'una idea i l'aconsegueixen resoldre positivament, ja sigui per la seva expressió de dolor, pel seu joc irònic, per la seva crítica social, etc. es senten profundament esperonats tant a nivell intel·lectual com emocional.

- Les itinerants

S'ha continuat la promoció i coordinació de les exposicions temporals de producció pròpia o aliena.

2.3 Activitats

Entenent-les com aquell tipus d'activitats puntuals, com visites guiades i/o dinamitzades, conferències, activitats familiars, itineraris, dominicals etc., que tenen com objectiu enriquir temàticament la programació i afavorir una major presència de tot tipus de públic.

- De dinamització:

- Dimarts, 19 de gener, a l'Espai Foc, Presentació de la Revista Arraona, número 35. Al final de l'acte els actors Miquel Contel i Josep Maria Roviralta, de la companyia La Casual, van representar un fragment de l'obra "El verí del teatre", de Rodolf Sirera.
- Divendres, 29 de gener, Cloenda de l'exposició "Werens. Art Urbà. Artistes Sabadellencs Contemporanis":
 - De 7 a 10h. Graffiti en viu a càrrec de Nadie, Akore, Limbo i Johnan; intervindran directament sobre els dos grans murals que Werens va fer expressament per la mostra.
 - De 7 a 10h. Música a càrrec del Dj Albert Galobart.
 - A les 8h. es comunicarà el guanyador/a del joc "Fotografia't amb Werens", que rebrà com a premi una col·lecció de catàlegs del cicle "Singulars Propis. Artistes Sabadellencs Contemporanis" i un graffi de Werens.
- Diumenge 7 de febrer, Escultures del Parc de Catalunya. Itinerari familiar
- Diumenge, 6 de març, Sense títol. Viu l'art contemporani. Taller familiar
- Diumenge, 3 d'abril, Reinterpretar la identitat gràfica. Projecte de col·laboració: Museus Municipals i ESDI. Visita guiada a l'exposició temporal.
- Divendres, 6 de maig Visita guiada a Mosaics Martí de Manresa. En el marc de l'exposició: "Catifes de ciment. El món de la rajola hidràulica".
- Diumenge, 8 de maig, visita guiada a l'exposició Sanctuarium. Visions del taller de l'artista. Col·lecció Plàcid Garcia-Planas, a càrrec de Plàcid Garcia Planas.
- Diumenge, 29 de maig, Catifes de Ciment. Visita guiada a l'exposició temporal i taller família.
- Diumenge, 3 de juliol, Sabadell Obert 15 / 16. Visita guiada a l'exposició temporal a càrrec dels autors.
- Dimarts, 5 de juliol, Sobre Bestiaris. El Bestiari de Pere Quart. Xerrada a càrrec de Miquel Desclot i lectura a càrrec d'Enric Peig d'El Teatre el Ciervo. Activitat

coorganitzada amb l'Aliança Francesa de Sabadell, en el marc del programa d'activitats que la nostra ciutat li dedicà en el trentè aniversari de la seva mort.

- Diumenge, 2 d'octubre, Decora el teu plat. Taller familiar. Activitat paral·lela a l'exposició: "Plats d'Art per al memorial Àlex Seglers".
- Diumenge, 6 de novembre, Visita dinamitzada i taller per a famílies "Bagaria retrata Granados. El museu et retrata a tu". Activitat paral·lela de la mostra "L'empremta de Granados. Entre el drama i el mite".
- Dijous, 1 de desembre, Art gràfic d'Antoni Vila Arrufat. Taula rodona amb Eusebi Vila, comissari de la mostra "Antoni Vila Arrufat. Art gràfic a Sabadell" i net del pintor, Daniel Giralt-Miracle, crític i historiador de l'art català i Martí Sàiz, dissenyador gràfic sabadellenc. Activitat paral·lela a l'exposició "Antoni Vila Arrufat. Art gràfic a Sabadell".
- Diumenge, 4 de desembre, Ja tens el teu ex libris?. Taller familiar. Al voltant de l'exposició temporal: "Antoni Vila Arrufat. Art gràfic a Sabadell".
- Dissabte, 19 de desembre: I Viquimarató d'art i artistes de Sabadell, a la Biblioteca Vapor Badia, organitzada per l'Acadèmia de Belles Arts, l'Amical Wikimedia, les Biblioteques Municipals de Sabadell (BiMS), l'Escola Illa, la Fundació Ars, l'Estruch i el Museu d'Art de Sabadell. La sessió va anar a càrrec d'Àlex Hinojo.

- Esdeveniments ciutadans :

Sant Jordi

Aquest any el Museu d'Art va organitzar:

- Parada de llibres editats pel Museu d'Art, amb un 10 % de descompte. De 9 h a 21h. a la parada del Museu d'Art al Mercat Central. De 5 a 8h. al Museu d'Art
- *Va de bèsties!*. Activitat amb màscares i fotografia. Per a infants de totes les edats. En homenatge al Bestiari de Pere Quart, il·lustrat per Xavier Nogués, en el trentè aniversari de la seva mort. Matí de d'12 a 14 h.. i tarda de 18 a 20 h.

Aplec de la Salut, 11 de maig

Dilluns, 11 de maig, obert, d'11 a 2h.

Diumenge, 10 de maig a les 12 del matí, JOC DE PISTES A LA CASA TURULL, per a totes les famílies i edats. Després d'una presentació de la família Turull i de la casa, us convidem a trobar detalls, objectes, decoracions....d'una manera amena i diferent.

Tallers per als casals d'estiu

S'han ofert tallers específics per als Casals d'estiu interessats, que han estat: Paraules amagades a l'estiu i Els Turull reben visites a l'estiu

Festa Major

Aquest any el Museu d'Art va organitzar:

Horari especial de Festa Major, del 3 al 5 de setembre: Dissabte, 3 de setembre: d'11 a 2h; 17 a 9 h. Diumenge, 4 de setembre: d'11 a 2h; 17 a 9 h. Dilluns, 5 de setembre: d'11 a 2h; 17 a 9 h.

- Visites guiades:

- *Dissabte, 3 de setembre:*
 - de 17,30h. a 19h. La col·lecció 1875 – 1936. Exposició permanent i La Casa fàbrica Turull. Portes obertes a les sales de reserva.
 - de 19h. a 20h. *Joaquim Montserrat 1950-2016. L'emoció del gest.* Exposició temporal.
- *Diumenge, 4 de setembre:*
 - d'11,30 a 13h. La col·lecció 1875 – 1936. Exposició permanent i La Casa fàbrica Turull. Portes obertes a les sales de reserva.
 - de 13h. a 14 h. *Joaquim Montserrat 1950-2016. L'emoció del gest.* Exposició temporal.
 - de 17,30h. a 19h. La col·lecció 1875 – 1936. Exposició permanent i La Casa fàbrica Turull. Portes obertes a les sales de reserva.
 - de 19h. a 20h. *Joaquim Montserrat 1950-2016. L'emoció del gest.* Exposició temporal.
- *Dilluns, 5 de setembre:*
 - d'11,30 a 13h. La col·lecció 1875 – 1936. Exposició permanent i La Casa fàbrica Turull. Portes obertes a les sales de reserva.
 - de 13h. a 14 h. *Joaquim Montserrat 1950-2016. L'emoció del gest.*
 - de 17,30h. a 19h. La col·lecció 1875 – 1936. Exposició permanent i La Casa fàbrica Turull. Portes obertes a les sales de reserva.
 - de 19h. a 20h. *Joaquim Montserrat 1950-2016. L'emoció del gest.* Exposició temporal
- Itinerari familiar amb taller
- *Dilluns, 5 de setembre:*
 - de 10.30 a 13.30 h. Tastet de rajola hidràulica

- FAMILIA'RT

Espais estables de lliure accés i gratuïts, amb activitats dirigides per a petits i grans de totes les edats. Amb monitors. Dissabte, diumenge i dilluns: de 12h. a 2h. i de 6h. a 21 h. CASA

FÀBRICA TURULL

- *Sabem l'arbre genealògic dels Turull, i el teu?*
- *Redissenya la Casa Turull Joc de pistes per la Casa Turull*
- *Els trencaclosques de la Casa Turull*

- LA COL·LECCIÓ 1878 – 1936. EXPOSICIÓ PERMANENT
- Autovisita l'exposició amb guia
- *Tria*
- *Què em fa sentir?*
- *Busca els personatges i acaba'ls-*
- *On són?*
- *Acoloreix els quadres*
- *Els segadors d'Antoni Estruch. Què en saps?*
- JOAQUIM MONTSERRAT 1950 – 2016. L'EMOCIÓ DEL GEST Cinc maneres de pintar amb el gest, el moviment i l'atzar
- 10 metres de pintura d'acció
- Traços des de sota
- Pintura en expansió
- Les eines del pintor
- Moviment aleatori

- Art TACCtil. XVI Fira d'art i disseny

Aquest any no ha estat possible organitzar la setzena edició d'Art TACCtil. Fira d'art i disseny. L'associació Taller d'Art Cultura i Creació (TACC) va renunciar a seguir col·laborant en l'organització d'aquesta activitat quan, des del punt de vista administratiu, ja no hi havia temps de fer els canvis oportuns per a la tramitació de les bases de participació.

L'any 2017 el MAS serà l'únic organitzador de la Fira, tal com havia estat en origen i fins l'any 2013.

Tallers de Nadal: Pintura... i acció!!

Per aquestes festes, el Museu d'Art proposà tallers per a les famílies, en tant que es considera una fórmula adequada per aproximar els museus i els seus continguts a aquest tipus de públic d'una forma lúdica i de treball.

Els tallers anaven dirigits a adults amb infants més grans de 3 anys fins a 10 anys, diferenciant-los en dos grups de 3 a 6 anys i de 7 a 10 anys, per les seves singularitats.

Els continguts dels tallers estan vinculats a l'exposició temporal que es presenta, amb una proposta diferent i nova respecte al que ja es fa oferint al llarg de l'any, els primers diumenges de mes o durant els espais familiars de la Festa Major. D'aquesta manera, s'aconsegueix poder despertar un major interès.

El Museu d'Art va presentar l'any 2016 l'exposició *Joaquim Montserrat (1950-2016). L'emoció del gest*, entre l'1 de setembre de 2016 i el 29 de gener de 2017, que va estar comissariada per Rossend Lozano.

Es va oferir un taller familiar de pintura d'acció en el qual el pintor Joaquim Montserrat proposava als assistents una acció pictòrica col·lectiva, en la línia de les que els pintors

d'acció sabadellencs van desenvolupar als anys seixanta. Els objectius eren els següents:

Donar a conèixer la figura de Joaquim Montserrat com un dels noms més destacats de la pintura d'acció a Catalunya.

Experimentar les qualitats i possibilitats plàstiques i sensorials de la pintura.

Buscar l'emoció a través del procés de creació, valorant els components de l'acció pictòrica (el gest, el moviment, el color, l'experiència, les olors, etc.) i el procés de creació per damunt del resultat final de l'obra.

Els participants van poder emportar-se part del material resultant de l'acció pictòrica i la resta va quedar exposada a l'aula didàctica del museu fins al final de l'exposició.

El taller es va preparar conjuntament amb Joaquim Montserrat i Rossend Lozano i el van desenvolupar monitors de l'empresa Arca Temàtica, que habitualment fa els monitoratges del museu.

Els tallers es van oferir:

- Dimarts, 27 de desembre, d'11 a 12:30h.
- Dijous 29 de desembre, d'11 a 12:30h.
- Divendres 30 de desembre, de 17:30 a 19h.
- Dimarts 3 de gener, d'11 a 12:30h.
- Dimecres 4 de gener, de 17:30 a 19h.

Les places eren limitades, màxim de 25 persones per taller, per ordre d'arribada.

Els preus eren els següents:

Entrades	Preu/sessió
General infant	2 €
Acompanyant	1 €
Nens i nenes de famílies nombroses i monoparentals	1 €
Majors de 65 anys i persones a l'atur	Gratuït

Esdeveniments nacionals/internacionals

Any Ramon Casas

L'any Ramon Casas'2016 estava organitzat pel Govern de la Generalitat de Catalunya i comissariat per Vinyet Panyella, directora dels Museus de Sitges, commemorava el 150 aniversari del naixement d'un dels artistes més significatius del Modernisme.

L'Any Ramon Casas ha reivindicat el paper rellevant que aquest artista va tenir en la pintura moderna catalana i permetrà posar en valor el conjunt de la seva obra. El programa aplegava exposicions, edicions, trenta-cinc institucions, entitats i associacions col·laboradores i moltes i diverses activitats, rutes, conferències...

El Museu d'Art de Sabadell conserva una obra rellevant de Ramon Casas, es tracta de la sèrie Els adelantos del segle XX, patrocinada, en el seu moment, per la revista Pèl i

Ploma, que segueix la tradició de la ceràmica catalana de les rajoles d'oficis. La Il·lustració sobre ceràmica és un cas aïllat en la trajectòria de Casas, encara que utilitza un estil similar quan Il·lustra l'auca del senyor Esteve de Gabriel Alomar, composta per 28 vinyetes. La sèrie Els adelantos del Segle XX va ingressar a les col·leccions del MAS amb el llegat que féu Maria Cladellas, vídua de Santiago Segura l'any 1949, i està composada pels 25 dibuixos originals fets amb aquarel·la sobre paper entre 1899 i 1903 i 24 rajoles d'argila cuita, motlle i vidrat de 13x13 cm.

El Museu d'Art també conserva una Senyora assegura, que és un dibuix fet amb llapis Conté i pastel sobre paper, de 32'5 x 25 cm, de c. 1899; un original que Casas acostumava a fer per la revista Pèl i Ploma i amb què la publicació obsequiava els seus subscriptors. Va ingressar a les col·leccions del Museu d'Art procedent del Llegat de Maria Cladellas, vídua de Santiago Segura.

El dimarts, 20 de desembre, Marta Pessarrodona va inaugurar el cicle *Lletres i Arts. Visions de Ramon Casas* al Museu de Sabadell, al voltant de l'obra *Els Adelantos del segle XX*. L'acte va ser presentat per Laura Borràs, directora de la Institució de les Lletres Catalanes.

Dia i Nit internacional dels museus

Com cada any els museus de Sabadell s'uneixen a la celebració del Dia i la Nit Internacional dels Museus, el dia 18 de maig i la nit del primer diumenge següent.

L'Escola Illa de Sabadell ha col·laborat en la creació de la imatge de la diada, que han dissenyat els estudiants Tomàs Gandia i Rubén Cerezales; als quals se'ls va fer entrega de vals de compra de materials i objectes afins als seus estudis a comerços de la ciutat, el dia 26 de maig a les 18 h. en un acte al Museu d'Història.

En cadascun dels museus participants es van exposar algunes peces singulars de la seva col·lecció que s'han anomenat la Joia del Museu i es van oferir tallers per a les famílies tot el cap de setmana.

Els museus de la ciutat van proposar també una activitat conjunta en aquesta diada cultural: una gimcana familiar que convidava als participants a descobrir la Joia de cada museu. Entre els participants que la van completar, es van sortejar cinc lots de regal, amb obsequis dels museus organitzadors.

Els premis dels guanyadors de la gimcana es van entregar el dia 26 de maig a les 18 h. en un acte al Museu d'Història, que comptà amb l'actuació de l'Escola de Música Praeludium de Sabadell.

La programació especial de la Nit es va construir gràcies a cinc actuacions organitzades per cadascun dels museus que participen en aquesta acció cultural, i amb la col·laboració de diferents entitats i agrupacions de la ciutat

Les activitats organitzades pel Museu d'Art van ser:

- *El Bestiari de Pere Quart. Il·lustrat per Xavier Nogués. Dibuixos originals » Descobreix la joia del museu.* Exposició temporal.

- Dissabte 21 de maig. Nit dels Museus. A $\frac{3}{4}$ de 10 h. del vespre, petit concert acústic de Sonoziendo, grup sabadellenc de rock dur i folklore, usuari dels bucs de l'Estruch
- Diumenge 22, a les 12.00 h. *Va de bèsties!*, Taller per a famílies i infants a partir de 3 anys. Al voltant de l'exposició *El Bestiari de Pere Quart*, il·lustrat per Xavier Nogués. Dibuixos originals.

Jornades Europees de Patrimoni

18 de setembre a les 12h. Visita guiada a les exposicions temporals del Museu d'Art

El Consell d'Europa va crear les Jornades l'any 1991 i, des d'aleshores, cada cop són més els països europeus que organitzen anualment activitats durant tot un cap de setmana de setembre o octubre. Catalunya s'hi va adherir des de la primera edició.

Ajuntaments, entitats i agrupacions culturals locals d'arreu d'Europa són els encarregats d'organitzar les activitats amb un clar objectiu: facilitar els recursos necessaris per descobrir i viure el patrimoni cultural, concebut com un bé comú tant a nivell local com a nivell europeu.

Aquesta iniciativa a Catalunya s'organitza per part del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i compta amb el suport de: Associació Catalana de Municipis, Federació de Municipis de Catalunya i Institut Ramon Muntaner. Les Jornades Europees del Patrimoni arriben aquest any a Catalunya més vives que mai el 16, 17 i 18 de setembre. La sessió plenària del programa de les Jornades Europees de Patrimoni al Consell d'Europa ha decidit dedicar l'edició d'enguany a les persones que treballen per al coneixement, la difusió i la conservació del Patrimoni agrupades com a comunitats patrimonials. El lema suggerit és Patrimoni de tot@s i posa en relleu la cooperació multilateral de tots els agents necessaris per a difondre i conservar el patrimoni cultural, fomentar la màxima visibilitat de la participació ciutadana, el voluntariat, els col·lectius minoritaris, els projectes exemplars de col·laboració i finançament públic-privat i activitats, en les quals les comunitats locals participin de la gestió i conservació del patrimoni.

El Museu d'Art de Sabadell participa de les Jornades Europees de Patrimoni d'enguany proposant visites guiades a les exposicions temporals que presenta actualment, i que són:

- *Joaquim Montserrat 1940 - 2016. L'emoció del gest.*

- Plats d'art per al Memorial Àlex Seglers. Maria Bosch, Josep Madaula, Joaquim Montserrat, Assumpció Oristrell i Werens.

Dia Internacional de les persones amb discapacitat

Amb motiu del Dia Internacional de les persones amb discapacitat, que és el 3 de desembre, el 2016 el MAS va programar activitats especialment dirigides a persones amb discapacitat, que es van preparar conjuntament amb responsables de diferents entitats de la ciutat que agrupen els diferents col·lectius de persones amb discapacitat.

Les activitats es van programar entre finals de novembre i principis de desembre. Es tractava d'activitats tancades, adreçades a grups específics i molt reduïts, ja que la discapacitat intel·lectual necessita d'una atenció especial que és molt important que estigui vehiculada a través de les persones que habitualment hi treballen.

És el quart any que el Museu d'Art organitza activitats amb motiu d'aquest dia, dirigides especialment a persones amb dificultats d'accessibilitat. Des de l'any 2012, la millora de l'accessibilitat és un dels objectius principals de la programació del museu, que vol oferir recursos per a la integració social d'aquests col·lectius en la vida cultural de la ciutat.

Es van oferir les activitats següents:

- Pintar des del gest. Visita dinamitzada i taller organitzats conjuntament amb l'entitat Atendis, adreçada als usuaris del centre Bauma, els dijous 10 i 17 de novembre, i 1 de desembre, a les 11.45h.
- Pintar des del gest. Activitat d'inclusió organitzada conjuntament amb les entitats Cicles de Vida i Grandalla, el dissabte 19 de novembre de 2016, a les 18h.
- El Museu d'Art i la Casa Turull. Visita organitzada conjuntament amb l'Associació de Persones Sordes de Sabadell, dissabte 3 de desembre de 2016, a les 11h. Aquesta activitat finalment no es va fer per renúncia de la mateixa entitat.

En total, el Museu es va fer accessible una vintena de nois i noies de diferents edats, així com un grup de gent gran, i els va proporcionar una experiència enriquidora relacionada amb la cultura, el lleure i el seu propi enriquiment personal. Igualment, el Museu s'ha compromès amb altres col·lectius de la ciutat, adreçats a altres tipus de discapacitat, per poder-los oferir activitats adequades a les seves necessitats al llarg de 2016.

2.4 Altres col·laboracions

S'han continuat les col·laboracions habituals amb d'altres departaments de l'Ajuntament de Sabadell així com amb entitats locals o nacionals per al desenvolupament de diferents accions.

- Amb d'altres departaments de l'Ajuntament de Sabadell

- Regidoria de cultura

- Amb l'Estruch. *Sabadell Obert*.

Quinta convocatòria de residències de treball per artistes sabadellencs i exposició final al museu. El Museu d'art forma part del jurat de selecció.

Sabadell Obert es el títol del projecte de residències de treball i d'exposició endegat per la Nau Estruch de la Fàbrica de Creació d'Arts en Viu L'Estruch i el Museu d'Art de Sabadell l'any 2012; específicament orientat al foment del teixit artístic sabadellenc.

Sabadell Obert és un instrument per donar suport a les pràctiques artístiques contemporànies i multidisciplinars a la nostra ciutat.

Al final de cada temporada, els projectes seleccionats en les convocatòries convocades al llarg del any i desenvolupats als tallers de la Nau Estruch, es mostren al Museu d'Art de Sabadell en forma d'exposició col·lectiva.

- Escultures a la via pública

S'ha seguit col·laborant en la programació i coordinació de diverses tasques del programa d'escultures vinculat a Patrimoni de la Regidoria d'Urbanisme, Via Pública i la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Sabadell, com és l'estudi tècnic i l'elaboració d'informes de conservació, restauració i ubicació.

- Pati del Museu d'Art

Durant l'any el pati del MAS ha estat utilitzat per portar-hi a terme diverses programacions o presentacions.

- Regidoria d'Educació. Participació en el Programa Ciutat i Escola

Des del MAS s'ha continuat participant amb el programa Ciutat i Escola del Departament d'Educació, amb l'assistència a reunions del Consell d'Entitats, així com en la inclusió de les activitats per escolars que fa el museu en la seva revista i en la pagina web. Tanmateix s'ha col·laborat en càlcul i en la tramesa de les dades del públic escolar, per nivells educatius, que ha participat a cada una de les activitats.

- Regidories de Drets civils i ciutadania i Serveis Socials

- Memorial Àlex Seglers

El Museu d'Art de Sabadell col·labora amb el Memorial Àlex Seglers, promogut per la regidoria de Drets Civils i Ciutadania de l'Ajuntament de Sabadell i d'altres entitats i administracions, coordinant la producció del guardó, anomenat Plats d'art.

Aquest any el Museu d'Art ha proposat i coordinat la producció d'una segona col·lecció de Plats d'art; on hi han col·laborat desinteressadament: Maria Bosch, Josep Madaula, Joaquim Montserrat, Assumpció Oristrell i Werens, els quals han creat tres plats cadascun, dos per al Memorial Àlex Seglers i un per a la col·lecció del Museu d'Art de Sabadell.

El mes d'octubre s'entregaren els plats d'art produïts per Maria Bosch i Joaquim Montserrat a Arcadi Oliveres i la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (CCAR).

- Dia de la discapacitat

Amb motiu del Dia Internacional de les persones amb discapacitat, que és el 3 de desembre, el MAS va programar activitats especialment dirigides a persones amb discapacitat, que es van preparar conjuntament amb responsables de diferents entitats de la ciutat que agrupen els diferents col·lectius de persones amb discapacitat.

Les activitats es van programar entre finals de novembre i principis de desembre.

És el quart any que el Museu d'Art organitza activitats amb motiu d'aquest dia; la millora de l'accessibilitat és un dels objectius principals de la programació del Museu, que vol

oferir recursos per a la integració social d'aquests col·lectius en la vida cultural de la ciutat.

- Programa de Promoció de la Ciutat i Turisme

El Museu d'Art col·labora amb el Programa de Promoció de la Ciutat i Turisme, en l'elaboració d'accions de coneixment i de difusió del patrimoni artístic de la ciutat.

Així, per exemple, el dia 16 de novembre l'Àrea de Promoció de la Ciutat i Participació de l'Ajuntament de Sabadell participà a l' Smart City Congrés de Barcelona, amb la presentació d'una proposta d'aplicació promoguda conjuntament per la Diputació de Barcelona i la Fundació Itinerarium, entre d'altres.

És un projecte d'utilització de tecnologies de geolocalització per a la creació de continguts informatius en ciutats, obert a la participació de l'administració local, organitzacions, entitats, etc. que vulguin formar-hi part. El Museu d'Art de Sabadell, com a referent cultural de la ciutat, forma part de l'itinerari dels Museus de Sabadell "els 4 museus".

- Amb institucions nacionals

- Servei de Museus i Protecció de Béns Mobles del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

El MAS col·labora amb el servei de museus elaborant enquestes, transmetent còpia del programa de documentació, entre d'altres.

Destaquem les accions següents:

- Redacció del Pla de Museus de Catalunya 2015-2025:

El Museu d'Art ha participat en reunions i en l'elaboració de documents per a la redacció del Pla de Museus de Catalunya 2015-2025, en el marc del grup de Museus registrats de les comarques del Maresme, Vallès Occidental, Vallès Oriental i del Barcelonès Nord.

L'estiu del 2015 es va presentar el document de treball sobre el Pla de Museus de Catalunya 2015-2025 als museus i a diferents entitats i agents implicats del sector museístic; en aquell moment ja es van fer evidents certes demandes, com són:

- Una major participació en el Pla per part dels museus,
- la necessitat d'incorporar alguns capítols, com el diagnòstic sobre els museus i sobre les polítiques de suport
- una definició més precisa del sistema museístic català,
- el reforçament del Pla com a instrument estratègic, mitjançant la definició de línies i programes d'actuació més concrets i acotats en el temps.

La Generalitat ha definit el procés i el mètode de treball de cara a la revisió del Pla de Museus 2015-2025, debatut i acordat amb la Junta de Museus de Catalunya. Però per tal que sigui una eina compartida i doni resposta a les necessitats de la comunitat museística es considera imprescindible la participació dels museus del país.

Així doncs, el procés de revisió del Pla té tres grans fases:

Primera.- Diagnòstic dels museus catalans i de les polítiques de suport
Segona.- Marc estratègic i organitzatiu (el Sistema de Museus de Catalunya)
Tercera.- Desplegament del Pla. Seguiment i avaluació.

S'ha obert una eina de relació virtual per tal que els diferents museus puguin tenir accés continu a la informació que es genera i es puguin donar opinions i aportacions.

- Xarxa de Museus d'Art de Catalunya

El Museu Nacional d'Art de Catalunya encapçala i articula aquesta Xarxa de Museus d'Art de Catalunya, integrada pels museus següents: la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, de Vilanova i la Geltrú; el Museu d'Art de Girona; el Museu Episcopal de Vic; Museu Diocesà i Comarcal de Solsona; el Museu del Cau Ferrat, de Sitges; el Museu de la Garrotxa, d'Olot; el Museu d'Art Jaume Morera, de Lleida; el Museu de Lleida Diocesà i Comarcal; el Museu de l'Empordà, de Figueres; el Museu de Reus; el Museu de Valls; el Museu de Manresa i el Museu d'Art de Sabadell.

El patrimoni artístic forma part del patrimoni cultural català i, en aquest sentit, ha de ser objecte de protecció, conservació, investigació i difusió per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, a través del Departament de Cultura.

En la consciència que el Museu Nacional d'Art de Catalunya ha d'exercir de Museu Nacional, des de la complementarietat i la col·laboració amb la resta del territori, es considera que és la institució adient per a dur a terme la necessària coordinació d'un sistema que permeti reforçar i singularitzar els museus d'art del país.

El museu d'art de Sabadell coincideix en la necessitat d'articular una xarxa que permeti coordinar les polítiques de conservació, difusió i dinamització cultural del patrimoni artístic que gestionen. El Departament de Cultura, com a òrgan encarregat per la Llei de difondre el patrimoni cultural, ha de ser part activa en la difusió d'aquest patrimoni, mitjançant actuacions de foment i a través del Museu Nacional.

Els objectius principals en el desplegament de la Xarxa de Museus d'Art de Catalunya han de ser la millora de la gestió de les col·leccions, la millora dels equipaments i el desplegament de programes de treball conjunts, dins del respecte de la missió específica de cada museu.

Les actuacions a dur a terme en relació amb el patrimoni artístic es defineixen mitjançant programes que s'aprovaran anualment i que es regiran per una política unitària, tot respectant la diversitat de cadascun dels museus que componen la xarxa.

Aquests programes incidiran en la qualitat dels equipaments, les pràctiques professionals i les activitats i serveis; en la documentació i conservació de les institucions signants, entre d'altres.

El Departament de Cultura, mitjançant el Museu Nacional, articularà mesures de protecció del patrimoni, difusió, formació i dinamització territorial del patrimoni artístic contingut en els museus que componen la Xarxa, que disposarà d'una dotació atorgada per aquell. La distribució dels recursos es farà en base a criteris establerts de comú acord i per a projectes d'interès general.

Els centres que integren la Xarxa, juntament amb el Museu Nacional, elaboraran anualment una proposta d'actuació que compregui els projectes a realitzar l'any següent.

- Visitmuseum. Una plataforma digital de promoció turística dels museus catalans. (Veure capítol de comunicació).

- Museus en línia: (Veure capítol de comunicació).

- Xarxa de Museus Locals. Diputació de Barcelona

El MAS participa a la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona, creada per afavorir el treball en comú i la difusió dels museus que la conformen, des de tots els àmbits, ja sigui conservació, documentació i restauració dels fons, exposicions itinerants, publicitat, activitats pedagògiques, etc.

Durant aquest any destaquem:

. Taller dels cercles de comparació intermunicipal de Museus Locals :

Durant l'any s'ha assistit a diverses sessions de treballs i elaborat documents per endegar el Cercle de Comparació Intermunicipal de Museus (CCI), amb la participació, com a prova "pilot", de 14 museus de la XML.

Els CCI són una eina de gestió desenvolupada pel Servei de Programació de la Diputació que té per objectiu final impulsar la millora dels serveis municipals a partir de l'anàlisi, avaluació i comparació entre els municipis participants d'uns indicadors comuns consensuats.

El mètode de treball implica la participació dels responsables dels museus en 3 tallers o reunions de treball anuals. Aquestes tenen per finalitat definir, en primer lloc, el sistema d'indicadors comparable que permeti, posteriorment, l'anàlisi i avaluació dels serveis implicats. Finalment, a partir de la identificació d'oportunitats i de l'intercanvi de bones pràctiques, es definiran propostes de millora del servei.

- Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Art Endins. Viatge a l'interior del patrimoni artístic de Catalunya

(Veure capítol de comunicació).

Observatori dels Públics del Patrimoni Cultural de Catalunya. Model de recompte dels visitants de museus i equipaments patrimonials 1

- L'Observatori dels Públics del Patrimoni Cultural de Catalunya

El Museu d'Art de Sabadell hi col·labora, elaborant informes i responent enquestes.

Els públics són una de les raons per les quals els museus i els equipaments patrimonials existeixen, en tant que institucions obertes a la societat amb el mandat de generar coneixement, estimular l'educació i col·laborar en el gaudi de la població de Catalunya i de la que ens visita.

L'Observatori dels Públics del Patrimoni Cultural de Catalunya (OPPCC) neix amb la voluntat de donar servei als museus i altres equipaments patrimonials del país, amb

l'objectiu de contribuir a millorar el coneixement i la relació que tenen amb els seus públics.

Així, l'OPPCC vol proporcionar als titulars del patrimonicultural (administració local i autonòmica, consorcis, fundacions públiques i privades, així com els bisbats de Catalunya) eines i estudis, formació i informació, que aportin valor afegit als processos de planificació, gestió i avaluació dels museus i altres equipaments patrimonials.

L'Observatori de Públics del Patrimoni vol donar servei amb caràcter estable i permanent.

L'Observatori de Públics del Patrimoni Cultural de Catalunya és un projecte de l'Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural (ICRPC), institut independent que rep el suport de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni de la Generalitat de Catalunya i de la Universitat de Girona.

- Projecte Modernisme: Accés Obert. Grups de recerca de la Universitat de Barcelona

El MAS va iniciar el 2015 la col·laboració en una gran iniciativa d'estudi i de difusió del patrimoni històric, artístic i cultural del Modernisme. Amb el títol Modernisme: Accés Obert, el projecte té com a objectiu principal crear un recurs únic que permeti localitzar i conèixer aquest patrimoni, abastant tot el territori català, fent-lo obert i accessible via web i dispositius mòbils. El producte inclourà, a més, un entorn on es fomentarà la creació d'itineraris propis per part dels usuaris, que disposaran d'un marc de referència definit pels especialistes de cadascun dels equips integrants d'aquesta iniciativa.

La iniciativa sorgeix de dos grups de recerca de la Universitat de Barcelona, Gracmon (Grup de recerca en Història de l'Art i el Disseny Contemporani del Departament d'Història de l'Art), grup de referència en la investigació sobre el Modernisme amb més de 25 anys d'experiència, i Anterit (Grup de recerca Anàlisi Territorial i Desenvolupament Regional del Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional), que des del 1997 treballa en l'anàlisi territorial i en la definició d'estratègies de desenvolupament sostenible en entorns tant rurals com urbans.

En la gènesi d'aquest projecte hi ha la voluntat de permetre l'accés universal a un patrimoni singular de Catalunya, tant per la seva significació social i cultural com per la seva importància com a vector econòmic. Per bé que destinat al conjunt de la ciutadania, d'aquest producte en sorgiran noves oportunitats i línies de recerca i de coneixement del patrimoni modernista català, que automàticament estaran a l'abast de tothom. També serà un valuós recurs per al sector educatiu i per al turisme cultural.

La participació del Museu d'Art de Sabadell va consistir en estructurar i facilitar les dades sobre les obres modernistes de la col·lecció d'art de la ciutat fet que, necessàriament, va suposar una millora pel que fa a la revisió de la informació de les fitxes de documentació. El grup de recerca Gracmon va analitzar aquestes dades i, com a especialistes en el període, les va filtrar i en va fer les esmenes que considerava oportunes.

A principis de 2016 les dades es van bolcar a Wikidata, una base de coneixement lliure i col·laborativa promoguda per la Wikimedia Foundation i impulsada a Catalunya per

Amical Wikimedia, i constituïran la base per a la creació de la web, que les farà entenedores i útils. El MAS va participar en el datathon que es va fer el 18 de novembre al CosmoCaixa de Barcelona i que constituïa la primera acció de difusió i comunicació pública de la feina feta. En aquesta sessió, especialistes de diversos perfils (alumnes del Màster d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona, alumnes de Programació de la Facultat de Matemàtiques i de gestió de dades, membres dels museus participants, etc.) van poder explorar les possibilitats d'explotació de les metadades sobre el patrimoni del Modernisme a Catalunya.

Aquest projecte encara no ha acabat i encara s'està acabant de recollir documentació i de desenvolupar els passos finals per poder presentar i obrir l'accés a la pàgina web.

La participació en aquest ambiciós projecte suposa per al Museu d'Art de Sabadell, en primer lloc, un gran pas en l'accés a la informació i la difusió de la col·lecció d'art de la ciutat, amb tots els avantatges que aquest fet comporta. A més, però, posar aquestes obres a l'abast de grups de recerca especialitzats millorarà sens dubte la informació que fins ara en teníem, amb noves precisions sobre camps com ara les autories, les cronologies o la història dels objectes.

- Filmoteca de Catalunya

En el marc de la preparació de l'exposició *Joaquim Montserrat 1950 – 2016. L'emoció del gest*, comissariada per Rossend Lozano, la Filmoteca de Catalunya col·laborà amb el Museu d'Art.

Els treballs de recerca per a elaborar una exposició inclouen la localització i la consulta de molts tipus de fonts documentals. Habitualment, com en aquest cas, els mateixos artistes proporcionen un bon percentatge de documents (fotografies, cartes, reculls de premsa, catàlegs i invitacions d'exposicions, etc) que ajuden tant a completar les informacions com a explicar les obres un cop exposades.

Els documents filmics, per bé que no són habituals, també poden arribar a ser una font important d'informació. En aquest cas, en Quim Montserrat conservava una pel·lícula de 16mm, d'uns 3 minuts de duració, de la qual no en sabia el contingut. A la llauna, gravat a mà, s'hi llegia només "Gallots". Tot feia pensar que podia tractar-se d'una còpia de la filmació del Nodo, de la qual el Museu d'Art també en té un exemplar, però calia assegurar-nos-en.

Donat que les pel·lícules són un material delicat que es pot deteriorar amb molta facilitat, des del Museu d'Art vam contactar i visitar la Filmoteca de Catalunya per rebre assessorament. La resposta va superar les expectatives, ja que la Filmoteca de Catalunya ens va oferir el seu equipament i el seu coneixement per poder manipular la pel·lícula amb totes les garanties i conèixer-ne el contingut.

Finalment la pel·lícula és un document inèdit que recull alguns moments de les accions que els membres del grup Gallot van fer durant l'exposició a la galeria Mirador de Barcelona el setembre del 1960. Tot un descobriment i un gran testimoni de com treballaven aquests pintors d'acció. Es pogué veure en el muntatge de l'exposició per primera vegada.

Amb entitats locals i nacionals

- Concurs cartell Festa Major TUS

El Museu d'Art ha participat com a membre del jurat per seleccionar el cartell guanyador per a la Festa Major de Sabadell., que es reuní amb data 30 de juny.

TUS com empresa col·laboradora de la Festa Major de la ciutat, convocà el concurs per dissenyar el cartell per anunciar la Festa Major de 2016.

El jurat qualificador ha estat format per: Regidora de Cultura de l'Ajuntament de Sabadell: Montserrat Chacon; President de TUS S. Coop. C. Ltda.: Francesc López; Secretaria: Cap de Secció de Dinamització Cultural: Neus Sànchez. Vocals: Professional gràfic en exercici: Martí Sàiz; Tècnica de Disseny Gràfic de l'Ajuntament de Sabadell: Sílvia Ortiz; un representat de l'Escola Illa: Agustí Hurtado, director; un representant de l'ESDI: Mireia Feliu; un representant del Museu d'Art de Sabadell: Engràcia Torrella, directora.

- Concurs de dibuix CASSA

El MAS col·laborà, com és habitual, com a jurat per als premis del Concurs de dibuix per a infants ; aquest es va reunir el dia 4 de febrer a la seu social de la Fundació CASSA per premiar els millors dibuixos de les diferents categories establertes, per població, que són : Sabadell, Sant Perpètua, Sant Quirze del Vallès, Parets del Vallès i Palau-Solità.

El Jurat ha estat integrat per Ricard Calvo, pintor i membre de l'Acadèmia de Belles Arts, Carles Cascón, periodista de cultura i Engràcia Torrella, directora del Museu d'Art de Sabadell; la secretària ha estat Elisabeth Santacruz, cap de Comunicació del Grup CASSA.

El Concurs de Dibuix CASSA posa punt i final a l'activitat El cicle integral de l'aigua.

- II Mostra d'Art Emergent. Acadèmia de Belles Arts

El Museu d'Art va participar com a jurat a la II Mostra d'Art Emergent organitzada per l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell.

Amb les obres seleccionades i premiades s'organitzà una exposició a partir del 15 de desembre on es lliurà el premi, i es realitzà un festival amb programació artística tant a dintre de l'Acadèmia com al carrer Manresa de Sabadell, que també compta per a l'organització amb la col·laboració del Museu d'Art de Sabadell.

2.5 Publicacions

Les noves publicacions editades i/o distribuïdes durant l'any 2016 des del MAS han estat les següents:

- *Joaquim Montserrat (1950-2016). L'emoció del gest.* Catàleg a cura del MAS.

- Revista *Arraona*, núm. 35 i 36, editada pels Museus Municipals de Sabadell i l'Arxiu Històric de Sabadell:

Dimarts, 19 de gener es va presentar el número 35. El Museu d'Art hi va col·laborar amb la redacció de l'article: *Des dels Museus Joan Vilatóbà. Fotografies. La col·lecció del Museu d'Art de Sabadell* (p. 220-235).

Durant l'any s'ha col·laborat en l'elaboració dels continguts del número 36, que es presentarà al públic al 2017.

Pel que fa al Museu d'Art es va preparar l'article a la secció Des dels Museus, amb el títol "Dos exemples d'exposicions temporals: Sanctuarium. Visions del taller de l'artista i Antoni Vila Arrufat. Obra gràfica a Sabadell", a càrrec de l'equip tècnic del MAS, que a la vegada conté els articles següents: "La col·lecció de visions del taller de l'artista", a càrrec de Plàcid Garcia-Planas (comissari) i "Antoni Vila Arrufat. Obra gràfica a Sabadell", a càrrec d'Eusebi Vila i Delclòs (comissari). Igualment, ha coordinat l'article "Andreu Gamboa Rothvoss. Recuperant un logicofobista de Sabadell", a càrrec de Josep-Miquel Garcia (director de la Fundació Apelles Fenosa).

2.6 La comunicació

Durant el 2016 s'ha continuat treballant per millorar la comunicació de les exposicions i activitats programades pel MAS, a través de la producció dels elements de difusió, manteniments de les xarxes socials (pàgina web i facebook) i difusió als mitjans de difusió, amb el treball compartit entre secretaria tècnica de la Regidoria de Cultura i el departament de premsa de l'Ajuntament de Sabadell.

A més cal destacar les accions següents:

- Nova imatge gràfica per als Museus Municipals de Sabadell

El Museu d'Art, el Museu d'Història i l'Arxiu Històric han col·laborat amb l'Escola Superior de Disseny-ESDI (URL) en un projecte de reinterpretació de la seva identitat gràfica, el resultat del qual és l'actualització i millora de les imatges corporatives dels Museu d'Art i del Museu d'història.

Els alumnes de Disseny Gràfic de tercer curs 2014/15, han compartit el repte de complementar la seva formació teòrica i pràctica amb un exercici real. Aquesta col·laboració entre Universitat i Municipi ofereix als futurs professionals, l'oportunitat d'incentivar competències i experiència, sempre sota la tutoria de professionals tant d'ESDI com de l'Ajuntament de Sabadell. Per als Museus i l'Arxiu, com a entitats de servei públic, el treball amb alumnes de tots els àmbits educatius, i especialment del món universitari, és sempre positiu. En aquest cas per promocionar i donar a conèixer el talent de futurs dissenyadors.

Les premisses d'aquesta col·laboració es situaven en la necessitat de renovar i unificar la identitat gràfica dels Museus Municipals, i, alhora, donar forma simbòlica a la singularitat específica de cada una de les institucions culturals.

Entre el 15 de març al 3 d'abril es presentà al Museu d'Art l'exposició *Reinterpretar la identitat gràfica*, comissariada per Maia Creus i Lalo Quintana d'ESDI i Engràcia Torrella del Museu d'Art de Sabadell, on es presentaven les diferents respostes i processos de treball aportats pels alumnes que han participat en aquesta experiència després de passar per diferents fases d'anàlisi i de contrast.

Ocupava un lloc destacat, el projecte escollit com a proposta de nova identitat gràfica per al Museu d'art i el Museu d'història realitzat per l'alumna Mercè Cassanyes. Del seu projecte, des del punt de vista formal i conceptual, destaca la capacitat de síntesi i la bona solució visual dels elements implicats en el disseny. El tribunal reconeix, també, la brillant explicació del procés de recerca i posterior resolució d'idees fins arribar al projecte final que ocupava el lloc central de l'exposició.

Un cop aprovat pel Consell Rector de l'Organisme Autònom Museus i Arxiu Històric Municipal, el Museu d'Art i el Museu d'Història desplegaran aquesta nova identitat gràfica en tots aquells productes i materials que utilitzen.

- *Art Endins. Viatge a l'interior del patrimoni artístic de Catalunya*. Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

El mes de setembre el canal 33 estrenà el programa "Art Endins".

El Museu d'Art de Sabadell va col·laborar estretament en la producció d'aquest programa proposant obres i temes i facilitant continguts i participacions.

Al llarg de 13 capítols, aquesta nova producció del Departament de Programes Culturals proposava un viatge pel patrimoni artístic de Catalunya.

Els principals objectius d'"Art Endins" giraven al voltant de tres eixos clau:

1. Donar a conèixer l'enorme riquesa patrimonial i la seva distribució en tot el territori del país.
2. Aprendre a mirar i a estimar les obres d'aquest patrimoni artístic prenent consciència del seu valor.
3. Convidar l'espectador a visitar aquest patrimoni, a fer-lo seu i a tenir present la importància de preservar-lo.

"Art Endins" volia donar protagonisme a les obres que formen part del nostre patrimoni. Ho feia a través de les seves històries i anècdotes amb l'ajut puntual dels historiadors, conservadors i experts que millor les coneixen.

- *Visitmuseum*. Una plataforma digital de promoció turística dels museus catalans. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Catalunya és avui la principal destinació turística d'Espanya i una de les més importants d'Europa. El visitant turista per tant esdevé un segment de públic cada vegada més rellevant que els museus no poden obviar en la seva gestió. És un tipus de públic que requereix unes necessitats idiomàtiques a les quals les institucions museístiques han de poder donar resposta. L'oferta de continguts traduïts en diversos idiomes és bàsica per garantir una experiència òptima de visita per a aquesta tipologia de visitant.

Atenent a aquestes necessitats, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya va endegar l'any passat, d'acord amb el suport de la Direcció General de Turisme i en col·laboració amb les xarxes territorials de Terres de Lleida i Aran, de les comarques gironines i els museus del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre, el projecte Visitmuseum, amb l'objectiu de posar a l'abast del visitant turista l'accés a la

informació de les exposicions permanents dels museus traduïda en cinc idiomes (català, aranès, castellà, anglès i francès).

El projecte s'emmarca en les actuacions de promoció turística dels museus de Catalunya i és finançat pel Fons de Foment del Turisme.

Visitmuseum pretén posar a l'abast del turista una informació de qualitat, escrita en un llenguatge entenedor i adaptada als principis del "mobile first" (prioritat al disseny per a dispositius mòbils). Aquest fet suposa una limitació pel que fa a l'extensió dels textos, i per tant el projecte no té voluntat de fer traduccions completes de tots els continguts de les exposicions permanents sinó d'una selecció de textos elaborats o adaptats per al seu ús des d'un dispositiu mòbil.

En aquest sentit s'ha fet necessari impulsar el desenvolupament d'una plataforma digital que esdevingui el gran repositori de referència per als visitants foranis dels museus de Catalunya, des d'on accedir en diversos idiomes a informació d'interès sobre el museu (amb continguts de diversa tipologia, com són textos, imatges, vídeos, àudios), així com als enllaços amb els webs i apps dels equipaments museístics que en disposin de propis.

La plataforma digital *Visitmuseum* es tradueix en dos formats:

- Una aplicació informàtica dissenyada per ser utilitzada mitjançant dispositius mòbils (telèfons intel·ligents o tauletes tàctils). Un dels avantatges principals d'aquest tipus d'eina tecnològica és que es pot descarregar en el dispositiu i utilitzar sense connexió a Internet. Això fa que sigui una experiència d'ús òptima per al visitant estranger que no disposa de connexió de dades en el seu aparell mòbil o que no vol assumir el cost del contracte de serveis de telefonia mòbil amb una companyia estrangera (la itinerància o també coneguda com a roaming).
- Un web adaptatiu, dissenyat per aconseguir una visualització òptima independentment de l'aparell que s'utilitzi (ordenador o qualsevol dispositiu mòbil). En aquest darrer cas, el contingut de cada pàgina web s'adapta a les dimensions de la pantalla de l'aparell.

- Museus en línia. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya:

és el lloc web creat pel Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya per tal de possibilitar l'accés a una selecció dels objectes que conserven els museus catalans. En un primer moment, el MAS va fer un primer pas incloent les obres que formen part de l'exposició permanent l'any 2012 i l'any 2013 va afegir les obres del període conceptual de l'artista Fina Miralles i l'any 2014 es va plantejar incorporar-hi les obres fotogràfiques del fons de Joan Vilatobà. Actualment el lloc web mostra tota la col·lecció del MAS.

Per bé que el lloc web continua actiu i és una gran eina de difusió de les col·leccions dels museus catalans, la Generalitat ha aturat el projecte, per tal de treballar en la millora de la informació mostrada i en noves maneres d'accedir a aquesta informació.

- 1ª Viquimarató d'art i artistes de Sabadell

El 19 de desembre es va celebrar la primera viquimarató d'art i artistes de Sabadell, a la Biblioteca Vapor Badia, organitzada per l'Acadèmia de Belles Arts, l'Amical

Wikimedia, les Biblioteques Municipals de Sabadell (BiMS), l'Escola Illa, la Fundació Ars, l'Estruch i el Museu d'Art de Sabadell. La sessió va anar a càrrec d'Àlex Hinojo.

La Viquimarató: Art i artistes de Sabadell té per objectiu actualitzar i ampliar articles de la Viquipèdia sobre l'art i els artistes vinculats a Sabadell, com també crear-ne de nous per augmentar la informació artística local en aquesta enciclopèdia.

La Viquipèdia permet posar el màxim de coneixement a l'abast del màxim de públic amb el màxim de qualitat. És l'enciclopèdia lliure més consultada del món i té versions en 280 idiomes. Actualment disposa de més de 38 milions d'articles –dels quals 5 milions són en anglès i més de 525.000, en català–, que reben més de 50 milions de visites per dia. La Viquipèdia en català va ser la segona a fundar-se, el març del 2001, després de l'anglesa.

L'activitat a la Viquipèdia és totalment voluntària. Vinculades a la nostra ciutat hi ha unes quantes persones que dediquen part del temps lliure a crear-hi articles, com també a ampliar-ne, revisar-ne i corregir-ne. Els viquipedistes relacionats amb Sabadell són, de fet, un grup no organitzat però dels més actius en l'àmbit de la llengua catalana.

- El Museu d'Art i Viquipèdia

A més, el Museu d'Art porta a terme actuacions específiques de millora de la documentació la introducció i/o correcció dels autors i de les obres d'artistes sabadellencs a Viquipèdia.

D'altra banda, durant l'any s'ha anat elaborant una estadística de les visites que han rebut els articles relacionats amb l'art i els artistes de la ciutat. No ha estat un estudi exhaustiu, en tant que no s'ha fet una anàlisi detallada de tots els articles de Viquipèdia relacionats amb aquest tema, però sí que ha recollit 66 articles, que és un número molt significatiu. Els resultats d'aquesta anàlisi permeten fer una aproximació força propera de l'interès que desperten l'art i els artistes de Sabadell. En total aquests articles han rebut 15.914 visites, fet que suposa un promig d'aproximadament 43 visites per dia o 1.326 per mes. Els articles sobre el MAS i la llista d'artistes presents a la col·lecció han rebut 1.268 visites en total, que estableixen una mitjana d'aproximadament 3,5 visites per dia i més de 100 visites mensuals. Els articles més visitats han estat: Joan Vila Puig, Antoni Estruch, Joan Vilacasas, Antoni Vila Arrufat, Llista d'artistes amb obra al Museu d'Art de Sabadell, Oriol Vilapuig, Museu d'Art de Sabadell, Feliu Elias Bracons, Alfons Borrell i Josep Madaula.

2.7 Programa pedagògic. Públics

Per al Museu d'Art és prioritari treballar l'art i la història d'una forma pedagògica per arribar a tot tipus de públics, especialment a l'escolar.

Les col·leccions, l'exposició permanent, les exposicions temporals, la casa fàbrica Turull i la pròpia ciutat són una font immensa de recursos materials i temàtics, i els entenem com la base, el punt de partida, per a ser treballats al nostre servei didàctic.

L'objecte artístic com a mitjà complex d'expressió individual o col·lectiva és un mitjà ideal per explicar valors, recursos i relats, inspirats en la vida de les persones i en el seu entorn més immediat; l'art, com a recurs, també permet discursos transversals des de diversos àmbits del coneixement i de cronologia, diferenciats de les propostes més curriculars formals.

El servei didàctic del MAS intenta recollir, pel que fa a continguts, els objectius generals següents:

- Fomentar les actituds de respecte, valoració i gaudiment del patrimoni cultural, entès com un conjunt de manifestacions plurals i diverses.
- Afavorir la construcció d'una identitat cultural pròpia, així com de reconeixement de la diversitat.
- Construir un concepte humanístic de la cultura i de les arts en general (música, dansa, teatre, literatura...)
- Potenciar la reflexió, la creació d'opinió i l'esperit crític.
- Valorar la importància del llenguatge visual i plàstic com a mitjà d'expressió i de comunicació d'idees i valors, al llarg de la història i a l'actualitat.
Afavorir la comprensió dels significats, valors i funcions socials de la cultura visual.
- Desenvolupar la capacitat d'observació i el desenvolupament de la sensibilitat i la capacitat receptiva.
- Potenciar la creativitat, l'art, com a forma de coneixement de la realitat.
- Desenvolupar la capacitat d'expressió d'emocions i vivències.
- Afavorir el coneixement de les tècniques, recursos de les arts i codis artístics de les diferents èpoques i moviments artístics.
- Millorar el coneixement de la pròpia història i dels seus autors.

Actuacions:

- Per a grups escolars i d'altres grups

El Museu d'art ofereix un seguit d'activitats - visites guiades, visites dinamitzades, tallers i itineraris - per a diferents nivells educatiu i d'altres grupss, que es poden consultar i fer la inscripció al Programa Ciutat i Escola : <http://w2.sabadell.cat/ca/ciutat-i-escola>.

Per aquest any, volem destacar la producció de noves propostes, alguns que passaran a formar part de l'oferta estable i d'altres vinculades a exposicions temporals, encaminades a millorar o ampliar l'oferta existent, que són:

- *Joaquim Montserrat 1950-2016. L'emoció del gest.* Exposició temporal. Visita guiada. Per alumnes d'educació primària i secundària.
- *Immersos En Les Dades.* Exposició temporal. Visita guiada. Per alumnes de 4rt, 5è i 6è de Primària i 1er i 2on d'ESO
- *Immersos En Les Dades.* Exposició temporal. Visita dinamitzada I Taller experimental. Produït i coordinat per La Mandarina De Newton. Per alumnes de 4rt, 5è i 6è de Primària i 1er i 2on d'ESO
- *Sense Títol. Viu L'art Contemporani / Sense Títol. Viu L'art Contemporani Petit*

Opcional: Sobre l'exposició *Joaquim Montserrat 1950- 2016. L'emoció del gest.* Taller d'introducció a L'art Contemporani. Per alumnes d'educació primària i secundària.

L'oferta durant el curs 2015/16 ha estat:

	Durada	Preu*	A qui s'adreça
VISITES GUIADES			
Coneix el MAS i la Casa Fàbrica Turull	1h 30	Gratuït	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
Coneix la Casa Fàbrica Turull	1h	Gratuït	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
Museu d'Art de Sabadell. Artistes, obres i vivències	1h	Gratuït	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
Museu d'Art de Sabadell. Una institució amb història	1h	Gratuït	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
Joaquim Montserrat 1950-2016. L'emoció del gest	1h	Gratuït	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
Immersos en les dades	1h	Gratuït	4t, 5è i 6è de primària i 1r i 2n d'ESO
El Modernisme a Sabadell	2h	Gratuït	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
La rajola decorativa	2h	Gratuït	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
Escultures al carrer	2h	Gratuït	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
VISITES GUIADES, ITINERARIS i taller SENSE TÍTOL. VIU L'ART CONTEMPORANI també en EN ANGLÈS I FRANCÈS!!			
ACTIVITATS DINAMITZADES			
Paraules amagades petit	1h	Gratuït	2n cicle d'educació infantil i cicle inicial d'educació primària
Paraules amagades. Art i llenguatge	1h 30	60 €	cicle mitjà i sup.primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
Els Turull reben visites	1h 30	60 €	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
L'estudi d'un quadre. El Corpus de Sang	1h 30	60 €	cicle sup. primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
En Pau Maria Turull t'ensenya casa seva	1h	80 €	primer i segon cicle d'educació infantil
Sant Jordi amb el Museu d'Art	1h	Gratuït	educació infantil, primària i secundària

TALLERS			
Sense títol. Viu l'art contemporani	1h 30	135 €	educació primària, ESO, batxillerat, formació professional i adults
Sense títol petit. Viu l'art contemporani	1h	100 €	educació infantil
Immersos en les dades	1h	Gratuït	4t, 5è i 6è de primària i 1r i 2n d'ESO
Mira qui et mira	1h 30	135 €	educació primària
Mira qui et mira petit	1h	100 €	2n cicle d'educació infantil
Imatges en moviment	2h	100 €	ESO, batxillerat, formació professional i adults
Sabadell del meu record	1h 30	80 €	cicle mitjà i superior d'educació primària
Sóc retratista	1h 30	80 €	educació primària
Els nostres paisatges	1h 30	80 €	cicle mitjà i superior d'educació primària
TEATRE			
Es ven piano	1h	460 €	cicle mitjà i sup. de primària, ESO, batxillerat, f. professional i adults

- Els retrats de l'exposició permanent protagonista del *Seguint el fil*

Seguint el fil és una activitat promoguda per la regidoria d'educació de l'Ajuntament de Sabadell i dirigida als alumnes de cicle superior d'educació primària.

Un escriptor/a de Sabadell o relacionat amb la ciutat, comença una narració que es publica a Internet i els grups d'alumnes participants de cada classe, van continuant la història durant els tres trimestres del curs com a grup, organitzats seqüencialment. Aquest any el conte porta per títol "El secret del Museu d'Art", i el primer capítol, escrit per Anna Fité, es diu "Un fum blanquinós". Les escoles participants són: Creu Alta, Miquel Martí i Pol i Jesús Salvador i l'escriptora Anna Fité.

L'escriptor/a dona orientacions als alumnes i al professorat sobre la forma d'escriure, els personatges, el ritme, l'estructura, els títols, etc. Finalment, queden construïdes tres o quatre històries (Fils) diferents amb l'activitat col·laborativa de tots els grups.

Els alumnes il·lustren la narració amb els seus dibuixos, relacionats amb el capítol que han elaborat o els seus protagonistes.

Durant el tercer trimestre, tots els grups classe participen d'una trobada amb l'autor/a i la resta de grups que han creat el mateix Fil o història. És el moment de compartir, preguntar, aclarir i aprendre sobre l'activitat i la professió d'escriure.

A mida que es van construint els capítols, es van configurant els Fils que es poden visualitzar en un blog de la Regidoria d'Educació, on tant el mestre com els alumnes i l'autor/a, hi participen activament.

Els objectius de l'activitat són:

- Desvetllar la imaginació de l'alumnat per a la creació literària.
- Motivar lúdicament els nois i les noies per a la gran aventura d'escriure.
- Fer un treball cooperatiu amb diferents centres, compartint una mateixa història.

Les competències bàsiques són:

- Competència artística i cultural
- Competència comunicativa lingüística i audiovisual
- Competència d'aprendre a aprendre

- Per a famílies:

. Es continua amb l'espai permanent Família'RT: durant l'any 2016 s'han mantingut i reforçat els continguts i materials de l'espai. Aquest espai s'entén com un espai de trobada, de lliure accés i de participació per potenciar la creativitat de petits i grans i la interrelació entre ells.

. Es segueix prioritant la programació d'activitats dirigides especialment per al públic familiar, sobre tot durant els Tallers de Nadal i les activitats de Festa Major.

-Accessibilitat i necessitats específiques:

L'any 2012 el Museu d'Art de Sabadell es va plantejar l'objectiu d'esdevenir una entitat accessible i inclusiva a tot tipus de públic. Des de llavors, poc a poc ha anat elaborant activitats i recursos per apropar la col·lecció d'art de la ciutat a tothom. És un camí complex, que demana molta sensibilitat i molt coneixement en temes de discapacitats i d'accessibilitat, i del qual als museus locals encara ens queda molta feina per fer.

Destaquem l'edició que es va presentar el 2 de novembre, *Exposicions accessibles. Criteris per eliminar les barreres de la comunicació i facilitar l'accés als continguts*, editat per l'Institut de Cultura de Barcelona i l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, de l'Ajuntament de Barcelona.

Escrit per María-José Ania, assessora experta en temes d'accessibilitat, aquesta publicació es defineix com un manual per avançar cap a la fita de fer accessibles la comunicació i els continguts de les exposicions i dels museus. La iniciativa ha sorgit del procés de treball conjunt dels darrers anys entre els tècnics de l'Institut de Cultura de Barcelona i l'Institut de les Persones amb Discapacitat, amb l'objectiu de millorar l'accessibilitat comunicativa als museus municipals de Barcelona.

Aquest manual s'ha estructurat en forma de decàleg i planteja no només els aspectes que un museu ha de tenir presents per fer exposicions accessibles, sinó també convida a la reflexió i, per damunt de tot, proporciona pautes i recomanacions pràctiques pel que fa a aspectes concrets.

L'ONU estipula que el "dret de la cultura és un dret inalienable i inherent a la persona. La igualtat d'oportunitats pel que fa a l'accés a la cultura, a les obres d'art, al patrimoni i a les pràctiques artístiques és un dels valors de la identitat". I és precisament perquè és un dret social que els museus tenim l'obligació de fer que la cultura sigui accessible a tothom. És per això que valorem eines com aquesta publicació, que de ben segur ens ajudarà notablement a millorar en la nostra tasca diària.

Pel que fa a les activitats per a grups d'adults, provinents d'entitats i col·lectius, així com per a grups amb necessitats específiques, s'ha seguit treballant en col·laboració amb d'altres regidories de l'Ajuntament de Sabadell. Veure "Dia de la Discapacitat"

- Per al públic individual:

El públic adult gaudeix d'una oferta, depenent de la programació i els recursos disponibles, entre setmana i els caps de setmana, amb conferències, presentacions, cursos, visites guiades, itineraris, etc.

2.8 Dades d'assistència

MAS 2016

ANY 2016	INDIVIDUALS	EN GRUP		TOTAL
	Visitants	Núm. grups	Visitants	
gener	1623	35	845	2468
febrer	59	18	451	510
març	245	16	384	629
abril	693	19	507	1200
maig	7154	13	346	7500
juny	348	11	287	635
juliol	163	0	0	163
agost	33	0	0	33
setembre	5741	0	0	5741
octubre	332	19	470	802
novembre	274	28	723	997
desembre	308	11	267	575
TOTAL	16973	170	4280	21253

MAS 2015

ANY 2015	INDIVIDUALS	EN GRUP		TOTAL
	Visitants	Núm. grups	Visitants	
gener	353	17	422	775
febrer	254	15	365	619
març	247	23	590	837
abril	725	25	678	1403
maig	6919	20	519	7438
juny	216	10	235	451
juliol	151	1	13	164
agost	35	0	0	35
setembre	9257	7	169	9426
octubre	721	29	715	1436
novembre	707	34	815	1522
desembre	1100	28	588	1688
TOTAL	20685	209	5109	25794